

MARCELLIUS, Henricus (S.I.)

Theologiam Scripturae Divinae
sententiarum libris quatuor /
conscriptam à R.P. Henrico Marcellio,
Societatis Iesu... -- Bruxellae :
Francisco Vivien, [s.a.]

[54], 503 [i.e. 518], [34] p., a-u4,
2a4, 2e3, A-Z4, 2A-2Z4, 3A-3Z4 ; 4°

Errores de pág., p. 30-47 repetidas y
de p. 31 pasa a 34 en el cuaderno de 503
p. -- Aprobación fechada en 1658

1. Teología dogmática 2. Teologia
dogmatikoa I. Título

R-6457 Ejemp. falta de port. -- Datos
tomados de prelim. -- An. ms. -- Enc.
piel, deteriorada

R 6157

[Faint, mostly illegible handwritten text, likely a manuscript page with bleed-through from the reverse side.]

1729
REVERENDISSIMO
ATQUE
ILLVSTRISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO
D. PHILIPPO
VALENTINO,
BAMBERGENSI
EPISCOPO,
SACRI ROMANI IMPERII
PRINCIPI,
DOMINO MEO CLEMENTISSIMO.

I quanta Scripturę Divinę & Sapientię, quam ea tradit, utilitas, dignitas, voluptas est, tantam illi inesse omnes probè intelligerent, *Reverendissime, atque Illustissime Princeps, Domine Clementissime,* longè plures illa sui cultores longèque ferventiores haberet. Sic enim à naturâ compara-

Handwritten signature and flourish

E P I S T O L A

tum cernimus, ut quæ facultates & scientiæ, vel à commodi aut honoris aut delectationis, vel ab omnium simul dotibus eximiis commendantur, earum præ reliquis mortales omnes desiderio studioque capiantur. A Scriptura Divina velut à fundamento, à matrice, à magistrâ nobilissimâ quodammodo pendent omnes reliquæ liberales & Academicæ Disciplinæ, habetque in eâ locum celebre illud axioma : *Primum in unoquoque genere mensura est reliquorum.* Absque hac nec Theologia Scholastica sibi constat, nec Moralis, nec Ascetica, nec Polemica : Neque Philosophia solida est, ut ex Aristotelis & aliorum gentilium erroribus constat, nec aliæ facultates ipsi subalternatæ, aut artes : sine hac nec cathedræ honorificè stant, nec pulpita splendorem suum retinent aut subsellia : sublatâ hâc vaga & vana est omnis dissertatio, insipida concio, insulsa de rebus cælestibus colloquia : secluso sacrae hujus doctrinæ adminiculo nec tutò proximus instruitur, nec absque periculo refellitur hæreticus, politicus, aut paganus. Denique & in amicorum congressibus, eruditorum præsertim & illustrium pudor est, vel non callere Scripturam, vel cespitare Sacerdotem ac Theologum, cùm à viris gravibus & Principibus ex S. Paginae
locis

D E D I C A T O R I A.

locis etiam satis obviis interrogatur: probrosum verò animarum Pastorem, aut verbi divini præconem cum adversariis conversantem ad manum non habere, quo obstruat os loquentium iniqua, quo errònea illorum ex mutilatis, aut proprio sensu malè intellectis divinæ sapientiæ testimoniis retundat dogmata, atque divinæ & orthodoxæ fidei mysteria defendat. Veteres olim sapientes de humanæ Philosophiæ commodis præclara multa posteritati reliquerunt; appellârunt illam lucem veritatis, vitæ ducem, magistram morum, animi medicinam, expultricem vitiorum, parentemque virtutum, cui tanta vis insit, ut cultores suos ad tranquillam beatamque vitam possit perducere; sed hæc aliæque complura humanæ sapientiæ encomia aut falsa sunt aut non nisi aliqua dumtaxat parte veritati consentanea; at Divina Philosophia S. Literis tradita & ista omnia verè cumulatèque præstat, & longe eminentiora alia. Nam quod vates Regius de legè divinâ restrictè dixit, id sanè ad universæ Scripturæ Sacræ pertinet commendationem: *Lex Domini immaculata convertens animas, Testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis, justitiæ Domini rectæ lætificantes corda.* (Ps. 18.) inter alias autem plurimas ipsius utilitates ea est vel inprimis

E P I S T O L A

hoc locò memoranda , quæ illos potissimùm attingit, qui gubernandis alijs à Deo potestatem acceperunt : præ reliquis enim scriptis omnibus abundat Doctrina Sacra præceptis , exemplis , aliisque documentis ad prudenter & feliciter regendum accommodatis. Potentissima censetur Rhetorica ad hominum animos permovendos. Tullius Romanam curiam , in quam collibuisse sententiam pertraxit : unde Rex dictus est , quòd mentes regeret Senatûs Populiq̃ue Romani: verùm quoad hoc etiam eloquentia Sacra, uti Philosophicam Politicamq̃ue, ita ipsam politicioris literaturæ Rhetoricam antecellit : præ omnibus enim aliis solidissimæ potentissimæq̃ue orationes sunt, quæ divinis nituntur fundamentis, & ut non verè minus quàm eleganter Curtius inquit : *Multitudo impotens alioquin & mutabilis, ubi Religionis negotium agitur , melius vatibus paret quàm ducibus suis.* Laudabilis equidem & non utilis solùm Reipublicæ, verùm etiam necessaria prudentia Juris est: quemadmodum enim sine legibus subsistere non potest civitas , ut rectè Plato inquit (l. 6. de Repub.) ita multò minus sine anima legum , id est , sine genuino illarum sensu & interpretatione, quam docet Prudentia juris, quæ ideò jure nuncupatur 'ΕΠΙΣΤΥΜΥ ΒΑΣΙΛΙΚΫ

nam

D E D I C A T O R I A.

pretium illius & dignitatem; verùm etiam delicias piasque delectationes ex eloquiis divinis peti posse intelligamus; undè rursus alii illam conferunt cum *manna seu pane cælesti omnem in se habente saporis suavitatem*, alii cum officinâ apothecariâ omnibus pharmacorum generibus ad quoslibet morbos depellendos & sanitatem conservandam referta. Signanter denique S. Ambrosius (lib. 3. de fide cap. 7.) hunc sapientiæ cælestis Thesauros continentem codicem appellat *Librum Sacerdotalem*, secutus D. Dionysium Areopagitam (Ecclesiasticæ Hierarchiæ c. 1.) qui scitè & eleganter eandem nuncupat *Substantiam Sacerdotii nostri*, quibus verbis S. Paginæ lectionem & familiaritatem omnibus Clericis & Sacerdotibus impensè uterque commendat: proprium enim & præcipuum ipsorum præ aliis studium in legendis & perscrutandis divinis oraculis debere occupari. Ea de causâ Apostolus Timotheum hortatur ad studium sacræ lectionis; & Tito præcipit ut inter cæteras virtutes atque animi ornamenta amplectatur scientiam Scripturarum. Præclarum hujus Sacri studii specimen omnibus Ecclesiasticis dedit B. Carolus Borromæus Mediolanensium Antistes, solebat enim ipse Biblia Sacra volvere assiduè & revolvere tanto studio, devo-

é

tione

E P I S T O L A

tione ac reverentia, ut ultimis vitæ suæ annis
 eam, velut ipsissimas Dei ad homines literas,
 non nisi detecto capite & flexis genibus venera-
 bundus lætaret. Ex hoc divino codice concin-
 natam Theologiam cui potius dedicem, quàm
 tibi? *Reverendissime atque Illustrissime Princeps, Do-*
mine Clementissime, cui arctiore præ aliis vinculo
 gratitudinis multis nominibus obstrictus sum;
 cujus & erga Collegium hoc nostrum Academi-
 cum, atque erga Societatem I E S V universam
 favor & benevolentia singularis memoriam sibi
 vindicat sempiternam; qui denique in admini-
 strando Imperiali Episcopatu ita te geris, non
 grato minus omnibus, quàm illustri virtutum
 variarum temperamento; ut Præsulis simul Re-
 verendissimi atque Illustrissimi Principis digni-
 tatem eminentiore præ aliis splendore tuearis;
 dum in omnibus consiliis actisq̃ue & singularis
 pietas & summa providentia elucescit. Nec am-
 bigo, quin Celsitudo Tua pro innata sua Cle-
 mentia benignis oculis intuitura atque in opti-
 mam partem acceptura sit Opus hoc Theologi-
 cum, quod mole quidẽ exiguum est, sed cælestis
 doctrinæ varietate & divinarũ sententiarum ple-
 nitudine amplum atque eximium censerì potest;
 ut Illustrissimi Nominis Tui programmate in-
signi-

signitum & munitum præsidio, fructus uberes
 simul ac jucundos legentibus afferat, quod equi-
 dem sperare licet ob accuratum ordinem virtu-
 tum, vitiorum, & aliarum rerum omnium, solis
 divinæ Scripturæ verbis contextum, quo &
 Theologis Doctrinæ Sacræ pertractandæ me-
 thodus non incongrua proponitur, & Conciona-
 toribus, aliisque Christianæ pietatis cultoribus
 omnibus ampla meditandi materia subministra-
 tur; quamobrem nec adversariis nostris labor
 hic ingratus accidere poterit, qui neglectâ Pa-
 trum auctoritate, ad Dei verbum solent identi-
 dem provocare. Verissimè dixit S. Dionysius:
 Theologia & multa est & minima (mysticæ suæ
 Theologiæ c. 1.) ubi effatum illud adscribit S.
 Bartholomæo Apostolo, uti & illud, priori
 quoad sensum ferè æquivalens: *Evangelium latum
 magnum est, & iterum correptum*: dicitur enim Theo-
 logia multa, & Evangelium latum ac magnum
 ob profundissima amplissimaque, quæ iis tra-
 duntur mysteria; rursus è contrario correpta
 sunt & minima, si littera spectatur & verba, qui-
 bus divina veteris & novi Testamenti elogia sa-
 cris literis nobis sunt consignata; quo proclivius
 est horis saltem subsecivis ad hunc scientiarum
 ac virtutum omnium fontem perpetuum atq; ad

EPISTOLA DEDICATORIA.

hos ex illo deductos rivulos recurrere, iis etiam, quibus ob incumbentem negotiorum molem integrum non est magna pervolvere volumina, & multæ lectioni vacare. Deum rer optimum maximum veneror & precor, ut Reverendissimam atque Illustrissimam Celsitudinem Tuam quàm diutissimè Imperio, Patriæ & nobis servet incolumen; ut & gubernationem felicissimam, atque in rebus omnibus successum optatissimum largiatur. Bambergæ sæculi decimi septimi anno quinquagesimo sexto, ipso die Nativitatis Virginis Deiparæ sacro.

Reverendissimæ atque Illustrissimæ Celsitudinis Tuæ.

Humillimus in Christo servus,

HENRICVS MARCELLIVS.

P R O.

P R O O E M I V M

DE HVIVS OPERIS

Consilio, methodo, annexis.

Vera omnis Theologia versatur circa Deum optimum maximum: considerari autem Deus potest, vel ut est in se, vel prout se habet extra se, sive respectu creaturarum: in se spectari potest duobus modis: priore, prout est unus in essentia; posteriori, quatenus est trinus in personis. Extra se tribus modis: primò, quatenus est creator sive effector rerum omnium. Secundò, quatenus humani generis peccato perditum est reparator. Tertiò, quatenus est finis ultimus, ad quem per certa ab ipso præscripta media debemus pervenire. Et quidem Magister Sententiarum opus suum, quo totam hanc doctrinam complectitur, eleganter distinxit in quatuor volumina; velut in quatuor Paradisi flumina, quæ hortum Ecclesiæ irrigant copiosè, ut inquit interpret illius Henricus de Vrimarya; in primo agit de Creatore, in secundo de opere creationis, in tertio de opere recreationis, quod gessit in propria persona; in quarto de recreationis opere, quod

P R O O E M I V M.

hodièque gerit in Ecclesia mediante signo, verbo Dei videlicet & Sacramentis : tandem concludit omnia in opere ultimæ retributionis. Hæc ab ipso concinnata Theologia sententiarum titulo prænotatur ; quia sententias antiquorum Patrum de Catholicæ fidei veritate hinc inde collectas summam comprehendit , ut habet prologus. Magistrum secutus S. Thomas summam suam Theologicam dividit in tres partes. In prima agit de Deo , & attributis divinis, de Sanctissima Trinitate , de Creatione mundi, ac speciatim de Angelis , & primis nostris parentibus. Secundam in duas subdividit ; in priore disputat de beatitudine , de actibus humanis , de lege & gratia , de virtutibus & vitiis generatim : in posteriori de his & illis tum Theologicis tum Cardinalibus speciatim. In tertia denique de Incarnatione , de Sacramentis , & de quatuor novissimis , quamvis hanc morte præventus non absolverit. In hac summa Ecclesiæ Catholicæ doctrinam universam, & quidquid in veterum Patrum monumentis visum est dignum observatu , quidquid etiam vel olim vel suo tempore vocatum fuit ab Hereticis in controversiam , id omne , ut eruditè solidè & dilucidè , ita piè ac fideliter explicat. Horum imitatione Dionysius Petavius,

Theo-

P R O O E M I V M.

Theophilus, Raynaudus, & alii recentiores ediderunt Theologiam, è S.S. Patrum antiquitate sua probatis monumentis tanquam ex augustis fontibus liquidè & incorrupte deductam. Verùm quia plerique hujus evi A catholici S.S. Patrum neglectis testimoniis Scripturam urgent, & quia hoc tempore vigent controversiæ nobilissimæ de Canonicis Sacræ Paginae libris, de Traditionibus, de Ecclesia, de summo Pontifice, de Conciliis, de Ministris Ecclesiæ veris & falsis, de justificatione Christiana, & aliæ complures, quas S. Thomas, Magister Sententiarum, & alii antiquiores Theologi vel non attigerunt, vel breviter tantùm aut obiter, prout occasio solvendæ alicujus objectionis ferebat: Operæ pretium erit Theologiam ex ipsis divinæ Scripturæ documentis consicere eamq; secundum naturæ & doctrinæ ordinem ea methodo disponere, quam hæctenus præstantissimi quique S.S. Literarum interpretes & Theologi Scholastici, Morales, Polemici, Ascetici vel monstrârunt vel observârunt. Primo igitur loco afferam, quæ naturam rei propositæ ac quidditatem declarant, eaque inter se pronuntiata Sacra jungam, quæ vel ejusdem doctrinæ sunt, vel à se mutuò quoad interpretationem dependent, habitâ ratione sensus tum literalis,

tum:

P R O O E M I U M.

tum etiam mystici, & quidem multiplicis, ut indaganti perspicuum fiet; constat enim sententiam eandem diverso consideratam modo ad diversos posse titulos referri. Tum progressio fiet ad proprietates & attributa, & subindè ad effectus & fructus multiplices in animo & corpore, in bonis externis, in amicis & posteris; succedent etiam antitheses in materia præsertim virtutũ ac vitiorum, ubi de his agitur, atque ad illarum studium, & horum fugam tum adhortationes, tum etiam jaculatoria orationes, ut non modo rei veritas utcunque intelligatur; sed ample quodam ac splendido modo lectoris objiciatur animo, idoneaque sit, tum ad illuminandum intellectum, tum etiam ad concitandum in voluntate pietatis affectum, præsertim si celestium mysteriorum & Christianarum virtutum quæ his libris proponuntur attenta contemplatione mens identidem in Deum assurgere, ipsumque venerari & amare condiscat. Hoc etenim modo considerata Theologia potens est cultores suos non solum doctos & acutos ad disputandum, sed etiam sapientes & sanctos, rebusque humanis reddere superiores: rerum namque divinarum & eloquiorum Domini seria meditatio suprema omnis Sanctitatis regula est. Nosse te consummata iustitia est, & scire iustitiam & virtutem tuam radix

P R O O E M I V M.

dix est immortalitatis ; inquit Sapiens cap. 15.
 v. 3. *Et quid aliud Christus ipse insinuat his ver-*
bis : Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum
verum Deum, & quem misisti Jesum Christum :
Ioan 17. v. 3. nisi hanc cognitionem esse normam
omnis rectitudinis, quâ infallibiliter ad æternæ
vitæ gloriam perveniunt? Hinc Et Apostolus to-
ties ardentibus votis obsecrat Et excitat fideles, ut
crescant in scientia Dei : Rom : 15. v. 13. 1. Corin.
1. v. 5. Ephes. 3. v. 19. Et alibi. Nec alio fine tam
seriò inculcatur Abrahamo : Ambula coram me,
& esto perfectus : Gen. 17. v. 1. nisi ut palam fiat,
per assiduam divinæ præsentia, ac divinarum
perfectiorum contemplationem, plenam vitæ per-
fectionem obtineri. His accedit efficacia eloquiorum
Domini ; de quâ Propheta Regius : quàm dulcia
faucibus meis eloquia tua ! super mel ori meo.
Psal. 116. v. 103. Et rursus : bonum mihi lex
oristui : super millia auri & argenti. Ibidem v.
72. Et, in via testimoniorum tuorum delectatus
sum : sicut in omnibus divitiis. Ibidem v. 14.
Etenim Apostolo teste : vivus est sermo Dei & ef-
ficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, &
pertingens usque ad divisionem animæ & spiri-
tus, compagum quoque & medullarum. Hebr. 4.
v. 12. Nam etsi complures S. Scripturæ interpretes

P R O O E M I V M.

verba hac intelligant, de æterno Filio Dei, qui dicitur *ὁ λόγος*, id est Verbum, vel Sermo mentis & conceptus paterni, & penetrabilior est omni gladio ancipiti, dum acutissimè penetrat omnium corda & cogitationes, & pervidet ac discernit omnes motus tam naturæ, quàm gratiæ, ut nulla eum, quantumvis in corde abscondita, latere possit cogitata iniquitas: rectè tamen intelliguntur etiam de sacris oraculis Omnipotentis Dei. His enim admirabilis quædam vis inest & energia, tum ad hominum percellendos, atque permonendos animos, juxta illud: Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petras? Hierem. 23. v. 29, tum etiam ad fructus Spiritus sancti uberrimos, in fidelium cordibus proferendos, juxta istud: Quomodo enim descendit imber & nix de cælo, & illuc ultrà non revertitur; sed inebriat terram, & infundit eam & germinare eam facit, & dat semen seminanti, & panem comedenti; sic erit verbum meum, quod progreditur de ore meo; non revertetur ad me vacuum; sed faciet, quæcunque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud. Isa. 15. v. 10. Nostri sermones, nisi gratia divina accedat, rarò feraces sunt, ut plurimum autem infructuosi ac steriles: imò cum divinis collati, sunt

P R O O E M I V M.

sunt quasi paleæ leves & inanes: Quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Hier. 23. v. 29. Non nostris igitur, sed Dei verbis Doctrinam Sacram tum scholasticam & polemicam, tum etiam moralem & asceticam pertractare animus est; ut infirmitas nostra divinâ ipsius virtute perficiatur; & quemadmodum in pulpitis atque exedris publice, ita & in piorum animis privatim uniuscujusque utilitati consulatur. Quem etiam in finem visum fuit ordinem Lectori commodiorem instituire, ac totum Opus in quatuor Libros partiri, quorum primus erit: de Deo uno & Trino, rerum creatarum omnium auctore, & de harum singulis universim, de præcipuis etiam speciatis. Secundus de fine ultimo, & mediis eum obtinendi, atque de impedimentis generatim. Tertius de mediis & impedimentis, sive de virtutibus & vitiis speciatis. Quartus de præcipuis hujus ævi controversiis, qui partim respondebit methodo Bellarmini; partim etiam Libro quarto Magistri Sententiarum; uti tres priores respondent ferè primæ parti, & priori ac posteriori secundæ S. Thomæ. Singuli porrò Libri in suas partes principales, partes in capita, hæc in paragraphos distinguuntur: dispositio singulorum uniuscujusque præfatione declarabitur.

A P P R O B A T I O.

R. P. Præpositi Provincialis Provinciæ Rhenanæ
superioris.

EGO Nithardus Biberus Societatis I E S V in Provin-
ciâ Rhenanâ superiore Præpositus Provincialis,
potestate ad id mihi factâ à Reverendo admodum P. N.
Goswino Nickel Præposito Generali, *Theologiam Scriptu-
ræ Divinæ, sententiarum libris quatuor*, à P. *Henrico Mar-
cellio* Societatis Nostræ conscriptam, atque à deputatis
ad id Societatis ejusdem Theologis lectam & approba-
tam, typis mandari permitto. In cujus fidem has lite-
ras manu propriâ subscripsi, consuetoque officii sigillo
munitas dedi. Moguntia 16. Julii 1656.

N I T H A R D U S B I B E R U S.

A P P R O B A T I O

C E N S O R I S O R D I N A R I I.

Theologia Scripturæ divinæ, à R. P. *Henrico Marcellio*, Societatis
I E S V Theologo, quatuor libris sententiarum conscripta, om-
nium, quæ in S. Theologia pertractantur, materiarum fundamenta,
insigni prorsus methodo digesta, complectitur, digna quæ Theologo-
rum, ac Concionatorum manibus teratur. Quapropter utilissimum ju-
dico, ut in publicum prodeat. Datum Bruxellæ 22. Februarii 1658.

I. C E R O N.

Pastor B. *Maria de Capella* Archipbr.
Bruxellen. Libr. Censor.

Potestas Typographo facta à Reverendo P. Provinciali
Provinciae Rhenanae superioris
Societatis I E S V.

Cum sacra Caesarea Majestatis Decreto omnibus & singulis Typographis & Bibliopis, ac aliis quacumque librariam negotiationem exercentibus, serio firmiterque inhibeatur, ne quisquam ullos libros à nostris Patribus hactenus editos, vel in posterum edendos, intra S. R. Imperii, Regnorum, & Dominiorum suae Caesareae Majestatis hereditariorum fines, simili, vel alio characteris genere aut formâ, sive in toto, sive in parte recudere, vel aliò recudendos mittere, aut alibi etiam impressos adducere, vendere, & distrahere clam seu palam, citra iudicium ac testimonium supradictorum Patrum audeat, vel praesumat: Concedo ego Nithardus Biberus, Societatis I E S V per Rheni superioris Provinciam Praepositus Provincialis (potestate mihi ad id factâ à Reverendo admodum P. N. Goswino Nickel, Praeposito Generali) Francisco Vivien Typographo Bruxellensi, facultatem excudendi Theologiam Scripturae Divinae à P. Henrico Marcello Societatis nostrae Theologo, quatuor libris sententiarum conscriptam. In cuius rei fidem hoc ei testimonium dari curavi, sigillo officii mei munitum, & propria manu subscriptum. Moguntiae 16. Julii 1656.

N I T H A R D V S B I B E R V S

S V M M A
P R I V I L E G I I R E G I S
H I S P A N I A R V M .

PHILIPPVS Dei gratiâ Hispaniarum & Indiarum Rex Catholicus, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae &c. Serenissimus Belgarum Princeps Diplomate suo Regio sanxit, ne quis *Theologiam Scripturae Divinae Sententiarum Libris quatuor*, conscriptam à R. P. Henrico Marcellio, Societatis Iesu, Sacrae Theologiae Doctore & ejusdem in alma Academia Ottoniana Bambergensi professore ordinario, intra novennium ullo modo imprimat, aut alibi locorum terrarumvè impressam in has Germaniae inferioris Ditiones inferat, venelemve habeat, præter FRANCISCI VIVIEN Ty-pographi Bruxellensis voluntatem, qui secùs faxit, præter illatorum exemplarium confiscationem, aliâ gravi poenâ mulctabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellæ, 12. Maii 1657.

Signat.

LOYENS.

I N D E X

SINGVLORVM LIBRORVM,
PARTIVM, ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS:

*De Deo uno & Trino, rerum creatarum Au-
ctore, & de harum præcipuis universim
ac speciatim.*

P A R S P R I M A.

De Deo ut est unus in essentia, & de attribu-
tis divinis.

CAP. I.	D <i>Ei nomina sacris litteris expressa.</i>	pag. 2.
	2. <i>Esse & existere Dei.</i>	ibid.
	3. <i>Deus simplex & incorporeus.</i>	3.
	4. <i>Vnitas Dei.</i>	ibid.
	5. <i>Veritas & vita Dei.</i>	4.
	6. <i>Bonitas Dei.</i>	ibid.
	7. <i>Perfectio Dei omnium rerum creatarum perfectiones con- tinens eminentiâ singulari.</i>	5.
	8. <i>Infinitas Dei.</i>	6.
	9. <i>Immensitas Dei.</i>	ibid.
	10. <i>Immutabilitas Dei.</i>	8.
		He-

INDEX LIBRORVM

11.	<i>Æternitas Dei.</i>	9
12.	<i>Incomprehensibilitas Dei</i>	<i>ibid.</i>
13.	<i>Ineffabilitas Dei.</i>	10
14.	<i>Cognoscitur Deus in hac vita ex effectis creatis.</i>	11
15.	<i>Visio beatifica.</i>	12
16.	<i>Scientia Dei, qua se comprehendit, & omnia alia creata, creanda, creabilia.</i>	<i>ibid.</i>
17.	<i>Verba impiorum negantium à Deo cognosci omnia, ut peccent liberius, & piorum quos à peccatis avertit Deus omnia videns.</i>	15
18.	<i>Voluntas Dei efficacissima.</i>	16
19.	<i>Deus vult malum pœna.</i>	16
20.	<i>Malum culpa nullo modo vult Deus.</i>	17
21.	<i>Deus liberè vult omne bonum extra se.</i>	18
22.	<i>Voluntas Dei antecedens & consequens, conditionata & absoluta, illa mutatur aliquando, hæc nunquam.</i>	18
23.	<i>Omnipotentia Dei.</i>	19
24.	<i>Iustitia Dei.</i>	21
25.	<i>Misericordia Dei.</i>	22
26.	<i>Causa cur nostri misereatur Deus.</i>	23
27.	<i>Misericordia Dei & iustitia simul.</i>	<i>ibid.</i>
28.	<i>In presumentes de misericordia Dei.</i>	24
29.	<i>Amor Dei, erga omnes etiam peccatores.</i>	25
30.	<i>Amat Deus peccatores, non quia peccatores, sed quia homines Christi sanguine redemptos, iisq; peccata condonat.</i>	25
31.	<i>Deus omnibus hominibus vult eternam beatitudinem</i>	26
32.	<i>Providentia Dei erga omnes.</i>	27
33.	<i>In negantes providentiam Dei.</i>	<i>ibid.</i>
34.	<i>Electio, prædestinatio, vocatio generatim.</i>	28
35.	<i>Electioem ad gloriam fieri ex mera Dei misericordia & liberalitate, adeoq; priorem esse prædestinatione.</i>	29
		Re-

PARTIVMET CAPITVM.

36. <i>Retributionem præmii juxta ordinem executionis fieri intuitu meritorum.</i>	30
37. <i>Specialis amor Dei erga fideles, prædestinatos, & justos.</i>	30
38. <i>Prædestinationis certitudo.</i>	32
39. <i>Liber vita.</i>	ibid.
40. <i>Reprobationis positiva causa & effectus.</i>	33
41. <i>Reprobationis negativa causa & effectus.</i>	ibid.
42. <i>Numerus electorum exiguus quidem respectu omnium reprobatorum, nihilominus absolutè magnus.</i>	34

P A R S II.

De Sanctissima Trinitate.

CAP. I. <i>Trinitas Personarum in unitate natura.</i>	36
2. <i>Pater est verus Deus.</i>	38
3. <i>Filius verus est Deus aeterno Patri consubstantialis.</i>	38
4. <i>Spiritus Sanctus verus Deus est, Patri & Filio consubstantialis.</i>	40
5. <i>Spiritus Sanctus à Patre Filioq_{ue} procedit.</i>	41
6. <i>Æqualitas, missio, operatio Personarum.</i>	ibid.

P A R S III.

De Deo ut causa efficiens, & omnium creaturarum, & de harum præcipuis univ- ersim ac speciatim.

CAP. I. <i>Deus ut creator.</i>	43
2. <i>Opera Dei perfecta, & summâ sapientiâ condita.</i>	44
3. <i>Deus ut gubernator & conservator rerum omnium.</i>	45

INDEX LIBRORVM

4. <i>Deus ut cooperator & adiutor.</i>	ibid.
5. <i>Deus ut Salvator & redemptor.</i>	ibid.
6. <i>Angelorum productio, natura, functio.</i>	46
7. <i>Angelorum Hierarchia.</i>	47
8. <i>Angeli Deo obediunt, homines custodiunt, demones pellunt.</i>	* 30
9. <i>Invocantur licitè & honorantur.</i>	31
10. <i>Angelorum malorum peccatum & pena.</i>	34
11. <i>Sunt superbi, invidi, impuri mendaces.</i>	35
12. <i>Nocent Ecclesiae, ejusq; filiis fidelibus, quoad possunt.</i>	36
13. <i>Infidelium conversionem impediunt, decipiunt specie boni & veri: quantumvis potentes sint, non tamen nocere possunt, nisi Deo permittente.</i>	37
14. <i>Signa edunt & seducunt multos, per se & suos ministros, instrumenta Dei sunt, ad impios puniendos.</i>	38
15. <i>Hominis productio, & natura quoad corpus.</i>	39
16. <i>Fragilitas hominis & mortalitas, quantum attinet ad corpus.</i>	40
17. <i>Immortalitas hominis ac dignitas quoad animam.</i>	41
18. <i>Status hominis ante & post lapsum.</i>	ibid.
19. <i>Varia hominis miseriae quoad corpus & animam.</i>	42
20. <i>Hominis ignorantia.</i>	43
21. <i>Infirmetas ad bonum, ad malum propensio.</i>	ibid.
22. <i>Quantulus sit homo respectu Dei.</i>	44

P A R S IV.

Messias sive Christus primogenitus omnis creaturæ, humani generis Redemptor.

CAP. I. <i>Promissus orbi Messias.</i>	45
2. <i>Incarnatio Christi predicta à Prophetis & desiderata.</i>	46
	<i>Ad-</i>

PARTIVM ET CAPITVM.

3. <i>Adventus Christi in carne passibili.</i>	46
4. <i>Christus est primogenitus, caput & Princeps omnium creaturarum.</i>	47
5. <i>Christus etiam quia homo, fuit Rex potentissimus & fortissimus.</i>	* 48
6. <i>Christi charitas, gratia, scientia, pulchritudo.</i>	49
7. <i>Christi paupertas voluntaria.</i>	50
8. <i>Christus Sacerdos, Pontifex, & Mediator Dei & hominum.</i>	50
9. <i>Passionis amor, & obedientia Christi consummata.</i>	51
10. <i>Victoria crucis ac triumphus.</i>	52
11. <i>Meritum & satisfactio Christi atque omnium hominum redemptio.</i>	53
12. <i>Sanguine suo Christus peccatores redimit, & peccata abluit gratis.</i>	54
13. <i>Christus constitutus à Deo iudex vivorum & mortuorum.</i>	55
14. <i>Christi orbem iudicaturi sententia nemo poterit resistere.</i>	56
15. <i>Iaculatoria laudantis Christum & amantis.</i>	ibid.
16. <i>Iaculatoria desiderantis, ut regnum & gloria Christi propagetur.</i>	57

PARS V.

Maria Virgo Deipara.

CAP. I. <i>Conceptio & nativitas immaculata B. Virginis Deiparæ.</i>	58
2. <i>Deipara fuit Virgo ante partum, quamvis desponsata viro.</i>	59
3. <i>Fuit etiam Virgo in partu.</i>	60
4. <i>Deipara permansit Virgo post partum.</i>	ibid.

INDEX LIBRORVM

5. *Fuit Mater Christi Domini, veri Dei & hominis.* 61
6. *Gratia excellens ac virtutes heroica Virginis Matris.* *ibid.*
7. *Deipara virtutes sigillatim.* *ibid.*
-

LIBER II.

De fine ultimo & mediis eum obtinendi.

PARS I.

Finis noster ultimus & beatitudo.

- CAP. I. **F**inis ultimus rerum omnium Deus. 64
2. *Beatitudo objectiva Deus est, non res ulla
creata.* 65
3. *Formalis beatitudo in intellectu.* 65
4. *Gaudium beatorum in voluntate.* 66
5. *Gloriosi corporis dotes.* 67
6. *Beati omnes futuri sunt Reges.* 68
7. *Potestas honor & gloria beatorum.* *ibid.*
8. *Splendor & decor Patriæ celestis.* 69
9. *Magnitudo & multitudo bonorum celestium.* 70
10. *Præmij diversitas pro diversitate laboris.* *ibid.*
11. *Satietas sine fastidio vite perennis,* 71
12. *Puritas celestis gaudij absque ulla tristitie admixtio-
ne.* 72
13. *Securitas sine anxietate.* 73
14. *Via certa vite aeternæ obtinendæ.* *ibid.*
15. *Et laboris præmium est, & non absque gratia confer-
tur.* 74
Non

PARTIVM ET CAPITVM.

16. <i>Non obtinetur in hac vita nec absque pugna.</i>	75
17. <i>Sed post terminatum feliciter hujus vitæ agonem.</i>	75
18. <i>Certantibus legitimè & vincentibus promissa.</i>	76
19. <i>Non timidis, incredulis, improbis.</i>	77
20. <i>Desiderium Patriæ celestis.</i>	78
21. <i>Iaculatoriæ gloriam celestem ardentè optantis.</i>	79

P A R S II.

Liberum arbitrium atque actus humani boni ac mali.

CAP. I. <i>Liberi arbitrii usus ad bonum ac malum, virtutem & vitium.</i>	80
2. <i>Exhortatio ad honestorum operum exercitium,</i>	81
3. <i>Honestorum operum præceptum.</i>	82
4. <i>Honestati externæ jungenda honestas & pietas interna.</i>	83
5. <i>In eos qui rectè agere negligunt, solo religionis nomine gloriantes.</i>	84
6. <i>Honestè operandi captanda occasio & opportunitas expectanda.</i>	85
7. <i>Fructus bonorum operum & malorum.</i>	ibid.
8. <i>Opera omnia rectè ad Dei gloriam intentione persicienda.</i>	86
9. <i>Puritas intentionis & cordis accepta Deo.</i>	87
10. <i>Intentio obliqua, Deo ingrata omnem aufert fructum operum.</i>	87
11. <i>Hypocrisis varii actus.</i>	88
12. <i>Varii Hypocrisis effectus.</i>	89
13. <i>Hypocrisis tandem detegitur.</i>	90
14. <i>Hypocritas detestatur Deus.</i>	ibid.

INDEX LIBRORVM

15. *Vetatur hypocrisis, puritas cordis ac sinceritas commendatur.* 91
16. *Deo nihil accedit intrinsecè ex actibus nostris, siue boni fuerint siue mali.* *ibid.*
17. *Poteſt alios in aliorum locum substituere.* 92

PARS III.

Lex externa & interna.

- CAP. I. *Deus legislator supremus.* 93
2. *Legis Christianæ summa & scopus.* 94
3. *Lex Dei facilis & suavis audientem instruit & perficit observantem.* 94
4. *Effecta varia & fructus observatæ legis.* 95
5. *Monita ad audiendam, meditandam, & memoriã concinna recolendam Dei legem.* 96
6. *Exhortationes ad observationem legis additis etiam variis promissis.* 97
7. *Neglectus legis causa ruinæ ac supplicii sempiterni.* 98
8. *Consuetudinis vis in bonum & malum.* 99
9. *Legis internæ siue conscientie vis in bonum & malum.* *ibid.*
10. *Affectuum animi vis in bonum & malum.* 100
11. *Iaculatoria optantis ac statuentis Dei legem servare.* 101.
12. *Potentis lumen & gratiam intelligendi legem Dei & servandi.* 101
13. *Desiderantis perpetuam legis observantiam.* 102
14. *Iudicantis legem Dei facilem, suavem, utilem.* *ibid.*
15. *Profitentis se legem Dei servasse, non obstante mortis periculo.* 103
Bona

PARTIVM ET CAPITVM.

16. *Bona sua opera humiliter Deo representantis.* *ibid.*

PARS IV.

Gratia actualis & habitualis.

- CAP. I. *Gratia excitans & adjuvans.* 105
2. *Gratia sufficiens & efficax.* *ibid.*
3. *Auxilia gratiæ sufficientia dantur adultis omnibus.* 106
4. *Nullus peccator quantumvis gravis destituitur prorsus in hac vita auxiliis ad salutem necessariis.* 107
5. *Omnibus quidem sufficientia dantur gratia auxilia, non tamen omnibus equalia.* 108
6. *Gratiæ necessitas ad fidem, spem, charitatem, atque alia opera supernaturalia.* 108
7. *Gratiâ cooperante servari possunt divina legis præcepta, & caveri peccata omnia mortalia.* 110
8. *Secundum legem tamen ordinariam, non ita servantur præcepta; ut vitentur omnia peccata venialia.* 110
9. *Sine actualibus gratiæ auxiliis homo non potest longo tempore perseverare in amicitia Dei, & præcepta servare.* 111
10. *Iustus auxiliante Deo perseverare in gratia potest usque ad mortem.* 112
11. *Causa gratiæ efficiens est Deus.* *ibid.*
12. *Causa meritoria gratiæ est Christus, finalis ultima Deus* 113.
13. *Causa dispositiva gratiæ sanctificantis sunt actus fidei, spei, charitatis & aliarum virtutum.* 114
14. *Non omnes equali studio gratiæ sive actuali sive habituali cooperantur, uti nec hæc est equalis in omnibus.* 115
15. *Nemo secundum legem Dei ordinariam certò scit certitudine fidei se esse in gratia.* *ibid.*
- Pos-

INDEX LIBRORVM

16. *Possumus tamen habere certitudinem moralem, nos esse filios & amicos Dei.* 117
17. *Gratia dat esse quoddam divinum, vitam anima, & alios producit illustres effectus ac fructus.* 118
18. *Gratia non regit dumtaxat, sed verè aufert ac delet peccata.* 119
19. *Gratia non destruit naturam, sed agram peccatos sanat ac perficit.* *ibid.*
20. *Gratia est semen gloria, principium meriti & causa.* 120
21. *Exhortatio ad utendum gratiâ, & ad eam studiosè conservandam.* 120
22. *Exhortationes ad crescendum in gratia.* 121
23. *Iaculatoria postulantis Dei gratiam, ejusq; necessitatem ac fructum agnoscentis.* 122

PARS V.

Virtus, vitium, peccatum generatim.

- CAP. I. *Virtutis encomium & fructus multiplex.* 124
2. *Exhortationes ad studium virtutum.* *ibid.*
3. *Quis sit perfecta virtutis.* 125
4. *Exhortationes ad perfectionem.* 126
5. *Timor Domini ad sapientiam & virtutem perfectam primus gradus est.* *ibid.*
6. *Alia timoris Domini effecta.* 127
7. *Fructus timoris Domini.* 128
8. *Etiam justo lapsus in peccatum metuendus.* 129
9. *Iaculatoria petentis timorem Dei, & virtutis studium.* 129.
10. *Vitia quàm noxia, & quàm ratione extirpanda.* 130
11. *Exhortatio ad extirpanda vitia, & domandas passiones.* 131. *Pec-*

PARTIVM ET CAPITVM.

12. Peccatum est aversio à Deo, & conversio ad creaturas; est inane & nihil. 132
13. Peccata sunt sordes, immunditia, tenebra, execrationes & abominationes. 132
14. Peccatum est corpori & animo calamitosum. 133
15. Labores & conatus omnes irritos reddit. 135
16. Pœnas ærumasq; accersit temporales ac sempiternas. 135
17. Animam donis supernaturalibus spoliat, maculat, inficit; demonis potestati, mortiq; perpetua subjicit. 136
18. Intellectui cecitatem, ignorantiam, amentiam conciliat. 137.
19. Voluntatem à summo bono avocat, atque in malo obducat. 139
20. Timorem gignit, & angustiam. 140
21. Pudorem affert & impudentiam. 141
22. In tristitiam desinit ac desperationem. 142
23. Vires animi ac corporis enervat. ibid.
24. Vitam abbreviat, mortem accelerat. 143
25. Famam, honorem, gloriam destruit. 144
26. Fortune bona dilapidat. 145
27. Sobolem & posteritatem eradicat. 148
28. Odit Deus non impium modo, & impietatem ejus, sed & ipsius munera, sacrificia, festa. 149
29. Improperat Deus collata in peccatorem beneficia. 150
30. Exhortatur Deus ad deponenda peccata. ibid.
31. Pollicetur Deus pœnitentibus misericordiam, gratiam, ac alia corporis, ac animi dona. 152
32. Aliæ ad maturam conversionem exhortationes. 153
33. Vox peccatoris proponentis redire ad Deum, & peccatum suum agnoscentis. 154
34. Iaculatoria dolentis de admissis peccatis. 155

INDEX LIBRORVM

LIBER III.

De virtutibus Theologicis, ac Cardinalibus, vitiisque oppositis.

PARS I.

Fides divina & vitia opposita.

CAP. I. F ides orthodoxa non nititur persuasione humanã.	158.	
2. Sed autoritate purè divinã.		ibid.
3. Revelatio universalis & particularis, immediata & mediata.		159
4. Veritas prima.		ibid.
5. Fidei natura, firmitas, certitudo.		160.
6. Vnitas, necessitas, utilitas.		161
7. Fides viva & mortua.		162
8. Exhortatio ad vitam fide dignam, & ad perseverantiam in fide.		163
9. Confessio fidei externa & interna.		164
10. Magna fidei exempla.		165
11. Orationes jaculatorie ad excitandam & augendam fidem.		ibid.
12. Incredulitas.		166
13. Impedimenta fidei & adjumenta.		ibid.
14. Incredulitatis exempla.		167
15. Apostasia à fide.		ibid.
16. Hereticorum tituli proprii ac precipui.		168

Here-

PARTIVM ET CAPITVM.

17. *Hereses nata ex vita vitiosa, & jusse à Deo permiffa.* 168.
18. *Hæreticorum ignorantia, superbia, pertinacia, & alia vitia.* 169
19. *Hæretici fugiendi ac puniendi.* 170
20. *Fuerunt jam inde à temporibus Apostolorum.* *ibid.*
21. *Orationes jaculatoriæ adversus hæreses & hæreticos.* 171

PARS II.

Spes Theologica & vitia opposita.

- CAP. I. *Varia Spei acceptio.* 173
2. *Fructus sperantis in Deo.* *ibid.*
3. *Exhortationes ad spem in Deo figendam.* 174
4. *Spes firma justorum, impiorum vana fiducia.* 176
5. *Damna & Supplicia eorum, qui in alio sperant, quàm in Deo.* *ibid.*
6. *Dissuadetur spes in seipso, & in alio quàm Deo.* 178
7. *Exempla spei & fiducia in Deo.* *ibid.*
8. *Jaculatoriæ sperantis in Deo.* 179
9. *Desperationis acerbis fructus, Timoris Domini effectus salutaris.* 180

PARS III.

Charitas & vitia opposita.

- CAP. I. *Charitatis perfectio, & præstantia generatim.* 182
2. *Charitatis pretium, splendor & decor.* 183
3. *Charitas erga Deum mandatorum executione dignoscitur.* 183.
4. *Ejusdem fructus & alia effecta ac præmia.* 184

INDEX LIBRORVM

5. <i>Præceptum ejusdem & pœna non servantis.</i>	ibid.
6. <i>Charitas erga proximum.</i>	185
7. <i>Monita & præcepta illius exercenda.</i>	186
8. <i>Cur proximus & quâ ratione diligendus.</i>	187
9. <i>Charitas proximi non consistit, uti neque vita, absque charitate Dei.</i>	188
10. <i>Exempla charitatis erga Deum & Christum Dominum.</i> <i>ibid.</i>	ibid.
11. <i>Exempla charitatis in proximum.</i>	189
12. <i>Iaculatoria ad excitandam charitatem erga Deum & proximum.</i>	191
13. <i>Charitatis actus, atque effectus, & primò gaudii justorum encomia.</i>	ibid.
14. <i>Cohortationes ad verum gaudium.</i>	192
15. <i>Gaudium impiorum vanum & reprobum.</i>	ibid.
16. <i>Vera omnis consolatio veri gaudii causa à Deo est.</i>	193
17. <i>Et est in Deo.</i>	ibid.
18. <i>Verum omne solatium & gaudium promittitur.</i>	194
19. <i>Et datur timentibus ac diligentibus Deum.</i>	ibid.
20. <i>Fructus divine consolationis.</i>	195
21. <i>Consolatio humana inanis & inconstans.</i>	ibid.
22. <i>Iaculatoria petentis consolationes caelestes.</i>	ibid.
23. <i>Pax & pacis auctor generatim.</i>	196
24. <i>Quæ pax nobis necessaria, & quis fructus illius?</i>	197
25. <i>Varia ad hanc pacem exhortationes.</i>	ibid.
26. <i>Iaculatoria ad pacem obtinendam.</i>	198
27. <i>Concordia amabilitas, utilitas, suavitas.</i>	ibid.
28. <i>Sæpius ab Apostolo & serió Christianis commendata.</i>	199.
29. <i>Illustria concordia exempla.</i>	200
30. <i>Misericordie decora, effecta, premia.</i>	201
31. <i>Monita & præcepta operum misericordie.</i>	ibid.
32. <i>Pœna multiplex eorum, qui negligunt misereri.</i>	202
	Elee-

PARTIVMETCAPITVM.

33.	<i>Eleëmosyna suadetur generatim.</i>	203
34.	<i>Quibus danda & quomodo.</i>	<i>ibid.</i>
35.	<i>Quando facienda & quamdiu.</i>	204
36.	<i>Fructus eleëmosynæ, & alii effectus.</i>	205
37.	<i>Specialia corporis & animi affert bona.</i>	<i>ibid.</i>
38.	<i>Tollit culpam, & pœnam aufert.</i>	206
39.	<i>Opes confert & honores.</i>	<i>ibid.</i>
40.	<i>Varia ad eleëmosynam dandam cohortationes</i>	207
41.	<i>Peccata & pœna negantium eleëmosynam.</i>	208
42.	<i>Eleëmosynariorum exempla.</i>	<i>ibid.</i>
43.	<i>Correctiæ & correptio fraterna præcipitur privata & publica.</i>	209
44.	<i>Quis corripiendus, à quibus & quomodo?</i>	210
45.	<i>Aliæ ad correptionem fraternam exhortationes.</i>	<i>ibid.</i>
46.	<i>Correptio incauta & vitiosa.</i>	211
47.	<i>Fructus & alii effectus Correptionis.</i>	212
48.	<i>Correptio. a quo animo ferenda.</i>	<i>ibid.</i>
49.	<i>Correptionem sustinentis commoda, damna repellentis.</i>	213.
50.	<i>Correptionis fraternæ exempla.</i>	214
51.	<i>Vitia charitati opposita, & primò odium Dei ac proximi.</i>	215
52.	<i>Acediæ damna, pœnæ, exempla.</i>	216
53.	<i>Invidiæ causæ & effecta.</i>	217
54.	<i>Exhortationes ad cavendam invidiam.</i>	<i>ibid.</i>
55.	<i>Exempla invidiæ.</i>	218
56.	<i>Discordiæ causæ, effecta, exempla.</i>	219
57.	<i>Contentionis occasio, damna, pœnæ.</i>	<i>ibid.</i>
58.	<i>Contentionis prohibitio.</i>	220
59.	<i>Rixarum causæ, effecta, pœnæ.</i>	221
60.	<i>Bellorum causæ peccatum.</i>	<i>ibid.</i>
61.	<i>Finis belli emendatio.</i>	222.

INDEX LIBRORVM

62. *Animandus ad bellum justum miles.* ibid.
 63. *Orationes tempore belli pro victoria obtinenda.* 224
 64. *Scandali malitia & pœna.* 225
 65. *Quantoperè vitârit scandalum Christus, Apostolus, Eleazarus.* 226
 66. *Monita ad cavendum scandalum activum & passivum.*
226.
 67. *Non curandum scandalum Pharisæicum.* 227
 68. *Donum sapientiæ (quæ teste S. Thomâ 2. 2. q. 45. respōdet charitati) in quo consistat.* ibid.
 69. *Auctor sapientiæ Deus.* 228
 70. *Sapientiæ qualitates & conditiones variæ.* ibid.
 71. *Sapientiæ acquirendæ modus.* 229
 72. *Sapientiæ effecta ac signa in animo, corpore ac bonis externis.* 231
 73. *Ejusdem effecta in intellectu & voluntate.* ibid.
 74. *Dulcedinem cordis, quietem, consolationem, & constantiam parit.* 232
 75. *Honorem & gloriam conciliat.* 233
 76. *Bona fortunæ cumulat.* ibid.
 77. *Qui eam repudiat, miser est, qui inquirit beatus.* 234
 78. *Sapiens libenter auditur, prodest verbo, consilio, exemplo.* ibid.
 79. *Antitheses sapientem inter & insipientem.* 235
 80. *Varie ad sapientiam cohortationes.* ibid.
 81. *Iaculatoria pro impetranda sapientia.* 237

PARS IV.

Prudentia & vitia opposita.

- CAP. I. *Adhortatio ad veram prudentiam.* 238
 2. *Fructus & effectus vera prudentia.* 239
Pru-

PARTIVM ET CAPITVM.

3. Prudentia humana incerta & fallax.	239
4. Damnatur prudentia impiorum.	240
5. Exempla prudentia.	241
6. Iaculatoria orationes pro impetranda prudentia.	ibid.
7. Prudentia officia rectè consulere, judicare, exequi: consilii causa & effecta.	242
8. Consilium à quibus petendum.	ibid.
9. Multorum consilium inutile, noxium, fraudulentum.	243.
10. Consilium impiorum peribit.	244
11. Dei consilium permanebit.	245
12. Deus & presbyteri consulendi: consilii neglecti pœna.	ibid.
13. Imprudentia & insipientia effecta, signa atque alia adjuncta.	246

P A R S V.

Iustitia, & vitia opposita.

CAP. I. Encomia & effecta iustitia universim ac speciatim.	249.
2. Antitheses varia inter justum & impium.	250
3. Injustitia omnis prohibetur à Deo.	ibid.
4. Iudicabitur à Deo & punietur.	251
5. Prasertim verò injustitia iudicum & aliorum Magistratum.	252
6. Injuria in iudiciis & tribunalibus, ac muneribus accipientis.	252
7. Iudicum iniquorum pœna.	253
8. Virtutes iudici necessariae.	254
9. Causa diligenter cognoscenda.	255
	Præ-

INDEX LIBRORVM

10. <i>Premia boni iudicis & fractus.</i>	256
11. <i>Varia cohortationes ad iudices.</i>	257
12. <i>Boni & mali iudicis exempla.</i>	258
13. <i>Iaculatoria iudicium diuinum perentis ac deprecantis.</i>
<i>ibid.</i>	
14. <i>Acceptio personarum.</i>	259
15. <i>Iniusta corporis lesio per homicidium & mutilationem.</i>
<i>ibid.</i>	
16. <i>Corporis iniusta violatio per adulterium & alia peccata luxurie, & primò gravitas huius delicti, atque ad eius fugam cohortatio.</i>	260
17. <i>Pœna adulterii communes corpori & animo.</i>	261
18. <i>Pœna infama, honore, & in posteris.</i>	262
19. <i>Exempla puniti adulterii.</i>	<i>ibid.</i>
20. <i>Fortunarum damnus iniustus, & primò furti ac rapinae prohibitio.</i>	263
21. <i>Furti pœna & effectus</i>	<i>ibid.</i>
22. <i>Oblata ex furto ingrata Deo.</i>	264
23. <i>Exempla furti puniti & impediti.</i>	<i>ibid.</i>
24. <i>Doli & fraudis gravis impietas.</i>	265
25. <i>Dolus in dolosi caput relabitur.</i>	<i>ibid.</i>
26. <i>Dolosus sibi suisq; noxius, Deo & hominibus odibilis.</i>
266.	
27. <i>Iniusta fame & honoris lesio, ac primò detractor cui sit similis.</i>	267
28. <i>Detractionis effecta, damna, pœna.</i>	<i>ibid.</i>
29. <i>Detractio vetita in genere & specie.</i>	268
30. <i>Pro detractore orandum, gaudendum de persecutione detrahentis.</i>	<i>ibid.</i>
31. <i>Detractor puniendus & repellendus, detractio sopienda</i>
269.	
32. <i>Calumnia & falsum testimonium à Deo prohibitum.</i>
<i>ibid.</i>	Calu-

PARTIVM ET CAPITVM.

33. <i>Calumniæ effecta, damna, pœna.</i>	270
34. <i>Effectus & pœna testimonii falsi.</i>	271
35. <i>Exempla calumniæ & testimonii falsi dicti & puniti.</i> <i>ibid.</i>	
36. <i>Iaculatoria calumniam deprecantis.</i>	272
37. <i>Contumeliæ causæ effecta & damna ex parte inferentis.</i> 273	
38. <i>Effecta & damna ex parte sustipientis.</i>	<i>ibid.</i>
39. <i>Contumelia à Deo vetita.</i>	274
40. <i>Exempla punitæ contumeliæ.</i>	<i>ibid.</i>
41. <i>Iaculatoria contumeliis avertendis.</i>	275
42. <i>Susurrationis effecta, damna, pœna.</i>	276
43. <i>Susurratio à Deo vetita.</i>	<i>ibid.</i>

P A R S VI.

Religio & reliquæ virtutes Iustitiæ annexæ, in
quibus est debitum legale.

CAP. I. <i>De iis, quæ ab homine debentur Deo.</i>	277
2. <i>Oratio à Deo præcepta; atque ad ipsam preparatio neces-</i> <i>saria.</i>	278
3. <i>Orans Deo conetur esse gratus.</i>	279
4. <i>Fiduciam habeat in Domino.</i>	280
5. <i>Oratio sit humilis, attenta, assidua.</i>	<i>ibid.</i>
6. <i>Quid petendum in oratione, & cuius nomine.</i>	281
7. <i>Oratio fiat pro omnibus, maximè pro Regibus, Magistra-</i> <i>tibus, fratribus.</i>	282
8. <i>Orandum semper quidem: maximè autem tempore matu-</i> <i>tino, tristitiæ & adversitatis, ac certis per diem horis.</i> <i>ibid.</i>	

INDEX LIBRORVM

9. <i>Cohortationes ad orandum varia.</i>	283
10. <i>Orationis effectus primarius impetratio.</i>	<i>ibid.</i>
11. <i>Impetrationis impedimenta & adjumenta.</i>	285
12. <i>Fructus orationis qualibet corporis & animi bona interna & externa.</i>	<i>ibid.</i>
13. <i>Orationes jaculatoria pro remissione peccatorum.</i>	287
14. <i>Jaculatoria tempore aduersitatis.</i>	288
15. <i>Jaculatoria petentis orationem suam exaudiri.</i>	289
16. <i>Meditatio & contemplatio legis, & gloria diuinæ ac mirabilium Dei operum.</i>	<i>ibid.</i>
17. <i>Necessaria ad hanc quies animi, & puritas cordis.</i>	290
18. <i>Effectus & fructus contemplationis rerum diuinarum.</i>	291.
19. <i>Locus & alia circumstantiæ ad meditandum & orandum idoneæ.</i>	<i>ibid.</i>
20. <i>Alia præter allata hæcenus & passim inspersa meditationis & orationis exempla.</i>	292
21. <i>Iuramentum licitum, si debite conditiones adsint, temerarium omne prohibetur.</i>	293
22. <i>Perjurium vetatur & punitur.</i>	294
23. <i>Votum solvendum Deo & minimè retractandum.</i>	<i>ibid.</i>
24. <i>Qui voverint & vota Deo reddiderint.</i>	295
25. <i>Decimæ & alia oblationes.</i>	296
26. <i>Festorum dierum observatio: licet in iis vivere liberaliùs intra terminos modestiæ.</i>	297
27. <i>Laus Dei commendatur, & exigitur quàm maxima, sufficienter Deus laudari non potest.</i>	298
28. <i>Laus proximi in virtute fundata tutissima post mortem.</i>	299.
29. <i>Vitia religioni opposita, divinationes, auguria, auspicia, maleficia à Deo prohibita.</i>	<i>ibid.</i>
30. <i>Eorum effecta, incommoda, pœna.</i>	300
Blas-

PARTIVM ET CAPITVM.

31. *Blasphemia gravitas, prohibitio, pœna.* 301
32. *Pietas erga parentes, honore, obsequio, imitatione, aliisque officiis exercenda.* *ibid.*
33. *Pietatis exercitiæ fructus, pœna neglecta.* 302
34. *Parentum officia erga liberos.* 303
35. *Præponenda, quæ Dei sunt, affectui parentum ac liberorum.* 304
36. *Status vitæ deligendus ac retinendus.* 305
37. *Religionis ac religiosorum commendatio.* 306
38. *Vocationis divina beneficium.* *ibid.*
39. *Officia boni Religiosi, & munia honorifica.* 308
40. *Cohortatio ad vivendum dignè suâ vocatione.* *ibid.*
41. *Degeneres à pio majorum instituto.* 309
42. *Apostasia à religione dissuadetur, suadetur reditus.* 310
43. *Paupertas Evangelica laudatur ac suadetur.* *ibid.*
44. *Pauperes Evangelici, qui fuerint & quàm commendati, pœna infraëti voti paupertatis.* 311
45. *Castitas commendatur præsertim Evangelica.* 312
46. *Virginitatis laudes, præmia, consilia.* 313
47. *Obedientia atque observantia exhibenda Deo, Prelatis & superioribus omnibus.* 314
48. *Obedientiæ perfectio, promptitudo, effectus, fructus.* 315.
49. *Inobedientiæ gravitas, & pœna, præmia obedientiæ.* 316.
50. *Obedientiæ illustria exempla ex veteri testamento.* 317
51. *Obedientiæ Christi Domini, B. Virginis, Iosephi, & aliorum novæ legis Sanctorum.* 318

INDEX LIBRORVM

PARS VII.

Aliæ virtutes Iustitiæ annexæ, in quibus est debitum solum morale.

CAP. I. Liberalitatis effectus & fructus gloriosi.	319
2. Ejusdem magnifica exempla.	320
3. Avaritia quid, quantum, & quàm commune peccatum.	321.
4. Avaritiæ pœna aeterna damnatio, maledictio populi, dolores & ærumna.	322
5. Avaritia intellectum excecatur, pervertit voluntatem.	ibid.
6. Avarus semper desiderat, satiatur nunquam.	323
7. Avarus sibi nequam, sanitatem sibi aufert & vitam, atque omnia corporis ac animi bona.	ibid.
8. Liberalis & suâ sorte contentus animus commendatur.	324.
9. Avaritiæ vindicata exempla.	325
10. Prodigalitatis & luxus exempla, effecta, pœnæ.	326
11. Gratitude sive gratiarum actio commendatur.	327
12. Gratitude illustra exempla.	328
13. Iaculatoria gratias agentis pro beneficiis in genere & specie.	329
14. Ingratitude effecta.	ibid.
15. Ingratitude exprobrat Deus peccatoribus.	330
16. Alia ingratitude exempla.	331
17. Affabilitas sive benignitas commendatur.	332
18. Lingue rectus usus difficilis, utilis, necessarius.	ibid.
19. Cujus sit loqui, de quibus & coram quibus.	333
	La ^o

PARTIVM ET CAPITVM.

20. *Loquendum prudenter, suaviter, parcè, suo tempore & loco.* 334
21. *Effectus & fructus recti lingue usûs.* 335
22. *Effecta lingue incontinentis in animo & corpore, quoad se & alios.* 336
23. *Lingue incontinentia proprium est vitium stultorum.* 337.
24. *Lingue abusus vetatur universim ac speciatim.* 338
25. *Antitheses variæ in verba stulti & prudentis.* 339
26. *Exempla lingue sapientis.* 340
27. *Iaculatoria petentis lingue moderationem suæ & alienæ.* *ibid.*
28. *Veritas commendatur & fidelitas: mendacii feditas de- pingitur.* 341
29. *Damna mendacii & alia effecta.* *ibid.*
30. *Veritas præcipitur, mendacium omne vetatur.* 342
31. *Iustitia vindicativa Dei non effugitur à peccatore.* *ibid.*
32. *Deus longanimis, tardè quidem, at tandem punit, non sine interveniente misericordiâ.* 343
33. *Aliter fontes, aliter insontes iisdem subindè involvit panis* 344
34. *Peccator iis punitur rebus quibus deliquit; creaturæ quæ- dam ad ultionem deputatæ.* 345
35. *Finis punitionis divinæ vindicta impiorum, justorum correctio.* 346
36. *Iustitia vindicativa humana utilis ac necessaria: ejus- dem fructus, & pœnâ neglectus: servanda æquitas & mo- dus in omnibus.* 347
37. *Exempla punitionis per eadem, per quæ quis peccavit.* 348.

INDEX LIBRORVM

P A R S V I I I.

Temperantia & virtutes ei annexæ , atque opposita vitia.

CAP. I. <i>Natura paucis contenta : Temperantia commendata generatim.</i>	350
2. <i>Premia temperantia & alia effecta.</i>	351
3. <i>Intemperantia variis modis nocet animo.</i>	352
4. <i>Nocet & corpori & fortunæ bonis.</i>	ibid.
5. <i>Dissuadetur & vetatur ebrietas & gula.</i>	353
6. <i>Alia ebrietatis effecta specialia.</i>	354
7. <i>Alia monita & præcepta in conviviiis servanda.</i>	355
8. <i>Exempla intemperantiæ.</i>	356
9. <i>Iejunii encomia , effecta , fructus , exempla.</i>	357
10. <i>Continentiæ & pudicitia fructus & exempla.</i>	358
11. <i>Incontinentia vetatur , & omnis luxuria.</i>	359
12. <i>Luxuria tentatio vexat etiam sanctos , superat improvidos , & insipientes.</i>	360
13. <i>Nocet animo simul & corpori.</i>	ibid.
14. <i>Intellectum & voluntatem pervertit.</i>	361
15. <i>Sanitatem aufert & vitam ac fortunæ bona.</i>	362
16. <i>Famam pessundat & honorem.</i>	363
17. <i>Luxuria occasiones vitanda.</i>	ibid.
18. <i>Exempla puniæ luxuriæ in omnibus hujus & æternæ vitæ bonis.</i>	364
19. <i>Honestas & verecundia laudabilis ac vitiosa.</i>	365
20. <i>Humilitatis actus.</i>	366
21. <i>Effectus humilitatis & fructus orationis exauditio , gratia , & gloria æterna.</i>	367
	Hu-

PARTIVM ET CAPITVM.

22. *Humilitas via est ad exaltationem.* ibid.
23. *Ad scientiam Sanctorum & omnem prosperitatem.* 368.
24. *Variæ ad humilitatem cohortationes.* ibid.
25. *Humilitatis selecta exempla, & orationes jaculatoriæ.*
370.
26. *Superbia Deo & hominibus exosa vetatur universim.*
371.
27. *Non superbiendum de donis animi, corporis, aut ullis aliis, cum omnia à Deo sint, & homo sit res vilissima.* ibid.
28. *Superbiæ effecta in anima simul & corpore.* 372
29. *Superbiæ effecta in intellectu & voluntate.* 374
30. *Superbiæ effecta, in fama, honore, dignitate.* 375
31. *Superbiæ effecta in bonis fortunæ & posteris.* 376
32. *Superbiæ punitæ exempla.* 377
33. *Orationes superbiæ deprecantis.* 378
34. *Ambitionis & arrogantia causa & pœna.* ibid.
35. *Iactantiæ ac præsumptionis effecta & aliæ circumstantiæ.* 379
36. *Mansuetudo suadetur & præcipitur, effectus & fructus habet nobilissimos.* 380
37. *Mansuetudinis exempla.* ibid.
38. *Iracundiæ feditas & gravitas.* 381
39. *Iracundiæ effecta in animo, corpore, & in alios.* 382
40. *Prohibetur ira vitiosa.* ibid.
41. *Irato blandè respondendum, imponendum silentium aut cedendum.* 383
42. *Iræ vitiosæ & justæ exempla: divinam iram deprecantis orationes jaculatoriæ.* ibid.
43. *Zelus honoris divini exemplis declaratus.* 384
44. *Zeli indiscreti exempla.* 385
45. *Jaculatoriæ petentis zelum animarum, eumq; exercentis.*
386.

INDEX LIBRORVM

6. *An cœlestia commendatio & fructus: immodestia in incessu, aspectu, auditu, vestitu damna & pœne.* 387

PARS IX.

Fortitudo & virtutes ei annexæ, atque opposita vitia.

- CAP. I. *Fortitudo animi exemplis declarata.* 389
2. *Constantia Martyrum, ejusq; effecta & premia.* 390
3. *Patientie radix, fortitudo & charitas, crescit adversis, vero christiano propria & exoptanda.* 391
4. *Pro Christo pati gravia felicitas magna imitatione Christi ambienda.* 392
5. *Patientie premium vita aterna, gaudium animi, sanitas corporis opes, & honores.* 393
6. *Ad patientiam varia cohortationes.* 394
7. *Patientia illustra exempla & premia.* 395
8. *Iaculatorie postulantis patientiam, & se ad eam excitantis.* 396
9. *Impatientie pœna & alia effecta.* 397
10. *Constantia & perseverantia ad salutem necessaria suadentur omnibus.* 398
11. *Ad perseverandum in fide adhortationes.* 399
12. *Increpationes eorum qui non perseverant, quibus illi rebus similes sint, & quo pacto deficient.* 400
13. *Iaculatorie postulantis perseverantiam, & hujus exempla.* *ibid.*
14. *Inconstantia peccatoris similitudine declaratur.* 401
15. *Etiã in Angelis reperta.* 402
16. *Est fructus peccati, à Deo vetatur, & punitur.* *ibid.*
17. *Inconstantie exempla.* 403
- Tri-

PARTIVM ET CAPITVM.

18. *Tribulationis causa Deus, & cuiusque peccata.* ibid.
19. *Non omnis tamen tribulatio est propter peccata.* 404
20. *Ad probationem à Deo immittitur, atque ad purgationem, & constantiam majorem.* ibid.
21. *In eos, qui tribulatione non emendantur.* 405
22. *Tribulatio communis bonis & malis, lata patienter Dei amicos constituit.* 406
23. *Tribulationis & consolationis vicissitudo ad Dei gloriam ordinata.* 407
24. *Promittitur à Deo tribulatio, tanquam magnum aliquod bonum, & à justis expetitur,* 408
25. *Tribulatio hujus vite exigua respectu gloriae secutura.*
409.
26. *Tribulationis superata effecta in animo & corpore, intellectu & voluntate.* ibid.
27. *Tribulatio excitat ad querendum Deum.* 411
28. *Queritur Deus, ne post multas quidem tribulationes ad se reverti peccatores.* ibid.
29. *Tribulationem qui sustinet, honoratur, qui eam respuit, ut insipiens confunditur.* 412
30. *Tribulatio excipienda hilari animo, & habenda pro lucro.* ibid.
31. *Sperandum in Deo, qui juvat & liberat tribulatos.*
413.
32. *Exempla fortiter superata tribulationis.* 414
33. *Iaculatorie confugientis ad Deum in tribulatione, & forti animo eam ferentis.* 415

INDEX LIBRORVM.

LIBER IV.

De præcipuis ævi hujus controversiis, qui est gladius Spiritus è Sacro divinarum Scriptorum armamentario depromptus, ad regna subvertenda errorum, & veritatis Catholice Imperium stabiliendum.

INTRODVCTIO.

Ad securum Gladii Spiritualis usum.

DISTINCTIO.

1. A Rmatura Sacra,	419
2. Militiæ Christianæ,	420
3. Gladius Spiritus,	421
4. Exemplo Christi Domini,	422
5. Et Sanctorum imitatione districtus.	423
6. Ad regna subvertenda vitiorum & errorum,	424
7. Ac veritatis imperium stabiliendum.	425
8. Discrimen inter arma,	426
9. Carnis & spiritus.	427
10. Inter Scripturæ usum Catholicum,	428
11. Et abusum acatholicum.	ibid.
12. Canones legitimi usus.	430

PARTIVM ET CAPITVM.

PARS I.

De verbo Dei in genere & specie.

CAP. I. <i>Verbum Dei universim.</i>	437
2. <i>Omne Dei verbum audiendum.</i>	438
3. <i>Verbum Dei scriptum & non scriptum.</i>	<i>ibid.</i>
4. <i>Altus ac divinus verbi divini sensus.</i>	439
5. <i>Verbi divini intellectus fide paratur & observatione divinae legis.</i>	440
6. <i>Iaculatoria petentis lumen ad intelligendum Dei verbum, & observandum.</i>	441
7. <i>Iudex controversiarum.</i>	<i>ibid.</i>

PARS II.

De Ecclesia universim ac speciatim.

CAP. I. <i>Ecclesia militans in terra.</i>	442
2. <i>Ecclesia visibilis.</i>	443
3. <i>Ecclesia una.</i>	444
4. <i>Ecclesia Sancta & Apostolica.</i>	<i>ibid.</i>
5. <i>Ecclesia Catholica seu universalis.</i>	445
6. <i>Ecclesia inexpugnabilis.</i>	447
7. <i>Persecutio Antichristi & victoria Ecclesie suprema.</i>	<i>ibid.</i>
8. <i>Primum caput Ecclesie Christus.</i>	448
9. <i>Vicarium Ecclesie caput S. Petrus atque ejus legitimi successores.</i>	449
10. <i>Hierarchia Ecclesiastica.</i>	<i>ibid.</i>

INDEX LIBRORVM

11. <i>Potestas legislativa.</i>	450
22. <i>Missi à Deo Ecclesie Ministri.</i>	451
13. <i>Falsa missio Sectariorum.</i>	452
14. <i>Ecclesia in purgatorio.</i>	453
15. <i>Ecclesia triumphans in calo.</i>	454
16. <i>Honor & invocatio Sanctorum.</i>	ibid.
17. <i>Imaginum sacrarum ac reliquiarum usus.</i>	456
18. <i>Iaculatoria aduersus persecutores Ecclesie.</i>	ibid.

P A R S III.

De Sacramentis.

CAP. I. <i>Sacramentum fidei, sive Baptismus.</i>	457
2. <i>Confirmatio.</i>	458
3. <i>Eucharistia.</i>	459
4. <i>Veritas Eucharistica descripta figuratè.</i>	ibid.
5. <i>Asserta Propheticè,</i>	460
6. <i>A Christo promissa.</i>	461
7. <i>A Christo instituta.</i>	ibid.
8. <i>Vsu ipso ab Apostolo demonstrata.</i>	462
9. <i>Christus sub qualibet specie totus.</i>	ibid.
10. <i>Fructus idem.</i>	463
11. <i>Sufficit alterutra species.</i>	ibid.
12. <i>Exemplò Christi & Apostolorum,</i>	ibid.
13. <i>Et usu & auctoritate Ecclesie.</i>	464
14. <i>Sacrificium Christi cruentum.</i>	ibid.
15. <i>Incruentum Missæ sacrificium descriptum figuratè.</i>	465.
16. <i>Assertum propheticè.</i>	ibid.

PARTIVM ET CAPITVM.

17. A Christo promissum & institutum.	466
18. Vsu ipso firmatum.	ibid.
19. Ceremonia probata.	467
20. Latria Christo debita.	ibid.
21. Theophoria & alia processiones licite.	468.
22. Pœnitentiæ Sacramentum.	469.
23. Contritio & Dei dilectio.	ibid.
24. Confessio.	470.
25. Satisfactio post remissam culpam.	ibid.
26. Satisfactio unius pro alio, atque indulgentia.	471
27. Vnctio Sacra.	472
28. Sacer ordo.	ibid.
29. Continentia Ministrorum Ecclesiæ.	473
30. Matrimonium.	ibid.
31. Firmum & insolubile.	474.

P A R S IV.

De multiplici peccatorum distinctio- ne & causa.

CAP. I. Peccatum mortale.	475
2. Peccatum veniale.	ibid.
3. Deus non est auctor peccati.	476
4. Peccatum ex ignorantia, passione & malitia.	477
5. Peccatum originale.	ibid.
6. Peccatum habituale.	478

INDEX LIBRORVM

P A R S V.

De christiana justificatione.

CAP. I. <i>Vera peccati remissio & sublatio.</i>	478
2. <i>Vera justificatio.</i>	479
3. <i>Et interna sanctificatio,</i>	<i>ibid.</i>
4. <i>Per fidem, spem & charitatem,</i>	480
5. <i>Pœnitentiam atque alia opera bona.</i>	481
6. <i>Timor salutaris.</i>	482
7. <i>Fiducia certa justorum.</i>	483
8. <i>Impiorum inanis presumptio.</i>	<i>ibid.</i>

P A R S IV.

De christianorum operum perfectione, merito, præcepto.

CAP. I. <i>Operum bonorum integritas,</i>	484
2. <i>Et perfectio.</i>	485
3. <i>Non naturalis tantum sed & supernaturalis.</i>	<i>ibid.</i>
4. <i>Absque peccati omnis permixtione.</i>	486
5. <i>Meritum bonorum operum gloria celestis.</i>	<i>ibid.</i>
6. <i>Gratie & prosperitatis augmentum.</i>	487
7. <i>Qui Deum diligit, Deo obedit,</i>	488
8. <i>Et mandata ejus custodit.</i>	<i>ibid.</i>
9. <i>Deus serio vult seruari sua mandata.</i>	489
10. <i>Libertas filiorum Dei, non pugnat cum subjectione filiali,</i>	
490.	
11. <i>Mandata Dei possibilis.</i>	<i>ibid.</i>

LIBER PRIMVS.

De Deo Vno & Trino,

Rerum creatarum omnium Auctore, & de harum præcipuis universim ac Speciatim.

P R Æ F A T I O.

DOctrina Sacra primùm agit de Essentia & Existentia divina, tum de attributis divinis negativis & affirmativis, quæ conveniunt Deo, quatenus unus est in Essentia: deinde de Sanctissimâ Trinitate, sive de Deo, quatenus est Trinus in personis; tum de creaturis, ac nominatim de Angelis & hominibus: quibus annectenda videntur testimonia Sacræ Paginæ de Christo I E S U Redemptore nostro vero Deo & homine; qui est primogenitus omnis creaturæ; quoniam in ipso condita sunt universa, & ipse est ante omnes & omnia in ipso constant, ut sit ipse in omnibus primatum tenens. Colof. i. V. 15. Denique Sanctissima Virgine M A R I A ejus benedicta Matre, Angelorum pariter hominumque Regina.

P A R S I.

De Deo & attributis divinis.

C A P V T P R I M V M.

Dei nomina Sacris Literis expressa.

1. **D**ixit Deus ad Moysen : *Ego sum qui sum*, ait: Sic dices filiis Israël : *Qui est*, misit me ad vos. Dixitque iterum Deus ad Moysen : hæc dices filiis Israël : Dominus Deus Patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob misit me ad vos, hoc nomen mihi est in æternum, & hoc memoriale meum in generationem & generationem. *Exo. 3. v. 14.*
 2. Nomen meum Adonai. *Exo. 6. v. 4.*
 3. Omnipotens nomen ejus. *Exo. 15. v. 3.*
 4. Noli adorare, Deum alienum, Dominus Zelotes nomen ejus, Deus est æmulator. *Exo. 34. v. 14.*
 5. Redemptor noster Dominus exercituum nomen illius Sanctus Israël. *Isa. 47. v. 4.*
 6. Scient quia nomen mihi Dominus. *Jer. 16. v. 21.*
 7. Dominus nomen ejus. *Amos. 5. v. 8.*
 8. Non confunditur vocari Deus. *Hebr. 11. v. 16.*
- Alia ab attributis desumpta assignata sunt suis locis.*

C A P V T I I.

Esse & existere Dei.

1. **E**go sum qui sum, dices filiis Israël : qui est, misit me ad vos. *Exo. 3. v. 14.*
2. Ego Ego sum. *Jer. 7. v. 11.*
3. Si ille non est, quis ergo est? *Job. 9. v. 24.*
4. A sæculo tu es. *Psal. 92. v. 2.*
5. Et est ante ævum. *Eccl. 1. v. 1.*

6. Antequam Abraham fieret, ego sum, *Joan. 4. v. 58.*
7. Credere oportet accedentem ad Deum, quia est. *Hebr. 11. v. 6.*
8. Dixit insipiens in corde suo non est Deus. *Pf. 52. v. 1.*

C A P V T III.

Deus Simplex & Incorporeus.

1. **S**piritus est Deus. *Ioan. 4. v. 24.*
2. **D**eus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. *1. Ioan. 1. v. 5.*
3. Cui similem fecistis Deum? aut quam imaginem ei ponetis? *Isa. 40. v. 18.*
4. Non debemus æstimare auro, aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis, & cogitationis hominum divinum esse simile. *Ast. 17. v. 29.*
5. Dicentes se esse Sapientes, stulti facti sunt, & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & Serpentium. *Rom. 1. v. 22.*

C A P V T IV.

Unitas Dei.

1. **D**eus noster Deus unus est. *Deut. 6. v. 4.*
2. **V**idete quod ego sim solus; & non sit alius Deus præter me, ego occidam, & ego vivere faciam, percutiam, & ego sanabo & non est, qui de manu mea possit eruere. *Deut. 32. v. 39.*
3. Incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt. *Sap. 14. v. 21.*
4. Ante me non est formatus Deus, & post me non erit. *Isa. 43. v. 10.*
5. Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est Deus. *Isa. 44. v. 6.*
6. Ego sum Dominus, & non est amplius, extra me non est Deus. *Isa. 45. v. 5.*
7. Et gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam Sculptilibus. *Isa. 42. v. 9.*
8. Ego autem Dominus Deus tuus ex terra *Aegypti*: & Deum absque

absque me nescies, & Salvator non est præter me. *Osea, 13. v. 4.*

9. Quis Deus præter Dominum? *Psal. 17. v. 32.*

10. Non est alius Deus quam tu. *Sap. 12. v. 13.*

11. Unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & Pater omnium. *Ephes. 4. v. 5.*

C A P V T V.

Veritas & vita Dei.

1. **D**EUS autem Deus verus est. *Fer. 10. v. 10.*

2. Deus fidelis, & absque ulla iniquitate. *Deut. 32. v. 4.*

3. Non est Deus quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis ut mutetur, dixit ergo, & non faciet? locutus est & non implebit?
Num. 23. v. 19.

4. Paveant Deum Danielis, ipse enim est Deus vivens. *Dan. 6. v. 26.*

5. Speramus in Deum vivum. *1. Tim. 4. v. 10.*

6. In manus Dei viventis. *Heb. 10. v. 31.*

7. In ipso vita erat. *Joan. 1. v. 3.*

8. Ego sum via, veritas, & vita. *Joan. 14. v. 6.*

Vide infra de fide, verbo, veritas prima, & hic cap. 10. immutabilitas Dei.

C A P V T VI.

Bonitas Dei.

1. **N**emo bonus nisi Solus Deus. *Luc. 18. v. 19.*

2. **Q**uam bonus Israël Deus, his qui recto sunt corde.
Psal. 72. v. 1.

3. Bonus es tu. *Psal. 118. v. 68.*

4. Bonus est Dominus Sperantibus in eum, animæ quærenti illum. *Thre. 3. v. 25.*

5. Nunquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & consilium impiorum adjaves? *Iob. 10. v. 3.*

6. Nunquid Deus supplantat iudicium? aut omnipotens subvertit quod iustum est? *Iob. 8. v. 3.*

7. Non

7. Non dixeris : per Deum abest : quæ enim odit , ne feceris : non dicas , ille me implanavit : non enim necessarii sunt ei homines impii : omne execrumentum erroris odit Dominus , & non erit amabile timentibus eum. *Ecc. 15. v. 11.*

8. Nemo cùm tentatur , dicat , quoniam à Deo tentatur , Deus enim intentator malorum est : ipse enim neminem tentat. *Iac. 1. v. 13.*

9. Mundi sunt oculi tui , ne videas malum , & respicere ad iniquitatem non poteris : quare non respicis super magna agentes , & taces devorante impio justiore se. *Hab. 1. v. 13.*

10. Quis poterit scrutari vias ejus ? aut quis potest ei dicere : operatus es iniquitatem ? *Iob. 36. v. 23.*

11. Unus est bonus Deus. *Matth. 19. v. 17.*

C A P V T V I I.

Perfectio Dei omnium rerum creatarum perfectiones continens eminentiâ singulari.

1. **M**agnus Dominus & laudabilis nimis. *Pf. 144. v. 3.*

2. **M**omnia ossa mea dicent : Domine , quis similis tibi. *Pf. 34. v. 10.*

3. Hic est Deus noster , & non æstimabitur alius adversus eum. *Baruch. 3. v. 36.*

4. Quis non timebit te Domine , & magnificabit nomen tuum ? quia solus pius es : quoniam omnes gentes venient , & adorabunt in conspectu tuo , quoniam judicia tua manifesta sunt. *Apoc. 15. v. 4.*

5. Non est Sanctus ut est Dominus : neque enim est alius extra te , & non est fortis sicut Deus noster. *1. Reg. 2. v. 2.*

6. Domine Deus omnium creator , terribilis & fortis , justus & misericors , qui solus bonus es Rex , solus præstans , solus justus & omnipotens & æternus , qui liberas Israël de omni malo , qui fecisti Patres electos , & sanctificasti eos. *2. Mach. 1. v. 24.*

7. Beatus & solus potens , qui solus habet immortalitatem. *1. Tim. 6. v. 16.*

8. Ego ostendam omne bonum tibi. *Exo. 33. v. 19.*

9. Qui plantavit aurem , non audiet ? aut qui firmavit oculum , non considerat ? *Pf. 93. v. 9.*

Lib. I. Pars I. de Attrib. divinis. C. 8. & 9.

10. In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. *Ecd. 24. v. 25.*

11. Nunquid ego qui alios parere facio: ipse non pariam? dicit Dominus, si ego qui generationem cæteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus? *Isa. 66. v. 9.*

12. In ipso vita erat. *Ioan. I. v. 3.*

13. Estote perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est. *Matth. 5. v. 48.*

C A P V T V I I I.

Infinitas Dei.

1. **M**agnitudinis ejus non est finis. *Pf. 144. v. 3.*

2. **M**agnus est & non habet finem, excelsus & immensus. *Baruch. 3. v. 25.*

3. Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus similis ei in legillatoribus. *Iob. 36. v. 22.*

4. Ecce gentes quasi stilla Situlæ, & quasi momentum stateræ, reputatæ sunt: ecce Insulæ quasi pulvis exiguus, & Libanus non sufficiet ad succendendum, & animalia ejus non sufficient ad holocaustum, omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei. *Isa. 40. v. 15.*

5. Tanquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta rosis antelucani, quæ descendit in terram. *Sap. 11. v. 23.*

6. Satiabor cum apparuerit gloria tua. *Pf. 16. v. 15.*

C A P V T I X.

Immensitas Dei.

1. **N**on erit fuga eis, & non salvabitur ex eis qui fugerit, si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos, & si ascenderint usque in cælum, inde detrahā eos; & si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos, & si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti & mordebit eos. Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio,

gladio, & occidet eos: & ponam oculos meos super eos in malum, & non in bonum. *Amos. 9. v. 2.*

2. Putásne Deus è vicino ego sum, dicit Dominus? & non Deus de longè? Si occultabitur vir in absconditis, & ego non videbo eum, dicit Dominus? nunquid non cœlum & terram ego impleo dicit Dominus? *Ier. 23. v. 23.*

3. Quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum tu illic es, si descendero in infernum ades: Si sumpsero pennas meas diluculò, & habitavero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua: & dixi: forsitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in deliciis meis: quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus ita & lumen ejus: quia tu possedisti renes meos, suscepisti me de utero matris meæ. *Pf. 138. v. 7.*

4. Cœlum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum: quæ est ista domus, quam ædificabitis mihi? & quis est iste locus quietis meæ? *Isa. 66. v. 1.*

5. Non longè est ab unoquoque nostrum: in ipso enim vivimus movemur & sumus. *Act. 17. v. 28.*

6. Spiritus Domini replevit orbem terrarum: & hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. *Sap. 1. v. 7.*

7. Plena est omnis terra gloriâ ejus. *Isa. 6. v. 3.*

8. Forsitan vestigia Dei comprehendes, & usque ad omnipotentem perfectum invenies? excelsior cœlo est, & quid facies? profundior inferno & unde cognosces? longior terrâ mensura ejus, & latior mari. *Job. 11. v. 7.*

9. An non cogitas, quod Deus excelsior cœlo sit, & super stellarum verticem sublimetur? *Job. 22. v. 12.*

10. Si cœlum & cœli cœlorum te capere non possunt, quantò magis domus hæc quam ædificavi. *3. Reg. 8. v. 27.*

11. Ambula coràm me & esto perfectus. *Gen. 17. v. 1.*

12. Providebam Dominum in conspectu meo semper; quoniam à dextris est mihi, ne commovear. *Pf. 15. v. 7.*

CAPUT X.

Immutabilitas, veracitas & fidelitas Dei.

1. **I**nitio tu Domine terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt: tu autem permanes: & omnes sicut vestimentum veterascent: & sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. *Pf. 101. v. 26.*
2. Quid tu vides Jeremia? & dixi: virgam vigilantem ego video, & dixit Dominus ad me: bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo, ut faciam illud. *Ierem. 1. v. 11.*
3. Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. *Matth. 24. v. 35.*
4. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem. *Heb. 6. v. 17.*
5. Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis & fidelis, custodiens pactum, & misericordiam diligentibus se, & his, qui custodiunt præcepta ejus, in mille generationes. *Deut. 7. v. 9.*
6. Qui accepit ejus testimonium, signavit, quia Deus verax est quem enim misit Deus, verba Dei loquitur. *Ioan. 3. v. 33.*
7. Porro Triumphator in Israël non parcat: & poenitudine non flectetur: neque enim homo est ut agat poenitentiam. *1. Regum 15. v. 29.*
8. Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax. *Rom. 3. v. 4.*
9. Si negaverimus, & ille negabit nos: Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. *2. Tim. 2. v. 12.*
10. Fidelis est, qui vocavit nos, qui etiam faciet. *1. Thes. 5. v. 24.*
11. Fidelis Dominus est, qui confirmabit nos, & custodiet à malo. *2. Thes. 3. v. 3.*
12. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. *Iac. 1. v. 17.*
13. Non est Deus quasi homo, ut mentiatur, nec ut Filius hominis ut mutetur: dixit ergo & non faciet? locutus est, & non implebit? *Num. 23. v. 19.*
14. Ego Dominus, & non mutor. *Malac. 3. v. 6.*

C A P V T X I.

Æternitas Dei.

1. **N**Unquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ; non deficiet nec laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus. *Isa. 40. v. 28.*
2. Priusquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis, à sæculo & usque in sæculum, tu es Deus. *Pf. 89. v. 2.*
3. In generationem & generationem anni tui. *Pf. 101. v. 25.*
4. Dominus regnabit in æternum & ultra. *Exo. 15. v. 18.*
5. Numerus annorum ejus inæstimabilis. *Iob. 36. v. 26.*
6. Hæc dicit, excelsus & sublimis, habitans æternitatem. *Isa. 57. vers. 15.*
7. Misericordia Dei ab æterno. *Pf. 102. v. 17.*
8. Potestas ejus, potestas æterna. *Dan. 7. v. 14.*
9. Ab æterno ordinata sum. *Prov. 8. v. 23.*
10. In æternum Domine verbum tuum. *Pf. 118. v. 142.*

C A P V T X I I.

Incomprehensibilitas Dei.

1. **Q**uis hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Deus? *Sap. 9. v. 13.*
2. Difficile æstimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt invenimus cum labore; quæ autem in cœlis sunt, quis investigabit? sensum autem tuum quis sciet? nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum Sanctum tuum de altissimis? *Sap. 9. v. 16.*
3. Quis poterit scrutari vias ejus? aut quis potest ei dicere, operatus es iniquitatem? memento quod ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri: omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul, ecce Deus magnus vincens scientiam nostram, numerus annorum ejus inæstimabilis. *Iob. 36. v. 23.*
4. Forsitan vestigia Dei comprehendes, & usque ad perfectum omnipotentem reperies. *Iob. 11. v. 7.*
5. Quàm desiderabilia omnia opera ejus, & tanquam scintilla, quæ
B est

est considerare. *Eccl.* 42. v. 23.

6. Qui perficit primus scire ipsam, & infirmior non investigabit eam: à mari enim abundavit cogitatio ejus, & consilium ejus ab abyfso magna. *Eccl.* 24. v. 38.

7. Quomodo ignoras, quæ sit via spiritus, & qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis: sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium. *Eccl.* 11. v. 5.

8. Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum ejus, & cum vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum ejus magnitudinis intueri? *Iob.* 26. v. 14.

9. Arenam maris & pluviae guttas, & dies sæculi quis dinumeravit? altitudinem cœli & latitudinem terræ, & profundum abyfssi, quis dimensus est? sapientiam Dei præcedentem omnia, quis investigavit? disciplina Sapientiæ cui revelata est & manifestata? & multiplicationem ingressus illius quis intellexit? unus est creator omnipotens & Rex potens & metuendus nimis, sedens super thronum illius, & dominans Deus ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit & dinumeravit & mensus est. *Eccl.* 1. v. 2.

10. O altitudo divitiarum, sapientiæ & scientiæ Dei! quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus! quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? *Rom.* 11. v. 33.

11. Magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu, cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas, & secundum fructum ad inventionem ejus. *Ier.* 32. v. 19.

12. Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor & imperium sempiternum, Amen. 1. *Tim.* 6. v. 16.

13. Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est, cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus, quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli. *I. Cor.* 13. v. 9.

C A P V T XIII.

Ineffabilitas Dei.

1. **M**agna sunt enim judicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua, propter hoc indisciplinæ animæ erraverunt. *Sap.* 17. v. 1.

2. Quis

2. Quis sufficit enarrare opera illius? quis enim investigabit magna ejus? virtutem autem magnitudinis ejus quis enunciabit? aut quis adjiciet enarrare misericordiam ejus? non est minuere, neque ad iicere, nec est invenire magna Dei: cum consummaverit homo tunc incipiet: & cum quieverit, operabitur. *Ecl. 18. v. 2.*

3. Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formidolosa laudatio, dignè eum invenire non possumus, magnus fortitudine & judicio & justitia & enarrari non potest; ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes, qui sibi videntur esse sapientes. *Job. 37. v. 22.*

C A P V T X I V.

Cognoscitur Deus in hac vita ex effectis creatis.

1. **Q**UOD notum est Dei, manifestum est in iis, Deus enim iis manifestavit, invisibilia enim ipsius, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, & divinitas; ita ut sint inexcusabiles. *Rom. 1. v. 19.*

2. De his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes agnoverunt, quis esset artifex: sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut Solem & Lunam: rectores orbis terrarum Deos putaverunt, sciant, quantò his Dominator eorum speciosior est, speciei enim generator omnia constituit, aut si virtutem & opera eorum mirati sunt, intelligant ab iis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis, à magnitudine enim speciei & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri. *Sap. 13. v. 1.*

3. Si tantum potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum: quomodo hujus Dominum non faciliùs invenerunt. *Sap. 13. v. 9.*

4. Noscere Deum consummata justitia est, & scire justitiam & virtutem tuam radix est immortalitatis. *Sap. 15. v. 3.*

5. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt. Spiritus Dei. *1. Cor. 2. v. 14.*

CAPUT XV.

Visio beatifica.

1. **B**EATI mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. *Matth.* 5. v. 8.
2. Angeli in cœlis eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. *Matth.* 18. v. 10.
3. **Q**ui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. *Ioan.* 14. v. 21.
4. Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem; nunc cognosco ex Patre: tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. *1. Cor.* 13. v. 12.
5. Scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. *1. Ioan.* 3. v. 2.
6. Servi ejus servient illi, & videbur faciem ejus, & nomen ejus in frontibus illorum. *Apoc.* 22. v. 4.
7. Hæc est vita æterna: ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. *Ioan.* 17. v. 3.

CAPUT XVI.

Scientia Dei, qua & se comprehendit, & omnia alia creata, creanda, creabilia.

1. **D**omine qui habes omnem scientiam. *Esth.* 14. v. 14.
2. **N**unquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos judicat. *Job* 21. v. 22.
3. Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est & non potero ad eam. *Pf.* 130. v. 6.
4. **Q**uis hominum scit, quæ sunt hominis, nisi Spiritus hominis, qui in ipso est? ita quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei. *1. Cor.* 2. v. 11.
5. Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. *1. Cor.* 2. v. 10.
6. Oculi Domini contemplantur universam terram. *2. Paralip.* 16. vers. 9.
7. Si dixeris vires non suppetunt; qui inspector est cordis, ipse intelligit,

telligit, & servatorem minæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua. *Prov. 24. v. 12.*

8. Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo. *Hebr. 4. v. 13.*

9. Major est Deus corde nostro, & novit omnia. 1. *Ioan. 3. v. 20.*

10. Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum. *Pf. 33. v. 16.*

11. Scrutans corda & renes Deus. *Pfal. 7. v. 10.*

12. Prævum est cor hominum, & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes: qui do unicuique juxta viam suam, & juxta fructum adinventionum suarum. *Ierem. 17. v. 9. 10.*

13. Hæc dicit Dominus, Sanctus Israël Plastes ejus: ventura interrogate me inter filios meos, & super opus manuum mearum mandate mihi. *Isa. 45. v. 11.*

14. Priusquam te formarem in utero, novi te, & antequam exires de vulva, sanctificavi te, & Prophetam in gentibus dedi te. *Ier. 1. v. 5.*

15. Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant. *Dan. 13. v. 42.*

16. Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat, scit versutias sermonum & dissolutiones argumentorum, signa & monstra scit antequam fiant, & eventus temporum & sæculorum. *Sap. 8. v. 8.*

17. Ego scio, quod non dimittet vos Rex Ægypti, ut eati, nisi per manum validam. *Exo. 3. v. 19.*

18. Scio cogitationes ejus, quæ facturus sit hodie, antequam introducam eum in terram, quam ei pollicitus sum. *Deut. 31. v. 21.*

19. Non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto, & substantia mea in inferioribus terræ. Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis. *Pfal. 138. v. 15. 16.*

20. Ipse fines mundi intuetur: & omnia, quæ sub cælo sunt respicit. *Job. 28. v. 24.*

21. Abyssum & cor hominum investigat, & in astutia eorum excogitavit, cognovit enim Dominus omnem scientiam & inspexit in signum ævi, annuncians, quæ præterierunt, & quæ superventura sunt, revelans vestigia occultorum, non præterit eum omnis cogitatus, & non abscondit se ab illo ullus sermo. *Eccl. 42. v. 18. 19. 20.*

22. Multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine in-

termissione, oculi Domini ad timentes eum & ipse agnoscit omnem operam hominis. *Eccl.* 15. v. 19. 20.

23. Viæ illorum coràm ipso sunt semper, non sunt absconſæ ab oculis illius : in unam quamcunque gentem præpoſuit Rectorem : & pars Dei Iſraël facta eſt manifeſta, & omnia opera illorum velut ſol in conſpectu Dei : & oculi ejus ſine intermiſſione inſpicientes in viis eorum, non ſunt absconſa teſtamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conſpectu Dei. *Eccl.* 17. v. 13. 14. 15. 16. 17.

24. Opera omnis carnis coràm illo, & non eſt quicquam absconditum ab oculis ejus, à ſæculo uſque in ſæculum reſpicit, & nihil eſt mirabile in conſpectu ejus. *Eccl.* 30. v. 24. 25.

25. Oculi ejus ſuper vias hominum, & omnes grefſus eorum, conſiderat, non ſunt tenebræ & non eſt umbra mortis ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem. *Job.* 34. v. 21. 22.

26. Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat. Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus, & ſapientiæ ejus non eſt numerus. *Pſal.* 146. v. 4. 5.

27. Quis adjuvit Spiritum Domini ? aut quis conſiliarius ejus fuit, & oſtendit illi ? cum quo iniiit conſilium & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam juſtitæ, & erudivit eum ſcientiam, & viam prudentiæ oſtendit illi ? quare dicis Jacob & loqueris Iſraël : abscondita eſt via mea à Domino, & à Deo meo Judicium meum tranſiit ? nunquid nescis, aut non audisti ? Deus ſempiternus Dominus qui creavit terminos terræ, non deficiet, neque laborabit, nec eſt inſtigationis ſapientiæ ejus. *Iſa.* 40. v. 13. 14. & 24. 25.

28. Ecce ſcriptum eſt coram me, non tacebo, ſed reddam & retribuam in ſinum eorum. *Iſa.* 65. v. 6.

29. Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum, non ſunt absconditæ à facie mea, & non fuit occulta iniquitas eorum ab oculis meis. *Jer.* 16. v. 17.

30. Ego ſcio Ephraim, & Iſraël non eſt absconditus à me, quia nunc fornicatus eſt Ephraim, contaminatus eſt Iſrael. *Oſeæ.* 5. v. 3.

31. Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes grefſus ejus conſiderat. *Prov.* 5. v. 11.

32. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. *Prov.* 15. v. 3.

33. Infernus & perditio coram Domino, quantò magis corda filiorum hominum. *Prov.* 15. v. 11.

34. Omnes viæ hominis patent oculis ejus, spirituum ponderator est Dominus. *Prov. 16. v. 2.*

35. Ecce in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis, verbosi amici mei, ad Deum stillat: oculus meus. *Iob. 16. v. 20. 21.*

C A P V T X V I I.

*Verba impiorum negantium à Deo cognosci omnia, ut peccent
liberius; & piorum, quos à peccatis avertit
Deus, omnia videns.*

1. **E**T dicis, quid enim novit Deus? & quasi per caliginem judicat: nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat. Nunquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcârunt viri iniqui? *Iob. 22. v. 13. 14. 15.*

2. Non dicas: à Deo abscondar: & ex summo, quis mei memorabitur? in populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea in tam immensa creatura? ecce cælum & cæli cælorum, abyssus & universa terræ, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur: montes simul & colles, & fundamenta terræ: cùm conspexerit illa Deus tremore concutientur: & in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo. *Eccl. 16. v. 16. 17. 18. 19. 20.*

3. Omnis homo, qui transgreditur lectum suum contemnens in animam suam, & dicens: quis me videt, tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus, & non intelligit, quoniam omnia videt oculus ejus: quoniam expellit à se timorem Dei, hujusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum: & non cognovit, quoniam oculi Domini multò plus lucidiores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim Deo, antequam crearentur, omnia sunt cognita, sic & post perfectum respicit omnia. *Eccl. 23. v. 25. 26. 27. 28. 29.*

4. Væ, qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, & dicunt, quis videt nos, & quis novit nos? perversa est hæc vestra cogitatio, quasi si lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori suo, non fecisti me, & figmentum dicat fictori suo, non intelligis. *Isa. 29. v. 15. 16.*

5. *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine, quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hæreditatem omnipotens de excelsis? nonne ipse considerat vias meas & cunctos gressus meos dinumerat? Iob. 31. v. 1. 2. 4.*

6. *Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspeditionem Dei. Eccli. 14. v. 22.*

7. *Domine probasti me, & cognovisti me, tu cognovisti sessionem meam & resurrectionem meam: mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam: quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculò, & habitavero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Psal. 138. v. 1. 6. 7. 8.*

C A P V T XXVIII.

Voluntas Dei est acissima.

1. **N**olite timere: num Dei possumus resistere voluntati?
Gen. 50. v. 19.

2. *Voluntati ejus, quis resistit? Rom. 9. v. 19.*

3. *Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux. Gen. 1. v. 3.*

4. *Deus autem noster in cœlo, omnia quæcunque voluit fecit. Psal. 113. v. 11.*

5. *Ipsè dixit & facta sunt, ipsè mandavit, & creata sunt. Psal. 148. vers. 5.*

6. *Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei: ut ex invisibilibus visibilia fierent. Hebr. 11. v. 3.*

7. *Subest tibi cum volueris posse. Sap. 12. v. 18.*

C A P V T XXIX.

Deus vult malum pœnæ.

1. **C**ongregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in
Geis. Deut. 32. v. 23.

2. *Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Eccli. 11. v. 14.*

3. *Ego*

3. Ego Dominus, & non est alter formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc. *Isa. 45. v. 7.*

4. Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit. *Amos 3. v. 6.*

5. Dominus ignoravit, quis est iste, qui dixit, ut fieret Domino non jubente? ex ore altissimi non egredientur nec mala nec bona, quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis? scrutemur vias nostras, & quæramus, & revertamur ad Dominum. *Thren. 3. v. 37. 38. 39.*

C A P V T XX.

Malum culpa nullo modo vult Deus.

1. **D**eus fidelis & absque ulla iniquitate, justus & rectus. *Deut. 32. v. 4.*

2. Nunquid iniquus est Deus, qui infert iram? absit, alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum? *Rom. 3. v. 5. 6.*

3. Mendacium fugies, insonnem & justum non occides, quia averteris impium. *Exo. 23. v. 7.*

4. Usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis uona: Deus enim illorum odit iniquitatem. *Judith 5. v. 21.*

5. Manè astabo tibi & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es: neque habitabit juxta te malignus, neque permanebunt injusti ante oculos tuos: odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium. *Psal. 5. v. 5. 6. 7.*

6. Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. *Pf. 44. v. 8.*

7. Abominatio est Domino via impii: qui sequitur justitiam, diligitur ab eo. *Prov. 15. v. 9.*

8. Similiter autem odio sunt Deo, impius & impietas ejus. *Sap. 14. v. 9.*

C A P V T X X I.

Deus liberè vult omne bonum extrahere.

1. **A**periet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur, si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum. *Eccl. 39. v. 7. 8.*
2. Prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. *Ephes. 1. v. 11.*
3. Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes ejus. *Thren. 3. v. 22.*

C A P V T X X I I.

Voluntas Dei antecedens, & consequens conditionata, illa mutatur aliquando, hæc nunquam.

1. **S**i pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam: agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi, ut ei facerem: & subito loquar de gente, & de regno, ut ædificem & plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: pœnitentiam agam super bono, quod locutus sum, ut facerem ei. *Jerem. 18. v. 8. 9. 10.*
2. **Q**uis scit, si convertatur & ignoscatur Deus: & revertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? & vidit Deus opera eorum: quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitia, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. *Ionæ. 3. v. 9. 10.*
3. Nonne vidisti humilitatem Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus, sed in diebus filii sui inferam malum domui ejus. *3. Regum. 21. v. 29.*
4. Juravit Dominus exercituum, dicens: si non, ut putavi, ita erit, & quomodo mente tractavi, sic eveniet, hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram, & hæc est manus extenta super universas gentes, Dominus enim exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta, & quis avertet eam? *Isa. 14. v. 24. 26. 27.*

5. Ab initio ego ipse, & non est, qui de manu mea eruat: operabor, & quis avertet illud? *Isa. 43. v. 15.*

6. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. *Isa. 46. v. 10.*

7. Nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, & finite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur: si verò ex Deo est, non poteritis dissolvere illud, ne fortè & Deo repugnare inveniamini: consenserunt autem illi. *Acto. 5. v. 38. 39.*

8. Dominus dissipat consilia gentium: reprobatur autem cogitationes populorum, & reprobatur consilia Principum. Consilium autem Domini in æternum manet: cogitationes cordis ejus in generatione & generationem. *Psal. 32. v. 10. 11.*

C A P V T XXIII.

Omnipotentia Dei.

1. **E**GO DEUS omnipotens, ambula coram me, & esto perfectus. *Gen. 17. v. 1.*

2. Domine Rex omnipotens, in ditione enim tua, cuncta sunt posita, & non est, qui possit tuæ resistere voluntati. *Esther. 13. v. 9.*

3. In verbo ejus stetit aqua, sicut congeries: & in sermone oris illius sunt exceptoria aquarum: quoniam in præcepto ipsius placor fit, & non est minoratio in salute ipsius. *Ecc. 39. v. 22. 23.*

4. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum, equus paratur ad diem belli, Dominus autem salutem tribuit. *Prov. 21. v. 30. 31.*

5. Multi tyranni sederunt in throno, & insuspicabilis portavit diadema, multi potentes oppressi sunt validè, & gloriosi traditi in manus alterorum. *Ecc. 11. v. 5. 6.*

6. Adonai Domine, magnus es tu, & præclarus in virtute tua, quem nemo superare potest. Tibi serviat omnis creatura tua: quia dixisti, & facta sunt, misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est, qui resistat voci tuæ. *Judith. 16. v. 16. 17.*

7. Ecce cælum & cælicælorum, abyssus & universa terra, & omnia, quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur, montes simul & colles, & fundamenta terræ, cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur. *Ecc. 16. v. 18. 19.*

8. In iudicio Dei opera illius ab initio & ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus suis, ornavit in æternum opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, & non destiterunt ab operibus suis, unusquisque proximum sibi non angustia-bit usque in æternum. *Eccli. 16. v. 26. 27.*

9. Qui vivit in æternum, creavit omnia simul, Deus solus iustificabitur, & manet invictus Rex in æternum. *Eccl. 18. v. 1.*

10. Ipse solus est, & nemo potest avertere cogitationem: & anima eius, quodcumque voluit, hoc fecit. *Job. 23. v. 13.*

11. Multum valere, tibi soli supererat semper: & virtuti brachii tui quis resistet? quoniam tanquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram. *Sap. 11. v. 22.*

12. Subest tibi, cum volueris, posse. *Sap. 12. v. 18.*

13. Tu es Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis. Sed tuam manum effugere impossibile est. *Sap. 16. v. 13. 15.*

14. Quis dicit tibi: quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti? *Sap. 12. v. 12.*

15. Deus cuius iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur, qui portant orbem. *Job. 9. v. 13.*

16. Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicit ei, vel quis dicere ei potest, cur ita facis? *Iob. 11. v. 10.*

17. Adducit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem: Balteum Regum dissolvit, & præcingit fune renes eorum. *Iob. 12. v. 17.*

18. Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores eius sunt quasi locustæ: qui extendit velut nihilum cælos, & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum, qui dat secretorum scrutatores, quasi non sint, iudices terræ velut inane fecit. Levate in excelsum oculos vestros, & videte, quis creavit hæc, qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis, & roboris, virtutisque eius, neque unum reliquum fuit. *Isa. 40. v. 22. 26.*

19. Ego sum Dominus faciens omnia, extendens cælos solus, stabilis terram, & nullus mecum. Irrita faciens signa divinatorum, & ariolos in furorem vertens: convertens sapientes retrorsum, & scientiam,

tiam illorum stultam faciens : suscitans verbum servi sui , & consilium nunciorum suorum complens. Qui dico Jerusalem : habitaberis ; & civitatibus Juda : ædificabimini , & deserta ejus suscitabo ; qui dico profundo : desolare : & flumina tua arefaciam : qui dico Cyro : pastor meus es , & omnem voluntatem meam complebis , qui dico Jerusalem , ædificaberis : & templo fundaberis. *Isa. 44. v. 24.*

C A P V T XXIV.

Iustitia Dei.

1. **I**ustus Dominus & justitiam dilexit , æquitatem vidit vultus ejus. *Psal. 10. v. 7.*
2. Justus es Domine , & rectum judicium tuum. *Psal. 118. v. 17.*
3. Justitia tua , justitia in æternum. *Psal. 118. v. 142.*
4. Reddet unicuique secundum opera ejus , iis quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam , honorem & incorruptionem quærunt , vitam æternam ; iis autem , qui sunt ex contentione , & non acquiescunt veritati , credunt autem iniquitati , ira & indignatio. *Rom. 2. v. 6. 7. 8.*
5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi , ut reddat unusquisque propria corporis , prout gessit , sive bonum , sive malum. *2. Cor. 5. v. 10.*
6. Cursum consummavi , fidem servavi : in reliquo reposita est mihi corona justitiæ , quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex , non solum autem mihi , sed & iis , qui diligunt adventum ejus. *2. Timo. 4. v. 8.*
7. Viri cordati audite me , absit à Deo impietas , & ab omnipotente iniquitas , opus enim hominis reddet ei , & juxta vias singulorum reddet eis , verè enim Deus non condemnabit frustra , nec omnipotens subvertet judicium. *Job. 34. v. 10.*
8. Nonne si bene egeris , recipies : sin autem nalè , statim in foribus peccatum aderit ? *Gen. 4. v. 7.*
9. Date & dabitur vobis mensuram bonam & confertam , & coagitatam , & super effluentem dabunt in sinum vestrum : eadem quippe mensurâ , qua mensi fueritis , remetietur vobis. *Luce 6. v. 38.*
10. In die bona fructu bonis , & malam diem præcave , sicut enim hanc , sic & illam fecit Deus , ut non inveniatur homo , contra eum

justas quærimonias. *Eccli. 7. v. 15.*

11. Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni erato, sive bonum, sive malum sit. *Eccli. 12. c. 14.*

12. In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet eum, & operatur justitiam, acceptus est illi. *Actor. 10. v. 34.*

13. Qui non accipit personas Principum, non cognovit Tyrannum: cum disceptaret contra pauperem, opus enim manuum ejus sunt universi. *Iob. 34. v. 19.*

14. Non subtrahet personam cujusquam Deus: nec verebitur magnitudinem cujusquam: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter est ei cura de omnibus. *Sap. 6. v. 8.*

15. Fugite à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est, & scitote esse iudicium. *Job. 19. v. 29.*

De justitia vindicativa Dei, actum est titulo de justitia. Cap. 31. & sequentibus, uti & de aliis huc etiam spectantibus.

C A P V T X X V.

Misericordia Dei.

1. **E**go sum Dominus Deus tuus, faciens misericordiam in millia, his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea. *Exo. 20. v. 6.*

2. Dominator Domine Deus, misericors & clemens, patiens & multæ miserationis, ac verax. *Exo. 34. v. 6.*

3. Misericordiâ Domini plena est terra. *Psal. 32. v. 5.*

4. Quia liberabit pauperem à potente, & pauperem, cui non erat adjutor. *Psal. 71. v. 12.*

5. Secundum magnitudinem ipsius, sic & misericordia cum ipso est. *Eccli. 2. v. 23.*

6. Melior est misericordia tua super vitas. *Psal. 62. v. 4.*

7. Suavis Dominus universis, & miserationes ejus super omnia opera ejus. *Psal. 144. v. 9.*

8. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. *2. Pet. 3. v. 9.*

9. Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum:

C A P V T X X V I.

Causa, cur nostri misereatur Deus.

1. **Q**uomodo miseretur Pater filiorum, miseratus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum: recordatus est, quoniam pulvis sumus; homo sicut fœnum, dies ejus tanquam flos agri sic efforebit. *Psal. 102. v. 13:*

2. Hæc dicit Dominus Deus: non propter vos ego faciam domus Israël, sed propter sanctum meum, quod polluistis in gentibus, ad quas intrastis. *Ezech. 36. v. 22.*

3. Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum sit vobis: confundimini & erubescite, super viis vestris, domus Israël. *Ezech. 36. v. 32:*

4. Quàm magna misericordia Domini, & propitiatio illius convertentibus ad se! nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt. Quid lucidius Sole? & hic deficiet, aut quid nequiùs, quàm quod excogitavit caro & sanguis? & hoc arguetur. Virtutem altitudinis cœli ipse conspicit, & omnes homines terra & cinis. *Eccl. 17. v. 28.*

5. Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est bonum aut nequam illius? numerus dierum hominum ut multum centum anni, quasi guttæ aquæ maris deputati sunt, & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. Propter hoc patiens est Deus in illis, & affundit super eos misericordiam suam. Vidit præsumptionem cordis eorum, quoniam mala est, & cognovit subversionem eorum, quoniam nequam est: idè adimplevit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis. *Eccl. 18. v. 7. 8. 9. 10. 11:*

C A P V T X X V I I.

Misericordia Dei & justitia simul.

1. **M**isericordiam & judicium cantabo tibi Domine: *Psal. 100. v. 1:*

2. Universæ viæ Domini misericordia & veritas: *Psal. 24. v. 10:*

3. Mi-

3. Misericordia & ira est cum illo: potens exoratio, & effundens iram: secundum misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundum opera sua iudicat. Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferentia misericordiam facientis. *Eccli. 16. v. 12.*

4. Cum iratus fueris, misericordiae recordaberis. *Habac. 3. v. 2.*

5. Superexaltat autem misericordia iudicium. *Iac. 2. v. 13.*

6. Quoniam ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius: ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum laetitia. *Psal. 29. v. 6.*

7. Sicut in monte divisionum stabit Dominus: sicut in valle, quae in Gabzon irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius, ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. *Isa. 28. v. 21.*

8. Quia non repellet in sempiternum Dominus quia si abiecit, & miserebitur. Secundum multitudinem miserationum suarum: non enim humiliavit ex corde suo, & abiecit filios hominum. *Thren. 3. v. 31.*

9. Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. *Isa. 1. v. 24.*

C A P V T X X V I I I .

In praesumentes de misericordia Dei.

1. **N**E dixeris: peccavi, & quid mihi accidit triste? altissimus enim est patiens redditor, & ne dicas: miseratio Domini magna est: multitudinis peccatorum meorum miserebitur, misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. *Eccli. 5. v. 4. 6. 7.*

2. Etenim quia non profertur citò contra malos sententia, absque timore ullo filij hominum perpetrant mala. *Eccl. 8. v. 11.*

Vide infra verbo Desperatio & Præsumptio.

C A P V T XXIX.

Amor Dei erga omnes, etiam peccatores.

1. **M**isereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam, diligis enim omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti. *Sap. 11. v. 24.*

2. Parcis omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas. *Sap. 11. v. 27.*

3. O quàm bonus & suavis est Domine Spiritus tuus in omnibus! ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris: ut relictiã malitiã credant in te Domine. *Sap. 12. v. 1.*

4. Ob hoc, quòd omnium Dominus es, omnibus tuis parcere facis. *Sap. 12. v. 16.*

5. Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus. *1. Joan. 3. v. 1.*

6. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris: in hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. *1. Ioan. 4. v. 9.*

7. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Joan. 3. v. 16.*

C A P V T XXX.

Amat Deus peccatores non quia peccatores, sed quia homines Christi sanguine redemptos, iisq; peccata condonat.

1. **I**n charitate perpetua dilexite: ideo attraxi te miserans. *Hier. 31. v. 3.*

2. Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontaneè: quia
D
averfus

aversus est furor meus ab eis. *Osee. 14. v. 5.*

3. Ego sum ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. *Isa. 43. v. 25.*

4. Propter nomen meum longè faciam furorem meum: propter me, propter me faciam, ut non blasphemem. *Isa. 48. v. 9.*

5. Ita gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentiâ. *Lucæ 15. v. 7.*

C A P V T X X X I.

Deus omnibus hominibus vult æternam Beatitudinem.

1. **O**Mnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. *1. Tim. 2. v. 4.*

2. Hæc est voluntas ejus, qui misit me Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die; hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis, qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die. *Ioan. 6. v. 39.*

3. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam: in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens: usquequo parvuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sunt sibi noxia diligunt? & imprudentes odibunt scientiam? *Prov. 1. v. 20.*

4. Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter, quam petimus, aut intelligimus, secundum virtutem, quæ operatur in nobis: ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Iesu in omnes generationes sæculi sæculorum, Amen. *Ephes. 3. v. 20.*

5: Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. *1. Cor: 5. v: 19.*

Vide plura verbo, Christus. cap: II:

C A P V T XXXII.

Providentia Dei ergà omnes.

1. **P**Ussillum & magnum ipse fecit, & æqualiter est illa cura de omnibus. *Sap. 6. v. 8.*
2. Affingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. *Sap. 8. v. 1.*
3. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum quæ faciunt verbum ejus. *Psal. 148. v. 8.*
4. Domine in cœlo misericordia tua: & veritas tua usque ad nubes. *Psal. 35. v. 6.*
5. Qui præcipit Soli, & non oritur: & stellas claudit quasi sub signaculo. *Iob. 9. v. 7.*
6. Præceptum posuit, & non præteribit. *Psal. 148. v. 6.*
7. Nonnè duo passeris assè vænerunt: & unus ex illis non cadet in terram sine Patre vestro? *Matt. 10. v. 29.*
8. Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater vester cœlestis pascit illa: nonnè vos magis pluris estis illis? *Matt. 6. v. 26.*
9. Considerate lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Si autem scœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos modicæ fidei. *Matth. 6. v. 28.*
10. Non est alius Deus quam tu: cui cura est de omnibus. *Sap. 12. v. 13.*
11. Tua autem providentia gubernat. *Sap. 14. v. 3.*

C A P V T XXXIII.

In negantes Providentiam Dei.

1. **V**isitabo super viros defixos in facibus suis: qui dicunt in cordibus suis: non faciet benè Dominus, & non faciet malè. *Sopho. 1. v. 12.*
2. Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, & dixistis:

in quo eum fecimus laborare? in eo, quod dicitis: omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent: aut certè, ubi est Deus iudicii? *Malach. 2. v. 17.*

3. Dixistis: vanus est, qui servit Deo, & quod emolumentum, quia custodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus tristes coram Domino exercituum? ergo nunc beatos dicimus arrogantes, siquidem ædificati sunt facientes impietatem, & tentaverunt Deum, & salvi facti sunt. *Malach. 3. v. 14.*

4. Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram Angelo, non est providentia: ne fortè iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. *Eccle. 5. v. 5.*

5. Certè vides filii hominis, quæ seniores domus Israël faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubilis sui: dicunt enim, non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram. Ergò & ego faciam in furore, non parcat oculus meus, nec miserebor: & cum clamaverint ad aures meas voce magnâ, non exaudiam eos. *Ezech. 8. v. 12.*

6. Iniquitas domûs Israël & Iuda magna est, nimis valdè, & repleta est terra sanguinibus, & civitas repleta est aversione: dixerunt enim: dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt, igitur & meus non parcat oculus, neque miserebor, viam eorum super caput eorum reddam. *Ezech. 9. v. 9.*

7. Propter quid irritavit impius Deum? dixit enim in corde suo non requireret, vides, quoniam tu laborem & dolorem consideras, ut tradas eos in manus tuas. *Psal. 9. v. 13.*

C A P V T X X X I V.

Electio, Prædestinatio, Vocatio generatim.

1. **E** Legit nos in ipso ante constitutionem mundi. *Ephes. 1. vers. 4.*
2. Prædestinavit nos in adoptionem filiorum Dei. *Ephes. 1. v. 5.*
3. Loquimur Dei Sapientiam, quam prædestinavit Deus ante sæcula. *1. Cor. 2. v. 7.*
4. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. *Matt. 25. v. 34.*
5. Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui. *Rom. 8. v. 29.*

6. Quos

6. Quos prædestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & justificavit : quos autem justificavit, illos & glorificavit. *Rom. 8. vers. 30.*

7. Multi vocati, pauci verò electi. *Matt. 20. v. 16.*

C A P V T X X V.

*Electionem ad gloriam fieri ex mera Dei misericordia
& liberalitate, adeoque priorem esse
Prædestinationem.*

1. **C**rediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam æternam. *Act. 13. v. 48.*

2. Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit Patri vestro, dare vobis regnum. *Lucæ 12. v. 22.*

3. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus : placita enim erat Deo anima illius. *Sap. 4. v. 14.*

4. Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt Sancti. *Rom. 8. vers. 18.*

5. Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro : sed propter electos breviabuntur dies. *Matt. 24. v. 22. Et paulò post : Pseudoprophetæ dabunt signa magna : ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. ibidem v. 24.*

6. Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis. *Rom. 9. v. 16.*

7. Si autem gratia jam non ex operibus ; alioqui gratia jam non est gratia. *Rom. 11. v. 6.*

8. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis & fructum afferatis. *Ioan. 15. v. 16.*

9. Stipendium peccati mors : gratia autem Dei vita æterna. *Rom. 6. v. 23.*

10. Cùm nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret : non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei : quia major serviet minori ; sicut scriptum est : *Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Rom. 9. v. 11. ubi & subdit.*

11. An non habet potestatem figulus luti ex eâdem massâ facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? *Ibidem vers. 21.*

12. Quis enim te discernit? quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? *1. Corint. 4. vers. 7.*

C A P V T X X X V I.

Retributionem præmii juxta ordinem executionis fieri intuitu meritorum.

1. **V**enite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esurivi enim & dedistis mihi manducare; &c. *Matt. 25. v. 34.*

2. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit; quæ præparavit Deus iis, qui diligunt eum. *1. Cor. 2. v. 9.*

3. Quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut Domino & non hominibus, scientes, quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis. *Colos. 3. v. 23.*

4. Si autem filii & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Si tamen compatimur, ut & conglorificemur. *Rom. 8. vers. 17.*

5. Bonum certamen certavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex. *2. Timo. 4. vers. 8.*

Vide plura verbo Meritum, & verbo Arbitrium liberum, verbo Gratia & verbo Acceptio personarum. Vide etiam hîc supra. c. 31.

C A P V T X X X V I I.

Specialis amor Dei erga fideles, prædestinatos, & justos.

1. **I**N die illa vinea meri cantabit ei: ego Dominus, qui servo eam, repente propinabo ei: ne fortè visiterur contra eam, nocte & die servo eam. Indignatio non est mihi, quis dabit me spinam & veprem in prælio: gradiar super eam, succendam eam pariter?

an

an potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi? *Isa. 27. v. 2.*

2. Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo levabit: fœtas ipse portabit. *Isa. 40. v. 11.*

3. Audite me domus Jacob, & omne residuum domus Israel, qui portamini à meo utero, qui gestamini à mea vulvâ: usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci: & ego feram, ego portabo & salvabo. *Isa. 46. v. 3.*

4. Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex quo sum locutus de ipso, adhuc recordabor ejus, idcirco conturbata sunt viscera mea super eum, miserans miserebor ejus, ait Dominus. *Hierem. 31. v. 20.*

5. Custodiet rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter, servans semitas justitiæ, & vias Sanctorum custodiens. *Prov. 2. vers. 7.*

6. Ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio ejus. *Zach. 2. v. 5.*

7. Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum, horum causâ & liberatus sum gratia Dei. Spiritus timentium Deum quæritur, & in respectu illius benedicetur: Spes enim illorum. in salvantem eos, & oculi Dei in diligentes se. *Eccli. 34. v. 13.*

8. Si non est offensio populi hujus, coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus illorum defendet illos: & erimus opprobrium universæ terræ. *Judith 5. v. 25.*

9. Ubi cunque ingressi sunt sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio Deus eorum pro eis pugnavit & vicit, & non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui. *Judith 5. v. 16.*

10. Quàm bonus Israël Deus his, qui recto sunt corde! *Psal. 72. v. 1.*

11. Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum: Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdet de terra memoriam eorum. *Psal. 33. v. 15. 16.*

12. Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum suam malignis: donec impleatur risu os tuum, & labia tua jubilo. Qui oderunt te, induentur confusione: & tabernaculum impiorum non subsistet. *Job. 8. v. 20.*

Vide verbo, Justitia.

C A P V T X X X V I I I .

Prædestinationis certitudo.

1. **O**Ves meæ vocem meam audiunt, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. *Ioan. 10. v. 27.*

2. Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognovit Dominus, qui sunt ejus. 2. *Timo. 2. v. 19.*

3. Ut ostenderet divitias gloriæ suæ, in vasa misericordiæ, qua præparavit in gloriam. *Rom. 9. v. 23.*

4. **Q**uis nos separabit à Charitate Christi? tribulatio? an angustia? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. *ad Rom. 8. vers. 35. & 36.*

5. Certus enim sum, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. *ibidem. v. 38.*

Vide verbo, Fiducia justorum: & verbo Impiorum præsumptio.

C A P V T X X X I X .

Liber Vitæ.

1. **G**Audete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. *Luce 10. v. 20.*

2. Recedentes à te in terrâ scribentur. *Hier. 17. v. 13.*

3. Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur. *Psal. 68. vers. 29.*

4. Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. *Psal. 138. v. 15.*

5. Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro, quem scripsisti. *Exo. 32. v. 32.*

6. Qui peccaverit delebo eum de libro meo. *ibidem.*

7. Optabam ego anathema esse à Christo pro fratribus meis: *Rom. 9. v. 3.*

CAPVT XL.

Reprobationis positiva causa & effectus.

1. **D**EUS mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. *Sap. 1. v. 13.*
2. Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur & vivat. *ech. 18. v. 32.*
3. Perditio tua Israël tantummodò in me auxilium tuum. *Osee v. 9.*
4. Commutaverunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & servierunt creaturæ potius quam creatori: propterea tradidit illos Deus in passioné ignominix. *Rom. 1. v. 25.*
5. Sicut non probaverunt Deum habere in notitiâ, tradidit illos Deus in reprobum sensum. *ibidem v. 16.*
6. Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, ideò mittet illis Deus operationem erroris. *2. Thes. 2. v. 10.*
7. Durâ cervicè & incircumcisis cordibus & auribus; vos semper Spiritui sancto resistitis. *Act. 7. v. 51.*
8. Vocavi, & renuistis. *Prov. 1. v. 24.*
9. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti. *Matt. 23. v. 37.*
10. Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. *Psal. 94. v. 8.*
11. Ira & indignatio in omnem animam hominis operantis malum. *Rom. 12. v. 9.*
12. Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus. Esurivi enim & non dedistis mihi manducare. *Matth. 25. v. 41.*

CAPVT XLI.

Reprobationis negative causa & effectus.

1. **P**ER unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors. *Rom. 5. v. 12.*
2. Per inobedientiam unius, peccatores constituti sunt multi. *Rom. 5. v. 19.*

3. Cùm nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundùm electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex voluntate dictum est ei: quia major serviet minori; sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau odio habui. *Rom. 9. v. 11.*

4. Cujus vult miseretur, & quem vult indurat. *ibidem v. 18.*

5. An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? *ibid. v. 21.*

6. Deus in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. *Acto. 14. v. 15.*

7. Fracti sunt rami propter incredulitatem. *Rom. 11. v. 20.*

8. Deus non odit Esau hominem, sed Esau peccatorem. *S. Augustin. lib. 1. ad Simplicia. 9. v. 2.*

9. Quibus Deus misericordiam non impertitur, ut non impertiat, merentur. *S. Aug. Epist. 105. vide supra c. 35.*

C A P V T X L I I.

Numerus electorum exiguus & idem respectu omnium reproborum, nihilominus absolutè magnus.

1. **M**ulti sunt vocati, pauci verò electi. *Matt. 20. v. 16.*

2. **M**lata porta & spaciofa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui ambulant per eam. *Matt. 7. v. 13.*

3. Quàm angusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam! & pauci sunt, qui inveniunt eam. *Matt. 7. v. 14.*

4. Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare & non poterunt. *Luce 13. v. 24.*

5. Nescitis, quòd ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt; sed unus accipit bravium? *1. Cor. 9. v. 24.*

6. Omnis, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet; & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. *1. Cor. 9. v. 25.*

7. Et relinquetur in eo sicut racemus, & sicut excussio oleæ duarum vel trium olivarum in summitate rami, sive quatuor aut quinque in cacuminibus ejus fructus ejus, dicit Dominus Deus Israël. *Isa. 17. vers. 6.*

8. In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ & fertum

exultationis residuo populi sui. *Isa.* 28. v. 5.

9. Erit anima Domini mei custodita, quasi in fasciculo viventium, apud Dominum Deum tuum. *1. Regum.* 25. v. 29.

10. Domine à paucis de terra divide eos. *Psal.* 16. v. 14.

11. Qui ædificat in cælo assensionem suam, & fasciculum suum super terram fundavit. *Amos* 9. v. 6.

12. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro, dare vobis regnum. *Luca* 12. v. 32.

13. Ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab Austro portæ tres, & ab Occasu portæ tres. *Apoc.* 21. vers. 13.

14. Venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Austro, & accumbent in regno Dei. *Luca* 13. v. 29.

15. Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis stantes ante thronum, & in conspectu agni, amicti stolis albis, & palinæ in manibus eorum. *Apoc.* 7. v. 9.

16. Accessistis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis Ierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam. *Hebr.* 12. v. 22.

17. Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. *Dan.* 7. v. 10.

18. Nunquid est numerus militum ejus? & super quem non surget lumen illius? *Job.* 25. v. 3.

19. Illuc ascenderunt tribus, tribus Domini testimonium Israel, ad confitendum nomini Domini. *Psal.* 121. v. 4.

P A R S II.

De Sanctissima Trinitate.

P R Æ F A T I O.

DE hoc mysterio scripsit Magister Sententiarum cum Scholasticis in *1. Dist.* 2. S. Thomas *1. p. q. 27. & sequentibus.* De eodem etiam Augustinus edidit libros 15. Hilarius 12. Richardus Victorinus 6. Boetius 2. Scripturæ divinæ do-

cumenta, quibus Myſterium hoc declaratur, ad ſequentia capita congruè videntur poſſe revocari.

C A P V T P R I M V M.

Trinitas Perſonarum in Vnitate Natura.

1. **D**ixit Deus: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. *Gen. 1. v. 26.*
2. **D**ixit Deus: Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt. *Gen. 3. v. 22.*
3. Dixit Dominus: Venite descendamus, & confundamus ibi linguam eorum. *Gen. 11. v. 7.*
4. Apparuit Dominus Abraham in convalle Mambre, ſedenti in oſtio tabernaculi ſui, in ipſo fervore diei. Cumque elevaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes propè eum: quos cum vidiffet, cucurrit in occurſum eorum, de oſtio tabernaculi ſui, & adoravit in terram; & dixit: Domine, ſi inveni gratiam in oculis tuis, &c. *Gen. 18. v. 1.*
5. Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrhani ſulphur & ignem à Domino de cœlo. *Gen. 19. v. 24.*
6. Verbo Domini cœli firmati ſunt: & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum, *Pſal. 32. v. 6.*
7. Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ. *Pſal. 66. v. 8.*
8. Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum: plena eſt omnis terra gloriâ ejus. *Iſa. 6. v. 3.*
9. Dicit Dominus: ſalvabo eos in Domino Deo ſuo: *Oſee 1. verſ. 7.*
10. Dixit Dominus ad ſatan: increpet Dominus in te ſatan; & increpet Dominus in te. *Zach. 3. verſ. 2.*
11. Et aperti ſunt ei cœli: & vidit Spiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe. Et ecce vox de cœlis, dicens: hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. *Matt. 3. v. 16. Marci 1. v. 10. Luca 3. v. 22.*
12. Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Matt. 28. v. 19.*
13. Spi-

13. Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. *Luc. 1. v. 35.*

14. Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritus veritatis. Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. *Joan. 14. v. 15.*

15. Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit. *Joan. 15. v. 26.*

16. Dexterâ igitur Dei exaltatus Iesus, & promissione Spiritus Sancti acceptâ à Patre, effudit hunc, quem vos videtis & auditis. *Act. 2. vers. 33.*

17. Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Spiritus Sancti sit cum omnibus vobis. *2. Cor. 13. v. 13.*

18. Quoniam estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba Pater. *Galat. 4. v. 6.*

19. Habemus accessum ad Patrem per Filium in uno Spiritu. *Ephes. 2. v. 18.*

20. Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur, ut det vobis secundum divitiis gloriæ suæ virtute corroborari, per Spiritum ejus in interiore homine. *Ephes. 3. v. 14.*

21. Electis secundum præscientiam Dei Patris; in sanctificationem Spiritus, in obedientiam & asperisionem sanguinis Iesu Christi. *1. Pet. 1. v. 2.*

22. In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis, & nos videmus & testificamur, quoniam Pater misit filium suum Salvatorem mundi. *1. Joan. 4. v. 13.*

23. Et Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in cœlo; Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt. *1. Joan. 5. v. 6.*

24. In Spiritu Sancto orantes vosmetipsos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi. *Juda 1. vers. 20.*

CAPVT II.

Pater est verus Deus.

1. **A**scendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum. *Ioan. 20. v. 17.*
2. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. *Ioan. 17. v. 3.*
3. Et verbum erat apud Deum. *Ioan. 1. v. 1.*
Vide plura verbo Unitas Dei. Part. 1. cap. 4. & hic cap. 2. numero 12. & sequentibus.

CAPVT III.

Filius verus est Deus æterno Patri consubstantialis.

1. **D**ominus dixit ad me : filius meus es tu, ego hodie genui te. *Psal. 2. v. 7.*
2. Dixit Dominus Domino meo ; sede à dextris meis. Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Tecum principium in die virtutis tuæ, in splendoribus Sanctorum: ex utero ante Luciferum genui te. *Psal. 109. v. 1. 2. 4.*
3. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel. *Isa. 9. v. 14.*
4. Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est Principatus super humerum ejus : & vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. *Isa. 9. v. 6.*
5. Deus ipse veniet & salvabit vos, tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum. *Isa. 35. v. 4.*
6. Hæc dicit Dominus : labor Ægypti & negotiatio Æthyopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt & tui erunt : post te ambulabunt, vincti manicis pergunt, & te adorabunt, teque deprecabuntur : tantum in te est Deus, & non est absque te Deus. Verè tu es Deus absconditus, Deus Israël & Salvator. *Isa. 45. v. 14. & seq.*

7. Ecce

7. Ecce, dies veniunt, dicit Dominus: & suscitabo David germanum justum; hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster. *Jerem. 23. v. 5.*

8. Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius adversus eum. Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo, & Israël dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. *Baruch. 3. v. 36.*

9. Baptizatus Iesus confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei cœli, & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se: & ecce vox de cœlis dicens: hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. *Matt. 3. v. 16.*

10. Petrus dixit: Tu es Christus Filius Dei vivi. *Matt. 16. v. 16.*

11. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil, quod factum est. *Joan. 1. vers. 1.*

12. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Joan. 3. v. 16.*

13. Iudæi quærebant Christum interficere: quia non solum solvebat sabbatum, sed & Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. *Joan. 5. v. 18.*

14. Antequam Abraham fieret, Ego sum. *Joan. 8. v. 58.*

15. Ego & Pater unum sumus. *Joan. 10. v. 30.*

16. Creditis in Deum, & in me credite. *Joan. 14. v. 1.*

17. Omnia, quæcunque habet Pater, mea sunt. *Joan. 16. v. 15.*

18. Thomas dixit Christo: Dominus meus & Deus meus. *Joan. 20. v. 29.*

19. Vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. *Act. 20. v. 28.*

20. Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. *Rom. 9. v. 5.*

21. Non ab homine accepi Evangelium, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. *Galat. 1. v. 12.*

22. Christus cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo. *Philip. 2. v. 6.*

23. In ipso condita sunt universa in cœlis & in terra visibilia & in-

visi-

visibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates; omnia per ipsum & in ipso creata sunt: & ipse est ante omnes: & omnia in ipso constant. *Coloss. 1. v. 16.*

24. Quicum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus; cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, Ego hodie genui te? *Heb. 1. v. 3. & 5.*

25. In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit. *1. Ioan. 3. v. 16.*

26. Tres sunt qui Testimonium dant in cælo, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt. Et sumus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus & vita æterna. *1. Joan. 5. v. 7. & 20.*

27. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam & honorem & virtutem. *Apoc. 4. v. 8. & 11.*

28. Agnus vincet illos, quoniam Dominus Dominorum est, & Rex Regum. *Apoc. 17. v. 14.*

C A P V T I V.

Spiritus Sanctus Verus Deus est, Patri & Filio Consubstantialis.

1. Spiritus Domini locutus est per me, & sermo ejus per linguam meam: Dixit Deus Israël mihi, locutus est fortis Israël, Dominator hominum. *2. Reg. 23. v. 2.*

2. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Matth. 28. v. 19.*

3. Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit Satanus cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto? non es mentitus hominibus, sed Deo. *Act. 5. v. 3. & 4.*

4. Nescitis, quia Templum Dei estis? & Spiritus Dei habitat in vobis, si quis autem Templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. *1. Cor. 3. v. 16.*

5. An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est? glorificate & portate Deum in corpore vestro. *1. Cor. 6. v. 19. & 20.*

6. Spi-

6. Spiritu Sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. 2. Pet. I. v. 21.

7. Multifariam multisque modis olim loquens Deus in Prophetis. Heb. I. v. I.

8. Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Act. 10. v. 28.

C A P V T V.

Spiritus Sanctus à Patre Filioque procedit.

1. **C**Um venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, qui à Patre procedit. Ioan. 15. v. 26.

2. Ille (Spiritus Sanctus) me clarificabit : quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Ioan. 16. v. 14.

3. Insufflavit (Jesus) & dicit eis: Accipite Spiritum Sanctum. Ioan. 20. v. 22.

4. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Rom. 8. v. 8.

5. Omnia quæ habet Pater, mea sunt. Ioan. 16. v. 15. (Exceptâ Paternitate, ut exponit B. Augustinus. Pater autem habet potentiam spirandi: ergo & Filius.)

Vide plura capite sequenti.

C A P V T VI.

Æqualitas, Missio & Operatio Personarum.

1. **Q**uæcumque Pater facit, hæc & Filius similiter faciet. Ioan. 5. v. 19.

2. Cum venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum. Galat. 4. v. 4.

3. Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis? I. Cor. 3. v. 10.

4. Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me. Ioan. 7. vers. 16.

5. Cùm tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini, non enim estis vos, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. *Matt. 10. v. 19. 20.*

6. Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. *Rom. 8. v. 16.*

7. Et vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis: & non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium: & sicut docuit vos, manete in eo. *I. Ioan. 2. v. 27.*

8. Et dabo eis cor unum, & spiritum novum tribuam in visceribus eorum: & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum: ut in præceptis meis ambulent, & præcepta mea custodiant, faciant que ea; ut sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum. *Ezech. 11. v. 19. 20.*

9. Et erit post hæc: effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filia vestra, senes vestri somnia somniabunt, & iuvenes vestri visiones videbunt. Sed & super servos meos & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum. *Joel. 2. vers. 28. 29.*

10. Divisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus. *I. Cor. 12. v. 4.*

11. Fructus Spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. *Ad Gal. 5. v. 22. 23.*

12. Requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientiæ & intellectûs, Spiritus consilii & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Dõmini. *Isa. 11. v. 2. 3.*

P A R S I I I.

De Deo, ut causa efficiens est omnium creaturarum, & de harum precipuis univèrsim ac speciatim.

P R Æ F A T I O.

Allata hæcenus S. Paginæ Documenta sunt de Deo, quatenus unus est in essentia, & trinus in personis. Adducenda deinceps sunt de Deo, quatenus est Author & Governator creaturarum omnium, ac generis humani Redemptor; simul etiam de ipsis creaturis, quarum aliæ Spirituales sunt, ut Angeli; aliæ Corporales, ut opera pleraque sex dierum; aliæ Mixtæ, & spiritu & corpore, ut homines.

C A P U T P R I M U M.

Dus ut Creator.

1. **I**N Principio creavit Deus cælum & terram. *Gen. I. v. 1.*
Fiat lux *Ibidem v. 3.* & reliqua sex dierum opera descripta *ibidem, usque ad versum 39.*
2. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona. *Gen. I. vers. 31.*
3. Cuncta fecit bona in tempore suo. *Eccl. 3. vers. 11.*
4. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. *Ioan. 1. v. 3.*
5. Domine tu es, qui fecisti cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt. *Act. 4. v. 24.*
6. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. *Rom. 11. v. 36.*

7. Manus tuæ fecerunt me, & plasnaverunt me totum in circuitu: & sic repente præcipitas me? Memento quæso, quòd sicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me. *Job. 10. v. 8. 9.*

8. Ego sum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, & intumescunt fluctus ejus, Dominus Exercituum nomen meum. *Isa. 51. v. 15.*

9. Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum; lunam & stellas, quæ tu fundasti. *Psf. 8. v. 4.*

10. Qui producit in montibus scænum, & herbam servituti hominum, qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis cervorum invocantibus eum. *Psf. 146. v. 8. 9.*

11. Pater meus usque modò operatur, & ego operor. *Ioan. 5. vers. 17.*

12. Omne datum optimum, & omne donum perfectum de fursum est, descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. *Iacob. 1. v. 17.*

C A P V T I I.

Opera Dei perfecta & summâ sapientiâ condita.

1. **D**idici, quòd omnia opera, quæ fecit Deus, perseverent in perpetuum, non possumus eis quidquam addere, nec auferre iis, quæ fecit Deus, ut timeatur. *Ecc. 3. v. 14.*

2. Non est minuere, neque adjicere, neque invenire magnalia Dei. *Ecc. 18. v. 50.*

3. Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. *Sap. II. v. 21.*

4. Dominus Sapientiâ fundavit terram, cælos prudentiâ stabilivit. Sapientiâ illius eruperunt abyssi, & nubes rore concresecunt. *Prov. 3. v. 19. & 20.*

5. Quàm magnificata sunt opera tua Domine? omnia in sapientiâ fecisti, impleta est terra possessione tua. *Psf. 103. v. 24.*

6. Omnis sapientiâ à Domino Deo est, & fuit cum illo semper, & est ante ævum. Prior omnium creata est Sapientiâ, & intellectus prudentiæ ab ævo. Ipse creavit illam in Spiritu Sancto, & vidit, & numeravit, & dimensus est. *Ecc. 11. v. 4. & 9.*

C A P V T III.

Deus ut Governator & Conservator rerum omnium.

1. **S**olvat manum suam, & succidat me. *Iob. 6. v. 9.*
2. **H**oc, quod continet omnia, scientiam habet vobis. *Sap. 1. v. 7.*
3. **Q**uomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses, aut quod à te vocatum non esset, conservaretur? *Sap. 11. v. 26.*
4. **I**n ipso vivimus, & movemur & sumus. *Act. 17.*
5. **O**mnia in ipso constant. *Coloss. 1. v. 17.*
6. **P**ortans omnia verbo virtutis suæ. *Heb. 1. v. 3.*
7. **N**isi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam. *Psal. 126. v. 2.*
8. **F**ornacem custodiens in operibus ardoris: tripliciter sol exurens montes radios igneos exsufflans, & refulgens radiis suis obcæcat oculos. *Eccli. 43. v. 4.*
9. **O**rdinatione tua perseverat dies, quoniam omnia serviunt tibi. *Psal. 118. v. 91.*

C A P V T I V.

Deus ut Cooperator & Adjutor.

1. **N**on sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis; sed omnis nostra sufficientia, ex Deo est. *2. Cor. 3. vers. 5.*
2. **S**ine me nihil potestis facere. *Joan. 15. v. 25.*
3. **D**eus est, qui operatur in vobis velle & perficere. *Phil. 2. v. 13.*
4. **D**eus noster refugium & virtus, adjutor in tribulationibus. *Psal. 45. v. 1.*
5. **D**eus adjutor noster in æternum. *Psal. 61. v. 9.*

C A P V T V.

Deus ut Salvator & Redemptor.

1. **D**eus in nomine tuo salvum me fac. *Psal. 51. v. 1.*
2. **N**am & ipse Deus meus, & Salvator meus. *Psal. 61. 3.*
3. **E**cce Deus Salvator meus. *Isa. 12. v. 2.*

4. Deus ipse veniet & salvabit nos. *Isa. 36. v. 7.*
 5. Verè in Domino Deo nostro salus. *Jerem. 3. v. 23.*
Vide plura verbo Christus, & verbo Gratia.

CAPUT VI.

Angelorum productio, natura, & functio.

1. **I**N ipso condita sunt universa in cœlis & terra, visibilia & invisibilia, sive Throni sive Dominationes. *Coloss. 1. v. 16.*
2. Tu signaculum similitudinis plenus sapientiâ & decore. *Ezech. 28. v. 12.*
3. In nocte illa venit Angelus Domini, & percussit in Castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. *4. Reg. 19. v. 35.*
4. Cùm invenit Agar Angelus Domini, dixit ad illam: Agar, ancilla Sarai, unde venis? & quo vadis? Quæ respondit: à facie Sarai Dominæ meæ ego fugio. Dixitque ei Angelus Domini. Revertere ad Dominam tuam, & humilia te sub manu illius: multiplicans multiplicabo sementuum, & non numerabitur præ multitudine. *Gen. 17. vers. 7.*
5. Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum stantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram. *Num. 22. v. 31.*
6. Cùm autem esset Iosue in agro urbis Jericho, vidit virum stantem contra se, evaginatam tenentem gladium, perexitque ad eum, & ait: noster es, an adversariorum? Qui respondit, nequaquam, sed sum Princeps exercitûs Domini, & nunc venio. Cecidit Iosue pronus in terram, & adorans ait. Quid Dominus meus loquitur ad servum suum? *Iosue 5. v. 13.*
7. Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus. *Psal. 102. vers. 20.*
8. Qui facit Angelos suos Spiritus, & ministros suos ignem urentem. *Pf. 103. v. 4.*
9. Laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus. *Pf. 148. v. 2.*
10. Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. *Dan. 7. v. 10.*

11. Ego sum Raphaël, Angelus unus ex septem, qui astamus ante Dominum; Cùm essem vobiscum, per voluntatem Dei eram. Videbar quidem vobiscum manducare & bibere: Sed ego cibo invisibili & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor. Tempus est ergò ut revertar ad eum, qui me misit. Et cùm hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatu est, & ultrà eum videre non potuerunt. *Tob. 12. v. 15. 18. 19. & 21.*

12. Mense sexto missus est Angelus Gabriel ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph. *Luca 1. v. 26.*

13. Ecce, Angelus Domini stetit juxta Pastores, & charitas Dei circumfulsit illos, & dixit illis Angelus: Ecce, Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodiè Salvator. Et subito facta est cum Angelo multitudo militiae cœlestis laudantium Deum & dicentium: Gloria in altissimis Deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. *Luca 2. v. 9.*

14. Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonnè omnes sunt administratorii spiritus: in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis? *Heb. 1. v. 13.*

15. Accessistis ad multorum millium Angelorum frequentiam. *Heb. 12. v. 22.*

16. Profectus est Christus in cœlum subiectis sibi Angelis, & Potestatibus, & Virtutibus. *1. Pet. 3. v. 22.*

17. Et vidi, & audivi vocem Angelorum multorum in circuitu Throni, & animalium, & Seniorum & erat numerus eorum millia millium, dicentium voce magna: Dignus est Agnus, &c. *Apoc. 5. vers. 11.*

C A P V T VII.

Hierarchia Angelorum.

1. **C**OLLOCAVIT Deus ante Paradisum voluptatis Cherubim & flammæ gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. *Gen. 3. v. 24.*

2. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum, & ea quæ sub ipso erant, replebant Templum. Seraphim stabant super illud; sex alæ uni, & sex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus

duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Exercituum. *Isa. 6. v. 1.*

3. Michaël unus de Principibus primis venit in adjutorium meum. *Dan. 10. v. 13.*

4. Deus Pater suscitavit Christum à mortuis, constituens ad dexteram suam in cœlestibus supra omnem Principatum & Potestatem & virtutem, & Dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. *Ephes. 1. v. 20.*

4. In ipso condita sunt universa in cœlis & in terra, visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: Omnia per ipsum & in ipso creata sunt. *Coloss. 1. v. 16.*

6. Profectus in cœlum, subjectis sibi Angelis, & potestatibus & virtutibus. *1. Pet. 3. v. 22.*

7. Cùm Michaël Archangelus cum Diabolo disputans, altercatur de Moysi corpore, &c. *Juda. 9.*

C A P V T V I I I.

*Angeli Deo obediunt, Homines custodiunt,
Dæmones pellunt.*

1. **B**enedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus. Benedicite Domino omnes virtutes ejus: ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus. *Psf. 102. v. 20. & 21.*

2. Et circumbabo domum meam ex his, qui militant mihi, euntes & revertentes, & non transibit super eos ultrà exactor. *Zach. 9. v. 8.*

3. Præcedet te Angelus meus, & introducet te ad Amorrhæum. *Exo. 23. v. 23.*

4. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum: & eripiet eos. *Psf. 33. v. 8.*

5. Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. *Psf. 90. v. 11. & 12.*

6. Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis: Angeli enim eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. *Matt. 18. v. 10.*

7. Angelus meus vobiscum est. *Baruch* 6. v. 6.
8. Angelus ejus est. *Act.* 12. v. 15.
9. Omnes sunt Administratorii Spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis. *Hebr.* 1. v. 14.
10. Et factum est prælium magnum in cælo, Michael & Angeli ejus præliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli ejus non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo, & projectus est Draco, ille magnus serpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Satanus, qui seducit universum Orbem, & projectus est in terram, & angeli ejus cum illo missi sunt. *Apoc.* 12. v. 7. 8. 9. 10.
11. Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem præparavi, observa eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaveris, & est nomen meum in illo. Quod si audieris vocem ejus, & feceris omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te. *Exo.* 23. v. 20. 21. 22.

C A P V T IX.

Invocantur licitè & honorantur.

1. **E**Cce vir iustabatur cum Jacob usque manè, dixitque ad eum: dimitte me, jam enim ascendit aurora. Respondit, non dimittam te, nisi benedixeris mihi. *Gen.* 32. v. 24.
2. Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, & invocetur super eos nomen meum. *Gen.* 48. v. 16.
3. Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum stantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram. *Num.* 22. v. 31.
4. Cùm esset Iosue in agro urbis Iericho, levavit oculos, & vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait: Noster es? an adversariorum? Qui respondit. Nequaquam: Sed sum Princeps exercitûs Domini, & nunc venio: Cecidit Iosue pronus in terram, & adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum? Solve, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis: locus enim in quo stas, sanctus est, fecitque Iosue, ut sibi
G fuerat

fuerat imperatum. *Iosue* 5. v. 13. 14. & 15.

5. Porrò Angelus Domini stabat juxta aream Ornam Jebusæi. Levansque David oculos suos, vidit Angelum Domini stantem inter cœlum & terram, & evaginatum gladium in manibus ejus; & versum contra Jerusalem: & ceciderunt tamquam majores natu, vestiti ciliciis, proni in terram. *1. Paralip.* 21. v. 16. & 17.

6. Voca ergò, si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere. *Iob.* 5. v. 1.

7. Iacobin utero supplantavit fratrem suum: & in fortitudine sua directus est cum Angelo, & invaluit ad Angelum, & confortatus est, flevit, & rogavit eum: in Bethel invenit eum, & ibi locutus est nobiscum. *Osea.* 12. v. 3.

8. Respondit Angelus Domini, & dixit: Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem, & urbium Iuda, quibus iratus es, iste jam septuagesimus annus est? & respondit Dominus Angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria. *Zach.* 1. vers. 12.

9. Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducaturque vos incolumes. *Tob.* 10. v. 11.

10. Dixit Angelus ad Tobiam: Quando orabas cum lachrymis, ego obtuli orationem tuam Domino. *Tob.* 12. v. 12.

11. Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente. *Luc.* 15. v. 10.

12. Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei: & datæ sunt illis septem tubæ. Et alius Angelus venit, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum: & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei: & ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo. *Apoc.* 8. v. 2. 3. 4.

C A P V T X.

Angelorum malorum peccatum, & pœna.

1. **I**pse est Principium viarum Dei. *Job.* 40. v. 14.
2. **I**n deliciis Paradisi Dei fuisti, omnis lapis pretiosus operimentum tuum. *Ezech.* 28. v. 13.

3. Traxit

3. Traxit secum tertiam partem stellarum. *Apoc. 12. v. 4.*
4. Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari. *2. Pet. 2. v. 4.*
5. Angelos, qui non servaverunt suum Principatum, sed deseruerunt suum domicilium, in Iudicium magni diei vinculis æternis sub caligine reservavit. *Juda vers. 6.*
6. Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. *Luca 10. vers. 18.*
7. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes. *Isaia 14. v. 12*
8. Ecce, qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem. *Job. 4. v. 18.*
9. Diabolus, qui seducebat illos missus est in stagnum ignis & sulphuris. *Apoc. 20. v. 9.*

C A P V T X I.

Sunt superbi, invidi, impuri, mendaces.

1. **H**Æc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. *Matth. 4. vers. 9.*
2. Omne sublime videt, ipse est rex super universos filios superbiæ. *Job. 41. v. 25.*
3. Invidiâ Diaboli mors intravit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. *Sap. 2. vers. 24.*
4. Deprecabantur eum Spiritus dicentes: mitte nos in porcos, ut in eos introeamus. *Marci 5. v. 12.*
5. Cùm autem immundus Spiritus exierit ab homine, &c. *Matthæi 12. v. 43.*
6. Sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. *Iob. 40. v. 16.*
7. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo: cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater ejus. *Joan. 8. v. 44.*
8. Egrediar, & ero Spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus, & dixit Dominus: decipies & prævalebis: egredere & fac ita. *3. Reg. 22. v. 22.*

9. Duxit illum (Christum) Diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia Regna Orbis terræ in momento temporis, & ait illi: Tibi dabo potestatem hanc universam & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa: Tu ergò, si adoraveris coram me, erunt tua omnia. *Lucæ 4. v. 5. 6. 7.*

10. Nunquid Iob frustrè timet Deum? nonnè tu, vallâsti eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, & possessio ejus crevit in terra? sed extende paululum manum tuam, & cuncta, quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Cui (Deo scilicet) respondens Satan ait: pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua. *Job. 1. v. 10. 11.*

11. Nequaquam moriemini: scit enim Deus, quod in quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: & eritis sicut Dii scientes bonum & malum. *Gen. 3. v. 4. 5.*

C A P V T XII.

Nocent Ecclesiæ, ejusq; filiis fidelibus, quoad possunt.

1. **D**RACO stetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut, cum peperisset, filium ejus devoraret. *Apoc. 12. v. 4.*

2. **V**æ terræ & mari, quia descendit Diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet, & postquam vidit Draco, quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit masculum. *Apoc. 12. v. 12.*

3. Et misit serpens ex ore suo post mulierem, aquam, tanquam flumen, ut eam faceret trahi à flumine. *Ibidem 12. v. 15.*

4. Ut respiscant à Diaboli laqueis, à quo captivi tenentur, ad ipsius voluntatem. 2. *ad Tim. 2. v. 26.*

5. Et iratus est Draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de femine ejus, qui custodiunt mandata ejus, & habent testimonium Iesu Christi. *Apoc. 12. v. 17.*

6. Adversarius vester Diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens, quem devoret. 1. *Pet. 5. 8.*

7. Dæmon Christum de tribus tentat, de gula, superbia, & avaritia, seu cupiditate rerum terrenarum. *Matt. 4.*

8. Diabolus misit in cor Iudæ, ut traderet Christum. *Ioan. 13. v. 2.*

9. Ecce missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem. *Apoc. 2. v. 10.*

10. Volumus venire ad vos: ego quidem Paulus, & semel, & iterum, sed impedivit nos Satanus. *1. ad. Thes. 2. v. 18.*

11. Cur tentavit Satanus cor tuum, mentiri te Spiritu Sancto, & fraudare de pretio agri? *Act. 5. v. 3.*

12. Venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. *Luca 8. v. 12.*

13. Cùm venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo, habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam. *Matth. 8. v. 28.*

14. Et ostendit mihi Dominus Jesum Sacerdotem magnum, stantem coram Angelo Domini: & Satan stabat à dextris ejus, ut adversaretur ei. *Zach. 3. v. 1.*

15. Circuivi terram, & perambulavi eam. *Job. 1. v. 7.*

16. Egredius Satan à facie Domini percussit Iob ulcere pessimo à planta pedis, usque ad verticem ejus: qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio. *Job. 2. v. 7. 8.*

17. Confurrexit Satan contra Israël, & concitavit David, ut numeraret Israël. *1. Paralip. 21. v. 1.*

18. Ecce Satanus expetivit vos, ut cribaret sicut triticum. *Luca 22. v. 31.*

19. Et vos cùm esset mortui delictis & peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis, secundùm seculum mundi hujus: Spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentia. *Ephes. 2. v. 1. 2.*

20. Serpens dicit ad mulierem, cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradisi? *Gen. 3. v. 1.*

C A P V T X I I I.

Infidelium conversionem impediunt, decipiunt specie boni & veri: quantumvis potentes sunt, non tamen nocere possunt, nisi Deo permittente.

1. **Q**UOD si etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis, qui pereunt, est opertum: in quibus Deus hujus seculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei. *2. Cor. 4. v. 3. 4.*

2. Ipse Satanas transfiguratur se in Angelum lucis. 2. *Corinth. 11. vers. 14.*

3. Si filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim: quia Angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. *Matt. 4. v. 6.*

4. Ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua. *Apoc. 6. v. 5.*

5. Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret. *Iob. 14. v. 24.*

6. Tu commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra. *Iob. 2. v. 3.*

7. Et dixit Dominus ad Satan; increpet Dominus in te Satan, & increpet Dominus in te, qui elegit Hierusalem: nunquid non iste fortis est erutus de igne? *Zach. 3. v. 2.*

8. Vinum & Oleum ne læseris. *Apoc. 6. v. 6.*

9. Animam illius serva. *Iob. 2. v. 6.*

10. Dixit Dominus ad Satan, ecce: universa, quæ habet, in manu tua sunt: tantùm in eum ne extendas manum tuam, egressusque est Satan à facie Domini. *Iob. 1. v. 12.*

11. Extende paululùm manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. *Iob. 1. v. 11.*

12. Erat ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi, & permisit eis. *Luce 8. v. 32.*

13. Rogabant illum, ne imperaret illis, ut in abyssum irent. *Luce 8. vers. 33.*

C A P V T X I V.

Signa edunt, & seducunt multos, per se, & suos ministros. Instrumenta Dei sunt, ad impios puniendos.

1. **C**Ujus est adventus secundùm operationem Satanæ in omni virtute & signis, & prodigiis mendacibus, ut in omni seductione iniquitatis, in iis, qui pereunt, eo quòd charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent. Idèd mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes, qui non crediderunt

runt veritati, sed consenserunt iniquitati. 2. *ad Thef. 2. v. 9. 10.*

2. Surgent enim pseudo-christi, & pseudo-prophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. *Matth. 24. v. 24.*

3. Dedit illi Draco virtutem & potestatem magnam. *Apoc. 13. vers. 2.*

4. Feceruntque similiter venefici incantationibus suis, ut educent sciniphes tam in hominibus, quam in jumentis. *Exo. 8. v. 18.*

5. Sunt Spiritus, qui ad vindictam creati sunt, in furore suo confirmaverunt tormenta sua; in tempore consummationis effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos, placabunt. *Eccli. 39. v. 33. 34.*

6. Audio, quia tradita est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc audivi, quia dæmonium occidit illos. *Tob. 6. v. 14.*

7. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immissiones per Angelos malos. *Pf. 77. v. 54.*

C A P V T X V.

Hominis Productio, & Natura quoad Corpus.

1. **F**ormavit Dominus Deus hominem de limo terræ. *Gen. 2. vers. 7.*

2. Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis. *Gen. 18. v. 27.*

3. Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu: & sic repente præcipitas me? memento quæso, quòd sicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me. *Iob. 10. v. 8. 9.*

4. Recordatus est, quia caro sunt: spiritus vadens & non rediens. *Pf. 77. v. 39.*

5. Væ qui contradicit fictori suo, testa de famiis terræ, nunquid dicit lutum figulo suo, quid facis, & opus tuum absque manibus est? *Isa. 45. v. 9.*

6. Vox dicentis, clama: & dixi, quid clamabo? omnis caro fecerunt, & omnis gloria ejus quasi flos agri. Exsiccatum est scœnum & cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflavit in eo, verè scœnum est populus, exsiccatum est scœnum, & cecidit flos, verbum autem Domini nostri manet in æternum. *Isaia. 40. v. 6. 7. 8.*

7. Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis compegisti me. *Job. 10. vers. 11.*

8. Scimus, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis. *2. Cor. 5. v. 1.*

9. Habemus Thesaurum istum in vasis fictilibus. *2. Cor. 4. v. 7.*

10. Ecce vos estis ex nihilo. *Isa. 41. v. 42.*

11. Quid superbit terra & cinis. *Eccli. 10. v. 9.*

12. Ipse cognovit figmentum nostrum, recordatus est, quoniam pulvis sumus, homo sicut scœnum dies ejus, tanquam flos agri sic efflorescit. *Psal. 102. v. 14. & 15.*

13. Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam & stipulam siccam persequeris. *Job. 13. v. 25.*

C A P V T X V I.

Fragilitas Hominis & mortalitas quantum attinet ad corpus.

1. **Q**Uasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet. *Job. 14. v. 2.*
2. Manè sicut herba transeat, manè floreat & transeat; vespere decidat, induret & arefcatur. *Pf. 89. v. 9.*
3. Unus introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. *Sap. 7. vers. 6.*
4. Nec omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt. *Eccli. 17. vers. 29.*
5. Deus creavit de terra hominem, & secundum imaginem suam, fecit illum. Et iterum convertit illum in ipsam, & secundum se vestivit illum virtute. *Eccli. 17. v. 1. 2.*
6. Omnia quæ de terra sunt, in terram convertentur: sic impii à maledicto in perditionem. *Eccli. 41. v. 13.*
7. Quanto magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut à tineâ? *Job. 4. v. 19.*

8. De-

8. Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem revertetur. *Job. 34. v. 15.*
9. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es, quia pulvis es, & in pulverem reverteris. *Gen. 3. v. 19.*
10. Spiritus pertransibit in illo, & non subsistet: & non cognoscet ampliùs locum suum. *Pf. 102. v. 16.*
11. Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur à tinea. *Iob. 13. v. 12.*

C A P V T X V I I.

Immortalitas Hominis ac dignitas quoad animam.

1. **I**ustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori: Et æstimata est afflictio exitus illorum, & quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. *Sap. 3. v. 1. 2. 3. 4.*
2. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potiùs timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. *Matth. 10. v. 28.*
3. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. *Gen. 1. v. 26.*
4. Hæc cogitaverunt & erraverunt: excæcavit enim illos malitia eorum, & nescierunt Sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ, nec judicaverunt honorem animarum sanctarum. *Sap. 2. v. 21. 22.*
5. Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiat? ad quam dabit homo commutationem pro anima sua? *Matt. 16. v. 26.*

C A P V T X V I I I.

Status Hominis ante & post lapsum.

1. **D**eus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum: creavit enim, ut essent omnia. Et sanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non est in illis medicamentum exterminii,

minii , nec inferorum regnum in terra. Iustitia enim perpetua est , & immortalis. Impii autem manibus & verbis accersierunt illam : & existimantes illam amicam defluerunt , & sponfiones posuerunt ad illam : quoniam digni sunt , qui sint ex parte illius. *Sap. 1. v. 13. 14. 15. 16.*

2. Deus creavit hominem inexterminabilem & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. *Sap. 2. v. 23.*

3. Invidiâ Diaboli mors intravit in orbem terrarum , imitantur autem illum , qui sunt ex parte illius. *Sap. 2. v. 24. 25.*

4. Non est in hominis potestate prohibere Spiritum , nec habet potestatem in die mortis , nec finitur quiescere ingruente bello , neque salvabit impietas impium. *Eccli. 8. v. 8.*

5. Scio , quia morti trades me , ubi constituta est domus omni venti. *Iob. 30. v. 23.*

6. Omnes morimur & quasi aquæ dilabimur in terram , quæ non revertuntur , nec vult Deus perire animam , sed retractat cogitans , nè pœnitus pereat , qui abjectus est. *2. Reg. 14. v. 14.*

7. Statutum est hominibus semel mori , post hoc autem iudicium. *Heb. 9. 27.*

8. Nemo est , qui semper vivat , & qui hujus rei habeat fiduciam : melior est canis vivus , leone mortuo. *Eccli. 9. v. 4.*

9. Quis est homo , qui vivet , & non videbit mortem : eruet animam suam de manu inferi. *Psal. 88. v. 49.*

10. Constituisti terminos ejus , qui præteriri non poterunt. *Iob 14. v. 5.*

11. Mons cadens defluit , & saxum transfertur de loco suo. Lapides excavant aquæ , & alluvione paulatim terra consumitur : & hominem ergò similiter perdes. *Iob. 14. v. 18. 19.*

C A P V T X I X.

Varia Hominis Miseria quoad Corpus & Animam.

1. **H**omo nascitur ad laborem , & avis ad volatum. *Job. 5. vers. 7.*

2. Militia est vita hominis super terram : & sicut dies mercenarii dies ejus. *Iob. 7. v. 1.*

3. Ho-

3. Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. *Iob. 14. v. 1.*

4. Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: & hoc nonne vanitas est? *Eccle. 2. v. 23.*

5. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam à die exitûs de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ in matrem omnium. Cogitationes eorum & timores cordis, adinventio exspectationis & dies finitionis. A residente super sedem gloriosam usque ad humiliatum in terra & cinere. *Eccli. 40. v. 1. 2. 3.*

CAPVT XX.

Hominis Ignorantia.

1. **O**Mni negotio tempus est, & opportunitas, & multa hominis afflictio: quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuncio. *Eccle. 8. v. 6. 7.*

2. Ignorat homo, quid ante se fuerit, & quid post se futurum sit quis ei poterit indicare? *Eccle. 10. v. 14.*

3. Quomodo ignoras, quæ sit via spiritûs, & quâ ratione compingantur ossa in ventre prægnantis: sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium. *Eccle. 11. v. 5.*

4. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ providentiæ nostræ. *Sap. 9. v. 14.*

5. Vidi casum in omnibus. *Eccle. 9. v. 11.*

CAPVT XXI.

Infirmetas ad Bonum, ad Malum propensio.

1. **N**ec omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt: Quid lucidius sole? & hic deficiet; aut quid nequius, quàm quæ excogitavit caro & sanguis? & hoc arguetur. Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit: & omnes homines terra & cinis. *Eccli. 17. v. 29. 30. 31.*

2. Videns Deus, quod multa malitia esset hominum in terra, & cuncta cogitatio cordis intentæ esset ad malum, pœnituit eum, quòd hominem fecisset in terra. *Gen. 6. v. 5.*

3. Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua: non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci. *Gen. 8. v. 21.*

4. Scio quia non habitat in me, hoc est in carne mea bonum, nam velle adjacet mihi: perficere autem bonum non invenio: non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. *Rom. 7. v. 18. 19.*

5. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem in lege peccati, quæ est in membris meis *Rom. 7. v. 23.*

6. Mente servio legi Dei: carne autem legi peccati. *Rom. 7. v. 25.*

C A P V T X X I I.

Quantulus sit Homo respectu Dei?

1. **V**erè scio, quòd ita sit, eo quod non justificetur homo compositus Deo: si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille, si repenti interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest, cur ita facis? Deus cujus iræ resistere nemo potest, & sub quo curvantur, qui portant orbem. *Quantus ergo sum ego ut respondeam ei, & loquar verbis meis cum eo? Iob. 9. v. 2. 3. 12. 13. 14.*

2. Nunquid Deo potest comparari homo, etiam cum perfectæ fuerit scientiæ? *Iob. 22. v. 2.*

3. Nunquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Ecce luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus? quantò magis homo putredo & filius hominis vermis. *Iob. 25. v. 45.*

4. Vanisunt omnes homines, in quibus non est scientia Dei. *Sap. 13.*

P A R S I V.

*Messias, sive Christus, Humani generis
Reparator.*

P R Æ F A T I O.

In finita propemodum sunt sacræ paginæ Testimonia de Christo Mundi Salvatore; ipse enim universæ scripturæ finis & scopus est, Deus pariter atque homo *Primogenitus omnis creaturæ*, ad Col. I. v. 15. Venturus fuisset ex multorum sententia, etiamsi Adam non peccasset. Notitiæ igitur Divinitatis conjungenda est cognitio humanitatis Christi: ipsa enim est speculum omnis sanctitatis, in quo clarissimè relucet omnis perfectio, quæ ex consideratione Divinitatis & perfectionum divinarum colligi potest: Non omnia tamen encomia ipsius adduci hîc possunt: paucula tantùm, eaque selectiora, juxtà servatam hætenus methodum adferentur. Reliqua differrentur in locum opportuniorem. Tota Domini nostri vita ordinatè descripta videri potest in summa Evangeliorum.

C A P U T P R I M U M.

Promissus Orbi Messias.

1. **B**enedicentur in semine tuo omnes gentes. *Gen. 22. vers. 18.*
2. **B**enedicentur in semine tuo cunctæ tribus terræ. *Gen. 28. v. 14.*
3. Non auferetur Sceptrum de Juda & Dux de femore ejus, donec

46 *Lib. 1. Pars 4. de Christo Redemptore. C. 2. & 3.*

nec veniat, qui mittendus est; & ipse erit expectatio gentium. *Gen. 49. v. 10.*

4. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. *Pf. 131. v. 11.*

4. David Propheta cum esset, & sciret, quia jurejurando jurasset illi Deus de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus, &c. *Act. 2. vers. 30.*

6. Leo de tribu Juda, radix David. *Apoc. 5. v. 5.*

7. Qui factus est ei ex semine David secundum carnem. *Rom. 1. vers. 3.*

C A P V T II.

Incarnatio Christi pradieta à Prophetis, & desiderata.

1. **E**Cce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel. *Isa. 7. v. 14.*

2. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus. *Gen. 3. v. 13.*

3. Creavit Dominus novum super terram, foemina circumdabit virum. *Jerem. 31. v. 22.*

4. Descende sicut pluvia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram. *Pf. 71. v. 6.*

5. Utinam disrumperes caelos, & descenderes. *Isa. 64. v. 1.*

6. Rorate caeli desuper, & nubes pluant justum: aperiatur terra & germinet Salvatorem. *Isa. 45. v. 8.*

7. Osculetur me osculo oris sui. *Cant. 1. v. 1.*

8. Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inveniam te foris, & deosculer te? *Cant. 8. v. 5.*

9. Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. *Pf. 84. v. 7.*

C A P V T III.

Adventus Christi in carne passibili.

1. **F**Actum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies, ut pareret: & peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in praesepio. *Luc. 2. v. 6.*

2. Et

2. Et verbum caro factum est. *Ioan. 1. v. 14.*
3. Qui factus est ex femine David secundum carnem. *Rom. 1. vers. 3.*
4. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. *Gal. 4. v. 4.*
5. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. *Philip. 2. v. 6.*
6. Unus mediator Dei & hominum, Homo Christus Iesus. *1. Timoth. 2. v. 5.*
7. Quia ergo pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem: ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium. Nusquam Angelos apprehendit: sed semen Abrahamæ apprehendit, unde debuit per omnia fratribus similari. *Heb. 2. v. 14. 16.*
8. Mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu. *1. Pet. 3. v. 18.*
9. Christo igitur passo in carne. *1. Pet. 4. v. 1.*
10. Omnis Spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est. *1. Ioan. 4. v. 2.*
11. Multi seductores exierunt in mundum, qui non consentiant Iesum Christum venisse in carne. *2. Ioan. 1. v. 7.*

C A P V T I V.

Christus est Primogenitus, Caput, & Princeps omnium Creaturarum.

1. **E**st imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ. *Coloss. 1. v. 15.*
2. Estis in illo repleti, qui est caput omnis Principatûs, & potestatis. *Coloss. 2. v. 10.*
3. Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam. *Ephes. 1. vers. 22.*
4. Quis est, qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, imò qui resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat
pro

pro nobis. *Rom. 8. v. 34.*

5. Crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus. *Ephes. 4. vers. 15.*

6. Christus caput Ecclesiæ: ipse Salvator corporis ejus. *Ephes. 5. vers. 23.*

7. Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium. *Coloss. 1. vers. 18.*

C A P V T V.

*Christus etiam quæ Homo, fuit Rex potentissimus
& fortissimus.*

1. **E**GO autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus. *Pf. 2. v. 6.*
2. Gratiavobis & pax à Iesu Christo, qui est Princeps Regum terræ. *Apoc. 1. v. 5.*
3. Et habet in vestimento & in femore suo scriptum: Rex Regum & Dominus Dominantium. *Apoc. 19. v. 16.*
4. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. *Matth. 11. v. 27.*
5. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. *Matth. 28. vers. 18.*
6. Dedisti ei potestatem omnis carnis. *Ioan. 17. v. 2.*
7. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu ejus. *Joan. 3. v. 35.*
8. Omnia subjecit sub pedibus ejus. *Ephes. 1. v. 21.*
9. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet, si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuet. *Luc. 11. v. 21. 22.*
10. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. *Pf. 44. vers. 4.*
11. Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te cadent in corda inimicorum Regis. *Pf. 44. v. 7.*
12. Quis suscitavit ab oriente justum, vocavit eum, ut sequeretur se? dabit in conspectu ejus gentes & Reges obtinebit, dabit quasi pulverem gladio ejus, sicut stipulam vento raptam, arcus ejus. *Isa. 41. v. 2.*

C A P V T VI.

Christi Charitas, Gratia, Scientia, Pulchritudo.

1. **N**on enim ad mensuram dat Deus Spiritum. *Ioan. 3. vers. 34.*
2. Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. *Ioan. 1. v. 14.*
3. Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios. *Cant. 2. v. 3.*
4. Scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi. *Ephes. 3. v. 19.*
5. Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso. *2. Cor. 5. v. 21.*
6. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. *1. Pet. 2. v. 22.*
7. Et scitis quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret, & peccatum in eo non est. *1. Joan. 3. v. 5.*
8. Et scient omnes Ecclesiæ, quia sum scrutans renes & corda, & dabo unicuique vestrum secundum opera sua. *Apoc. 2. v. 23.*
8. Nunc scimus, quia scis omnia, & non est opus tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia à Deo existi. *Joan. 16. v. 30.*
10. Domine tu omnia nosti, tu scis, quia amo te. *Ioan. 21. v. 17.*
11. Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria sobriè & justè, & piè vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris nostri Iesu Christi. *ad Tit. 2. v. 11. 12. 13.*
12. Speciosus formâ præ filiis hominum. *Pf. 44. v. 3.*
13. Diffusa est gratia in labiis tuis. *Pf. 44. v. 3.*
14. Mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius. *Lucæ. 4. v. 22.*
15. Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. *Ioan. 7. v. 46.*
16. Guttur illius suavissimum. *Cant. 5. v. 16.*

CAPUT VII.

Christi Paupertas Voluntaria.

1. **V**ulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet. *Matth. 8. vers. 20.*
2. Expectatio Israël, Salvator ejus in tempore tribulationis, quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viato declinans ad manendum? quare futurus es velut vir vagus, ut fortis, qui non potest salvare. *Hier. 14. v. 9.*
3. Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. *2. Cor. 8. v. 9.*
4. Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea, exaltatus autem, humiliatus sum & conturbatus. *Pf. 87. v. 16.*
5. Non erat ei locus in Diversorio. *Luc. 2. v. 7.*

CAPUT VIII.

Christus, Sacerdos, Pontifex & Mediator Dei & Hominum.

1. **I**uravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. *Pf. 109. vers. 4.*
2. Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius meus tu es, ego hodiè genui te. *Heb. 5. vers. 5.*
3. Hinc apparuit Christus D. Ioanni vestitus podêre. *Apoc. 1. vers. 13.*
4. Talem habemus Pontificem, qui confedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, Sanctorum Minister: Omnis enim Pontifex ad offerendum munera & hostias constituitur, unde necesse est, hunc habere, quod offerat. *Heb. 8. v. 3.*
5. Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo
in

in odorem suavitatis. *Ephes. 5. vers. 2.*

6. Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum Homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. *1. Tit. 2. v. 5.*

7. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit, sibi per Christum. *2. Cor. 5. v. 18.*

8. Ideo novi Testamenti Mediator est, ut morte intercedente re-promissionem accipiant, qui vocati sunt, æternæ hæreditatis. *Heb. 9. vers. 10.*

9. Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. *Heb. 9. vers. 28.*

C A P V T IX.

Passionis Amor, & Obédientia Christi consummata.

1. **B**aptismo habeo baptizari: & quomodo coarctor usque dum perficiatur. *Luce 12. v. 50.*

2. Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus. *Ioan. 4. v. 34.*

3. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum. *Matth. 20. vers. 22.*

4. Qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contemptâ. *Heb. 12. v. 2.*

5. Ut quid enim Christus, cùm adhuc essemus infirmi, secundùm tempus pro impiis mortuus est? vix enim pro justo quis moritur, nam pro bono forsitan quis audeat mori? commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. *Rom. 5. v. 6. 7. 8.*

6. Et quidem cum esset filius Dei, didicit ex iis, quæ passus est, obédientiam, & consummatus. *Heb. 5. v. 8. Vide infra C. II. n. 3.*

7. Decebat eum propter quem omnia & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummare, qui enim sanctificat, & qui sanctificantur ex uno omnes propter quam causam non confunditur fratres eos vocare. *Heb. 2. v. 10. 11.*

8. Quia ergò pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse

similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est Diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. *Heb. 14. v. 15.*

9. Unde debuit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi: in eo enim in quo passus est ipse, & tentatus potens est, & eis, qui tentantur, auxiliari. *Heb. 2. v. 17. 18.*

10. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, Cælestium, Terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. *Philip. 2. v. 8. 9. 10. 11.*

C A P V T X.

Victoria Crucis ac Triumphus.

1. **E**Xspolians Principatus & Potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. *Coloss. 2. v. 15.*

2. Cornua in manibus ejus: ibi abscondita est fortitudo ejus: ante faciem ejus ibit mors: & egredietur Diabolus ante pedes ejus. *Abac. 3. v. 4. 5.*

3. Et ego, si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. *Joan. 12. v. 32.*

4. Nos prædicamus Christum crucifixum: Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam; ipsis autem vocatis Judæis, atque Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. *1. Cor. 23. v. 24. 25.*

5. Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis, & factus est Principatus super numerum ejus. *Isa. 9. v. 6.*

6. Dixi: ascendam in palmam, & apprehendam fructum ejus. *Cant. 7. v. 8.*

7. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur. Pro eo, quod laboravit anima ejus, videbit & saturabitur: in scientia sua justificabit ipse

ipse justus servus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispersitiam ei plurimos, & fortium dividet spolia, pro eo, quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogavit. *Isa. 53. v. 10. 11. 12.*

8. Christo igitur passo in Cruce, & vos eâdem cogitatione armamini: quia qui passus est in carne, desit à peccatis: ut jam non desideriiis hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne vivat temporis. *1. Pet. 4. v. 1. 2.*

9. De plenitudine ejus omnes accepimus. *Joan. 1. v. 16.*

C A P V T X I.

Meritum & Satisfactio Christi, atque omnium hominum Redemptio.

1. **N**isi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum frumentum adfert. *Joan. 12. v. 24.*

2. Ego, si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. *Joan. 12. v. 32.*

3. Consuminatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causâ salutis æternæ. *Heb. 7. v. 27.*

4. Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. *Rom. 3. v. 24.*

5. Habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum secundum divitias gratiæ ejus, quæ superabundavit in nobis. *Ephes. 1. v. 7.*

6. Pro omnibus mortuus est Christus. *2. Cor. 6. v. 15.*

7. Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. *1. Tim. 2. v. 6.*

8. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. *1. Joan. 2. v. 2.*

9. Dicant, qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregavit eos. *Pf. 106. v. 2.*

10. Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. *Pf. 129. v. 7.*

11. Deus erat in Christo, Mundum reconcilians sibi. *2. Cor. 5. v. 19.*

§4 *Lib. 1. Pars 4. de Christo Redemptore. C. 12.*

12. In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, & remissionem peccatorum. *Coloss. 1. v. 14.*

13. In ipso complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt. *Coloss. 1. v. 19. 20.*

14. Delens, quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud Cruci, & expolians Principatus & Potestates, traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. *Coloss. 2. v. 14. 15.*

C A P V T X I I.

*Sanguine suo Christus peccatores redemit, & peccata
abluit gratis.*

1. **N**unc autem in Christo Iesu, vos, qui aliquando eratis longè facti, estis propè in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, & mediam parietem maceris solvens, inimicitias in carne sua: Legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem faciens pacem, & reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. *Ephes. 2. v. 13. 14. 15. 16.*

2. Scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis: sed pretioso sanguine, quasi ignis immaculati Christi & incontaminati. *1. Petri 1. vers. 19.*

3. Christus per proprium sanguinem introivit semel in Sancta: æterna redemptione inventa. *Heb. 9. v. 12.*

4. Hæc dicit Dominus gratis venundati estis, & sine argento redimemini. *Isa. 5. v. 2. 3.*

5. Ego sum, Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. *Isa. 43. v. 25.*

6. Pro nihilo salvos facies illos. *Pf. 55. v. 6.*

7. Et vos cum mortui essetis delictis & præputio carnis vestræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta. *Coloss. 2. v. 13.*

C A P V T XIII.

*Christus constitutus à Deo Iudex vivorum
& mortuorum.*

1. **E**go sum A. & O. principium & finis dicit Dominus qui est, & qui erat, & qui venturus est, omnipotens. *Apoe. 1. vers. 8.*
2. Omnes stabimus ante Tribunal Christi, scriptum est enim, vivo ego dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Deo. *Rom. 14. v. 10. 11.*
3. Omnes manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. *2. Cor. 5. v. 10.*
4. Præcepit nobis prædicare populo, & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo Iudex vivorum & mortuorum. *Act. 10. vers. 42.*
5. Statuit diem, in qua iudicaturus est orbem, in æquitate, in viro, in quo statuit: fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis. *Act. 17. v. 31.*
6. Iudicium sedit, & libri aperti sunt. *Dan. 7. v. 10.*
7. Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus Cæli, quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum dierum pervenit, & in conspectu ejus obtulerunt eum, & dedit ei potestatem & honorem, & regnum. Et omnes populi, trius, & linguæ ipsi servient: potestas ejus potestas æterna, quæ non auferetur: & regnum ejus, quod non corrumpetur. *Dan. 7. v. 13. 14.*
8. Videbunt Filium Hominis, venientem in nubibus cæli cum virtute multa & Majestate. *Matt. 24. v. 30.*
9. Dico vobis: à modò videbitis filium Hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli. *Matt. 26. v. 64.*
10. Neque Pater judicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio. *Joan. 5. v. 22.*

C A P V T X I V.

Christi Orbem judicaturi sententia nemo poterit resistere.

1. **D**E ore ejus gladius utraque parte acutus exibat. *Apoc. 1. v. 16. & c. 19. v. 15.*
2. Et posuit os in eum quasi gladium acutum. *Isa. 49. v. 2.*
3. Reges eos in virga ferrea & tanquam vas figuli confringes eos. *Psal. 2. v. 9.*
4. Tu terribilis es, & quis resistet tibi, ex tunc ira tua. *Psal. 75. vers. 8.*
5. Quis est iste Pastor, qui resistat vultui meo? *Hier. 50. v. 44.*
6. Omne quod voluerit faciet: & sermo illius plenus potestate est. Nec dicere ei potest quisquam: quare ita facis? *Eccle. 8. v. 3. 4.*
7. Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta, & quis avertat eam? *Isa. 14. v. 27.*
8. Væ desiderantibus diem Domini: Ad quid eam vobis? Dies Domini ista tenebræ & non lux. Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei ursus: & ingrediatur domum, & innitatur manu super parietem, & mordeat eum coluber. *Amos 5. v. 18. 19.*
9. Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cujus confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam vestram? *Isa. 10. v. 3.*
10. Deus, cujus iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur, qui portant orbem. *Job. 9. v. 13.*

C A P V T X V.

Iaculatoria laudantis Christum & Amantis.

1. **O** Splendor gloriæ, & figura substantiæ Patris, portansque omnia verbo virtutis tuæ, purgationem peccatorum faciens, sedens ad dexteram Majestatis in excelsis, tantò melior angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditasti. *Heb. 1. v. 3.*

2. O flos campi, ô lilium convallium: sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. *Cant. 2. v. 13.*

3. Pulchriores sunt oculi tui vino: & dentes tui lacte candidiores: *Gen. 49. v. 11.*

4. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Caput ejus aurum optimum. *Cant. 5. v. 10.*

5. O speciose formâ præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. *Psal. 44. v. 3.*

6. O imago Dei invisibilis, primogenite omnis creaturæ, in quo condita sunt universa in cælis & in terra. O caput corporis Ecclesiæ, ô principium, ô primogenite ex mortuis, in omnibus primatum tenens, in quo complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare, & pacificare per sanguinem Crucis tuæ, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt. *Ad Coloss. 1. v. 15. 16.*

7. Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. *Joan. 6. vers. 68.*

8. Quis me separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit me separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. *Rom. 6. v. 35. 36. 37.*

9. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quòd venisti Iesu Christe in hunc Mundum, peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. *ad Timot. 1. v. 15.*

C A P V T X V I.

Iaculatoria Desiderantis, ut Regnum & Gloria Christi propageatur.

1. **O** Quando fiet Regnum hujus mundi Domini nostri & Christi ejus, & regnabit in sæcula sæculorum. *Apoc. 11. vers. 15.*

2. Quando erit salus & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi ejus. *Apoc. 12. v. 10.*

3. Utinam dominetur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum, Coram illo procidant Æthiopes & inimici ejus terram lingant, Reges Tharsis & Insulæ manera offerant, Reges Arabum & Saba dona adducant. Et adorent eum omnes Reges terræ, omnes gentes serviant ei. *Pf. 77. v. 8. 9.*

4. In nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris. *Philip. 2. v. 10.*

P A R S V.

Maria Virgo Deipara.

P R Æ F A T I O.

QUAMVIS complura ex Cantico Canticorum & aliis veteris Testamenti libris in laudem Beatissimæ Christi Matris, semper Virginis Mariæ adferri solita testimonia à Magnis Auctoribus ad sponsam Christi Ecclesiam referantur: tamen ab ipsa Ecclesia clarius ad princeps Ecclesiæ membrum, Virginem Deiparam accommodantur: imò quædam eorum ad aliam personam vix, ne ad Ecclesiam totam quidem, nisi ad beatissimam Virginem Mariam possunt applicari. Nihil ergò moramur Lutherum & alios Novatores, adversus Ecclesiam, quòd Beatæ Virgini ista accommodet, verbis contumeliosis insurgentem.

C A P V T P R I M V M.

Conceptio & Nativitas immaculata B. Virginis Deiparæ.

1. **T**Ota pulchra es amica mea, & macula non est in te.
Cant. 4. v. 7.

2. **S**icut liliam inter spinas, sic amica mea inter filias.
Cant. 2. vers. 3.

3. Inimi-

3. Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius, ipsa conteret caput tuum & tu insidiaberis calceaneo ejus. *Gen. 3. v. 15.*

4. Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus. *Apoc. 12. v. 1.*

5. Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora consurgens. *Cant. 6. vers. 9.*

6. O pulcherrima inter mulieres. *Cant. 1. v. 8.*

7. O pulcherrima mulierum. *Cant. 5. v. 9.*

8. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es. *Cant. 4. v. 1.*

9. Pulchra es amica mea, suavis & decora sicut Hierusalem. *Cant. 6. v. 3.*

C A P V T II.

Deipara fuit virgo ante partum, quamvis desponsata viro.

1. **M**issus est Angelus Gabriel ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph. *Luce 1. v. 26.*

2. Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque & quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius Dei. *Luce 1. v. 35.*

3. Veni Auster & perfla hortum meum, & fluent aromata illius. *Cant. 4. v. 16.*

4. Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem. *Cant. 1. v. 4.*

5. Inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. *Matt. 1. v. 18.*

6. Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est. *Matt. 1. v. 20.*

7. Non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. *Matt. 1. v. 25.*

8. Creavit Dominus novum super terram, femina circumdabit virum. *Jer. 31. v. 22.*

9. Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere. *ad Gal. 4. v. 4.*

C A P V T III.

Fuit etiam Virgo in partu.

1. **T**U es, qui extraxisti me de ventre. *Psf. 21. v. 10.*
2. **E**cce Virgo concipiet & pariet filium. *Isa. 7. v. 14.*
3. **E**cce tu pulchra es amica mea : ecce tu pulchra es. *Cant. 1. vers. 15.*
 Quam pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa : pulchriora sunt ubera tua vino. *Cant. 4. v. 10.*
5. **E**quitatui meo in curribus Pharaonis assimulavi te amica mea. *Cant. 1. v. 9.*
6. **H**ortus conclusus soror mea sponsa , hortus conclusus, fons signatus. *Cant. 4. v. 12.*
7. **V**enter tuus sicut acervus tritici , vallatus liliis. *Cant. 7. vers. 2.*

C A P V T IV.

Deipara permansit virgo post partum.

1. **P**ORTA hæc clausa est, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam, eritque clausa Principi. *Ezech. 44. 2. & 46. v. 2. 12.*
2. **Q**uomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco. *Luc. 1. vers. 34.*
3. **E**cce mater tua, ecce filius tuus. *Joan. 19. v. 27.* (quibus verbis Matrem Virginem Virgini commendavit.)
4. **U**na est columba mea. *Cant. 6. v. 8.*
5. **E**n lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt, ex fortissimis Israël. *Cant. 3. v. 7.*
6. **Q**uæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora confurgens? pulchra ut Luna, electa ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. *Cant. 6. v. 9.*
7. **Q**uæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris, & universi pulveris pigmentarii. *Cant. 3. vers. 6.*

C A P V T V.

Fuit Mater Christi Domini, veri Dei & Hominis.

1. **E**rat Mater Jesu ibi. *Joan. 2. v. 1.*
2. **U**nde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? *Luc. 1. v. 43.*
3. **Q**ui creavit me, requievit in tabernaculo meo. *Eccli. 2. v. 4.*
4. **S**imeon dixit ad Mariam Matrem ejus. *Luc. 2. v. 34.*
5. **A**ccipe puerum & matrem ejus. *Matth. 2. v. 13.*
6. **Q**uod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. *Luc. 1. v. 35.*
7. **E**cce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus. *Mat. 1. v. 23.*

C A P V T V I.

Gratia excellens, ac Virtutes Heroicae Virginis Matris.

1. **S**exaginta sunt Reginae, & octoginta concubinae, & adolescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suae, electa genitrici suae. *Cant. 6. v. 7. 8.*
2. **F**undamenta ejus in montibus sanctis, diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob. *Pf. 86. v. 1.*
3. **E**rit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in virtute montium. *Isa. 2. v. 2.*
4. **O**mnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. *Eccli. 1. v. 7.*
5. **I**n plenitudine Sanctorum detentio mea. *Eccli. 24. v. 16.*
6. **M**ultae filiae congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. *Prov. 31. v. 29.*
7. **C**aput tuum ut Carmelus. *Cant. 7. v. 5.*
8. **A**ve gratia plena. *Luc. 1. v. 28.*
9. **S**piritus Sanctus superveniet in te. *Luc. 1. v. 35.*
10. **F**ecit mihi magna, qui potens est. *Luc. 1. v. 49.*

C A P V T V I I.

Deipara Virtutes sigillatim.

1. **B**eata, quae credidisti, quoniam perficientur ea, quae dicta sunt tibi à Domino. *Luc. 1. v. 45.*
2. **E**xurgens Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione in

ne in civitatem Juda, & intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elizabeth. *Luc. 1. v. 39.*

3. Deficiente vino dicit Mater Iesu ad eum: vinum non habent. *Ioan. 2. v. 3.*

4. Ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem in die solenni Paschæ. *Luc. 2. v. 42.*

5. Ascendit Joseph in Bethlehem, ut profiteretur cum Maria. *Luc. 2. v. 4.*

6. Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi, tulerunt Jesum in Ierusalem. *Luc. 2. v. 22.*

7. Magnificat anima mea Dominum. *Luc. 1. v. 46.*

8. Emissiones tuæ Paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus, Cypri cum Nardo, Nardus & Crocus, fistula & Cinnamonum cum universis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis. *Cant. 4. v. 13.*

9. Pulchra es amica mea, suavis & decora sicut Jerusalem, terribilis ut Castrorum acies ordinata. *Cant. 6. v. 3:*

10. Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis? *Cant. 7. v. 1.*

11. Collum tuum sicut turris eburnea. *Cant. 7. v. 3.*

12. Statura tua assimilata est palmæ. *Cant. 7. v. 7.*

13. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. *Luc. 1. v. 38.*

14. Erat Mater Iesu ibi. *Ioan. 2. v. 1.*

15. Stabat juxta crucem Iesu Mater ejus. *Ioan. 19. v. 25.*

16. Signum magnum apparuit in cælo, Mulier amicta. *Apoc. 12. vers. 1.*

17. In capite ejus corona stellarum duodecim. *Apoc. 12. v. 1.*

18. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris & agnitionis & sanctæ spei. *Eccli. 24. v. 24.*

19. Quasi Cedrus exaltata sum in libano, & quasi Cypressus in monte Sion, &c. *Eccli. 24. v. 17.*

20. Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Omnis gloria ejus Filiæ Regis ab intus in fimbriis aureis circumamicta varietatibus. *Pf. 44. v. 11. 15.*

LIBER II.

De Fine Ultimo, & mediis eum obtinendi.

P R Æ F A T I O.

Vperiore libro Sacræ Paginæ testimonia allata sunt, de Deo, quatenus est unus in essentia, & trinus in personis, quatenus est auctor omnium creaturarum; De Christo item Deo pariter ac Homine, ac de sanctissima ipsius Matre. Secundo hoc libro adducenda Scripturæ Divinæ documenta sunt de Deo sub alia consideratione, quatenus est Finis Ultimus, & suprema beatitudo, ad quam creati sumus; de mediis item, quibus finem illum assequimur, & de impedimentis, quibus ab ejusdem consecutione retardamur: illa sunt bona opera, in quibus exercendis dirigimur per legem, & juvamus per gratiam. Hæc verò sunt peccata, quibus admittendis deficimus à lege, & gratiam Dei repellimus: quamobrem de utraque hac prius, quàm de illis Sacræ Paginæ documenta proponentur. Omnis autem à libero hominis arbitrio procedens

dens actio ex termino & fine, tanquam Principio suo perficitur: cùm igitur finis ultimus, sive humanæ, sive Angelicæ vitæ sit Deus; rectè atque ordine D. Thomas disputaturus de actibus humanis orditur à Disputatione de fine, in sequentibus de Beatitudine formali & objectiva controversiam omnem persequitur.

P A R S I.

Finis noster ultimus & Beatitudo.

C A P U T P R I M U M.

Finis ultimus rerum omnium Deus.

1. Niversa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum. *Prov. 16. vers. 4.*
2. Quis adjuvit Spiritum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit, & ostendit ei? *Isa. 40. v. 13.*
3. Quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia. *Rom. II. v. 34. 35. 36.*
4. Ego sum A. & O. Principium & finis dicit Dominus. *Apo. I. vers. 8.*
5. Ego sum Dominus Deus vester. *Levit. 18. v. 2.*
6. Quoniam Dominus ipse est Deus: nos autem populus ejus, & oves pascuæ ejus. *Pf. 99. v. 34.*
Vide plura, parte 3. C. 1. 2. 3. titulo, Deus ut Creator & Gubernator.

CAPUT II.

Beatitudo objectiva Deus est, non res ulla creata.

1. **N**Oli timere Abraham, ego Protector tuus sum, & merces tua magna nimis. *Gen. 15. v. 1.*
2. **Q**uid mihi est in Cælo, & à te, quid volui super terram: Defecit caro mea & cor meum. Deus cordis mei & pars mea Deus in æternum. *Pf. 72. v. 25. 26.*
3. **M**ihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. *Pf. 72. v. 28.*
4. **V**anitas vanitatum & omnia vanitas. *Eccle. 1. v. 2.*
5. **N**olite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. *1. Ioan. 2. v. 15.*
6. **V**idi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea, Cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniatur opus, quod operatus est Deus, ab initio usque in finem. *Eccle. 3. v. 10. 11.*
7. **C**unctæ res difficiles: non potest eas homo explicare sermone, non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur. *Eccle. 1. v. 8.*
8. **I**ntellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt sub sole, & quantum plus laboraverit ad quærendum, tantò minus inveniatur: etiamsi dixerit sapiens se nosse non poterit reperire. *Eccles. 8. v. 17.*
9. **D**edi cor meum ut scirem prudentiam, atque doctrinam, erroresque ad stultitiam: & agnovi quod in his quoque esset labor & afflictio spiritus, eo quod in multa sapientia, multa sit indignatio, & qui addit scientiam, addit & laborem. *Eccle. 1. v. 17. 18.*

CAPUT III.

Formalis Beatitudo in Intellectu.

1. **R**egem in decore suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longè. *Isa. 33. v. 17.*
2. **P**er vicos ejus Alleluja cantabitur. *Tob. 13. v. 22.*

L

3. Post

3. Post hæc audivi vocem quasi tubarum multarum in cælo, dicentium Alleluya, salus & gloria & virtus Deo nostro est. *Apoc. 19. vers. 1.*

4. Exaltationes Dei in faucibus eorum. *Pf. 149. v. 6.*

5. Beati, qui habitant in domo tua domine: in secula seculorum laudabunt te. *Pf. 83. v. 5.*

6. Ostende mihi faciem tuam, ut sciam te. *Exo. 33. v. 13.*

7. Apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. *Pf. 35. v. 10.*

8. Gratiam & gloriam dabit Dominus. *Pf. 83. v. 12.*

9. Gratia Dei vita æterna. *Rom. 6. v. 23.*

10. Quæ sunt Dei, nemo novit nisi Spiritus Dei. *1. Cor. 2. vers. 11.*

11. Claritas Dei illuminabit illam. *Apoc. 21. v. 23.*

12. Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis. *Ioan. 10. v. 27.*

13. Ostende nobis Patrem & sufficit nobis. *Ioan. 14. v. 8.*

14. Transiens ministrabit illis. *Luc. 12. v. 37.*

Vide supra verbo, Visio beatifica.

C A P V T I V.

Gaudium Beatorum in voluntate.

1. **E**uge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. *Matth. 25. v. 21.*

2. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus Regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo: & sedetis super thronos, judicantes duodecim tribus Israël. *Luc. 22. v. 29. 30.*

3. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. *Joan. 16. v. 22.*

4. Non est regnum Dei esca & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. *Rom. 14. v. 17.*

5. Inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. *Pf. 35. v. 9.*

6. Notas mihi fecisti vias vitæ: adimplebis me lætitiâ cum vul-

tu tuo, delectationes in dextera tua usque in finem. *Pf.* 15. v. 11.

7. Sicut lætantium omnium habitatio est in te. *Pf.* 86. v. 7.

8. Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defœcatæ. *Isa.* 35. v. 6.

9. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini, videbitis & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra, quasi herba germinabunt: & cognoscetur manus domini servis ejus, & indignabitur inimicis suis. *Isa.* 66. v. 13. 14.

10. Exultabunt sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus suis. *Pf.* 149. v. 5.

11. Lætitia sempiterna super caput eorum: gaudium & lætitiã obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus. *Isa.* 35. v. 10.

12. Gaudebitis & exultabitis usque in sempiternum, in his quæ ego creo: quia ecce ego creo Ierusalem exultationem, & populum ejus gaudium. *Isa.* 65. v. 18.

13. Canticum erit vobis sicut nox sanctificatæ solemnitatis, & lætitiæ cordis, sicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Israël. Et erit transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet Dominus in tympanis & citharis. *Isa.* 30. v. 29. 32.

C A P U T V.

Gloriosi Corporis dotes.

1. **F**ulgebunt justi, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. *Sap.* 3. v. 7.

2. Tunc justi fulgebunt sicut sol in Regno Patris eorum. *Matth.* 13. v. 43.

3. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate: surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale: surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est & spiritale. *1. Cor.* 15. v. 42. 43. 44.

4. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. *Dan.* 12. v. 3.

5. Salvatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum,

qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem, quâ etiam possit subicere sibi omnia. *Philipp. 3. v. 20. 21.*

6. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. *1. Cor. 15. v. 53.*

7. Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. *Isa. 40. v. 31.*

8. Orietur vobis timentibus nomen meum, sol justitiæ, & sanitas in pennis ejus, & egrediemini & salietis sicut vituli de armento. *Malach. 4. v. 2.*

9. In terra sua duplicia possidebunt. *Isa. 61. v. 7.*

C A P V T VI.

Beati omnes futuri sunt Reges.

1. **R**egnabunt in sæcula sæculum. *Apoc. 22. v. 5.*

2. **R**eati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. *Matt. 5. v. 3.*

3. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. *Matt. 5. v. 10.*

4. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. *Matth. 25. v. 34.*

5. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno ejus. *Apoc. 3. v. 21.*

6. Si sustinebimus & conregnabimus. *2. ad Tim. 2. v. 12.*

7. Ego Ioannes frater vester, & particeps in tribulatione, & regno. *Apoc. 1. v. 9.*

8. Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide & hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se. *Iacobi. 2. v. 5.*

A P V T VII.

Potestas, Honor & Gloria Beatorum.

1. **B**eatus ille servus, quem cum venerit Dominus ejus, & invenerit sic facientem. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona constituet eum. *Matth. 24. v. 46. 47.*

2. Beati

2. Beati servi illi, quos, cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præcinget se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. *Luc. 12. p. 37*

3. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ: quam reddet mihi Dominus in illa die Judex: non solùm autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum ejus. *1. Tim. 4. v. 7. 8.*

4. Cùm apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. *1. Pet. 5. v. 4.*

3. Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. *Jacobi 1. v. 12.*

6. Æquales Angelis sunt, & filii Dei sunt, cùm sint filii resurrectionis. *Luc. 20. v. 36.*

7. Quia illic sederunt sedes in Judicio, sedes super Domum David. *Pf. 121. v. 5.*

C A P V T V I I I.

Splendor & Decor Patriæ Cælestis.

1. **P**ortæ Ierusalem ex Sapphiro & Smaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus, ex lapide candido & mundo omnes plateæ ejus sternentur, & per vicos ejus alleluia cantabitur. *Tob. 13. v. 21. 22.*

2. Erat structura muri ejus ex lapide Iaspide, ipsa verò civitas aurum mundum, similitudo vitro mundo. *Apoc. 21. v. 18.*

3. Et fundamenta muri Civitatis omni lapide pretioso ornata. *Apoc. 21. v. 19.*

4. Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt per singulas, & singulæ portæ erant ex singulis margaritis: platea Civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum. *Apoc. 21. v. 21.*

5. Afferent gloriam & honorem gentium in illam. *Apoc. 21. v. 26.*

6. Simile est Regnum Cælorum thesauro. *Matth. 13. v. 44.*

7. Simile est Regnum Cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, inventâ autem unâ pretiosâ margaritâ, abiit & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam. *Matt. 13. v. 45. 46.*

CAPVT IX.

Magnitudo & multitudo Bonorum Cælestium.

1. **S**cinus, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cælis. 2. *Cor.* 5. v. 1.

2. Id quod in præsentis est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur, quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna sunt. 2. *Cor.* 4. v. 17. 18.

3. Oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi ejus in sempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur. *Isa.* 33. vers. 20.

4. Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream. *Apoc.* 12. v. 15.

5. Expectabat fundamenta habentem Civitatem, cujus artifex & conditor Deus. *Heb.* 11. v. 10.

6. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Perfecisti eis, qui sperant in te in conspectu filiorum hominum. *Pf.* 30. v. 20.

7. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum. 1. *Cor.* 2. v. 9.

CAPVT X.

Præmii diversitas, pro diversitate laboris.

1. **R**etribuit mihi Dominus secundum justitiam meam & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. *Pf.* 17. v. 21.

2. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno Cælorum. *Matth.* 5. v. 20.

3. Merces vestra copiosa est in cælis. *Matth.* 5. v. 12.

4. Red-

4. Reddet unicuique juxta opera sua. *Rom. 2. v. 6.*
5. Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. *1. Cor. 3. v. 8.*
6. In Domo Patris mei mansiones multæ sunt. *Ioan. 14. v. 2.*
7. Alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum: stella enim à stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum. *1. Cor. 15. v. 14.*
8. Qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. *2. Cor. 9. v. 6.*
9. Qui minor autem est in Regno cælorum, major est illo. *Matt. 11. v. 11.*
10. Sedere ad dextram vel sinistram meam, non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à patre meo. *Matth. 20. v. 23.*
11. Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. *Isa. 56. v. 5.*
12. Nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. *Apoc. 14. v. 3.*
Vide plural. 4. p. 6. C. 20. & 21.

CAPVT XI.

Satietas sine fastidio vite perennis.

1. **E**Rit in die illa, stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes rivos Iuda ibunt aquæ, & fons de domo Domini egredietur. *Joel. 3. v. 18.*
2. Relinquitur Sabbatismus Populo Dei. *Heb. 4. v. 9.*
3. Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei. *Pf. 86. v. 3.*
4. Benedixit filiis tuis in te. *Pf. 147. v. 2.*
5. Qui replet in bonis desiderium tuum, renovabitur ut aquilæ juvenus tua. *Pf. 102. v. 5.*
6. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. *Pf. 16. v. 15.*
7. Ostende nobis Patrem & sufficit nobis. *Ioan. 14. v. 8.*
8. Vidi sanctam Civitatem Ierusalem novam descendentem de Cælo, à Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Et audivi vocem

cem magnam de Throno dicentem: ecce Tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis: & ipsi populus ejus erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. *Apoc. 21. v. 23.*

9. Melior est dies una in atriis tuis super millia. *Pf. 83. v. 11.*

10. Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut Patrem, aut Matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. *Matt. 19. vers. 29.*

C A P V T X I I.

Puritas Cælestis gaudii absque omnis tristitia admixtione.

2. **N**on accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. *Pf. 90. v. 10.*

2. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit, neque luctus neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. *Apoc. 21. v. 4.*

3. Non esurient neque sitient amplius, nec cadet super illos sol, neque ullus æstus: Quoniam Agnus, qui in medio Throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum. *Apoc. 7. v. 16. 17.*

4. Præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati, super omnes populos, & telam, quam orditus est, super omnes nationes, præcipitabit mortem in sempiternum: & auferet Dominus Deus lachrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de universa terra, quia Dominus locutus est. *Isa. 25. v. 7. 8.*

5. Fugiet dolor & gemitus. *Isa. 35. v. 10.*

6. Exultabo in Ierusalem, & gaudebo in populo meo: & non audietur in eo ultra vox fletus & vox clamoris. *Isa. 65. v. 19.*

7. Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas & contritio in terminis tuis, & occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus, & luna tua non miuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & complebitur

tur dies luctûs tui. *Isa. 60. v. 18. 19. 20.*

8. Jam hyems transiit , imber abiit & recessit. *Cant. 2. v. 11.*

C A P V T X I I I.

Securitas sine Anxietate.

1. **P**ortæ ejus non claudentur per diem : nox enim non erit illic. *Apoc. 21. v. 25.*
2. Messui myrrham cum aromatibus meis. *Cant. 5. v. 1.*
3. Et aperientur portæ tuæ jugiter : die ac nocte non claudentur , ut afferatur ad te fortitudo gentium , & Reges earum adducantur. *Isa. 60. v. 11.*
4. Ilte in excelsis habitabit : munimenta saxorum sublimitas ejus : panis ei datus est , aquæ ejus fideles sunt. *Isa. 33. v. 16.*
5. Ostendit mihi Civitatem sanctam Jerusalem , & habebat murum magnum & altum. *Apoc. 21. v. 11. 12.*
6. Et Civitas in quadro posita est. *Apoc. 21. v. 16.*
7. Ipsa Civitas aurum mundum. *Apoc. 21. v. 18.*
8. Ego ero ei , ait Dominus , merus ignis in circuitu , & in gloria ero in medio ejus. *Zach. 2. v. 5.*
9. Quoniam confortavit seras portarum tuarum. *Pf. 147. v. 2.*
10. Qui posuit fines tuos pacem. *Pf. 147. v. 3.*
11. Qui vicerit , faciam illum Columnam in templo Dei mei , & foras non egredietur amplius ; & scribam super eum nomen Dei mei , & nomen civitatis Dei mei novæ Hierusalem , quæ descendit de cælo à Deo meo , & nomen meum novum. *Apoc. 3. v. 12.*

C A P V T X I V.

Via certa vitæ aternæ obtinendæ.

1. **P**acem sequimini cum omnibus , & sanctimoniam sine qua nemo videbit Deum. *Heb. 12. v. 14.*
2. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Act. 14. v. 21.*

3. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. *Matt. 19. v. 17.*
4. Qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. *Matt. 10. v. 39.*
5. Nescitis, quod ii', qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? sic currite, ut comprehendatis. *1. Cor. 9. v. 24.*
6. Ipsi tanquam lapides vivi superædificamini. *1. Pet. 2. v. 5.*
7. Hierusalem, quæ ædificatur ut Civitas. *Pf. 121. v. 3.*
8. Exi citò in plateas & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos ac claudos introduc huc. *Luca. 14. v. 21.*
9. Et nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israël. *Apoc. 21. v. 22.*
10. Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum. *Matt. 5. v. 21.*
11. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cælis est, ipse intrabit in Regnum Cælorum. *Matt. 7. v. 21.*
12. Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. *Rom. 8. v. 13.*
13. Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis, hæc enim facientes non peccabitis aliquando. *2. Pet. 1. vers. 20.*

C A P V T X V.

Et laboris præmium est, & non absque gratia confertur.

1. **Q**ui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam. *Ioan. 4. v. 36.*
2. Iusti in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud altissimum. *Sap. 5. v. 16.*
3. Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundùm opera sua. *Apoc. 22. v. 12.*
4. Quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut Domino & non hominibus. Scientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis: Domino Christo servite. *Coloss. 3. v. 23. 24.*
5. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis. *Apoc. 21. v. 6.*
6. Existimo, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futu-

futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Rom. 8. v. 18.

7. Venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum & lac. Isa. 55. v. 1.

8. Qui sitit, veniat, & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Apoc. 22. v. 17.

C A P V T X V I.

Non obtinetur in hac vita, nec absque pugna.

1. **N**on videbit me homo & vivet. Exo. 33. v. 20.

2. **I**ngrediemur in requiem, qui credidimus. Heb. 4. v. 3.

3. Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Job. 14. v. 1.

4. Videimus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem, nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam sicut & cognitus sum. 1. Cor. 13. v. 12.

5. Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino (per fidem enim ambulamus & non per speciem) audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentem esse ad Dominum. Et idè contendimus sive absentes sive præsentem placere illi. 2. Cor. 5. v. 6. 7. 8.

6. Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit. 2. Tim. 2. v. 5.

7. Militia est vita hominis super terram, & sicut mercenarii dies ejus. Job. 7. v. 1.

8. Non habemus hic manentem Civitatem, sed futuram inquiremus. Heb. 13. v. 14.

9. Regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem conservatam in Cælis in vobis. 1. Pet. 1. v. 3. 4.

C A P V T X V I I.

Sed post feliciter terminatum hujus vitæ Agonem.

1. **H**odie mecum eris in paradiso. Luc. 23. v. 43.

2. **E**cce video cælos apertos. Act. 7. v. 55.

3. Domine Iesu suscipe spiritum meum. Act. 7. v. 59. ^v

4. Ascendens in altum captivam duxit captivitatem. *Ephes. 4. vers. 8.*

5. Desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo. *Philip. 1. vers. 23.*

6. Significante Spiritu sancto, nondum propalatum esse Sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. *Heb. 9. v. 8.*

7. Accessistis ad Sion montem & Civitatem Dei viventis Ierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis, & iudicem omnium Deum, & Spiritus justorum perfectorum. *Heb. 12. v. 22. 23.*

8. Et datæ illis singulæ stolæ albæ, & dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi. *Apoc. 6. v. 11.*

C A P V T X V I I I.

Certantibus legitimè & vincuntibus promissa.

1. **F**ilii sanctorum sumus : & vitam illam exspectamus, quam daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. *Tob. 2. v. 8.*

2. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. *Apoc. 2. v. 7.*

3. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. *Apoc. 2. v. 10.*

4. Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. *Apoc. 2. v. 17.*

5. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. A modò jam dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos. *Apoc. 14. v. 13.*

6. Qui vicerit & custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur, sicut & ego accepi à Patre meo : & dabo illi stellam matutinam. *Apoc. 2. v. 26. 27. 28.*

7. Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis & non delebo nomen.

men ejus de libro vitæ , & confitebor nomen ejus coram Patre meo , & coram Angelis ejus. Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo , sicut & ego vici , & sedi cum Patre meo in throno ejus. *Apoc. 3. v. 5. 21.*

8. Qui vicerit possidebit hæc , & ero illi Deus , & ille erit mihi filius. *Apoc. 21. v. 7.*

9. Quos justificavit , illos & glorificavit. *Rom. 8. v. 30.*

10. Afferent gloriam & honorem gentium in illam. *Apoc. 21. v. 26.*

11. Populus autem tuus omnes justi in perpetuum hæreditabunt terram , germen plantationis meæ , opus manus meæ ad glorificandum. *Isa. 60. v. 21.*

C A P V T X I X.

Non timidis , incredulis , improbis.

1. **T**imidis & incredulis , & execratis , & homicidis , & fornicatoribus , & veneficis , & idololatriis , & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure : quod est mors secunda : non intrabit in eam aliquod coinquinatum , aut abominationem faciens , & mendacium , nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni. *Apoc. 21. v. 8. 27.*

2. Foris canes & venefici , & impudici , & homicidæ , & idolis fervientes , & omnis qui amat , & facit mendacium. *Apoc. 22. v. 15.*

3. Non adjiciet ultra , ut pertranseat per te incircumcisus & immundus. *Isa. 52. v. 1.*

4. Erit Jerusalem sancta & alieni non transibunt per eam amplius. *Joël. 3. v. 17.*

5. Amice , quomodo huc intrâsti non habens vestem nuptialem ? at ille obmutuit. Tunc dixit Rex ministris : ligatis manibus & pedibus ejus , mittite eum in tenebras exteriores , ibi erit fletus & stridor dentium. *Matt. 22. v. 12. 13.*

6. Novissimè veniunt & reliquæ virgines dicentes : Domine , Domine , aperi nobis. At ille respondens ait : Amen dico vobis : nescio vos. *Matt. 25. v. 11. 12.*

7. Nescio vos , unde sitis : discedite à me omnes operarii iniquitatis. *Luc. 13. v. 27.*

8. Exhibunt Angeli & separabunt malos de medio justorum & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & stridor dentium. *Matt. 13. v. 49. 50.*

C A P V T XX.

Desiderium Patriæ Cælestis.

1. **S**I oblitus fuero tui Ierusalem, oblivioni detur dextera mea: adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui: si non posuero Ierusalem in principio lætitiæ meæ. *Pf. 136. v. 5. 6.*
2. Ne scieas, quoniam advena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei. *Pf. 30. v. 13.*
3. Quid mihi est in cælo, & à te, quid volui super terram. *Pf. 72. v. 25.*
4. Super flumina Babylonis illic sedimus & flevimus dum recordaremur Sion. *Pf. 136. v. 1.*
5. Nostra conversatio in cælis est. *Philip. 3. v. 20.*
6. Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam. *Cant. 8. v. 13.*
7. Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes & confitentes, quia peregrini & hospites sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi: nunc autem meliorem appetunt, id est cælestem. *Heb. 11. v. 13. 14.*
8. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis hujus? *Rom. 7. v. 24.*
9. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo me expectant justi, donec retribuas mihi. *Pf. 141. v. 8.*
10. In terra deserta, in via & in aquosa, sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. *Pf. 62. v. 3.*
11. Circuivi & immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis, cantabo & psalmum dicam Domino. *Pf. 26. v. 11.*

C A P V T X X I.

Iaculatoria gloriã celestem ardentè optantis.

1. **Q**uando dabitur lugentibus corona pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mæroris!
Isa. 61. v. 3.
2. Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in Domino Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus. *Pf. 26. v. 7. 8.*
3. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei. *Pf. 41. v. 1. 2.*
4. Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo & requiescam? *Pf. 54. v. 6.*
5. Quis deducet me in Civitatem munitam. *Pf. 59. v. 10.*
6. Si inveni gratiam in conspectu tuo Domine, ostende mihi faciem tuam. *Exo. 33. v. 13.*
7. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. *Pf. 83. v. 1.*
8. Beati, qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. *Pf. 83. v. 5.*
9. Melior est dies una in atriis tuis super millia. *Pf. 83. v. 11.*
10. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, multum incolatus fuit anima mea. *Pf. 119. v. 5.*
11. Defecit in salutare tuum anima mea. *Pf. 118. v. 81.*

P A R S II.

*Liberum Arbitrium, atque actus humani
boni ac mali.*

P R Æ F A T I O.

Arbitrium Liberum est intellectualis substantiæ potestas, omnibus positis requisitis, agendi vel non agendi, vel agendi oppositum. Diciturque facultas rationis & voluntatis, quia homo suorum actuum Dominus est, per intellectum & voluntatem, ut rectè Magister Sententiarum *lib. 2. dist. 24. q. 1. a. 1.* Quamvis enim libertas nostra in voluntate sit, tanquam in subjecto: à ratione tamen, sive ab intellectu, tanquam à radice dependet, quia huic convenit actus arbitrandi, sive judicandi, id, quod à voluntate eligitur, vel respuitur. Est autem duplex libertas, altera contradictionis, sive quoad exercitium, altera verò contrarietatis, sive quoad specificationem.

C A P U T P R I M U M.

*Liberi arbitrii usus ad bonum & malum, virtutem
& vitium.*

1. **D**Eus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. *Eccli. 15. v. 14.*
2. **D**Adjecit mandata & præcepta sua; si volueris mandata servare, conservabunt te. *Ibidem. v. 15. & 16.*
3. **A**pposuit tibi ignem & aquam, ad quod volueris, porrigere manum tuam. *Ibidem. v. 18.*

4. An

4. An te hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. *Ibid. v. 18.*

5. Considera, quod hodiè in conspectu tuo proposuerim vitam & bonum, & è contrario mortem & malum, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & custodias mandata illius. *Deut. 30. vers. 15.*

6. Testes hodiè invoco cælum & terram, quod proposuerim vobis hodiè vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergò vitam, ut vivas tu & semen tuum, & diligas Dominum Deum, & obedias voci ejus. *Ibid. v. 19.*

7. Sin autem malum vobis videatur, ut Domino serviatis, optio vobis datur, eligite hodiè quod placet. *Josue. 24. v. 15.*

8. Nonne si benè egeris, recipies: sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit: sed subter te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius. *Gen. 4. v. 7.*

9. Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens voluntatis suæ. *1. Cor. 7. v. 37.*

10. Sine consilio tuo nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. *ad Philemon. v. 14.*

11. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Quod si nolueritis, & me ad iracundiam provocaveritis, gladius decorabit vos. *Isa. 1. v. 19.*

12. In arbitrio viri erit, sive faciat, sive non faciat. *Num. 30. v. 14.*

13. Quia vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo cum vobis, id quod timebatis, advenerit. *Prov. 1. v. 24. 25. 26.*

14. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? *Matt. 23. v. 37.*

C A P U T II.

Exhortatio ad bonorum operum exercitium.

1. **S**eminate vobis in justitia, & metite in ore misericordiæ, Sinnovate vobis novale: tempus autem requirendi Dominum, cum venerit, qui docebit vos justitiam. *Osee 10. v. 12.*

2. Loquimini veritatem, unusquisque cum proximo suo: veritatem & iudicium pacis iudicate in portis vestris. *Zach. 8. v. 16. 17.*

3. Posui vos ut eatis, & fructum afferatis: & fructus vester maneat. *Joan. 15. v. 16.*

4. Quæ seminaverit homo, hæc & metet; quoniam, qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem, qui autem seminat in Spiritu, de Spiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus, non deficientes. Ergò dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. *Gal. 6. v. 8. 9. 10.*

5. Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum Regnum Domini nostri, & Salvatoris Iesu Christi. *2. Petri 1. v. 10. 11.*

C A P V T III.

Honestorum operum Præceptum.

1. **I**am securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergò arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. *Matt. 3. v. 10:*

2. Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in Regnum cælorum. *Matt. 7. v. 21.*

3. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. *Joan. 15. v. 2.*

4. Fidelis sermo est, & de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus præesse, qui credunt Deo: hæc sunt bona & utilia hominibus. *ad Tit. 3. v. 8.*

5. Quid proderit fratres mihi, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides salvare eum? si autem frater & soror nudi sunt, & indigent victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis, illis, ite in pace calefacimini & saturamini, non dederitis

tis autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit? Sic & fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. *Jac. 2. v. 14. 15. 16. 17.*

C A P V T I V.

Honestati externa jungenda Honestas & Pietas interna.

1. **Q**UOD mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus: plenus sum, holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui. Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perversè, discite benefacere, quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam. *Isa. 1. v. 11. 16. 17.*

2. Ad quem respiciam nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & tremementem sermones meos? qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui maectat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat. *Isa. 66. v. 2. 3.*

3. Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelsio? nunquid offeram ei holocaustomata, & vitulos anniculos? nunquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei, pro peccato animæ meæ. Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te: Utique facere judicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. *Mich. 6. v. 6. 7. 8.*

4. Loquere ad omnem populum terræ & ad Sacerdotes, dicens; cum jejunaretis & plangeretis in quinto & septimo per hos septuaginta annos: nunquid jejunium jejunastis mihi? & cum comedistis & bibistis, nunquid non vobis comedistis, & vobismetipsis bibistis? Hæc ait Dominus Exercituum, dicens, judicium verum judicate, & misericordiam & miserationes facite, unusquisque cum fratre suo, & viduam, & pupillum, & advenam, & pauperem nolite calcumniari, & malum viri fratri suo non cogitet in corde suo. *Zach. 7. v. 5. 6. 9. 10.*

CAPVT V.

In eos qui rectè agere negligunt, solo Religionis nomine gloriantes.

1. **E**go repletus sum fortitudine Spiritûs Domini, iudicio, & virtute, ut annuntiem Iacob scelus suum, & Israël peccatum suum: audite hoc Principes domûs Iacob, & Iudices domûs Israël: qui abominamini Iudicium, & omnia recta pervertitis. Qui ædificatis Sion in sanguinibus, & Ierusalem in iniquitate: Principes ejus in muneribus judicabant, & Sacerdotes ejus in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pecunia divinabant, & super Dominum quiescebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala. Propter hoc causa vestri, Sion quasi ager arabitur, & Ierusalem quasi acervus lapidum erit, & mons templi in excelsa silvarum. *Mich. 3. v. 8. 9. 10. 11. 12.*

2. Bonas facite vias vestras, & studia vestra: & habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini est. Quoniam si bene direxeritis vias vestras & studia vestra: Si feceritis iudicium inter virum & proximum ejus, habitabo vobiscum in loco isto, in terra quam dedi Patribus vestris à sæculo, & usque in sæculum.

Ecce vos confiditis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis; furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter, libare Baalim, & ire post Deos alienos, quos ignoratis. Et venistis, & stetistis coram me in domo hac, in qua invocatum est nomen meum, & dixistis: liberati sumus, eo quod fecerimus omnes abominationes istas. *Hier. 7. v. 8. 9. 10.*

3. Facite fructum dignum pœnitentiæ. Et ne velitis dicere intra vos Patrem habemus Abraham: dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. *Matth. 3. v. 8. 9.*

4. Audite hæc domus Jacob, qui vocamini nomine Israël, & de aquis Iuda existis, qui juratis in nomine Domini, & Dei Israël recordamini non in veritate, neque in justitia. De civitate enim sancta vocati sunt, & super Deum Israël constabiliti sunt; Dominus exercitium nomen ejus. *Isa. 48. v. 1. 2.*

C A P V T V I.

*Honestè operandi captanda occasio, & opportunitas
expectanda.*

1. **M**Anè semina semen tuum, & vesperè non cesset manus tua: quia nescis, quid magis oriatur, hoc aut illud: & si utrumque simul, meliùs erit. *Eccli. 11. v. 6.*
2. Operamini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo. *Eccli. 51. v. 38.*
3. Venit nox, quando nemo potest operari. *Ioan. 9. v. 4.*
4. Negotiamini dum venio. *Luc. 19. v. 13.*
5. Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant: & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. *Ioan. 12. v. 35. 36.*
6. Videte fratres, quomodo cautè ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. *Ephes. 5. v. 15. 16.*
7. Omni negotio tempus est, & opportunitas, & multa hominis afflictio. *Eccles. 8. v. 6.*
8. Omnia tempus habent, & suis spatiis transeunt, universa sub cælo. *Eccles. 3. v. 1.*

C A P V T V I I.

Fructus Bonorum Operum & malorum.

1. **Q**ui operatur terram suam, satiabitur panibus, qui autem sectatur otium, stultissimus est. *Prov. 12. v. 11.*
2. Impius facit opus instabile: seminanti autem iustitiam merces fidelis. *Prov. 11. v. 18.*
3. Dicite iusto, quoniam benè, quoniam fructum adinventionum suarum comedet. *Isa. 3. v. 10.*
4. Opus hominis reddet ei, & juxta vias singulorum restituet eis. *Job. 34. v. 11.*

5. Reddet unicuique secundùm opera ejus, iis quidem, qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam: iis autem, qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati ira & indignatio. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Judæi primum & Græci: gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primum & Græco: non enim est acceptio personarum apud Deum. *Rom. 2. v. 6. 7. 8. 9. 10. 11.*

C A P V T V I I I.

Opera omnia rectâ ad Dei gloriam intentione perficienda.

1. **S**I quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum, cui est gloria, & imperium in sæcula sæculorum, Amen. *1. Pet. 4. v. 11.*

2. Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. *1. Cor. 10. v. 31.*

3. Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Jesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. *Coloss. 13. v. 17.*

4. Lucerna corporis tui, est oculus tuus, si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit: si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ, quantæ erunt? *Matt. 6. v. 22. 23.*

5. Nihil erat in Templo, quod non auro tegetetur. *3. Reg. 6. vers. 22.*

6. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. *Pf. 117. v. 1.*

7. Operamini, non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. *Ioan. 6. v. 27.*

8. Vulnerâsti cor meum soror mea sponsa, vulnerâsti cor meum in uno oculorum tuorum. *Cant. 4. v. 9.*

C A P V T I X.

Puritas intentionis & cordis accepta Deo.

1. **O**Mni custodiâ serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. *Prov. 4. v. 23.*
2. Fili mi, attende ad sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conservent. *Prov. 5. v. 1. 2.*
3. Verbum nequam immutabit cor: ex quo quatuor partes oriuntur, bonum & malum, vita, & mors: & dominatrix illorum est affdua lingua. *Eccli. 37. v. 21.*
4. Præbe fili mi, cor tuum mihi: & oculi tui vias meas custodiant. *Prov. 23. v. 26.*
5. Abominatio Domini cogitationes malæ, & purus sermo pulcherrimus firmitur ab eo. *Prov. 25. v. 26.*
6. Expurgate vetus fermentum, ut sitis novâ conspersio, sicut estis azyini, etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque eupulemur non in fermento malitiæ & nequitiae, sed in azyinis sinceritatis & veritatis. *1. Cor. 5. v. 7. 8.*
7. Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat. *Eccl. 9. 8.*
8. Habes pauca nomina in sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua, & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. *Apoc. 3. vers. 4.*

C A P V T X.

Intentio obliqua, Deo ingrata omnem aufert fructum operum.

1. **V**Æ peccatori terram ingredienti duabus viis. *Eccli. 2. vers. 14.*
2. Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei: sacrificia eorum, quasi panis lugentium, omnes qui comedunt eum contaminabuntur, quia panis eorum, animæ ipsorum non intrabit in domum Domini. *Osee 9. v. 4.*

3. Ven-

3. Ventum feminabunt, & turbinem metent. *Osea. 6. v. 2.*
4. Receperunt mercedem suam. *Matt. 6. v. 2.*
5. Germen non faciet farinam, quod etsi fecerit, alieni comedent eam. *Osea. 8. v. 8.*
6. Amen amen dico vobis : quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis. *Ioan. 6. v. 26.*

CAPUT XI.

Hypocrisis varii actus.

1. **F**raudulenti vasa pessima sunt : ipse enim cogitationes concinnavit, ad perdendos mites in sermone mendacii, cum loqueretur pauper iudicium. *Isa. 32. v. 7.*
2. Acuerunt linguam suam sicut serpentes : venenum aspidum sub labiis eorum. *Pf. 139. v. 4.*
3. Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur : & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant, & dilataverunt super me os suum, dixerunt : Euge, euge viderunt oculi nostri. *Pf. 34. v. 20. 21.*
4. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. *Pf. 13. v. 3.*
5. Dicunt & non faciunt : alligant enim onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum : digito autem suo nolunt ea movere. Omnia verò opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus : dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias : Væ vobis Scribæ & Pharisei Hypocritæ : quia clauditis Regnum Cælorum ante homines : vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. Væ vobis Scribæ & Pharisei Hypocritæ, quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes, propter hoc amplius accipietis iudicium : Væ vobis Scribæ & Pharisei Hypocritæ, quia decimatis mentam, & anethum & cuminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, iudicium & misericordiam & fidem : Hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci excolantes culcem, camelum autem glutientes. Væ vobis Scribæ & Pharisei Hipocritæ, quia mundatis, quod de foris est calicis & paropsidis : intus autem pleni estis rapinâ & immunditiâ. Pharisee cæce, munda prius, quod intus est calicis & paropsidis, ut fiat id quod de foris est, mundum. *Matt. 23. v. 4. 5. 14. 23. 24. 25. 26.*

6. Generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis. *Prov. 30. v. 12.*

7. Est, qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt dolo. Et est justus, qui se nimium submittit à multa humilitate: & est, qui inclinat faciem suam & fingit se non videre quod ignoratum est: & si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet. *Eccli. 19. v. 24. 25.*

8. Qui dicunt, recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis tota die ardens. *Isa. 65. v. 5.*

9. Abscondunt odium labia mendacia. *Prov. 10. v. 18.*

C A P V T X I I.

Varii Hypocrisis effectus.

1. Qui annuit oculo, dabit dolorem. *Prov. 10. v. 10.*

2. **Q**uæ Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est in ore suo, pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gentem hujusmodi non ulciscetur anima mea? *Hier. 9. v. 8. 9.*

3. Dividet eum, partemque ejus ponet cum Hypocritis, illic erit fletus & stridor dentium. *Matt. 24. v. 51.*

4. Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinam. *Prov. 26. v. 28.*

5. Cor ingrediens duas vias non habebit successus, & pravus corde in illis scandalizabitur. *Eccli. 3. v. 28.*

6. Qui quærit legem, replebitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea. *Eccli. 32. v. 19.*

7. Spes Hypocritæ peribit. Non ei placebit vecordia sua, & sicut tela araneorum fiducia ejus. Imitetur super domum suam, & non stabit: fulciet eam: & non confurget. *Job. 8. v. 13. 14. 15.*

8. Congregatio Hypocritæ sterilis. *Job. 15. v. 34.*

9. Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, & gaudium Hypocritæ adinstar puncti. Si ascenderit usque ad Cælum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit: quasi sterquilinum in fine perdetur: & qui eum viderant, di-

cent : ubi est? velut somnium avolans non invenietur, tranfiet ficut vifio nocturna. *Job. 20. v. 4. 5. 6. 7. 8.*

10. Animæ dolofæ erant in peccatis. *Prov. 23. v. 13.*

11. Quæ eft fpes Hypocritæ, fi avarè rapiat, & non liberet Deus animam ejus? nunquid Deus audiet clamorem ejus, cùm venerit fuper eum anguftia? aut poterit in omnipotente delectari, aut invocare Deum omni tempore? *Iob. 27. v. 8. 9. 10.*

CAPUT XIII.

Hypocrifis tandem detegitur.

1. **S**tab imbecillitate virium vetetur peccare, fi invenerit tempus malefaciendi, malefaciet. *Eccli. 19. v. 25.*
2. Nihil eft opertum, quod non revelabitur: & occultum, quod non fcietur. *Matt. 10. v. 26.*
3. Qui operit odium fraudulentè, revelabitur malitia ejus in Concilio. *Prov. 26. v. 26.*
4. Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. *Iob. 20. v. 15.*
5. Qui ambulat fimpliciter, ambulat confidenter; qui autem depravat vias fuas, manifeflus erit. *Prov. 10. v. 9.*
6. Ex vifu cognofcitur vir, & ab occurfu faciei cognofcitur fenfatus. Amictus corporis & rifus dentium & ingreffus hominis enuntiant de illo. *Eccli. 19. v. 26. 27.*

CAPUT XIV.

Hypocritas deteftatur Deus.

1. **A** Bominabile Domino cor pravum, & voluntas ejus in iis, qui fimpliciter ambulant. *Prov. 11. v. 20.*
2. Spiritus fanctus difciplinæ effugiet fictum. *Sap. 1. v. 5.*
3. Non veniet in confpectu ejus omnis Hypocrita. *Iob. 13. v. 16.*
4. Simulatores & callidi provocant iram Dei, neque clamabunt, cùm vincti fuerint. *Iob. 36. v. 13.*
5. Vos eftis, qui justificatis vos coram hominibus: Deus autem noyit

novit corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. *Luc. 16. v. 15.*

6. Spiritus est Deus : & eos, qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare. *Ioan. 4. v. 24.*

7. Eò quòd appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem ejus longè est à me, & timuerunt me mandato hominum & doctrinis. Idèd ecce ego addam, ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi & stupendo : peribit enim sapientia à sapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus abscondetur. *Isa. 29. v. 13. 14.*

C A P V T X V.

Vetatur Hypocrisis, Puritas Cordis ac Sinceritas commendatur.

1. **D**Eponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & invidias, & omnes detractiones. 1.

Pet. 2. v. 11.

2. Emundate manus peccatores : & purificate corda duplices animo. *Iac. 4. v. 8.*

3. Ne sis incredibilis timori Domini, & ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris Hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis, attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, & revelet Deus absconsa tua, & in medio Synagogæ elidat te. Quoniam accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallacia. *Eccli. 1. v. 36. 37. 38. 39. 40.*

4. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. *Sap. 1. v. 1.*

C A P V T X V I.

Deo nihil accedit intrinsecè ex actibus nostris, sive boni fuerint, sive mali.

1. **S**I sapiens fueris, tibi metipsum eris : si autem illusor, solus sportabis malum. *Prov. 9. v. 12.*

2. Si peccaveris, quid ei nocebis ? & si multiplicatæ fuerint iniquitates

tates tuæ, quid facies contra eum? porro si justè egeris, quid donabis ei? aut quid de manu tua accipiet? Homini, qui similis tui est, nocet impietas tua: & filium hominis adjuvabit justitia tua. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: & ejulabunt propter vim brachii Tyrannorum. *Iob. 35. v. 6. 7. 8. 9.*

3. Quid est homo, aut quæ est gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius? *Eccli. 18. v. 7.*

4. Quid prodest Deo, si justus fueris? aut quid ei confert, si immaculata fuerit via tua? *Iob. 22. v. 3.*

5. Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. *Luc. 17. v. 10.*

6. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? *Rom. 11. 35.*

7. Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. *Cant. 2. v. 10.*

8. Cujus adjutor es? nunquid imbecillis? & sustentas brachium ejus, qui non est fortis? cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam? & prudentiam tuam ostendisti plurimam. *Iob. 26. vers. 2. 3.*

C A P V T X V I I .

Potest alios in aliorum locum substituere.

1. **E**T ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis, suscitare filios Abrahamæ. *Matt. 3. v. 9.*

2. Et erit numerus filiorum Israël, quasi arena maris, quæ sine mensura est, & non numerabitur, & erit in loco, ubi dicitur eis: non populus meus vos: dicitur eis: filii Dei viventis: & congregabuntur filii Juda, & filii Israël pariter, & ponent sibimet caput unum, & ascendent de terra, quia magnus dies Israël. *Osee. 1. v. 10. 11.*

3. Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. *Matt. 21. v. 43.*

4. Tunc ait servis suis: nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergò ad exitus viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias. *Matt. 22. v. 8. 9.*

5. Tene, quod habes, ne alius accipiat coronam tuam: *Apoc. 3. vers. 11.*

6. Con-

6. Conteret multos & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis. Novit enim opera eorum: Et idcirco inducet noctem, & conterentur. *Job. 34. v. 24.*

P A R S III.

Lex Externa & Interna.

P R Æ F A T I O.

Alatis Sacræ Paginæ testimoniis de Actibus humanis ad Dei gloriam rectâ intentione dirigendis, congruum videtur, ut agatur de Lege Divina sincero corde excipienda. Posse enim judicare de bonitate & malitia actuum humanorum, unum è præcipuis Theologiæ munis est: modus autem judicandi est lex, primò quidem divina, tùm etiam humana, ac denique legibus externis conformata conscientia, quæ lex interna dicitur. Omnis enim illa actio humana bona est, cui nulla deest conditio, à legibus requisita: mala autem, in qua reperitur aliqua prævaricatio. Denique ex occasione subestentur aliqua de passionibus, quas subinde Apostolus legis nomine compellat, quæ ad proximè declarandam gratiæ necessitatem congruè præmittuntur.

C A P V T P R I M V M.

Gratia excitans & adjuvans.

1. **D**ominus legifer noster, Dominus Rex noster, ipse salvabit nos. *Isa. 33. v. 22.*
2. **D**abit illi Christo Salvatore nostro, Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum. *Luce 1. v. 33.*

3. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: nam Principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Ideò necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. *Rom. 13. v. 1. 2. 3. 5.*
Plura de his vide verbo: Obedientia.

C A P V T II.

Legis Christianæ summa & scopus.

1. **O**Mnia quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis, hæc est enim lex & Prophetæ. *Matth. 7. vers. 12.*
2. Dilectio proximi malum non operatur: plenitudo legis ergò est dilectio. *Rom. 13. v. 10.*
3. Omnis enim lex in uno sermone impletur: diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Gal. 5. v. 14.*
4. Alter alterius opera portate, & sic adimplebitis legem Christi. *Gal. 6. v. 2.*
5. Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. *1. Tim. 1. v. 5.*
6. Lex sapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis. *Prov. 13. vers. 14.*
7. Finem loquendi pariter omnes audiamus: Deum time, & mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo. *Ecclæ. 12. v. 13.*

C A P V T III.

Lex Dei facilis & suavis, audientem instruit & perscicit observantem.

1. **I**ugum meum suave est, & onus meum leve. *Matt. 11. v. 30.*
2. **H**æc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt. *1. Ioan. 5. v. 3.*

3. Sine

3. Sine mendacio consummabitur verbum legis, & sapientia in ore fidelis complanabitur. *Eccl. 34. v. 8.*

4. Mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ. *Prov. 6. v. 23.*

5. Declaratio sermonum tuorum illuminat: & intellectum dat parvulis. *Pf. 118. v. 130.*

6. Qui custodit legem, filius sapiens est. *Prov. 20. v. 7.*

7. Hæc est vestra sapientia, & intellectus coram populis, ut audientes universi præcepta hæc dicant: en populus sapiens, & intelligens gens magna. *Deut. 4. v. 6.*

C A P V T I V.

Effecta varia & fructus observatæ legis.

1. **D**Octrina bona dabit gratiam in itinere contemptorum vorago. *Prov. 13. v. 15.*

2. Si volueris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. *Eccl. 15. v. 16.*

3. Qui timet Dominum excipiet doctrinam ejus, & qui vigilaverint ad illum invenient benedictionem. Qui quærit legem, replebitur ab ea, & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea. *Eccl. 32. v. 18. 19.*

4. Homo, qui sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis. *Eccl. 33. vers. 3.*

5. Qui servat filium, comedet fructum ejus: & qui custos est Domini sui, gloriabitur. *Prov. 27. v. 18.*

6. Verbum custodiens filius, extra perditionem erit. *Prov. 29. vers. 27.*

7. Custoditio legum consummatio incorruptionis est: incorruptio autem facit esse proximum Deo. *Sap. 6. v. 19. 20.*

8. Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. *Matt. 11. v. 29.*

9. Agnoscent, qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est, quàm timor Dei, & nihil dulcius, quàm respiscere in mandatis Domini. Gloria magna est sequi Dominum, longitudo enim dierum assumetur ab eo. *Eccl. 23. v. 37. 38.*

10. Qui

10. Qui custodit justitiam continebit sensum ejus, consummatio timoris Dei sapientia & sensus. *Eccli.* 21. v. 12. 13.

11. Qui conservat legem, multiplicat ablationem, sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate, & propitiationem litare sacrificii super justitias, & deprecatio pro peccatis recedere ab injustitia. *Eccli.* 35. v. 1. 2. 3.

C A P V T V.

Monita ad audiendam, meditandam & memoriã continuã recolendam Dei legem.

1. **I**Nclina aurem tuam, & audi verba sapientum, appone autem cor ad doctrinam meam. Quæ pulchra erit tibi, cum servaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis. *Prov.* 22. v. 17. 18.

2. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba scientiæ. *Prov.* 23. v. 12.

3. Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi. *Eccli.* 6. v. 37.

4. Erunt verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodiè in corde tuo. *Deut.* 6. v. 7.

5. Liga bis ea, quasi signum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos, scribes ea in lumine, & ostiis domûs tuæ. *Deut.* 6. v. 8. 9.

6. Ponite hæc verba mea in cordibus, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus & inter oculos vestros collocare. Scribes ea super postes, & januas domûs tuæ. *Deut.* 11. v. 18. 26.

7. Narrabis verba hæc filiis tuis. *Deut.* 6. v. 7.

8. Docete filios vestros, ut illa meditentur, quando sederis in domo tua, & ambulaveris in vita, & accubueris, atque surrexeris. *Deut.* 11. v. 13.

C A P V T VI.

Exhortationes, ad observationem legis, additis etiam variis promissis.

1. **F**ili mi; ne obliviscaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum custodiat. Longitudinem enim dierum, & annos vitæ & pacem apponent tibi. Misericordia & veritas te non deserant, circumda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui: & invenes gratiam & disciplinam bonam coram Deo & hominibus: Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis, custodi legem & consilium, & erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinger. Si dormieris non timebis: quiesces & suavis erit somnus tuus: ne paveas repentino timore, & irruentes tibi potentias impiorum; Dominus enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum, ne capiaris. *Prov. 3. v. 1. 2. 3. 4. 21. 22. 23. 24. 25. 26.*

2. Audite filii disciplinam Patris & attendite, ut sciatis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis. Nam & ego filius fui Patris mei, tenellus & unigenitus coram matre mea, & docebat me, atque dicebat: suscipiat cor tuum verba mea, custodi præcepta mea & vives. Posside sapientiam, posside prudentiam, ne obliviscaris, neque declines à verbis oris mei. Ne dimittas eam, & custodiet te, dilige eam & conservabit te. *Prov. 4. v. 1. 2. 4. 5. 6.*

3. Fili mi ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam. Ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui, vita enim sunt inventientibus ea, & universæ carni sanitas. *Prov. 4. v. 20. 21. 22.*

4. Conserva fili præcepta Patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo. Cùm ambulaveris gradientur tecum, cùm dormieris custodiant te, & evigilans loquere cum eis. *Prov. 6. v. 20. 21. 22.*

5. Fili mi custodi sermones meos, & præcepta mea reconde tibi: Fili serva mandata mea & vives: & legem quasi pupillam oculi. Liga eam in digitis tuis, scribe eam in tabulis cordis tui. *Prov. 7. v. 1. 2. 3.*

6. Nunc ergò filii æmulatores estote legis, & date animas pro testamento Patrum vestrorum, & inementote operum Patrum, quæ fecerunt in generationibus suis, & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum. Vos ergò filii confortamini, & viriliter agite in lege, quia in ipsa gloriosi eritis. *1. Mach. 2. v. 50. 51.*

7. Acquiesce ei & habeto pacem: & per hanc habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones ejus in corde tuo. *Iob. 22. v. 21. 22.*

8. Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in lassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram, & venite ad me, audite: & vivet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. *Isa. 55. v. 2. 3.*

9. Utinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, & justitia tua sicut gurgites maris. *Isa. 48. v. 18.*

10. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. *Matt. 19. v. 17.*

11. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite. *Matt. 17. v. 5.*

12. Estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos, quia si quis est auditor verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo. Consideravit enim se & abiit, & statim oblitus est, qualis fuerit. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, & permanferit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. *Iac. 1. v. 22. 23. 24. 25.*

C A P V T VII.

Neglectus legis, causa ruina & supplicii sempiterni.

1. **O**Mnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam: Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. *Matt. 7. v. 26. 27.*

2. Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subvertetur domus tua. *Eccli. 27. v. 4.*

3. Terra

3. Terra infecta est ab habitatoribus suis : quia transgressi sunt leges , mutaverunt jus , dissipaverunt fœdus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram : & peccabunt habitatores ejus , ideoque insanient cultores ejus , & relinquentur homines pauci. *Isa. 24. v. 5. 6.*

4. In flamma ignis dantis vindictam iis , qui non noverunt Deum , & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi. *2. Theff. 1. vers. 8.*

C A P V T V I I I .

Consuetudinis vis in bonum & malum.

1. **P**roverbium est, adolescens juxta viam suam, etiam cum se-
nuerit, non recedet ab ea. *Prov. 22. v. 6.*

2. Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua, se-
debit solitarius & tacebit, quia levavit super se. *Thren. 3. v. 27. 28.*

3. Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ suæ, & cum eo in pul-
vere dormient. *Job. 20. v. 11.*

4. Qui desperantes semetipsos tradiderunt impuditiæ, in opera-
tionem immunditiæ omnis, in avaritiam. *Ephes. 4. v. 19.*

5. Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vin-
culum plaustrum peccatum. *Isaia. 5. v. 18.*

C A P V T I X .

Legis internæ, sive conscientiæ vis in bonum & malum.

1. **C**harissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fidu-
ciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, acci-
piemus ab eo : quia mandata ejus custodimus, & quæ sunt placita, co-
ram eo facimus. *1. Ioan. 3. v. 21. 22.*

2. Omnes dies pauperis mali : securus mens, quasi juge convivium.
Prov. 15. v. 15.

3. Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ, quod
in simplicitate cordis, & sinceritate Dei, & non in sapientiâ carnali,

sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo abundantius autem ad vos. 2. *Cor. 1. v. 12.*

4. In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ, hoc est enim conservatio mandatorum. *Eccli. 32. v. 27.*

5. Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua: conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina. *Pf. 31. v. 4.*

6. Cùm sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis, semper enim præsumit sæva perturbata conscientia. *Sap. 17. v. 10. 11.*

7. Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventura illis erat, ipsi ergò erant sibi graviores tenebris. *Sap. 17. v. 20.*

8. Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit, sed sequitur eum ignominia & opprobrium. *Prov. 18. v. 3.*

9. Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. *Sap. 11. v. 17.*

10. Ponam Babylonem in possessionem Erinacii. *Isa. 14.*

11. Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest. *Isai. 57. vers. 20.*

C A P V T X .

Affectuum animi vis in bonum & malum.

1. **C**Or hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala. *Eccli. 13. v. 31.*

2. Cor gaudens exhilarat faciem, in mærore animi dejicitur Spiritus. *Prov. 15. v. 13.*

3. Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obcæcat vultum suum, tanquam ursus, & quasi saccum ostendit in medio proximorum ejus. *Eccli. 25. v. 24.*

4. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam. *Prov. 21. v. 29.*

5. Sicut Urbs patens, & absque murorum ambitu: ita vir, qui non potest in loquendo cohibere Spiritum suum. *Prov. 21. v. 29.*

6. Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore Urbium. *Prov. 16. v. 32.*

7. Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur, donec aliquid glutiat. *Eccli. 23. v. 22.*

8. Vita carniū sanitas cordis : putredo ossium invidia. Prov. 14. vers. 30.

C A P V T X I.

*Iaculatoria optantis , ac statuentis Dei legem
servare.*

1. **V**Tinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas justificationes tuas. *Psal. 118. v. 5.*
2. Justificationes tuas custodiam , non me derelinquas usquequaque. *Pf. 118. v. 8.*
3. Et custodiam legem tuam semper , in sæculum & in sæculum sæculi. *Psal. 118. v. 44.*
4. Dixi custodire legem tuam. *Pf. 118. v. 57.*
5. In æternum non obliviscar justificationes tuas , quia in ipsis vivificasti me. *Pf. 118. v. 93.*
6. Juravi & statui custodire judicia justitiæ tuæ. *Pf. 118. v. 106.*
7. Paratus sum , & non sum turbatus ut custodiam mandata tua. *Pf. 118. v. 60.*

C A P V T X I I.

*Potentis lumen & gratiam intelligendi legem Dei
& servandi.*

1. **I**N toto corde meo exquisivi te , ne repellas me à mandatis tuis. *Pf. 118. v. 10.*
2. Benedictus es Domine , doce me justificationes tuas. *Pf. 118. vers. 12.*
3. Deduc me in semitam mandatorum tuorum , quia ipsam volui. Inclina cor meum in testimonia tua , & non in avaritiam. *Pf. 118. v. 35. 36.*
4. Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis , ut non confundar. *Pf. 118. v. 80.*
5. Revela oculos meos , & considerabo mirabilia de lege tua. *Pf. 118. v. 18.*

6. Incola ego sum in terra, non abscondas à me mandata tua. Ps. 118. v. 19.

7. Servus tuus sum ego, da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua. Ps. 118. v. 25.

8. Æquitas testimonia tua in æternum : intellectum da mihi & vitam. Ps. 118. v. 144.

9. Viam justificationum tuarum instrue me, & exercebor in mirabilibus tuis. Ps. 118. v. 27.

10. Da mihi intellectum & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo. Ps. 118. v. 34.

11. Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me, da mihi intellectum, ut discam mandata tua. Ps. 118. v. 73.

12. Faciem tuam illumina super servum tuum : & doce me justificationes tuas. Ps. 118. v. 35.

C A P V T X I I I.

Desiderantis perpetuam divinæ legis observantiam.

1. **S**Tatue servo tuo eloquium tuum in timore tuo. Ps. 118. vers. 38.

2. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, & non dominetur mei omnis injustitia. Ps. 118. v. 133.

3. Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, prævalui adversus eum. Ps. 12. v. 5.

4. Concupivit omnia mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Ps. 118. v. 20.

5. Legem pone mihi viam justificationum tuarum, & exquiram eam semper. Ps. 118. v. 33.

C A P V T X I V.

Indicantis legem Dei facilem, suavem, utilem.

1. **C**Antabiles mihi erant justificationes tuæ in via peregrinationis meæ. Ps. 118. v. 54.

2. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Ps. 118. v. 103.

3. Hæ-

3. Hæreditate acquisivi testimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei sunt. *Pf. 118. v. 111.*
4. Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est. *Pf. 118. v. 97.*
5. Judicia tua jucunda. *Pf. 118. v. 111.*
6. Bonum mihi lex oris tui super millia auri & argenti. *Pf. 118. vers. 72.*
7. Dilexi mandata tua super aurum & topazium. *Pf. 118. v. 127.*

C A P V T X V.

*Profitentis se legem Dei servasse, non obstante
mortis periculo.*

1. **A** Nima mea in manibus meis semper, & legem tuam non sum oblitus. *Pf. 118. v. 109.*
2. Funes peccatorum circumplexi sunt me, & legem tuam non sum oblitus. *Pf. 118. v. 51.*
3. Superbi iniquè agebant usquequaque, à lege autem tua non declinavi. *Pf. 118. v. 51.*
4. Me expectaverunt peccatores, ut perderent me: testimonia tua intellexi. *Pf. 118. v. 95.*
5. Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi. *Pf. 118. v. 110.*

C A P V T X V I.

Bona sua opera humiliter Deo representantis.

1. **O** Bsecro Domine (inquit Ezechias Rex) memento quæso, quomodo ambulaverim coram te, in veritate & in corde perfecto, & quod placitum est, coram te fecerim. *4. Reg. 20. vers. 3.*
2. Memento mei Deus meus (inquit Nehemias) in bonum secundum omnia, quæ feci populo huic. *2. Esd. 5. v. 19.*
3. Memento mei Deus meus pro hoc, & ne deleas miserationes meas,

meas, quasi feci in domo Dei mei, & in ceremoniis ejus. 2. *Esd.* 13. *vers.* 14.

4. Dixi quoque Levitis, ut mundarentur, & venirent ad custodiendas portas, & sanctificandum diem Sabbathi: & pro hoc ergo memento mei Deus meus, & parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum. 2. *Esd.* 13. v. 22.

5. Tu scis Domine, quia nunquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. Nunquam cum ludentibus miscui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui: virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensu suscipere. *Tob.* 3. v. 16. 17. 18.

P A R S IV.

Gratia Actualis & Habitualis.

P R Æ F A T I O.

Gratia sumitur tum pro benevolentia, qua Deus ab æterno nos dilexit, tum etiam pro gratuito dono, quod Deus nobis confert in tempore, vi æternæ dilectionis. Prior pertinet ad titulum de prædestinatione, de posteriore potissimum hoc loco S. Paginæ Testimonia proponentur, ac primò quidem de donis gratiæ actualis, deinde verò de gratia habituali, quæ dicitur gratum faciens & sanctificans. Doctrina specialis de Christiana justificatione commodiùs differetur ad calcem Tractatûs de Sacramentis.

CAPUT PRIMUM.

Gratia excitans & adjuvans.

1. **Q**ui nos liberavit & vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora sæcularia. 2. *Tim.* 1. v. 9.
2. Ecce sto ad ostium & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illam & cænabo cum eo, & ipse mecum. *Apoc.* 3. v. 20.
3. Spiritus adjuvat infirmitatem nostram, nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *Rom.* 8. v. 26.
4. Quicumque Spiritu Dei aguntur: ii sunt filii Dei. *Rom.* 8. v. 14.
5. Deus est, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. *Phil.* 2. v. 13.
6. Quid habes; quod non accepisti? 1. *Cor.* 4. v. 7.
7. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. *Ioan.* 6. v. 44.

CAPUT II.

Gratia sufficiens & efficax.

1. **D**omine, quid me vis facere? *Actorum*, 9. v. 6.
2. **I**nventus sum à non quærentibus me: palam apparui iis qui me non interrogabant. *Rom.* 10. v. 20.
3. Sed non omnes obediunt Evangelio: Isaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro. *Rom.* 10. v. 16.
4. Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. *Pf.* 54. v. 5. 6.
5. Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, & convertar ad vos dicit Dominus exercituum. *Zach.* 1. v. 3.

6. Propterea exspectat Dominus , ut misereatur vestri. *Isa. 30. vers. 18.*

7. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: *Isa. 1. vers. 19.*

8. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. *Joan. 14. v. 23.*

C A P V T III.

Auxilia gratia sufficientia dantur omnibus adultis.

1. **S**uper quem non surget lumen illius? *Job. 25. v. 9.*

2. Dominus erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum, ne capiaris. *Prov. 3. v. 26.*

3. Numerus dierum hominum, ut multum centum anni, quasi gutta aquæ maris deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. Propter hoc patiens est Deus in illis, & effundit super eos misericordiam suam. Vidit præsumptionem cordis eorum, quoniam mala est, & cognovit subversionem eorum quoniam nequam est. Idè adimplevit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis. *Eccli. 18. v. 8. 9. 10. 11.*

4. Erat Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Joan. 1. v. 9.*

5. In hoc laboramus & maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est salvator omnium hominum, maximè fidelium. *1. Tim. 4. v. 10.*

6. In præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas: & quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de cælo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo & lætitiâ corda nostra. *Act. 14. v. 15. 16.*

7. Invisibilia ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus, & divinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. *Rom. 1. v. 20. 21.*

8. Omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, unus enim Deus, unus & mediator Dei, & hominum homo,

Chri-

Christus Iesus : qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.
1. ad Tim. 2. v. 4. 5. 6.

C A P V T I V.

*Nullus peccator , quantumvis gravis destituitur profusus
in hac vita auxiliis ad salutem
necessariis.*

1. **D**ixit Sion , dereliquit me Dominus , & Dominus oblitus est mei. Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui ? & si illa oblita fuerit , ego tamen non obliviscar tui. *Isa. 49. v. 14. 15.*

2. Vulgò dicitur , si dimiserit vir uxorem suam , & recedens ab eâ duxerit virum alterum : nunquid revertetur ad illam ultra ? nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa ? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis , tamen revertere ad me dicit Dominus , & ego suscipiam te. Leva oculos tuos in directum , & vide ubi non prostrata sis : in viis sedebas expectans eos , quasi latro in solitudine : & polluisti terram in fornicationibus tuis , & in malitiis tuis. *Hier. 3. v. 1. 2.*

3. Tu ergò fili hominis dic ad domum Israël : sic locuti estis , dicentes : iniquitates nostræ , & peccata nostra super nos sunt , & in ipsis nos tabescimus : quomodo ergò vivere poterimus ? dic ad eos ; Vivo ego dicit Dominus Deus : nolo mortem impii , sed ut convertatur impius à via sua & vivat. Convertimini à viis vestris pessimis , & quare moriemini domus Israël. *Ezech. 33. v. 10. 11.*

4. Venite ad me omnes , qui laboratis , & onerati estis , & ego reficiam vos. *Matth. 1. v. 28.*

5. Non tardat Dominus promissionem suam , sicut quidam existimant : sed patienter agit propter vos , nolens aliquos perire , sed omnes ad pœnitentiam reverti. *2. Pet. 3. v. 9.*

6. An divitias bonitatis ejus , & patientiæ & longanimitatis contemnis ? ignorans , quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit ? *Rom. 2. v. 4.*

7. Hoc pro certo habet omnis , qui te colit , quòd vita ejus , si in probatione fuerit , coronabitur : si autem in tribulatione fuerit , liberabitur : & si in corruptione fuerit , ad misericordiam tuam venire libe-

cebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymationem & fletum, exultationem infundis. *Tob. 3. v. 21. 22.*

8. Videte fratres, ne fortè sit in aliquo vestrum cor malum in credulitatis discedendi à Deo vivo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallaciâ peccati. *Heb. 3. v. 12. 13.*

9. Convertimini sicut in profundum recesseratis filii Israël. *Isa. 31. vers. 6.*

C A P V T V.

Omniibus quidem sufficientia dantur Gratia auxilia: non tamen omnibus aequalia.

1. **N**on fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis. *Pf. 147. v. 20.*
2. Si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. *Matt. 11. v. 21.*
3. Confiteor tibi Pater Domine cæli & terræ: quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. *Matt. 11. v. 25. 26.*
4. Vobis datum est nôsse mysteria Regni Cælorum, illis autem non est datum. *Matt. 13. v. 11.*
5. Cujus vult, miseretur, & quem vult, indurat. *Rom. 9. v. 18.*

C A P V T VI.

Gratiæ necessitas ad fidem, spem, & charitatem atque alia opera supernaturalia.

1. **N**emo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto. *1. Cor. 12. v. 3.*
2. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. *2. Cor. 3. v. 5.*
3. Beatus es Simon Bar Iona: quia caro & sanguis non revelavit tibi,

tibi, ſed Pater meus, qui in cælis, eſt. *Matt. 16. v. 17.*

4. Nemo novit filium, niſi Pater: neque Patrem quis novit, niſi filius, & cui voluerit filius revelare. *Matt. 11. v. 27.*

5. Gratia eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt, non ex operibus, ut ne quis glorietur. *Ephes. 8. v. 9.*

6. Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum, quem miſit ille. *Joan. 6. v. 29.*

7. Propterea dixi vobis: quia nemo poteſt venire ad me, niſi ei datum fuerit à Patre meo. *Joan. 6. v. 66.*

8. Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me. *Hier. 32. v. 40.*

9. Poſtquam convertiſti me, egi pœnitentiam, & poſtquam oſtendiſti mihi, percuffi femur meum. *Hier. 31. v. 19.*

10. Ergò & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam. *Act. 11. verſ. 18.*

11. Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? *Rom. 2. v. 4.*

12. Charitas ex Deo eſt. 1. *Joan. 4. v. 7.*

13. Charitas Dei diſſuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. *Rom. 5. v. 5.*

14. Fructus Spiritus eſt Charitas. *Gal. 5. v. 22.*

15. Deus virtutum converte nos: & oſtende faciem tuam & ſalvaberimus. *Pſ. 29. v. 8.*

16. Converte nos Domine ad te, & convertemur. *Thren. 5. verſ. 21.*

17. Converte me & convertar: quia tu Dominus Deus meus. *Jer. 31. v. 18.*

18. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum. *Joan. 6. v. 44.*

19. Deus eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate. *Phil. 2. v. 13.*

CAPVT VII.

*Gratiâ Cooperante seruari possunt diuina legis præcepta,
& caveri peccata omnia mortalia.*

1. **D**abo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum: Et Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini. *Ezech. 36. v. 26. 27.*

2. Sine me nihil potestis facere. *Ioan. 15. v. 5.*

3. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo, per legem enim cognitio peccati. *Rom. 3. v. 20.*

4. Si volueris mandata seruire, conservabunt te & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam, ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi. *Eccli. 15. v. 16. 17. 18.*

5. Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, neque in cælo situm, ut possis dicere: quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus, atque opere compleamus? sed iuxta te est sermo valdè in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum. *Deut. 30. v. 11. 12. 14.*

6. Si diligitis me, mandata mea seruate. *Ioan. 14. v. 15.*

7. Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est, qui diligit me. *Ioan. 14. v. 21.*

8. Hæc est Charitas Dei, ut mandata eius custodiamus, & mandata eius gravia non sunt. *1. Ioan. 5. v. 3.*

CAPVT VIII.

Secundùm legem tamen ordinariam non ita seruantur præcepta, ut vitentur omnia peccata venialia.

1. **N**on est homo, qui non peccet. *3. Reg. 8. v. 46.*

2. Nemo mundus à sorde. *Iob. 14. v. 4.*

3. Septies enim cadet iustus, & resurget. *Prov. 24. v. 16.*

4. Non

4. Non est homo justus in terra, qui faciat bonum & non peccet. *Eccl. 7. v. 21.*
5. Dimitte nobis debita nostra. *Matt. 6. v. 12.*
6. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. *1. Ioan. 1. 8.*
7. In multis offendimus omnes. *Jacob. 3. v. 2.*
8. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati. *Rom. 7. v. 23.*

C A P V T I X.

Sine actualibus gratiæ auxiliis homo non potest longo tempore perseverare in amicitia Dei, & præcepta servare.

1. **Q**uis consurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem? nisi quia Dominus adjuvit me: paulò minùs habitâisset in inferno anima mea. Si dicebam motus est pes meus: misericordia tua Domine adjuvabat me. *Pf. 93. v. 16. 17. 18.*
2. Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam. *Pf. 126. v. 1.*
3. Nisi Dominus custodierit civitatem, frustrà vigilat, qui custodit eam. *Pf. 126. v. 2.*
4. Adjutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus. *Pf. 26. v. 9.*
5. Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? *Cant. 8. v. 5.*
6. Scio Domine, quia non est hominis via ejus: nec viri est, ut ambulet & dirigat gressus suos. *Hier. 10. v. 23.*
7. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. *Matt. 26. vers. 41.*
8. Sic orabitur: Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Amen. *Matt. 6. v. 9. 13.*
9. Pater sancte serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: ut sint unum, sicut & nos: non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo. *Ioan. 17. v. 11. 15.*

112 *Lib. 2. Pars 4. de Gratia Cooperante. C. 10. & 11.*

10. Simon Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. *Luc. 22. v. 31. 32.*

11. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. *2. Cor. 4. v. 7.*

C A P V T X.

Iustus auxiliante Deo perseverare in gratia potest usque ad mortem.

1. **M**Anete in me: & ego in vobis, sicut palines non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. *Joan. 15. v. 4.*

2. Manete in dilectione mea, si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione meâ, sicut & ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in ejus dilectione. *Joan. 15. v. 9. 10.*

3. Vide bonitatem & severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris. *Rom. 11. v. 22.*

4. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. *Apoc. 2. v. 10.*

5. State in fide. *1. Cor. 16.*

6. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. *1. Ioan. 3. v. 9.*

7. Qui confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus: qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. *2. Cor. 1. v. 21. 22.*

C A P V T XI.

Causa gratiæ efficiens Deus est.

1. **G**Ratiam & gloriam dabit Dominus. *Pf. 83. v. 12.*

2. **G**ratia Dei sum id, quod sum. *1. Cor. 15. v. 10.*

3. **Q**ui bonus est, hauriet gratiam à Domino. *Prov. 12. v. 2.*

Gratia

4. Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & Domino Jesu Christo. *Rom. 1. v. 7.*
5. Humilibus dat gratiam. *Jacob. 4. v. 6.*
6. Deus omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabit-que. *1. Pet. 5. v. 10.*
7. Credenti in eum, qui justificat impium. *Rom. 4. v. 5.*
8. Juxta est, qui justificat me: quis contradicet mihi? *Isa. 50. vers. 8.*
9. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu, qui solus es? *Job. 14. v. 4.*
10. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. *Isa. 43. v. 25.*
11. Deus noster Deus salvos faciendi, & Domini Domini exitus mortis. *Pf. 67. v. 21.*
12. Domini est salus. *Pf. 3. v. 9.*
13. Ego sum, ego sum Dominus, & non est absque me Salvator. *Isa. 43. v. 11.*
14. Deum absque me nescies, & Salvator non est præter me. *Osee. 13. v. 14.*

C A P V T X I I

Causa meritoria Gratia est Christus, finalis ultima Deus.

1. **Q**ui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum: secundum propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo. *Ephes. 1. v. 5. 6.*
2. Signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius. *Ephes. 1. v. 13. 14.*
3. Benedixit nos in omni benedictione Spirituali, in cælestibus in Christo. *Eph. 1. v. 3.*
4. De plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia, quia lex per Moysen data est gratia & veritas per Iesum Christum

R

facta

facta est. *Ioan. 1. v. 16. 17.*

5. Si unius delicto mors regnavit per unum : multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes in vita regnabunt per unum Jesum Christum. *Rom. 5. v. 17.*

6. Gloria Domini plenum est opus ejus. *Eccli. 42. v. 16.*

C A P V T X I I I.

Causa dispositiva gratia sanctificantis sunt actus fidei, spei, charitatis, & aliarum virtutum.

1. **I**ustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius. *Rom. 3. v. 24. 25.*

2. Credenti in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam, secundum propositum gratiæ Dei. *Rom. 4. v. 5.*

3. Sine fide impossibile est placere Deo. *Heb. 11. v. 6.*

4. Spe salvi facti sumus. *Rom. 8. v. 24.*

5. Omnis, qui habet spem in eo sanctificat se, sicut & ille sanctus est. *1. Ioan. 3. v. 3.*

6. Timor Domini expellit peccatum. Nam qui sine timore est, non poterit justificari. *Eccli. 1. v. 27.*

7. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & justitiam : vita vivet & non morietur. *Ezech. 18. v. 21.*

8. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. *Luc. 13. v. 3.*

9. Qui diligit me, diligetur à Patre meo. *Joan. 14. v. 21.*

10. Ipse Pater amat vos, quia vos me amâstis. & credidistis, quia ego à Deo exivi. *Joan. 16. v. 27.*

11. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres, qui non diligit, manet in morte. *1. Ioan. 3. vers. 14.*

C A P U T X I V.

*Non omnes equali studio , gratia , sive actuali , sive habituali
cooperantur , uti neque hæc est equalis
in omnibus.*

1. **N**Unquid considerâsti servum tuum Iob , quòd non sit ei similis in terra , homo simplex , & rectus ac timens Deum , & recedens à malo ? *Iob. 1. v. 8.*
2. Amen dico vobis , non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista : qui autem minor est in Regno Cælorum , major est illo. *Matt. 11. v. 11.*
3. Non erat vir de filiis Israëli melior illo. *1. Reg. 9. v. 2.*
4. Nos ipsi primitias Spiritus habentes. *Rom. 8. v. 23.*
5. Unicuique autem nostrum data est gratia , secundum mensuram donationis Christi. *Ephes. 4. v. 7.*
6. Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi , non escam : nondum enim poteratis , sed nec nunc quidem potestis : adhuc enim carnales estis. *1. Cor. 3. v. 2.*
7. In magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea , sed & lignea , & fictilia : & quædam quidem in honorem , quædam autem in contumeliam. *2. Tim. 2. v. 20.*
8. Abundantius illis omnibus laboravi : non ego autem , sed gratia Dei mecum. *1. Cor. 15. v. 10.*

C A P U T X V.

*Nemo secundum legem Dei ordinariam certò
scit certitudine fidei , se esse in gratia.*

1. **S**I venerit ad me , non videbo eum : Si abierit , non intelligam : Si justificare me voluero , os meum condemnabit me : Si innocentem ostendero , pravum me comprobabit. Etiam si simplex fuero , hoc ipsum ignorabit anima mea , & tædebit me vitæ meæ. *Job. 9. v. 11. 20. 21.*

3. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, & ab alienis parce servo tuo. *Pf. 18. v. 13.*

3. Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. *Pf. 50. v. 8.*

4. Sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, utrùm amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta, eò quod univèrsa æquè eveniant iusto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas & sacrificia contemnenti: sicut bonus, sic & peccator: ut perjurus, ita & ille, qui verum dejerat. *Ecclæ. 9. v. 1. 2.*

5. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum. *Eccl. 5. v. 5.*

6. Pravum est cor omnium & inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes, quòdo unicuique juxta viam suam, & juxta fructum adinventionum suarum. *Hier. 17. vers. 9. 10.*

7. Quamobrem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua Eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis. *Dan. 4. v. 24.*

8. Neque me ipsum judico: nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est, itaque nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo. *1. Cor. 4. v. 4. 5.*

9. Est via, quæ videtur homini iusta: novissima autem ejus deducunt ad mortem. *Prov. 14. v. 12.*

10. Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus. *Prov. 21. v. 2.*

11. Testimonium enim perhibeo illis, quod æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. *Rom. 10. v. 2. 3.*

12. Si quis existimat se aliquid esse, cum nil sit: ipse se seducit. *Gal. 6. v. 3.*

CAPUT XIV.

*Possumus tamen habere certitudinem moralem nos
esse filios & amicos Dei.*

1. **S**I cor nostrum non reprehenderit nos : fiduciam habemus
ad Deum. 1. *Joan.* 5. v. 21.
2. Mihi adhærere Deo bonum est , ponere in Domino Deo
meo spem meam. *Pf.* 72. v. 28.
3. Retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam , & secundùm
puritatem manuum mearum , retribuet mihi quia custodivi vias
Domini , nec impiè gessi à Deo meo. *Pf.* 17. v. 21. 22.
4. Vox exultationis & salutis in tabernaculis justorum. *Pf.* 117.
vers. 15.
5. Aut dimitte eis hanc noxam , aut si non facis , dele me de libro
tuo , quem scripsisti. *Exo.* 32. v. 32.
6. Etiam si occiderit me , in ipso sperabo. *Iob.* 13. v. 15
7. Erit opus justitiæ pax , & cultus justitiæ silentium , & securitas
usque in sempiternum. *Isa.* 32. v. 17.
8. Fructus Spiritus est charitas , gaudium , pax. *Gal.* 5. v. 22.
9. Quicumque hanc regulam secuti fuerint , pax super illos & mi-
sericordia , & super Israël Dei. *Gal.* 6. v. 16.
10. Timor non est in charitate , sed perfecta charitas foras mittit
timorem , quoniam timor pœnam habet : qui autem timet , non est
perfectus in charitate. 1. *Joan.* 4. v. 18.
11. Vincenti dabo manna absconditum , & dabo illi calculum can-
didum , & in calculo nomen novum scriptum , quod nemo scit , nisi qui
accipit. *Apoc.* 2. v. 17.
12. Qui non ex sanguinibus , neque ex voluntate carnis , neque ex
voluntate. Viri , sed ex Deo nati sunt. *Joan.* 1. v. 13.
13. Quicumque Spiritu Dei aguntur , ii sunt filii Dei : non enim
accepistis Spiritum servitutis iterum in timore , sed accepistis Spiritum
adoptionis filiorum , in quo clamamus , Abba Pater : ipse enim Spiri-
tus testimonium reddit Spiritui nostro , quod sumus filii Dei. *Rom.* 8.
v. 14. 15. 16.

14. Si quis diligit me, Pater meus diliget eum. *Joan. 14. v. 23.*
 15. Qui dedit semetipsum pro nobis ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. *ad Tit. 2. v. 14.*

Vide verbo. *Fiducia Iustorum*, Titulo de *Iustificatio ne*:

C A P V T X V I I.

*Gratia dat esse quoddam divinum, vitam anima, & alios
 producit illustres effectus ac fructus.*

1. **M**Axima & pretiosa nobis promissa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ confortes naturæ, fugientes ejus, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. *2. Pet. 1. v. 4.*
 2. Si qua ergò in Christo nova creatura: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia nova. *2. Cor. 5. v. 17.*
 3. In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed nova creatura. *ad Gal. 6. v. 13.*
 4. Secundùm suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritûs sancti, quem effudit in nos abundè, per Iesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratiâ illius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ. *ad Tit. 3. v. 5. 6. 7.*
 5. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. *Joan. 14. v. 23.*
 6. Qui servat mandata ejus, in illo manet, & ipse in eo: & in hoc scimus, quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis. *1. Joan. 3. v. 24.*
 7. Deus charitas est, qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo. *1. Joan. 4. v. 16.*
 8. An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? *1. Cor. 6. v. 19.*
 9. Existimate vos mortuos quidem esse peccato: viventes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro. *Rom. 6. v. 11.*
 10. Exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes. *Rom. 6. v. 13.*
 11. Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: in umbra tua vivemus in gentibus. *Thren. 4. v. 20.*

C A P V T X V I I I.

*Gratia non tegit duntaxat, sed verè aufert,
& delet peccata.*

1. **L** Avamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabitur: & si fuerint rubra quasi vermiculus velut lana alba erunt. *Isa. 1. v. 16. 18.*

2. Revertetur & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & projiciet in profundum maris omnia peccata nostra. *Michea 7. v. 19.*

3. Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. *Pf. 50. v. 3.*

4. Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu: qui non secundum carnem ambulant. *Rom. 13. v. 1.*

5. Et hæc quidam fuistis sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri. *1. Cor. 6. v. 11.*

Vide plura verbo *Iustificatio. C. 1. & 2.*

C A P V T X I X.

*Gratia non destruit naturam, sed agram peccato
sanat ac perficit.*

1. **E** Go dixi Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccavi tibi. *Pf. 40. v. 5.*

2. Sana me Domine & sanabor: saluum me fac & salvus ero: quoniam laus mea tu es. *Hier. 17. v. 14.*

3. Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. *Matth. 9. v. 12.*

4. Non veni vocare justos, sed peccatores. *Matth. 9. v. 13.*

5. Mihi indignamini: quia totum hominem sanum feci in Sabbatho? *Ioan. 7. v. 23.*

6. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava: & oculos ejus claude: ne fortè videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & convertatur & sanem eum. *Isa. 6. v. 10.*

Vide plura verbo *Iustificatio.*

C A P V T XX.

*Gratiæ est semen gloriæ, Principium meriti
& causa.*

1. **G**Ratiæ Dei vita æterna. *Rom. 6. v. 23.*
2. **G**De plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratiâ. *Joan. 1. v. 16.*
3. Si filii & hæredes : hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. *Rom. 8. v. 17.*
4. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodest. *1. Cor. 13. v. 3.*
5. Manete in me & ego in vobis: sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. *Joan. 15. v. 4. 5.*
6. Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salutaris salientis in vitam æternam. *Joan. 4. v. 14.*
Plura vide verbo. Meritum.

C A P V T XXI.

*Exhortatio ad utendum gratiâ, & ad eam studiosè
conservandam.*

1. **A**Djuvantes exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *2. Cor. 6. v. 1.*
2. Justificati ergò ex fide pacem habeamus ad Deum, per Dominum nostrum Jesum Christum. *Rom. 5. v. 1.*
3. State & nolite iterum jugo servitutis contineri. *Gal. 5. v. 1.*
4. Optimum est, gratiâ stabilire cor, non-escis, quæ non profuerunt ambulanti in eis *Heb. 13. v. 9.*
5. Salus animæ in sanctitate justitiæ, & melior est omni auro & argento:

argento : & corpus validum , quàm census immensus. *Eccli. 30. v. 15*

6. Beati , qui lavant stolas suas : ut sit potestas eorum in ligno vitæ , & per portas intrent in Civitatem. *Apoc. 22. v. 14.*

7. Beatus , qui vigilat , & custodit vestimenta sua , ne nudus ambulet , & videant turpitudinem ejus. *Apoc. 16. v. 15.*

8. Beati mortui , qui in Domino moriuntur : à modò jam dicit Spiritus , ut requiescant à laboribus suis : opera enim illorum sequuntur illos. *Apoc. 14. v. 13.*

9. Si venerit in secunda vigilia , & si in tertia vigilia venerit , & ita invenerit : beati sunt servi illi. *Luc. 12. v. 30.*

C A P V T X X I I .

Exhortationes ad crescendum in gratia.

1. **Q**ui justus est , justificetur adhuc , & Sanctus sanctificetur adhuc. *Apoc. 22. v. 11*

2. Ne verearis usque ad mortem justificari : quoniam merces Dei manet in æternum. *Eccli. 18. v. 22.*

3. Justorum semita quasi lux splendens procedit , & crescit usque ad perfectam diem. *Prov. 4. v. 18.*

4. Beatus vir cujus est auxilium abs te , ascensiones in corde suo disposuit , in valle lachrymarum , in loco quem posuit. *Psf. 83. v. 6.*

7. 8.

5. Fratres ego me non arbitror comprehendisse : unum autem : quæ quidem retro sunt obliviscens , ad ea verò , quæ sunt priora , extendens me ipsum , ad destinatum persequor , ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu. *Philip. 3. v. 13.*

6. Veritatem autem facientes in charitate , crescamus in illo per omnia , qui est caput Christus. *Ephes. 4. v. 15.*

7. Sicut modò geniti infantes , rationabiles sine dolo , lac concupiscite : ut in eo crescatis in salutem. *1. Pet. 2. v. 2.*

8. Crescite in gratia & cognitione Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi , ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis. Amen. *2. Pet. 3. v. 18.*

9. Quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris ita & nos in novitate vitæ ambulemus. *Rom. 6. v. 4.*

10. Obsecro itaque vos ego vincit in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis. *Ephes. 4. v. 1.*

11. Ambulate in dilectione. *Ephes. 5. v. 2.*

C A P V T X X I I I.

Iaculatoria postulantis Dei gratiam ejusque necessitatem ac fructum agnoscentis.

1. **T**Rahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum. *Cant. 1. v. 4.*

2. Deus converte nos, & ostende faciem tuam, & salvi erimus: quod ipsum ter hic magno affectu repetit. *Pf. 89. v. 4.*

3. Domine da mihi hanc aquam, quâ non sitiam in æternum. Da mihi aquam, quæ fiat in me fons aquæ salientis in vitam æternam. *Joan. 4. v. 15. 16.*

4. Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. *Prov. 25. v. 4.*

5. Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. *Pf. 29. vers. 9.*

6. Nisi quia Dominus adjuvit me, paulò minùs habitasset in inferno anima mea. *Pf. 93. v. 17.*

7. Domine eduxisti ab inferno animam meam, salvasti me à descendentibus in lacum. *Pf. 29. v. 3.*

8. In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos. *Pf. 59. v. 14.*

P A R S V.

Virtus, Vitium, Peccatum generatim.

P R Æ F A T I O.

QUæcunque de Sapientia & de Justitia generatim accepta afferuntur S. Paginæ testimonia, de virtute etiam intelligi possunt: Sapientia enim, uti & Prudentia in Sacris Literis ordinariè sumitur pro Scientia Sanctorum, qua Deus rectè cognoscitur, & piè colitur fide, spe, charitate, cæterarumque virtutum exercitio, iuxta illud: *Scientia Sanctorum prudentia. Prov. 9. v. 10.* Ita & justitia accipitur pro charitate & gratia, adeoque pro virtutum omnium aggregatione, quomodo. *Luc. 1. v. 6. Zacharias & Elizabeth dicuntur ambo justî, id est, Deo accepti, ejusque gratiâ ornati.* Pauca igitur de Virtute hîc referentur: reliqua vide verbo Sapientia, Justitia, Gratia. Idem certâ proportionem servabitur quoad vitium & peccatum generatim: speciales enim singulorum rationes differentur in locum opportuniorum.

CAPVT PRIMVM.

Virtutis Encomium & fructus multiplex.

1. **D**isce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul, ubi sit longiturnitas vitæ & victûs, ubi sit lumen oculorum & pax. *Baruch 3. v. 14.*
2. Qui me audierit, absque terrore requiescet, & abundantiam perfruetur, timore malorum sublato. *Prov. 1. v. 33.*
3. Nunc liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem; finem verò vitam æternam: stipendia enim peccati mors; Gratia autem Dei vita æterna in Christo Iesu Domino nostro. *Rom. 6. v. 22. 23.*
4. Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum. *Joan. 8. v. 51.*
5. Si quis mihi ministrat, me sequatur, & ubi sum ego, illic & minister meus erit: si quis mihi ministraverit honorificabit eum Pater meus. *Joan. 12. v. 26.*
6. Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion. *Pf. 83. v. 8.*
7. Probata autem virtus corripit insipientes. *Sap. 1. v. 3.*
8. Virtutis quidem signum nullum valuimus ostendere, in malignitate autem nostra consumpti sumus. *Sap. 5. v. 13.*
9. Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes. Pacificantes in domibus suis. *Eccli. 44. v. 6.*

CAPVT II.

Exhortationes & studium virtutum.

1. **D**A & accipe, & justifica animam tuam: ante objectum tuum operare justitiam, quoniam non est apud inferos invenire cibum. *Eccli. 14. v. 16. 17.*
2. Posside sapientiam, quia auro melior est: & acquire prudentiam, quia pretiosior est argento. *Prov. 56. v. 16.*

3. Ope

3. Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. *Joan. 6. v. 27.*

4. De cætero fratres quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque justa, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate. *Philip. 4. v. 8.*

5. In fide omnes unanimes, compatibles, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles. *1. Pet. 3. v. 8.*

6. Vos autem curam omnem subinferentes, ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. *2. Pet. 1. v. 5. 6.*

7. Ne declines ad dexteram neque ad sinistram. *Prov. 4. v. 27.*

8. Comede, fili mi, mel, quia bonum est, & favum dulcissimum gutturi tuo. Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ: quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, & spes tua non peribit. *Prov. 24. v. 13. 14.*

9. Bonæ vitæ numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in ævum. *Eccli. 41. v. 16.*

10. Servite Domino in veritate, & inquirete ut faciatis, quæ placita sunt illi, & filiis vestris mandate; ut faciant justitias & eleëmofynas, ut sint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore, & in tota virtute sua. *Tob. 14. v. 17.*

C A P V T III.

Quis sit perfecta virtutis.

1. **Q**ui servat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta est, & in hoc scimus, quoniam in ipso sumus. *1. Ioan. 2. v. 5.*

2. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta est. *1. Ioan. 4. v. 12.*

3. In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die Judicii, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. *1. Ioan. 4. v. 17.*

4. Virum de mille unum reperi. *Eccli. 7. v. 29.*

5. Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim, sequor autem si quomodo comprehendam, in quo & comprehensus sum à Christo Jesu. Fratres, ego me non arbitror comprehendisse; unum autem quæ quidem retrò sunt, obliviscens, ad ea verò, quæ sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. *Philipp. 3. v. 12. 13. 14.*

6. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet, qui autem timet, non est perfectus in charitate. *1. Joan. 4. v. 18.*

C A P V T I V.

Exhortationes ad Perfectionem.

1. **A**mbula coram me & esto perfectus. *Gen. 27. v. 1.*

2. **P**erfectus eris, & absque macula cum Domino Deo tuo. *Deut. 18. v. 18.*

3. Timete Dominum & servite ei perfecto corde atque verissimo. *Josue. 24. v. 14.*

4. Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est. *Matt. 5. v. 88. Vide supra. C. 2.*

C A P V T V.

Timor Domini ad sapientiam & virtutem perfectam primus gradus est.

1. **I**nitium sapientiæ timor Domini, & cum fidelibus in vulva & fidelibus agnoscitur. Plenitudo Sapientiæ est, timere Deum, ut plenitudo à fructibus illius. Radix Sapientiæ est timere Dominum, & rami ejus longævi. In thesauris Sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus Sapientiæ. *Eccli. 1. v. 16. 20. 25. 26.*

2. Da locum timori Altissimi, quoniam omnis Sapientiæ timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni Sapientiæ dispositio legis. *Eccli. 19. v. 18.*

3. Ti-

3. Timor Domini principium Sapientiæ. *Prov. 1. v. 7.*
4. Timor Domini disciplina Sapientiæ. *Prov. 15. v. 33.*
5. In timore Domini esto tota die, quia habebis spem in novissimo die, & præstolatio tua non auferetur. *Prov. 23. v. 18.*
6. In timore Domini fiducia fortitudinis, & filius ejus erit spes. *Prov. 14. vers. 26*
7. Timor Domini gloria, & gloriatio & lætitia & corona exultationis. Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiã & gaudium in longitudinem dierum. Timor Domini expellit peccatum. *Eccli. 1. v. 11. 12. 27.*
8. Qui timent Dominum non erunt incredibiles verbo illius, & qui diligunt illum, conservabunt viam illius. Qui timent Dominum, inquirent, quæ beneplacita sunt ei, & qui diligunt illum, explebuntur lege ipsius. Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt, usque ad inspectionem illius. *Eccli. 2. v. 18. 19. 20. 21.*
9. Qui timet Dominum nihil trepidabit, & non pavebit: quoniam ipse est spes ejus. *Eccli. 34. v. 16.*
10. Timor Domini sicut paradus benedictionis, & super omnem gloriam operuerunt illum. *Eccli. 40. v. 28.*
11. Agnoscent, qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est, quàm timor Dei, & nihil dulcius, quàm respicere in mandatis Domini. *Eccli. 23. v. 37.*
12. Timor Domini initium dilectionis ejus, fidei autem initium agglutinandum est ei. *Eccli. 25. v. 16.*

C A P V T VI.

Alia timoris Domini effecta.

1. **F**Inem loquendi pariter audiamus: Deum time, & mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo. *Eccli. 12. v. 13.*
2. Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur. Plenitudo Sapientiæ est timere Deum, & plenitudo à fructibus illius. Omnem domum illius implebit à generationibus & receptacula à thesauris illius. *Eccli. 1. v. 13. 20. 21.*

3. Ti-

3. Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conservabit, & liberabit à malis. *Eccli. 33. v. 1.*

4. Spiritus timentium Deum quæritur, & in respectu illius benedicetur, spes enim illorum in salvantem illos, & oculi Dei in diligentes se. *Eccli. 34. v. 14. 15.*

5. Non est in timore Domini minoratio, & non est in eo inquirere adjuvatorium. *Eccli. 40. v. 27.*

6. Timete Dominum omnes sancti ejus, quoniam nihil deest timentibus eum. *Pf. 33. v. 10.*

7. Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei, qui tenet illum, cæci assimilabitur. *Eccli. 25. v. 15.*

8. Timor Domini fons vitæ, ut declinet à ruina mortis. *Prov. 14. vers. 27.*

9. Beatus homo, qui semper est pavidus; qui verò mentis est duræ, corruet in malum. *Prov. 28. v. 14.*

10. Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis. *Psal. III. v. 1.*

C A P V T V I I .

Fructus timoris Domini.

1. **I**mmittet Angelus Domini in circuitu timentium eum: & eripiet eos. *Pf. 33. v. 8.*

2. Qui timent te, magni erunt apud te per omnia. *Judith. 10. vers. 19.*

3. Gloria & divitiæ in domo ejus, & justitia ejus manet in sæculum sæculi. *Pf. III. v. 3.*

4. Quàm magnus, qui invenit sapientiam & scientiam, sed non est super timentem Dominum. Timor Domini super omnia se superposuit. *Eccli. 25. v. 13. 14.*

5. Finis modestiæ timor Domini, divitiæ, & gloria, & vita. *Prov. 22. v. 4.*

6. Potens in terra erit semen ejus, generatio rectorum benedicetur. *Pf. III. v. 2.*

7. Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subvertetur

tur domus tua. *Eccli* 27. v. 4.

8. Hæc sunt præcepta, ut timeas Dominum Deum tuum & custodias omnia mandata & præcepta ejus: quæ ego præcipio tibi, & filiis ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui. *Deut.* 6. v. 12.

C A P V T VIII.

Etiam Iusto lapsus in peccatum metuendus.

1. **Q**ui se existimat stare, videat ne cadat. *1. Cor.* 10. v. 12.
2. Tu fide stas: noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. v. 10.
3. Homo sapiens in omnibus metuat, & in diebus delictorum attendat ab inertia. *Eccli.* 18. v. 27.
4. Semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui. *Job.* 31. v. 23.
5. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potiùs timete eum, qui potest & corpus, & animam perdere in gehennam. *Matth.* 10. v. 28.
6. Quis non timebit te, ô Rex gentium? tuum est enim decus inter cunctos sapientes gentium, & in universis Regnis eorum nullus est similis tui. *Hier.* 10. v. 7.
7. Si justus vix salvabitur, impius & peccator, ubi parebunt? *1. Pet.* 4. v. 18.

C A P V T IX.

Iaculatoria petentis timorem Dei & Virtutis studium.

1. **C**onfige timore tuo carnes meas à judiciis enim tuis timui. *Pf.* 118. v. 20.
2. Timorem tuum doce me. *Pf.* 33. v. 12.
3. Fac ut serviam tibi in timore, & exultem tibi cum tremore. *Pf.* 2. v. 11.
4. Latetur cor meum, ut timeat nomen tuum. *Pf.* 86. v. 17.
5. Possideam mi Domine virtutem, quia auro melior est, & acquiram

quiram eam, quia pretiosior est argento. *Prov. 16. v. 16.*

6. Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi. *Pf. 118, v. 66.*

7. Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. *Pf. 70. v. 9.*

8. Esto mihi Domine firmamentum virtutis, regimen ardoris, & umbraculum meridiani. *Eccli. 34. v. 19.*

Vide Gladium Spiritus, verbo Timor Salutaris.

C A P V T X.

Vitia quàm noxia, & qua ratione extirpanda.

1. **O**ssa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient. *Iob. 20. v. 11.*

2. Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. *Gal. 5. v. 24.*

3. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. *Rom. 6. v. 19. 20.*

4. Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. *Rom. 12. v. 1.*

5. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ est simulacrorum servitus. *Coloss. 3. v. 5.*

6. Non veni pacem mittere, sed gladium. *Matt. 10. v. 34.*

7. Castigo corpus meum, & in servitutum redigo: ne fortè cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. *1. Cor. 9. v. 27.*

8. Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. *2. Cor. 4. v. 10.*

C A P V T X I.

*Exhortatio ad extirpanda vitia & domandas
passiones.*

1. **P**ost concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere. Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. *Eccli. 18. v. 30. 31.*
2. Circumcidite igitur præputium cordis vestri, & cervicem vestram ne induretis. *Deut. 10. v. 16.*
3. Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium vestrorum viri Iuda, & habitatores Ierusalem: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat propter malitiam cogitationum vestrarum. *Hier. 4. v. 5.*
4. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. *Matt. 5. v. 29.*
5. Amen Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit: ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert. Qui amat animam suam, perdet eam, & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. *Ioan. 12. v. 24. 25.*
6. Fidelis sermo, nam si commortui sumus, convivemus: si sustinebimus & conregnabimus: si negaverimus, & ille negabit nos. *2. Tim. 2. v. 11. 12.*
7. Qui delicatè à pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem. *Prov. 29. v. 21.*
8. Dissolve collegationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui contracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe. *Isa. 58. v. 6.*
9. Si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitum, & loqui, quod non prodest. *Isa. 58. v. 9.*

C A P V T X I I .

*Peccatum est aversio à Deo, & conversio ad creaturas,
est inane & nihil.*

1. **Q**uid invenerunt Patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt? *Hier. 2. v. 5.*
2. Dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & fonderant sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. *Hier. 2. v. 13.*
3. **Q**ui lætamini in nihilo. *Amos 6. v. 14.*
4. Sinè ipso factum est nihil. *Joan. 1. v. 3.*
5. **C**onfidunt in nihilo & loquuntur vanitates. *Isa. 59. v. 4.*
6. **V**iolabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur. Et vivificaverunt animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. *Ezechiel. 13. v. 19.*
7. **I**ste & pro buccella panis deserit veritatem. *Prov. 28. v. 21.*
8. **G**ratia venundati estis, & gratis redimemini. *Isa. 52. v. 3.*
9. **V**erterunt ad me tergum & non faciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: surge & libera nos. *Hier. 2. v. 27.*
10. **Q**uid vultis mecum iudicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus. *Hier. 2. v. 29.*

C A P V T X I I I .

*Peccata sunt sordes, immunditia, tenebra, execrationes,
abominaciones, &c.*

1. **C**alumnam patiens est Ephraim, fractus iudicio: quoniam cepit abire post sordes. *Osee 5. v. 11.*
2. **P**eccaverunt ei, & non filii ejus in sordibus. *Deut. 32. v. 5.*
3. **P**ropter immunditiam ejus corruptetur putredine pessimâ. *Mich. 2. v. 10.*

4. Et

4. Et Jesus Sacerdos magnus, quasi totius populi peccata portans, indutus erat vestibus sordidis. *Zach. 3. v. 3.*

5. Atque Jesus servator noster consputus fuit, & indignè habitus, ut hisce sordibus peccatorum nostrorum sordes ablueret. *Matt. 26. v. 67.*

6. In menstruis suis invenient eam. *Jerem. 2. v. 24.*

7. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Jerusalem laverit, de medio ejus in spiritu judicii & spiritu ardoris. *Isa. 4. vers. 4.*

8. Nox præcessit, dies autem appropinquavit; abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. *Rom. 13. v. 12.*

9. Eratis aliquando tenebræ. *Ephes. 5. v. 8.*

10. Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. *Ephes. 5. v. 11.*

11. Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus. *I. Joan. 1. v. 6.*

12. Revertere ad Dominum, & avertere ab injustitia tua, & nimis odito execrationem. *Eccli. 17. v. 23.*

13. De execratione & mendacio annuntiabuntur in consummatione: in via consummationis, & non erunt. *Pf. 58. v. 13.*

14. Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium. *Deut. 18. v. 9.*

15. Provocaverunt eum in diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitaverunt. *Deut. 32. v. 16.*

16. Spes illorum abominatio animæ. *Job. 11. v. 20.*

17. Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa suscipient te dentes leonis, dentes ejus interficientes animam hominum, quasi romphea bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas. *Eccli. 21. v. 2. 3. 4.*

C A P V T X I V.

Peccatum & corpori & animo est calamitosum.

I. **C**onceperunt laborem & pepererunt iniquitatem. Ova aspidum ruperunt, & telas aranæ texerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur: & quod confotum est, erumpet in regulum. *Isa. 59. v. 4. 5.*

2. Ut iniquè agerent, laboraverunt. *Hier. 9. v. 5.*
3. Peccatores persequitur malum. *Prov. 13. v. 21.*
4. Qui seminat iniquitatem, metet mala, & virga iræ suæ consummabitur. *Prov. 22. v. 8.*
5. Arguet te malitia tua, & aversio tua increpabit te, scito & vide, quia malum & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum. *Hier. 2. v. 19.*
6. Plagâ inimici percussi te castigatione crudeli, propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. *Hier. 30. v. 14.*
7. Noli facere mala, & non te apprehendent, discede ab iniquo & deficient mala abs te. Fili non semines mala in sulcis injustitiæ, & non metes ea in septuplum. *Eccli. 7. v. 1. 2. 3.*
8. Plus fecit quam potuit, idcirco perierunt. *Jer. 48. v. 36.*
9. Qui perversis graditur viis, concidet semel. *Prov. 28. v. 18.*
10. In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera: & iusti ruinas eorum videbunt. *Prov. 29. v. 16.*
11. Prævaricationes in consummatione tabescant. *Eccli. 40. v. 14.*
12. Super peccatores septuplum: Ad hæc mors, sanguis, contentio, & romphæa, oppressiones fames & contritio & flagella. *Eccli. 40. v. 8. 9.*
13. Anima nequam disperdet, qui se habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in sortem impiorum. *Eccli. 6. v. 4.*
14. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. *Sap. 5. v. 7.*
15. Nihil in terra sine causa fit, & de humo non oritur dolor. *Job. 5. vers. 6.*
16. Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci in Jerusaleme, unde & abstuli omnia spolia aurea & argentea, quæ erant in ea, & misi auferre habitantes Iudæam sine causa. Cognovi ergò quia propterea invenerunt me mala ista: & ecce pereò tristitia magna in terra aliena. *1. Machab. 6. v. 12. 13.*
17. Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardescit. *Prov. 16. v. 27.*

C A P V T X V.

Labores & conatus omnes irritos reddit.

1. **T**Elæ eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. *Isa. 59. v. 6.*

2. Ventum seminabunt, & turbinem metent, culmus stans non est in eo, germen non faciet farina, quod etsi fecerit, alieni comedent eam. *Osea 8. v. 7.*

3. Ephraim pascit ventum, & sequitur æstum: totâ die mendacium & vastitatem multiplicat, &c. *Osea 12. v. 1.*

4. Non salvabit impietas impium. *Eccle. 8. v. 8.*

5. Impius facit opus instabile: seminanti autem justitiam merces fidelis. *Prov. 11. v. 18.*

6. Idcirco pro eo, quod diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum. Quia cognovi multa scelera vestra, & fortia peccata vestra: hostes iusti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta. *Amos 5. v. 11. 12.*

7. Sapientiam & disciplinam qui abjicit, infælix est, & vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum. *Sap. 3. vers. 11.*

C A P V T X V I.

Penas, ærumnasq; accersit temporales ac sempiternas.

1. **P**Rævaricatores quasi spinæ evellentur universi, quæ non tolluntur manibus. Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lanceato, igneque succensæ comburentur usque ad nihilum. *2. Reg. 23. v. 6. 7.*

2. *Ecce*

2. Ecce dies veniet succensa quasi caminus : & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem, stipula : & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem & germen. *Malach. 4. v. 1.*

3. Væ vobis viri impii, qui dereliquistis legem Domini Dei altissimi, & si nati fueritis, in maledictione nascemini, si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra. *Eccli. 41. v. 11. 12.*

4. Quæ seminaverit homo, hæc & metet : quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem, qui autem seminat in Spiritu, & de Spiritu metet vitam æternam. *Gal. 6. v. 7. 8.*

5. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. *Joan. 15. vers. 6.*

6. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem. *Iac. 1. vers. 15.*

7. Timidis autem & incredulis, & execratis & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis & idololatriis, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure : quod est mors secunda. *Apoc. 21. v. 8.*

8. Comedent fructus vitæ suæ, suisque consiliis saturabuntur. *Prov. 1. v. 32.*

9. Vir qui erraverit à via doctrinæ, & in cætu gigantum commorabitur. *Prov. 21. v. 16.*

10. Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendistis : de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis. *Isa. 50. v. 11.*

C A P V T X V I I .

*Animam donis supernaturalibus spoliat, maculat, inficit:
Dæmonis potestati, mortis perpetuæ subjicit.*

1. **H**omo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, & plagis impositis abierunt, semivivo relicto. *Luc. 10. v. 30.*

2. Si laveris te intro, & multiplicaveris tibi herbam burith, macu-
lata

lata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus. *Ier. 2. v. 22.*

3. An parùm vobis est, quod peccastis in Beelphegor, & usque in præsentem diem macula hujus sceleris in vobis permanet? multiq̄ue de populo corruerunt? *Iosue. 2. v. 17.*

4. Dedisti maculam in gloria tua. *Eccli. 4. v. 7.*

5. Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata. *Ephes. 5. v. 27.*

6. Si averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid vivet? omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur. *Ezech. 18. vers. 24.*

7. Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, & dixerunt animæ tuæ. Incurvare ut transeamus, & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus. *Isa. 51. v. 23.*

8. Nequando respiscant à Diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. 1. *Tim. 2. v. 26.*

9. Vos ex Patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis facere. *Joan. 8. v. 44.*

10. O plene omni dolo & fallacia fili Diaboli? *Act. 13. v. 10.*

11. Qui autem faciunt peccatum & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ. *Tob. 12. v. 10.*

12. Homo per malitiam occidit animam suam. *Sap. 16. v. 14.*

13. Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es. *Apoc. 3. v. 1.*

14. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem. *Prov. 8. v. 36.*

C A P V T X V I I I.

*Intellectui cacitatem, ignorantiam, amentiam
conciliat.*

1) **A**udite audientes, & nolite intelligere, & videte visio-
nem, & nolite cognoscere. Excæca cor populi hujus, &
aures ejus aggravata: & oculos ejus claude: ne fortè videat oculis suis,
V & au-

& auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & convertatur, & famem eum. *Isa. 6. v. 9. 10.*

2. Surdi audite, & cæci intuemini ad videndum. Quis cæcus nisi servus meus? & surdus, nisi ad quem nuncios meos misi? quis cæcus, nisi qui venundatus est? & quis cæcus nisi servus Domini? *Isa. 42. v. 18. 19.*

3. Viam pacis nescierunt, & non est iudicium in gressibus eorum. Semitæ eorum incurvatæ sunt eis: omnis, qui calcatur in eis, ignorat pacem. *Isa. 59. v. 8.*

4. Palpavimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis attrectavimus: impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui. *Isa. 19. v. 10.*

5. Stultus populus meus me non cognovit: filii insipientes sunt & vecordes: sapientes sunt, ut faciant mala, benè autem facere nescierunt. *Hier. 4. v. 22.*

6. Educ foras populum cæcum & oculos habentem; surdum & aures ei sunt. *Isa. 43. v. 8.*

7. Audi popule stulte, qui non habes cor: qui habentes oculos non videtis: & aures & non auditis. *Hier. 5. v. 21.*

8. Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis. Scitote Israël stultum Prophetam, insanum virum spiritualem propter multitudinem iniquitatis tuæ & multitudinem amentix. *Osea 9. v. 7.*

9. Ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt. *Soph. 1. vers. 17.*

10. Comederunt alieni robur ejus, & ipse nescivit, sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit. *Osea 7. v. 9.*

11. Et factus est Ephraim sicut columba seducta non habens cor: Ægyptum invocabant, ad Assyrios abierunt. *Osea 7. v. 11.*

12. Evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est cor insipiens eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & quadrupedum & serpentium. *Rom. 1. v. 21. 22. 23.*

13. Cui loquar? & quem contestabor ut audiat? ecce incircumcisæ aures eorum audire non possunt: ecce verbum Domini factum est in opprobrium, & non suscipient illud. *Hier. 6. v. 10.*

14. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos

los Deus in reprobum sensum , ut faciant ea , quæ non conveniunt. *Rom. 1. v. 28.*

15. Qui dicit se nosse eum , & mandata ejus non custodit , mendax est , & in hoc veritas non est. *1. Ioan. 2. v. 4.*

16. Omnis , qui in eo manet non peccat : & omnis qui peccat , non vidit , nec cognovit eum. *1. Ioan. 3. v. 6.*

17. Est via , quæ videtur homini justa : novissima autem ejus deducunt ad mortem. *Prov. 14. v. 12.*

18. Possidebunt parvuli stultitiam , & exspectabunt astuti scientiam *Prov. 14. v. 21.*

19. Ne impiè agas multùm , & noli esse stultus , ne moriaris in tempore non tuo. *Ecclæ 7. v. 18.*

20. Hæc cogitaverunt & erraverunt : excæcavit enim illos malitia eorum , & nescierunt Sacramenta Dei , neque mercedem speraverunt justitiæ , nec judicaverunt honorem animarum sanctarum. *Sap. 2. v. 21. 22.*

21. Palpabunt quasi in tenebris , & non in luce , & errare eos faciet quasi ebrios. *Job. 12. v. 25.*

22. Hæccine reddis Domino popule stulte & insipiens ? nunquid non ipse est Pater tuus , qui possedit te , & fecit , & creavit te ? *Deut. 32. v. 6.*

23. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam , & finem illorum sine honore. *Sap. 5. v. 4.*

C A P V T X I X.

Voluntatem à summo bono avocat , atque in malo obdurat.

1. **D**iligit Dominus filios Israël , & ipsi diligunt vinacia uvarum. *Osee 3. v. 1.*

2. Usquequò parvuli diligitis infantiam , & stulti ea , quæ sibi sunt noxia , cupient , & imprudentes odibunt scientiam ? *Prov. 1. v. 22.*

3. Stupor & mirabilia facta sunt in terra : Prophetæ prophetabant mendacium , & sacerdotes applaudebant manibus suis : & populus meus dilexit talia : quid igitur fiet in novissimo ejus ? *Jer. 5. v. 30. 31.*

4. Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt. *Osea 9. vers. 10.*

5. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. *Pf. 72. vers. 23.*

6. Et gloriati sunt, qui oderunt te in mendacio solennitatis tuæ. *Pf. 73. v. 4.*

7. Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum, & in cornibus ararum eorum. *Fer. 17. v. 1.*

8. Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua: Non est qui judicet iudicium tuum ad alligandum: curationum utilitas non est tibi. *Ier. 30. v. 12. 13.*

9. Durâ cervice, & incircumcisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita & vos. *Act. 7. v. 51.*

10. Ascende in Galaad & tolle resinam, virgo filia Aegypti: frustra multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi. *Ier. 46. v. 11.*

11. Scivi, quia durus es tu, & nervus terreus cervix tua, & frons tuæ ærea. *Isa. 48. v. 4.*

CAPVT XX.

Timorem gignit & angustiam.

1. **F**ortitudo simplicis via Domini: & pavor his qui operantur malum. *Prov. 10. v. 29.*

2. Gaudium iusto est facere iudicium, & pavor operantibus iniquitatem. *Prov. 21. v. 15.*

3. Fugit impius nemine persequente: iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit. *Prov. 28. v. 1.*

4. Frequenter præoccupant pessimâ redarguente conscientia: cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis; semper enim præsumit sæva perturbata conscientia. *Sap. 17. v. 10. 11:*

5. Undique terrebant eum formidines, & involvent pedes ejus. *Job. 18. v. 11.*

6. Dabo pavorem in cordibus eorum in Regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volantis, & ita fugient quasi gladium: cadent.

dent nullo persequente. *Levitici. 29. v. 36.*

7. Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur. *Job. 15. v. 22.*

9. Cùm se moverit ad quærendum panem, novit quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies. *Job. 15. v. 23.*

10. Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut Regem, qui præparatur ad prælium. *Job. 15. v. 24.*

11. Detraxit fortes in fortitudine sua: & cùm steterit non credet vitæ suæ. *Job. 24. v. 22.*

12. Dominum non invocaverunt, illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor. *Pf. 13. v. 5.*

C A P V T XXI.

Pudorem adfert & impudentiam.

1. **Q**uem ergo fructum tunc habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis? nam finis illorum mors est. *Rom. 6. v. 21.*

2. Impius confundit & confundetur. *Prov. 13. v. 5.*

3. **Q**uomodo confunditur fur, quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israël, ipsi & Reges eorum, Principes & Sacerdotes & Prophetæ eorum. *Jer. 2. v. 26.*

4. Confundentur enim ab idolis, quibus sacrificaverunt: & erubescetis super hortis, quos elegeratis, cùm fueritis velut quercus defluentibus foliis, & velut hortus absque aqua. *Isa. 1. v. 29. 30.*

5. Agnitio vultus eorum respondet eis, & peccatum suum, quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt: Væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala. *Isa. 3. v. 9.*

6. Domus Israël attrita fronte & duro corde. *Ezech. 3. v. 8.*

7. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluit erubescere. *Ier. 3. v. 3.*

8. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum, qui autem rectus est, corrigit viam suam. *Prov. 21. v. 29.*

9. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quin potius confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt, quamobrem cadent inter ruentes: in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus. *Ier. 6. v. 15.*

C A P V T X X I I .

In tristitiam desinit ac desperationem.

1. **C**ur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum: nec audiui vocem docentium me, & magistris non inclinavi aurem meam? *Prov. 5. 12. 13.*

2. In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum, qui jucundus eram, & dilectus in potestate mea. Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci. *1. Mach. 6. v. 11. 12.*

3. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuncius præcurrens. *Sap. 5. v. 8. 9.*

4. Quare iratus es, & cur concidit facies tua? Nonnè si benè egeris, recipies: sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit. *Gen. 4. v. 6. 7.*

5. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum. *Rom. 2. v. 9.*

6. Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus lætantium, conticuit dulcedo cytharæ. Cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. *Isa. 24. v. 8. 9.*

7. Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. *Gen. 4. vers. 13.*

8. Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos & post eos ambulabo. *Jer. 2. v. 25.*

9. Desperavimus: post cogitationes enim nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis mali faciemus. *Jer. 18. v. 12.*

10. Factus est dolor meus perpetuus: & plaga, in ea desperabilis re-
nuit curari. *Ierem. 15. v. 18.*

C A P U T X X I I I .

Vires animi & corporis enervat.

1. **E**rit fortitudo vestra, ut favilla stupæ, & opus vestrum quasi scintilla, & succendetur utrumque simul, & non erit, qui extinguat. *Isa. 1. v. 31.*

2. Stupa

2. Stupa collecta Synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis. *Eccli. 21. v. 10.*

3. Comederunt alieni robur ejus, & ipse nescivit, sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit. *Osee 7. v. 9.*

4. Ecce Dominator Dominus exercituum auferet à Jerusalem & à Juda validum & fortem, omne robur panis & omne robur aquæ, fortem & virum bellatorem, Principem super quinquaginta, Et dabo pueros Principes eorum, & effæminati dominabuntur eis. *Isa. 3. v. 1. 2. 3. 4.*

5. Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam. *Pf. 37. v. 3.*

6. Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. *Pf. 37. v. 4.*

7. Remitte mihi: ut refrigerer, priusquam abeam, & amplius non ero. *Pf. 38. v. 14.*

8. Ego dixi Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccavi. *Pf. 40. v. 5.*

9. Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa ejus marcescere facit. *Iob. 33. v. 19.*

10. Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis. *Iob. 33. v. 20.*

11. Tabescet caro ejus, & ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur. *Iob. 33. v. 21.*

12. Appropinquavit corruptioni anima ejus & vita illius mortiferis. *Iob. 33. v. 22.*

13. Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. *Joan. 5. v. 14.*

C A P V T X X I V .

Vitam abbreviat, mortem accelerat.

1. **I**Mpii de terra perdentur: & qui iniquè agunt, auferentur ex ea. *Prov. 2. v. 22.*

2. Quasi tempestas transiens non erit impius: justus autem quasi fundamentum sempiternum. *Prov. 10. v. 25.*

3. Timor Domini apponet dies : & anni impiorum breviabuntur. *Prov. 12. v. 7.*
4. Verte impios, & non erunt : domus autem justorum permanebit. *Prov. 12. v. 7.*
5. Vide impium super exaltatum, & elevatum super cedros Libani. *Pf. 36. v. 35.*
6. Et transivi & ecce non erat, quæsi vi eum & non est inventus locus ejus. *Pf. 36. v. 36.*
7. Ne impiè agas multùm, & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. *Eccle. 7. v. 18.*
8. Video, quia iniquitas finem dabit ei. *Tob. 14. v. 13.*
9. Tanquam fœnum velociter arescent : & quemadmodum olera herbarum citò decident. *Pf. 36. v. 2.*
10. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem : expulsi sunt, nec potuerunt stare. *Pf. 35. v. 13.*
11. Stipendia peccati mors. *Rom. 6. v. 23.*
12. Finis illorum mors. *Rom. 6. v. 21.*
13. Si secundùm carnem vixeritis, moriemini : si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. *Rom. 8. v. 13.*
14. Clementia præparat vitam : & sectatio malorum mortem. *Prov. 12. v. 28.*
15. In semita justitiæ vita iter autem devium ducit ad mortem. *Prov. 22. v. 28.*
16. Per unum hominem peccatum in hanc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *Rom. 5. v. 12.*

C A P V T X X V.

Famam, Honorem, Gloriam destruit.

1. **M**Emoria justì cum laudibus : & nomen impiorum putrescet. *Prov. 10. v. 7.*
2. Nec memor ero nominum eorum per labia mea. *Pf. 15. v. 5.*
3. Sunt quorum non est memoria : perierunt quasi qui non fuerint : & nati sunt, quasi non nati, & filii ipsorum cum ipsis. *Eccle. 44. vers. 9.*

4. Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen ejus in plateis. *Job. 18. v. 17.*

5. Nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum. Umbræ enim transitus est tempus nostrum, & non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo revertitur. *Isap. 2. v. 4. 5.*

6. Dedisti maculam in gloria tua. *Eccli. 47. v. 22.*

7. Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exaltatio ignominia. *Prov. 3. v. 35.*

8. Quis honorificabit exonorantem animam suam. *Eccli. 10. vers. 32.*

9. Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus: timentes autem Dominum glorificat. *Pf. 14. v. 5.*

10. Si ascenderit usque ad cælum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit. *Iob. 20. v. 6.*

11. Quasi sterquilinum in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: ubi est? *Job. 20. v. 7.*

12. Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna. *Iob. 20. v. 8.*

13. Oculus, qui eum viderat non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus. *Job. 20. v. 9.*

C A P V T X V I.

Fortuna bona dilapidat.

1. **T**erra vestra deserta, Civitates vestræ succensæ igni: Regionem vestram coram vobis alieni devorant, & desolabitur sicut in vastitate hostili: Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario. *Isa. 1. v. 7. 8. 9.*

2. Ruit Hierusalem, & Judas concidit: quia lingua eorum, & adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos majestatis ejus. *Isa. 3. v. 8.*

3. Dissipatione dissipabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus est verbum hoc. *Isa. 24. v. 3.*

4. Confractioe confringetur terra, contritione conteretur terra,

commotione commovebitur terra , agitatione agitabitur terra sicut ebrius , & auferetur quasi tabernaculum unius noctis , & gravabit eam iniquitas sua , & corruet , & non adjiciet , ut resurgat. *Is. 24. v. 19. 20.*

5. Nunquid servus est Israël , aut vernaculus ? quare ergo factus est in prædam ? super eum rugierunt leones , & dederunt vocem suam , posuerunt terram ejus in solitudinem : civitates ejus exustæ sunt , & non est qui habitet in eis. Nunquid non istud factum est tibi , quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore , quo ducebat te per viam. *Jer. 2. v. 14. 15. 16. 17.*

6. Dicite gentibus : Ecce auditum est in Hierusalem custodes venire de terra longinqua , & dare super civitates Juda vocem suam. Quasi custodes agrorum facti sunt , super eam in gyro : quia me ad iram provocaverunt : dicit Dominus. Viæ tuæ & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi : ista malitia tua , quia amara , quia tetigit cor tuum. *Jer. 4. v. 16. 17. 18.*

7. Cùm annuntiaveris populo huic omnia verba hæc , & dixerint tibi : quare locutus est Dominus super nos omne malum grande istud ? quæ iniquitas nostra ? & quod peccatum nostrum ? Dices ad eos : quia dereliquerunt me Patres vestri , ait Dominus , & abierunt post Deos alienos , & servierunt. Sed & vos pejus operati estis , quàm Patres vestri : Ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali , ut me non audiat. Et ejiciam vos de terra hac in terram , quam ignoratis vos. *Jer. 16. v. 10. 11. 12. 13.*

8. Quid est Israël , quod in terra inimicorum es ? inveterâsti in terra aliena , coinquinatus es cum mortuis : deputatus es cum descendentibus in infernum. Dereliquisti fontem sapientiæ. Nam si in via Dei ambulâsses , habitâsses utique in pace sempiterna. *Baruch. 3. v. 10. 11. 12. 13.*

9. Ecce dies , ecce venit : egressa est contritio , floruit virga , germinavit superbia , iniquitas surrexit in virga impietatis , non ex eis , & non ex populo , neque ex sonitu eorum : & non erit requies in eis. *Ezech. 7. v. 10. 11.*

10. Et respondebit arrogancia Israël in facie ejus : Et Israël & Ephraim ruent in iniquitate sua , ruet etiam Judas cum eis. *Osea 5. vers. 5.*

11. Calumniam patiens est Ephraim , fractus judicio : quoniam cepit abire post sordes. *Osea 5. v. 11.*

12. Non

12. Non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui. Quotiescunque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium. *Judith 5. v. 17. 18.*

13. Usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem. *Judith 5. v. 21.*

14. Nam & ante hos annos cum recessissent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis à multis nationibus, & plurimi illorum captivi abducti sunt in terram non suam. *Judith 5. v. 22.*

15. Nunc ergo mi Domine, perquire, si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum, & ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subjugati erunt sub jugo potentiae tuae. *Judith 5. v. 24.*

16. Constat Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per Prophetas suas ad populum, quod tradat eum ad Deum pro peccatis suis, & quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israël, tremor tuus super ipsos est. *Judith 11. v. 8. 9.*

17. Nec poterit Israël stare, ante hostes suos, eosque fugiet: quia pollutus est anathemate, non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum, qui hujus sceleris reus est. *Iosue. 7. v. 12.*

18. Alienatus mente Antiochus non considerabat, quod propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum despectio: alioqui nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, sicut Heliodorus missus ad exspoliandum ærarium, etiam hic statim adveniens flagellatus, & repulsus utique fuisset ab audacia. *2. Mach. 5. v. 17. 18.*

19. Inyenerunt sub tunicis interfectorum de donariis Idolorum, à quibus lex prohibet Judæos: omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse. *2. Mach. 1. v. 40.*

20. Væ eis, quoniam recesserunt à me: vastabuntur, quia prævaricati sunt in me: & ego redemi eos: & ipsi locuti sunt contra me mendacia. *Osee 7. v. 13.*

21. Projecit Israël bonum, inimicus persequetur eum: *Osee 8. vers. 3.*

22. Cæpi percutere te perditione super peccatis tuis. Tu comedes & non saturaberis: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes, &

non salvabis : & quos salvaveris , in gladium dabo. Tu seminabis & non metes : tu calcabis olivam & non ungeris oleo , & mustum , & non bibes vinum. *Mich. 6. v. 13. 14.*

23. *Justitia elevat gentem : miseros autem facit populos peccatum. Prov. 14. v. 34.*

24. *Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias & injurias , & contumelias & diversos dolos. Eccli. 10. v. 8.*

C A P V T XXVII.

Sobolem & Posteritatem exstirpat.

1. **N**on erit semen ejus , neque progenies in populo suo , nec nullæ reliquæ in regionibus ejus. *Iob. 18. v. 19.*
2. *Da eis Domine : quid dabis eis ? da eis vulvam sine liberis & ubera arentia. Osea 9. v. 14.*
3. *Percussus est Ephraim : radix eorum exsiccata est , fructum nequaquam facient. Osea 9. v. 16.*
4. *Scribe virum istum sterilem ; virum qui in diebus suis non prosperabitur , nec enim erit de semine ejus vir , qui sedeat super solium David , & potestatem habeat ultra in Juda. Ier. 22. v. 30.*
5. *Ephraim quasi avis avolavit gloria eorum à partu , & ab utero , & à conceptu. Osea 9. v. 11.*
6. *Ramos ejus arefaciet flamma , & auferetur Spiritu oris sui. Iob. 15. v. 30.*
7. *Semen impiorum peribit. Ps. 36. v. 28.*
8. *Reliquiæ impiorum interibunt. Ps. 36. v. 38.*
9. *Congregatio hypocritæ sterilis. Job. 15. v. 34.*
10. *Consumat brachia illius primogenita mors. Job. 18. v. 13.*
11. *Quod etsi enutrierint filios suos , absque liberis eos faciam in hominibus. Osea 9. v. 12.*
12. *Perdam Babylonis nomen , & reliquias , & germen , & progeniem , dicit Dominus. Isa. 14. v. 22.*
13. *Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos ; & radices immundæ super cacumen petrae sonant. Eccli. 40. v. 41.*
14. *Quod etsi genuerint , interficiam amantissima uteri eorum. Osea 9. v. 16.*

CAPUT XXVIII.

*Odit Deus non impium modò , & impietatem ejus ,
sed & ipsius munera , sacrificia , festa.*

1. **S**imiliter autem odio sunt Deo , impius , & impietas ejus. *Sap. 14. v. 9.*
2. Odisti omnes , qui operantur iniquitatem : perdes omnes , qui loquuntur mendacium. *Pf. 5. v. 6.*
3. Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus. *Pf. 5. vers. 7.*
4. Incipiam te evomere ex ore meo. *Apoc. 3. v. 16.*
5. Victimæ impiorum abominabiles Domino : vota justorum placabilia. *Prov. 15. v. 8.*
6. Hostiæ impiorum abominabiles , quia offeruntur ex scelere. *Prov. 21. v. 27.*
7. Dona iniquorum non probat Altissimus , nec respicit in oblationes iniquorum : nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. *Eccle. 34. v. 23.*
8. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum ? dicit Dominus plenus sum. Holocausta arietum , & adipem pinguium , & sanguinem vitulorum & agnorum , & hircorum nolui. Ne offeratis ultrà sacrificium frustrà : incensum abominatio est mihi. Neomeniam , & Sabbathum , & festivitates alias non feram , iniqui sunt cætus vestri : calendas vestras , & solemnitates vestras odivit anima mea : facta sunt mihi molesta , laboravi sustinens. *Isa. 1. v. 11. 12. 13. 14.*
9. Odi & projecì festivitates vestras : & capiam odorem cætuum vestrorum : Quodsi obtuleris mihi holocaustomata , & munera vestra non suscipiam : Aufer à me tumultum carminum tuorum , & cantica Lyre tuæ non audiam. *Amos 5. v. 21. 22. 33.*

CAPVT XXIX.

Improperat Deus collata, in peccatorem Beneficia.

1. **S**I inimicus meus maledixisset mihi, sustinuisssem utique. Et scitis qui oderat me, super me magna locutus fuisset: abscondissem me forsitan ab eo. Tu verò homo unanimes, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum consensu. *Psf. 54. v. 13. 14. 15.*

2. Audite Cæli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivit & exaltavit: ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognovit, & populus meus non intellexit. *Isa. 1. v. 2. 3.*

3. Ego plantavi te vineam electam, omne semen verum: quomodo ergo conversa es mihi in pravum vinea aliena. *Ier. 2. v. 21.*

4. Quid invenerunt Patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt? & non dixerunt: ubi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Ægypti, qui traduxit nos per desertum? Induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructum ejus, & optima illius: & ingressi contaminastis terram meam, & hæreditatem meam posuistis in abominationem. *Ier. 2. v. 5. 6. 7.*

5. Expandi manus meas toto die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. *Isa. 65. v. 2.*

6. Vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non fuit, qui me aspiceret: despexistis omne consilium meum, &c. *Prov. 1. v. 24.*

CAPVT XXX.

Exhortatur Deus ad deponenda Peccata.

1. **L**Avamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perversè, discite benefacere: quærite Judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam. *Isa. 1. v. 16. 17.*

2. Lava à malitia cor tuum Jerusalem, ut salva fias : usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ ? *Yere. 4. v. 14.*

3. Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam ? & quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis ? *Hier. 2. vers. 18.*

4. Quasi spurcitiam detestaberis, & velut inquinamentum, ac sordes abominationi habebis, quia anathema est. *Deut. 7. v. 26.*

5. Tu reliquisti me, dicit Dominus : retrorsum abiisti ; & extendam manum meam super te, & interficiam te : laboravi rogans. *Ier. 15. v. 6.*

6. Prævaluerunt sermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis suis, ut non biberent vinum : & non biberunt usque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui : ego autem locutus sum ad vos de manè consurgens & loquens, & non obedistis mihi. *Jer. 35. vers. 14.*

7. Convertimini, sicut in profundum recesseratis filii Israël. *Isa. 31. v. 6.*

8. Ergò saltem amodò voca me : Pater meus dux virginitatis meæ tu es. *Ier. 3. v. 4.*

9. Revertere avertatrix Israël, ait Dominus. & non avertam faciem meam à vobis : quia sanctus ego sum, dicit Dominus, & non irascat in perpetuum. *Jer. 3. v. 12.*

10. Nunquid voluntatis meæ est mors impii dicit Dominus Deus. & non ut convertatur à viis suis & vivat ? *Ezech. 18. v. 23.*

11. Usquequò parvuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam ? convertimini ad correctionem meam : en proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea. *Prov. 1. v. 22. 23.*

12. Convertimini & agite pænitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris : & non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite à vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis. & facite vobis cor novum, & spiritum novum : & quare moriemini domus Israël ? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus : revertimini & vivite. *Ezech. 18. v. 30. 31. 32.*

13. Confundimini & erubescite super viis vestris domus Israël. *Ezech. 36. v. 32.*

14. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego refic iam

ficiam vos. *Matt. 11. v. 28:*

15. Tollite jugum meum super vos : jugum enim meum suave est, & onus meum leve. *Matt. 11. v. 29. 30.*

16. O, ô fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus : O Sion fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis. *Zach. 2. v. 6. 7.*

CAPVT XXXI.

*Pollicetur Deus pœnitentibus misericordiam, gratiam,
atque alia corporis & animi dona.*

1. **E**T percutiam cum eis fœdus in die illa, cum bestia agri & cum volucre cœli, & cum reptili terræ : & arcum & gladium, & bellum conteram de terra : & dormire eos faciam fiducialiter, & sponsabo te mihi in sempiternam : & sponsabo te mihi in iustitia & iudicio, & in misericordia, & in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide : & scies, quia ego Dominus. Et erit in die illa : Exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cœlos, & illi exaudient terram. Et terra exaudiet triticum, & vinum & oleum : & hæc exaudient Israël. Et seminabo eam mihi in terra, & miserebor ejus, quæ fuit absque misericordia, & dicam non populo meo : populus meus es tu : & ipse dicit : Deus meus es tu : *Osea. 2. v. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.*

2. Propter hoc, ecce ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem : & loquar ad cor ejus. *Osea. 2. v. 14.*

3. Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontaneè : quia aversus est furor meus ab eis. Ero quasi ros, Israël germinabit sicut liliū, & erumpet radix ejus ut Libani. Quis sapiens, & intelliget ista? intelligens, & sciet hæc? quia rectæ viæ Domini, & iusti ambulabunt in eis, prævaricatores verò corruent in eis. *Osea 14. vers. 5. 6. 9. 10.*

4. Ne timeas, quia ego tecum sum : ne declines, quia ego Deus tuus : confortavi te, & auxiliatus sum tibi, & suscepit te dextera iusti mei. Ecce confundentur & erubescunt omnes, qui pugnant adversum te : erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi. Noli sinere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israël : ego auxiliatus sum tibi,

tibi, dicit Dominus, & redemptor tuus sanctus Israel. *Isa. 14. v. 10. 11. 14. 15.*

5. Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet: in veritate educet iudicium. *Isa. 42. v. 5.*

C A P V T X X X I I .

Alia ad maturam conversionem exhortationes.

1. **N**on tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. *Eccli. 5. v. 8. 9.*

2. Ne dixeris, peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. *Eccli. 5. v. 4.*

3. Ne adjicias peccatum super peccatum: & ne dicas: Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. *Eccli. 5. v. 7.*

4. Et hoc scientes tempus: quia hora est jam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quàm cum credidimus: Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergò opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in die honestè ambulemus, non in commestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudiciis, non in contentione & æmulatione: sed induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis. *Rom. 13. v. 11. 12. 13. 14.*

5. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergò legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. *2. Cor. 5. v. 19. 20.*

6. Has ergò habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritûs, perficientes sanctificationem in timore Dei. *2. Cor. 7. v. 1.*

7. Surge, qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. *Ephes. 5. v. 14.*

8. Convertere ad Dominum & relinque peccata tua: precare ante
Y
faciem

faciem Domini, & minue offendicula. Revertere ad Dominum, & avertere ab injustitia tua, & nimis odito execrationem: & cognosce justitias & judicia Dei, & sta in sorte propositionis, & orationis altissimi Dei. *Eccli. 17. v. 21. 22. 23. 24.*

9. Hoc igitur dico, & testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut & gentes ambulant in vanitate sensus sui: tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum, qui desperantes semetiplos tradiderunt impudicitæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiã. *Ephes. 4. v. 17. 18. 19.*

C A P V T X X X I I I .

Vox peccatoris proponentis redire ad Deum & peccatum suum agnoscentis.

1. **V**adam & revertar ad virum meum priorem: quia bene mihi erat, tunc magis, quàm nunc. *Osee 2. v. 7.*

2. In se autem reversus, dixit: quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor? surgam & ibo ad Patrem meum & dicam ei: Pater peccavi in cælum & coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Luc. 15. v. 17. 18. 19.*

3. Dominus Deus noster, possederunt nos Domini absque te, tantum in te recordamur nominis tui. *Isa. 26. v. 13.*

4. Peccavi valdè in hoc facto: sed precor Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stultè egi nimis. *2. Reg. 24. v. 10.*

5. Deus meus confundor, & erubescor levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creverunt usque ad cælum. *1. Esdra 9. v. 6.*

6. Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi. *Iob. 33. v. 24.*

C A P V T XXXIV.

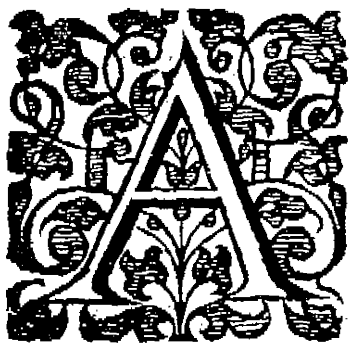
Iaculatoria dolentis de admissis peccatis.

1. **P**eccavi, quid faciam tibi, ô custos hominum? *Iob. 7. v. 20.*
2. Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. *Pf. 50. v. 5.*
3. Peccavimus cum Patribus nostris: injustè egimus, iniquitatem fecimus. *Pf. 105, v. 6.*
4. Iniquitates meæ diviserunt inter me, & Deum meum, & peccata mea absconderunt faciem ejus à me, ne exaudiret: manus enim meæ pollutæ sunt sanguine, & digiti mei iniquitate. Labia mea locuta sunt mendacium, & lingua mea iniquitatem fatur. *Isa. 59. v. 2. 3.*
5. Multiplicatæ sunt infirmitatès meæ coram te, & peccata mea responderunt mihi, quia scelera mea mecum, & iniquitatès meas cognovi: peccare & mentiri contra Dominum, & averlus sum, ut irem post tergum Domini, ut loquerer calumniam & transgressionem: concepi, & locutus sum de corde verba mendacii. *Isa. 59. v. 12.*
6. Duo mala feci Deus meus, te dereliqui fontem aquæ vivæ, & fodi mihi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. *Hier. 2. v. 13.*
7. Scio iniquitatem meam: quia in Dominum Deum prævaricatus sum & dispersi vias meas alienis, sub omni ligno frondoso, & vocem tuam non audivi. *Hier. 3. v. 13.*
8. Quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempserit Deus meus. *Hier. 3. v. 20.*
9. Pater peccavi in cælum & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus; fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Luc. 15, v. 19.*
10. Quid feci? vox sanguinis fratris mei (Christi) clamat ad te Domine de terra. *Gen. 4. v. 10.*
11. Peccavi Domino, transfer Domine peccatum meum. *2. Reg. 12. v. 13.*
12. Ne reputes mihi, Domine mi, iniquitatem, neque memineris injuriarum servi tui: agnosco enim servus tuus peccatum meum. *2. Reg. 19. v. 19. 20.*

LIBER III.

De Virtutibus Theologicis, ac Cardinalibus, Vitiisque oppositis.

P R Æ F A T I O.

Lata libro secundo Divina Eloquia sunt de mediis assequendi finem nostrum ultimum, qui est suprema nostra beatitudo, & de impedimentis, ab ejusdem consecutione nos retardantibus, sive de virtutibus & vitiis, ac peccatis in genere. Nunc ut majore cum distinctione procedam, agendum hoc libro speciatim de virtutibus Theologicis, Fide, Spe, Charitate, de Cardinalibus item, Prudentia, Iustitia, Temperantia, Fortitudine, & omnibus hic annexis. Denique de vitiis ac peccatis oppositis secundum doctrinae ordinem posterioribus, uti superioris libri Prooemio pluribus declaratum est. Erit igitur Tractatus hic veluti quidam Gladius Spiritus e Sacro Divinarum Scripturarum arma-

men-

mentario depromptus , ad regna subvertenda vitiorum , & virtutum omnium Christianarum Imperium stabiliendum. Cujus nomenclationis ratio pluribus declarabitur Proœmio & Introductione libri quarti sequentis.

P A R S I.

Fides Divina, & vitia opposita.

DE virtute fidei differunt Scholastici cum Magistro in tertium librum sententiarum distinctione 23. & duabus sequentibus. Et cum Divo Thoma *secunda secunde à questione 1. usque ad 16. inclusive*, de eadem prolixè agunt , qui hujus temporis controversias pertractant, præsertim in materia de fide justificante , ut Bellarminus , Valentia , Michaël Medina , Stapletonus , Albertus Pighius , & alii. Porro Fides Christiana primum non dignitate quidem , sed generatione & ordine locum obtinet inter virtutes Theologicas , quas principium & finem fide-
lium Divus Ephrem. Tria fundamenta , quibus Christi Templum , & Christiana omnis structura confurgit , Clemens Alexandrinus *lib. 5. Stromatum* ; Tria , quibus omnis scientia & Prophecia militat , Magnus Augustinus *lib. 1. de doctrina Christiana cap. 37.* Tria denique , per quæ perducimur ad similitudinem creaturis Trinitatis ; Rupertus *lib. 6. de glorificatione Trinitatis*

tatis cap. 19. appellat. Varia fidei acceptio videri potest
 Dissertatione priore de Iustificatione Christiana. art.
 10. num. 74. Fidei opponitur incredulitas, cuius præ-
 cipuæ species sunt Hæresis & Apostasia. Blasphemia,
 quam aliqui his addunt, proprie repugnat laudi Dei.
 De qua infra. Par. 6. c. 30.

C A P V T P R I M V M.

*Fides Orthodoxa non nititur persuasione
 humanâ.*

1. **P**Rædicatio nostra non in persuasilibus humanæ sapientiæ
 verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis: ut fides
 vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.
 1. ad Cor. 2. v. 4.

2. Notum vobis facio Evangelium, quod Evangelizatum est à
 me, quoniam non est secundum hominem, neque enim ego, ab ho-
 mine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. ad
 Gal. 1. v. 12.

3. Cum accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud,
 non ut verbum hominum, sed sicut est verè verbum Dei. 1. ad Thess.
 2. v. 13.

4. Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei
 majus est, quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est, quo-
 niam testificatus est de filio suo. Qui credit in filium Dei, habet te-
 stimonium Dei in se. 1. Ioan. 5. v. 9.

C A P V T II.

Sed autoritate purè divinâ.

1. **B**Eatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non reve-
 lavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. Matth. 16.
 vers. 17.

2. Qui

2. Qui credit in me, non credit in me, sed in eum, qui misit me. *Ioan. 12. v. 44.*
3. Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me, Patris. *Ioan. 7. v. 16.*
4. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscat de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar. *Ioan. 7. v. 17.*
5. Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se. *2. Joan. 5. v. 10.* Vide plura C. 5.

C A P V T III.

Revelatio Universalis & particularis, immediata & mediata.

1. **E**untes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. *Marc. 16. v. 15.*
2. Fides vestra annunciatur in universo mundo. *ad Rom. 1. v. 8.*
3. Opportebat prædicari in nomine ejus pænitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. *Luc. ult. v. 47.*
4. Credit Abraham Deo, & reputatum est ei ad justitiam. *Gen. 15. v. 6.*
5. Eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa & Samaria. *Act. 1. v. 8.*
6. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. *1. ad Cor. 13. v. 12.*
7. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Ioan. 1. v. 9.*
8. Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. *1. Tim. 2. v. 4.*

C A P V T IV.

Veritas prima.

1. **E**st autem Deus verax, omnis autem homo mendax. *Rom. 3. v. 4.*
2. Ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus. *Heb. 6. v. 18.*
3. Deus fidelis & absque ulla iniquitate. *Deut. 32. v. 4.*

4. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. *Matt. 24. v. 35.*

5. Det vobis Deus Spiritum Sapientiæ, & revelationis in agnitione ejus, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vocationis vestræ, & quæ divitiæ gloriæ, hæreditatis ejus in sanctis, & quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus secundum operationem potentiæ virtutis ejus. *ad Ephes. 1. v. 17.*

C A P V T. V.

Fidei natura, firmitas, certitudo.

1. **E**st autem Fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. *Heb. 11. v. 1.*
2. Hanc vocem audivimus de cælo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto, & habemus firmam propheticum sermonem: cui benefacitis attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco donec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris. *2. Pet. 1. v. 18. 19.*
3. Licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit. *Gal. 1. v. 8. 9.*
4. Gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum, hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei. *2. ad Theff. 2. v. 13.*
5. Deum nemo vidit unquam, unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. *Ioan. 1. v. 18.*
6. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. *Psal. 92. v. 5.*
7. Contestante Deo signis & portentis, & variis virtutibus & Spiritus Sancti distributionibus secundum suam voluntatem. *Heb. 2. vers. 4.*
8. Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est. *Ephes. 2. v. 8.*
9. Sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus. *Osee 2. vers. 20.*

C A P V T V I.

Vnititas, Neceſſitas, Vtilitas.

1. **V**Nus Dominus, una fides, unum Baptiſma. *Ephes. 8. v. 4. 5.*
2. In Chriſto Ieſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium: ſed fides, quæ per charitatem operatur. *Gal. 5. v. 6.*
3. Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo, credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit. *Heb. 11. v. 6.*
4. Non eſt in alio aliquo ſalus: neque enim aliud eſt nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri. *Act. 4. v. 12.*
5. Non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriã veſtri faciens in orationibus meis: ut Deus Domini noſtri Ieſu Chriſti Pater gloriæ det vobis Spiritum ſapientiæ, & revelationis in agnitionem ejus: illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis, quæ ſit ſpes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in ſanctis, & quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus. *Ephes. 1. v. 16. 17. 18. 19.*
6. Beatiffimus Iſraël, quia quæ Deo placent, manifeſta ſunt vobis. *Baruc. 4. v. 4.*
7. Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis. *Pſ. 147. v. 9.*
8. Iam non eſtis hospites, & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei. *Ephes. 2. v. 19.*
9. Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem fortis ſanctorum, in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, *ad Colof. 1. v. 12. 13. 14.*
10. Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. Veruntamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucri faciam. *Philip. 3. v. 7. 8.*

11. Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic: transi, & transibit. *Matt. 17. v. 19.*

C A P V T . V I I .

Fides viva, & mortua.

1. **I**ustus in fide sua vivet. *Abac. 2. v. 4.*
2. **I**ustificati ex fide pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum. *Rom. 5. v. 1.*
3. Iustitia Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum: non enim est distinctio. *Rom. 3. v. 22.*
4. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum. *Act. 10. v. 43.*
5. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. *Marc. 16. v. 16.*
6. Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus. *Ioan. 1. v. 12.*
7. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Joan. 3. v. 16.*
8. Ego sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet unquam: Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam. *Ioan. 6. v. 35. 47.*
9. Amen amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transit à morte in vitam. *Joan. 5. v. 24.*
10. Qui credit Deo, attendit mandatis, & qui confidit illi, non minorabitur. *Eccli. 32. v. 28.*
11. Sed dicit quis, tu fidem habes, & ego habeo opera, ostende mihi fidem tuam sine operibus: & ostendam tibi ex operibus fidem meam. *Iac. 2. v. 18.*
12. Quid prodest, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides salvare eum? si autem frater & soror nudi sunt, & indigeant victu quotidiano: dicat autem aliquis

ex.

ex vobis : ite in pace, calefacimini & saturamini : non dederitis autem, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit : sic & fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. *Iac. 2. v. 14. 15. 16. 17.*

13. Multi ex Principibus crediderunt in eum, sed propter Phariseos non confitebantur, ut è Synagoga non ejicerentur : dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam Dei. *Joan. 12. v. 42.*

14. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. *Matt. 19. v. 17.*

C A P V T V I I I.

Exhortatio ad vitam fide dignam, & ad perseverantiam in fide.

1. **O** Bsecro vos ego vincus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis. *Ephes. 4. v. 1.*
2. Tantum dignè Evangelio Christi conversamini, ut sive cum venero, & videro vos, sive absens audiam de vobis : quia statis in uno spiritu unanimes collaborantes fidei Evangelii.
3. Non cessamus pro vobis orantes & postulantes, ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei. *Coloss. 1. v. 10.*
4. Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui. *Prov. 22. v. 28.*
5. State in fide. *1. Cor. 16. v. 13.*
6. Hæc dicit Dominus : state super vias & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea : & invenietis refrigerium animabus vestris. *Jerem. 6. v. 16.*
7. O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus ? *Gal. 3. v. 1.*
8. State & nolite iterum jugo servitutis contineri. *Gal. 5. v. 1.*
6. Currebatis benè : quis vos impedivit veritati non obedire ? *Gal. 5. v. 7.*
10. Jam non sumus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. *Ephes. 4. v. 14.*

11. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. *Heb. 13. v. 9.*
 12. Satagite autem per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciat. *2. Pet. 1. v. 10.*

CAPUT IX.

Confessio Fidei externa & interna.

1. **Q**ui me erubuerit & meos sermones: hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. *Luc. 9. v. 26.*
2. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. *Rom. 10. v. 10.*
3. Ex Principibus multi crediderunt in eum, sed propter Pharisaeos non confitebantur, ut e Synagoga non eicerentur, dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei. *Joan. 12. vers. 42. 43.*
4. Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judæos, jam enim conspiraverunt Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieri. *Joan. 9. v. 22.*
5. Filii Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. *Tob. 2. v. 18.*
6. Per quem accepimus gratiam & Apostolatam ad obediendum fidei in omnibus gentibus. *Rom. 1. v. 5.*
7. Per fidem enim ambulamus. *2. Cor. 5. v. 7.*
8. Supercrevit fides vestra, & abundat charitas vestra uniuscujusque vestrum in invicem. *2. Thess. 1. v. 3.*
9. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extingueri. *Ephes. 6. v. 16.*
10. Qui me negaverit coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo, qui est in caelis. *Matt. 10. v. 32.*
11. Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. *Act. 5. v. 19.*

C A P V T X.

Magna Fidei Exempla.

1. **C**redidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam. *Gen. 15. v. 6.*
2. Expectate hic cum astito: ego autem & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. *Gen. 22. v. 5.*
3. Intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus: & procidentes adoraverunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham. *Matt. 2. v. 11.*
4. Dicebat intra se: si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero. *Matt. 9. v. 21.*
5. Dicit eis Iesus: creditis, quia hoc possum facere vobis? dicunt ei: utique Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum, & comminatus est illis Iesus dicens: videte ne quis sciat. *Matt. 9. v. 28. 29. 30.*
6. Rogabant eum, ut vel simbriam vestimenti ejus tangerent: & quicumque tetigerunt, salvi facti sunt. *Matt. 14. v. 36.*
7. O Mulier! magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora. *Matt. 15. v. 28.*
8. Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. *Luc. 1. v. 45.*
9. Videns Iesus fidem illorum, dixit Paralytico: confide fili, remittuntur tibi peccata tua. *Matt. 9. v. 2.*
10. Fides tua te salvam fecit: Vade in pace. *Luc. 7. v. 50.*

C A P V T XI.

*Orationes jaculatorie ad excitandam & augendam
Fidem.*

1. **D**omine adauge nobis fidem. *Luc. 17. v. 5.*
2. **C**redo Domine, adjuva incredulitatem meam. *Mar. 9. vers. 24.*

3. Da mihi Domine fidem, sicut granum sinapis. *Luc. 17. v. 6.*
4. Credo videre bona Domini in terra viventium. *Pf. 26. v. 13.*
5. Scio, cui credidi, & certus sum, quia potens est, depositum meum servare in illum diem. *2. Tim. 1. v. 12.*

C A P V T X I I.

Incredulitas.

1. **Q**ui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso, justus autem in fide sua vivet. *Abacuc. 2. v. 4.*
2. Qui non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filii Dei, qui credit in filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. *Joan. 3. v. 18. 36.*
3. Si non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro. *Joan. 3. v. 24.*

C A P V T X I I I.

Impedimenta Fidei & Adiumenta.

1. **Q**uomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non quæritis? *Joan. 5. v. 4.*
2. Optimum est gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulanti in eis. *Heb. 13. v. 9.*
3. Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria. *Prov. 25. v. 27.*
4. Mel invenisti, comede, quod sufficit tibi, ne fortè satiatus evomas illud. *Prov. 25. v. 16.*
5. Habens fidem, & conscientiam bonam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt, *1. ad Timoth. 1. v. 19.*
6. Propter incredulitatem fracti sunt: tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat. Vide ergò bonitatem & severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem, in te autem bonitatem Dei, si per-

permanferis in bonitate, alioquin & tu excideris. Rom. 11. v. 20.
21. 22.

C A P V T X I V.

Incredulitatis exempla.

1. **D**Ixit autem Elifeus: cras modius similæ uno statere erit: Respondens autem unus de Ducibus ait. Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, nunquid poterit esse, quod loqueris? Qui ait: videbis oculis tuis, & inde non comedes. 4. Reg. 7. v. 2.
2. Dixit Zacharias ad Angelum: unde hoc sciam? Ego enim sum Senex, & uxor mea processit in diebus suis: & respondens Angelus dixit ei: Ecce eris tacens & non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant: pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. Luc. 1. v. 20.
3. Non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum. Matt. 13. v. 58.
4. Continuò Iesus extendens manum apprehendit eum, & ait illi: modicæ fidei, quare dubitasti? Matt. 14. v. 31.
5. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus Joan. 20. v. 27. 28.

C A P V T X V.

Apostasia à Fide.

1. **S**Icut avis transmigrans de nido suo, sic vir, qui derelinquit locum suum. Prov. 27. v. 8.
2. Sidera errantia, quibus procella tenebrarum servata est in æternum. Epist. Jud. 13.
3. Salva animam tuam & noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione, sed in monte saluum te fac, ne & tu simul pereas. Respiciensque uxor ejus post se versa est in statuam salis. Gen. 19. v. 17. 26.
4. Memor esto, unde excideris, & age pænitentiam, & prima opera.

opera fac: sin autem venio tibi, movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. *Apoc. 2. v. 5.*

5. Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestis, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt, nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi, & prolapsi sunt, rursus rehovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & ostentui habentes. *Heb. 6. v. 4. 5. 6.*

6. Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam expectatio Judicii. *Heb. 10. v. 26. 27.*

C A P V T X V I.

Hæreticorum Tituli proprii ac præcipui.

1. **F**alsi Prophetæ & lupi rapaces. *Matt. 7. v. 15. & Act. 20. v. 29.*
2. Fures & latrones. *Joan. 10. v. 8.*
3. Lupi, Pardi, Leones, Ursi, Aspides, Reguli. *Isa. 11. v. 6. 7. 8.*
4. Canes reversi ad vomitum, Sues lotæ in volutabro luti. *2. Pet. 2. v. 22.*
5. Illusores. *2. Pet. 3. v. 3.*
6. Pseudo-Prophetæ & Magistri mendaces. *2. Pet. 2. v. 1.*
7. Antichristi. *1. Ioan. 2. v. 18.*
8. Canes & mali operarii. *Philipp. 3. v. 2.*
9. Vulpes, quæ demoliuntur vineas. *Cant. 2. v. 15.*
10. Similes sunt Vulpibus Samsonis. *Judic. 15. v. 4.*
11. Ministri Satanæ. *2. Cor. 11. v. 15.*
12. Zizania. *Matt. 13. v. 26.*
13. Hæresis per Antonomaziam vocatur delictum. *ad Tit. 3. v. 10.*

C A P V T X V I I.

Hæreses nata ex vita vitiosa, & justè à Deo permixsa.

1. **Q**uemadmodum Ioannes & Mambres restiterunt Moyfi, ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. *2. Tim. 3. v. 8.*

7. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis. 1. Ioan. 2. v. 19.

3. In novissimis temporibus discedent quidem à fide. 1. Tim. 4. vers. 1

4. Oportet & hæreses esse: ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. 1. Cor. 11. v. 19.

C A P V T X V I I I.

Hæreticorum ignorantia, superbia, pertinacia & alia vitia.

1. **S**I quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspensiones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem. 1. ad Tim. 6. v. 3. 4. 5.

2. Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa. Et erunt homines seipso amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores magis, quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. Tim. 3. v. 1. 2. 3. 4. 5.

3. Ejusmodi Pseudo-Apostoli sunt operarii subdoli transfigurantes se in Apostolos Christi, & non mirum, ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur, velut ministri justitiæ: quorum finis erit secundum opera ipsorum. 2. Cor. 11. v. 13. 14. 15.

4. Hujusmodi Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Rom. 16. v. 18.

5. Ex his sunt, qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis. 2. ad Tim. 3. v. 6.

6. Caeteratam habentes suam conscientiam. *I. ad Tim. 4. v. 2.*
7. Quibus iudicium jam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat. Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, &c. *2. Pet. 2. vers. 4.*

C A P V T X I X.

Hæretici fugiendi & puniendi.

1. **H**æreticum hominem post unam vel secundam correptionem de vita: sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. *ad Tit. 3. v. 10. 11.*
2. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. *Matt. 7. v. 15.*
3. Rogo vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones & offencicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt: & declinate ab illis. *Rom. 16. v. 17.*
4. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis, qui enim dicit illi ave, communicat operibus ejus malignis. *2. Joan. Epist. v. 10. 11.*
5. Videte canes, videte malos operarios. *Philip. 3. v. 2.*
6. Qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israël. *Deut. 17. v. 12.*
7. Propheta qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo: quæ ego non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. *Deut. 18. v. 20.*

C A P V T X X.

Fuerunt jam inde à temporibus Apostolorum.

1. **H**abens fidem & bonam conscientiam, quam quidam Hæpellenes, circa fidem naufragaverunt: ex quibus est Hymenæus, & Alexander, quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare. *I. ad Tim. 1. v. 19.*

2. Ex

2. Ex quibus est Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt, dicentes, resurrectionem esse factam. 2. *ad Tim. 2. v. 18.*

3. Filioli, novissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit: nunc Antichristi multi facti sunt. Unde scimus, quia novissima hora est, &c. *supra C. 17. n. 2.*

4. Multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum venisse in carne: hic est seductor & Antichristus. 2. *Ioan. v. 7.*

5. Subintroierunt quidam homines, qui olim præscripti sunt ad hoc iudicium impij: Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam: & solum Dominatorem & Dominum nostrum Jesum Christum negantes. *Iuda v. 4. & 5.*

C A P V T XXI.

Orationes Iaculatoria adversus Hæreses & Hæreticos.

1. **D**uo rogavi te, ne deneges mihi, antequam moriar, vanitatem & verba mendacia longè fac à me. *Prov. 30. v. 7. 8.*

2. Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum, ut excludant eos, qui probati sunt argento. *Pf. 67. v. 33.*

*Vide Librum Axiomatum, verbo: Fides divina & humana,
& hic supra. C. 11.*

P A R S II.

Spes Theologica, & vitia opposita.

P R Æ F A T I O.

Spes est expectatio certa beatitudinis ex DEI gratia & nostris meritis. Ita communiter definiunt Theologi cum Magistro *Libro 3. Sententiarum distinct. 26* nomine Spei aliquando signabitur passio appetitus sensitivi, de qua in libro *Axiomatum*, titulo de passionibus, aliàs affectio voluntatis, vel naturalis, vel infusa & supernaturalis, & hæc dicitur Spes Christiana, quæ 4. modis accipitur, nam aliquando sumitur pro ipsa re, quam speramus, ut *ad Titum 2. vers. 13. & Rom. 8. vers. 24.* interdum de illo dicitur, in quem speramus ut *Psal. 90. vers. 9.* verum communiùs pro actu, vel habitu, quo speramus; pro actu quidem, *ad Rom. 8. vers. 24.* pro habitu verò *Iob. 19. vers. 27. & 1. Cor. 13. vers. 13.* ut ex allegandis mox S. *Paginæ* testimoniis constabit, atque hoc tertio modo. Spes actualis dicitur, expectatio beatitudinis in clarâ DEI visione, & fruitione perfectâ consistentis, quandoquidem hoc est primarium objectum Spei, ad quod reliqua sperata referuntur, ut rectè docet S. *Thomas secunda secunde quæst. 17. art. 2. ad secundum.* Spei opponitur desperatio & præsumptio.

CAPUT PRIMUM.

Varia Spei acceptio.

1. **N**unc autem manent Fides, Spes, Charitas tria hæc. 1. Cor. 13. v. 13.
2. Reposita est hæc Spes mea in sinu meo. *Iob.* 19. v. 2.
3. Spe salvi facti sumus. *Rom.* 8. v. 24.
4. Tu es Domine Spes mea. *Psal.* 90. v. 9.
5. Expectantes beatam Spem. *ad Titum.* 2. v. 13.
6. Spes, quæ videtur, non est Spes. *Rom.* 8. v. 24.

CAPUT II.

Fructus Sperantis in DEO.

1. **R**espicite filii nationes hominum, & scitote quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Quis enim permansit in mandatis ejus & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? quoniam pius & misericors est Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in veritate. *Eccli.* 2. v. 11. 12. 13.

2. Spera in Domino, & fac bonitatem, & pascaris in divitiis ejus. *Psal.* 36. v. 3.

3. Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. *Isa.* 40. v. 31.

4. Cum clamaveris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura. Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit terram, & possidebit montem Sanctum meum. *Isa.* 27. v. 13.

5. Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus, & erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: & non timebit, cum venerit æstus: & erit folium ejus viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec desinet aliquando facere fructum. *Jer.* 17. v. 7. 8.

6. Eruens liberabo te, & gladio non cades: Sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus. *Jerem. 39. v. 18.*

7. Qui timet hominem citò corruet: qui sperat in Domino sublevabitur. *Prov. 29. v. 25.*

8. Qui credit Deo attendit mandatis: & qui confidit in illo non minorabitur. *Eccli. 32. v. 28.*

9. Ita cogitate per generationem & generationem: quia omnes, qui sperant in eum, non infirmantur. *1. Mach. 2. v. 61.*

10. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi, quoniam donum & pax est electis ejus. *Sap. 3. v. 9.*

11. Qui confidunt in Domino sicut mons Sion non commovebitur in æternum. *Pf. 124. v. 1.*

12. Ego in misericordia tua Speravi: exultabit cor meum in Salutari tuo: cantabo Domino qui bona tribuit mihi: & psallam nomini Domini altissimi. *Pf. 12. v. 6.*

13. In te speraverunt Patres nostri: speraverunt & liberaisti eos: ad te clamaverunt & salvi facti sunt: in te speraverunt & non sunt confusi. *Pf. 21. v. 5. 6.*

14. Sperant in te, qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti quærentes te Domine. *Pf. 9. v. 11.*

15. Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in te confido: non erubescam, neque irrideant me inimici mei, etenim universi, qui sustinent te, non confundentur. *Pf. 24. v. 1. 2.*

6. Beatus vir, cujus est nomen Domini Spes ejus, & non respexit in vanitates, & infanias falsas. *Pf. 39. v. 5.*

C A P V T III.

Exhortationes ad Spem in DEO figendam.

1. **E**T nunc hæc dicit Dominus: noli timere, quia redemi te, & vocavi te nomine tuo: meus es tu, cum transieris per aquas tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, quia ego Dominus Deus tuus Sanctus Salvator

Salvator tuus. *Isa.* 43. v. 1. 2. 3.

2. Et nunc audi Jacob serve meus, & Israël, quem ego elegi: hæc dicit Dominus faciens & formans te ab utero auxiliator tuus: noli timere serve meus Jacob & rectissime, quem elegi, *Isa.* 44. v. 1. 2.

3. Quis ex vobis timens Dominum audiens vocem servi tui, qui ambulavit in tenebris, & non est lumen ei, speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum. *Isa.* 50. v. 10.

4. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & non innitaris prudentiæ tuæ. *Prov.* 3. v. 5.

5. Ne sis incredibilis timori Dei, & ne accesseris ad eum duplici corde. *Eccli.* 1. v. 36.

6. Crede Deo, & recuperabit te, & dirige viam tuam, & spera in illum: serva timorem illius, & in illo veterasce. Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus, & non deslectatis ab illo, ne cadatis. Qui timetis Dominum, credite illi, & non evacuabitur merces vestra. Qui timetis Dominum, sperate in illum: & in oblectationem veniet vobis misericordia. Qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra. *Eccli.* 2. vers. 6. 7. 8. 9. 10.

7. Viriliter agite & confortamini: nolite timere, nec paveatis Regem Assyriorum, & universam multitudinem, quæ est cum eo: multò enim plures nobiscum sunt, quàm cum illo. Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis, confortatusque est populus hujuscemodi verbis Ezechix Regis Iuda. 2. *Paral.* 32. vers. 7. 8. 9.

8. Succincti lumbos mentis vestræ sobrii, perfectè sperate in eum, quæ offertur vobis, gratiam in revelationem Iesu Christi. 1. *Pet.* 1. v. 13.

9. Sperate in eo omnis congregatio populi: affundite coram illo corda vestra: Deus adjutor noster in æternum. *Pf.* 61. v. 9.

C A P V T IV.

Spes firma iustorum, impiorum vana fiducia.

1. **S**pes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus, qui à vento diffusus est, & tanquam memoria hospitum unius diei prætereuntis. *Sap. 5. v. 15.*

2. Expectatio iustorum lætitia: Spes autem impiorum peribit. *Prov. 10. v. 28.*

3. Oculi impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & spes illorum abominatio animæ. *Job. 11. v. 20.*

4. Desiderium iustorum omne bonum est, præstolatio impiorum furor. *Prov. 11. v. 23.*

5. Nunquid uirere potest Scirpus absque humore? aut crescere caretum sine aqua? cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas crescit. Sic viæ omnium qui obliviscuntur Deum, & Spes hypocritæ peribit, non ei placebit vecordia sua, & sicut tela araneorum fiducia ejus: innitetur super domum suam, & non stabit: fulciet eam, & non consurget. *Iob. 8. v. 11. 12. 13. 14. 15.*

6. Vana Spes, & mendacium viro insensato: & somnia extollunt imprudentes. *Eccli. 34. v. 1.*

C A P V T V.

Damna & supplicia eorum, qui in alio sperant, quam in Deo.

1. **M**aledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus, erit enim quasi myricæ in deserto, & non videbit cum venerit bonum, sed habitabit in civitate, in deserto, in terra saluginis & inhabitabili. *Ier. 17. v. 5. 6.*

2. In tempore illo venit Hanani Propheta ad Asa Regem Iuda, & dixit ei: quia habuisti fiduciam in Rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo

tuo, idcirco evasit Syriae Regis exercitus, de manu tua. Nonne Aethiopes & Libyes multo plures erant, quadrigis & equitibus & multitudine nimia? quos, cum Domino credidisses tradidit in manu tua? oculi enim Domini contemplantur universam terram, & fortitudinem praebent his, qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti, & propter hoc ex praesenti tempore adversus te bella consurgent, 2. Paral. 16. v. 7. 8. 9.

3. Vae filii desertores dicit Dominus: ut faceretis consilium & non ex me: & ordiremini telam, & non per Spiritum meum: ut adderetis peccatum super peccatum; qui ambulatis ut descendatis in Aegyptum, & os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Aegypti, & erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia umbræ Aegypti in ignominiam, erant enim in Tani principes tui, & nuncii tui usque ad Ilanes pervenerunt. Omnes confusi sunt super populo, qui eis prodesse non potuit, non fuerunt in auxilium, & in aliquam utilitatem, sed in confusionem & in opprobrium. Isa. 30. v. 1. 2. 3. 4. 5.

4. Aegyptus frustra & vanè auxiliabitur: ideò clamavi super hoc: superbia tantum est, quiesce. Nequaquam, sed ad equos fugiemus: ideò fugietis, & super veloces ascendemus: ideò velociores erunt, qui persequentur vos. Mille homines à facie terroris unius: & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quasi malus navis, in vertice montis, & quasi signum super collem. Isa. 30. v. 7. 16. 17.

5. Aegyptum invocabant, ad Assyrios abierunt, & cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum: quasi volucrem caeli detrahameos, cadam eos secundum auditionem cætus eorum. Osee 7. v. 11. 12.

6. Oblitus est Israël factoris sui, & ædificavit delubra: & Judas multiplicavit urbes munitas: & mittam ignem in civitates ejus, & devorabit ædes illius. Osee 8. v. 14.

7. Vae qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariae, optimates capita populorum ingredientes pompaticè domum Israël. Amos 6. v. 1.

8. Subvertet grando spem mendacii, & protectionem aquæ inundabunt. Isa. 48. v. 17.

9. Delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit: flagellum inundans cum transierit, eritis ei in con-

culcationem. Quandoque pertransierit, tollet vos: quoniam mane diluculo pertransibit in die & in nocte. *Isa. 28. v. 18. 19.*

CAPUT VI.

Disuadetur Spes in seipso, & in alio quàm in DEO.

1. **Q**ui bonus est, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit. *Prov. 12. vers. 2.*
2. Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui: & ne dixeris: quomodo potui: aut quis me subjiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit. *Eccli. 5. v. 2. 3.*
3. Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: templum Domini est. *Jerem. 7. v. 4.*
4. Nolite sperare in iniquitate. *Psal. 61. v. 11.*
5. Nolite confidere in Principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus. *Pf. 145. v. 2.*
6. Exhibit Spiritus ejus, & revertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. *Ibidem v. 3.*
7. Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus: Spes ejus in Domino Deo ipsius, qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt. *Ibidem v. 4.*

CAPUT VII.

Exempla Spei & fiducia in DEO.

1. **N**olite timere, state & videte magnalia Domini, quæ facturus est hodie, Ægyptios enim quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum. *Exo. 14. v. 13.*
2. Terra quam circuevimus valde bona est si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tradet humum lacte & melle manantem. Nolite rebelles esse contra Dominum, neque timeatis populum terræ hujus, quia sicut panem, ita eos possumus devorare. recessit ab eis omne præsidium, Dominus nobiscum est, nolite metuere. *Num. 14. v. 7. 8. 9.*

3. Et ait David : Dominus qui eripuit me de manu leonis , & de manu ursi , ipse me liberabit de manu Philistæi hujus. 1. Reg. 17. vers. 37.

4. Dixit autem David ad Philistæum : tu venis ad me cum gladio & hasta , & clypeo : ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum Dei agminum Israël , quibus exprobraisti hodie , & dabit te Dominus in manu mea , & percutiam te , & auferam caput tuum à te , & dabo cadavera castrorum Philistini hodie volatilibus cæli , & bestiis terræ , ut sciat omnis terra , quia est Deus in Israël. *Ibidem.* v. 45. 46.

5. Machabæus semper confidebat cum omni , Spe auxilium sibi à Deo affuturum , & hortabatur suos , ne formidarent ad adventum nationum , sed in mente haberent adjutoria sibi facta de cælo , & nunc sperarent ab omnipotente sibi affuturam victoriam. 2. Mach. 15. v. 7. 8.

6. Liberabo te in die illa ait Dominus : & non traderis in manus virorum , quos tu formidas : sed eruens liberabo te , & gladio non cades. Sed erit tibi anima tua in salutem , quia in me habuisti fiduciam , ait Dominus. *Jerem.* 39. v. 17. 18.

C A P V T V. III.

Iaculatorie Sperantis in DEO.

1. **D**ominus mecum est quasi bellator fortis , idcirco qui persequuntur me cadent , & infirmi erunt , confundentur vehementer. *Jerem.* 20. v. 11.

2. Bonus es Domine Sperantibus in te , animæ quærenti te , pars mea Domine dixit anima mea , propterea expectabo te. *Thren.* 3. v. 24. 25.

3. Bonum est præstolari cum silentio salutare tuum Domine , quia non repelles in sempiternum. *Thren.* 3. v. 26.

4. Etiam si occiderit me , in ipso Sperabo. *Iob.* 13. v. 15.

5. Si ambulavero in medio umbræ mortis , non timebo mala , quoniam tu mecum es. *Pf.* 22. v. 4.

6. Multi dicunt animæ meæ , non est salus ipsi in Deo ejus. Tu au-

tem Domine, susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.

Pf. 3. v. 34.

7. Non timebo millia populi circumdantis me, exurge Domine, salvum me fac Deus meus. *Pf. 3. v. 7.*

8. Spera in Domino quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus, mei, & Deus meus. *Pf. 41. v. 7.*

9. Suscipe me secundum eloquium tuum & vivam, & non confundas me ab expectatione mea. *Pf. 118. v. 116.*

10. Adhæsi testimoniis tuis Domine, noli ne confundere. *Pf. 118. vers. 32.*

11. Dominus mihi adjutor, non timebo, quid faciat mihi homo. Dominus mihi adjutor, & ego despiciam inimicos meos. Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine. Bonum est sperare in Domino, quàm sperare in Principibus. *Pf. 117. v. 6. 7. 8. 9.*

12. In te Domine speravi, non confundar in æternum, in justitia tua libera me. *Pf. 70. v. 2.*

13. Deus autem Spei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo, ut ambuletis in Spe, & virtute Spiritus Sancti. *Rom. 15. v. 13.*

14. Etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. *Pf. 22. v. 4.*

C A P V T I X.

Desperationis acerbi fructus, Timoris Domini effectus salutaris.

1. **F**lli in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te. *Eccli. 38. v. 9.*

2. Desperavimus: post cogitationes enim nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. *Ierem. 18. v. 12.*

3. Qui desperantes, semetipsos tradiderunt impuditiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. *Ephes. 4. v. 19.*

4. Dixisti, desperavi: nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, & post eos ambulabo. *Ier. 2. v. 25.*

5. Si desperaveris lassus in die angustiae: imminuetur fortitudo tua. *Prov. 24. v. 10.*

6. Si

6. Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum justum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. 1. Ioan. 2. v. 12.

7. Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. Ps. 146. v. 11.

Vide gladium Spiritus controversarum lib. 4. parte 5. cap. 6. 7. 8. Verbo Timor salutaris, verbo Fiducia iustorum, & verbo Præsumptio. Vide etiam librum Axiomatum verbo Spes, & verbo Desperatio.

P A R S III.

Charitas & Vitia opposita.

P R Æ F A T I O.

Charitas propriè dicta est virtus creata, contra quam censuit Magister sententiarum *Lib. 1. dist. 17.* imò est forma & regina virtutum reliquarum, ut pluribus declaratum est libro Axiomatum, & Tractatu de charitate. Illius & vitiorum oppositorum actus præcipui sunt amor benevolentia, quo amamus Deum propter se, & proximum propter Deum. Huic opponitur odium Dei & proximi. Deinde gaudium de bono Dei & proximi, atque his annexa consolatio spiritualis quibus opponitur acedia, quæ est tristitia de bono Dei, & invidia, quæ est de bono proximi. Tertiò pax & concordia, quibus opponuntur discordia, contentio, schisma, bellum, rixa, seditio. Denique misericordia, beneficentia, elemosyna, &

speciatim correctio fraterna, cui opponitur, Scandalum; Sicut enim illa retrahit à peccato; ita hoc præber peccandi occasionem. Ex donis Spiritus sancti Charitati etiam respondet sapientia, cui insipientia, opponitur. De singulis S. Paginae documenta proponentur.

C A P V T P R I M V M.

Charitatis perfectio & præstantia generatim.

1. **F**inis præcepti est charitas de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta. *I. Tim. I. v. 5.*
2. **O**mnis lex in uno sermone impletur: diliges proximum tuum sicut teipsum. *Gal. 5. v. 14.*
3. **Q**ui diligit proximum, legem implevit: nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur, diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi malum non operatur, plenitudo ergo legis est dilectio. *Rom. 13. v. 8. 9. 10.*
4. **C**haritas patiens est, benigna est, charitas non æmularur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. *I. Cor. 13. v. 4. 5. 6. 7.*
5. **F**ortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio; aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. *Cant. 8. v. 6. 7.*
6. **S**i linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens; & si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, & omnem scientiam: & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum; etsi distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, etsi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. *I. Cor. 13. v. 1.*
2. 3.
7. **C**haritas nunquam excidit, siue prophetiæ evacuabuntur, siue
linguæ

linguæ cessabunt, sive scientia destruetur. I. Cor. 13. v. 8.

8. In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet neque præputium; sed fides, quæ per charitatem operatur. Gal. 5. v. 6.

9. Super omnia autem hæc charitatem habere, quod est vinculum perfectionis. Colos. 3. v. 14.

C A P V T II.

Charitatis pretium, splendor & decor,

1. **S**Uadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, ut vestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ. Apoc. 3. v. 18.

2. Omnis gloria ejus filix Regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus. Ps. 44. v. 14.

3. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur. Luc. 12. v. 49.

4. Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Cant. 8. v. 7.

5. Longitudo dierum in dextera ejus, & in sinistra illius divitiæ & gloria. Viæ ejus, viæ pulchræ, & omnes semitæ ejus pacificæ, lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam, & qui tenuerit eam beatus. Prov. 3. v. 16. 17. 18.

6. Beatus homo, qui invenit Sapientiam, & qui affluit prudentiâ: melior est acquisitio ejus negotiatione auri & argenti primi & purissimi: fructus ejus pretiosior est cunctis opibus, & omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. Prov. 3. v. 13. 14. 15.

C A P V T III.

Charitas erga DEVM mandatorum executione dignoscitur.

1. **D**Eus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo. I. Joan. 4. v. 16.

2. Si diligitis me, mandata mea servate. Joan. 14. v. 15.

3. Hæc

3. Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus : & mandata ejus gravia non sunt. 1. Joan. 5. v. 3.
4. Hæc est charitas, ut ambulemus secundùm mandata ejus. 2. Joan. v. 6.
5. Qui diligunt Deum, conservabunt viam illius. Eccli. 2. v. 18.

C A P V T IV.

Ejusdem fructus & alia effecta, ac premia.

1. **Q**ui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Joan. 15. v. 5.
2. Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me; qui autem diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum; & manifestabo ei meipsum. Ioan. 14. v. 26.
3. Si quis diligit me sermonem meum servabit, & Pater meus diligit eum: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Ib. vers. 23.
4. Ego diligentes me diligo: & qui manè vigilant ad me, inveniunt me. Prov. 8. v. 17.
5. Qui diligunt Deum, replebuntur lege ipsius. Eccli. 2. v. 19.
6. Oculi Dei in diligentes se. Eccli. 34. v. 15.
7. Dilectio Dei honorabilis sapientia. Eccli. 1. v. 14.
8. Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab iis, & in oratione dierum exaudietur. Eccli. 3. v. 4.
9. Dilexit Deum, qui fecit illum, & dedit ei contra inimicos potentiam: Semen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet. Eccli. 47. v. 10. 24.

C A P V T V.

Præceptum ejusdem & pena non servantis.

1. **D**iliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima, & in tota mente tua: hoc est maximum & primum mandatum. Matt. 22. v. 27. 28.

2. In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas. *Eccli. 7. v. 32.*

3. Omni vita tua dilige Deum, & invoca illum in salute tua. *Eccli. 13. v. 18.*

5. Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema Maran-atha. *Heb. 16. v. 22.*

5. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. *Ioan. 15. v. 6.*

C A P V T VI.

Charitas erga proximum.

1. **A**Nte omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. *I. Pet. 4. v. 8.*

2. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres, qui non diligit manet in morte. *I. Ioan. 3. vers. 14.*

3. Omnis qui diligit ex Deo natus est, & cognoscit Deum. *I. Ioan. 4. v. 7.*

4. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta est. *Ibidem v. 12.*

5. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. *Ioan. 13. v. 35.*

6. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. *I. Ioan. 2. v. 10.*

7. In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus, & in conspectu ejus suadebimus corda nostra. *I. Ioan. 3. v. 19.*

8. Diligere proximum tanquam seipsum, majus est omnibus holocaustomatibus & sacrificiis. *Matt. 12. v. 33.*

9. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. *Ioan. 15. v. 13.*

10. In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. *I. Ioan. 3. v. 16.*

CAPUT VII.

Monita & præcepta illius exercenda.

1. **D**ilectio sine simulatione : charitate fraternitatis invicem diligentes , honore invicem prævenientes. *Rom. 12. v. 9.*
2. Alter alterius onera portare : & sic adimplebitis legem Christi. *Gal. 6. v. 2.*
3. Obsecro igitur vos ego vinctus in Domino , ut dignè ambuletis vocatione , qua vocati estis , cum omni humilitate & mansuetudine , cum patientia supportantes invicem in charitate. *Ephes. 4. v. 1. 2.*
4. Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi , & ambulate in dilectione , sicut & Christus dilexit nos , & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis. *Ephes. 5. v. 1. 2.*
5. Super omnia hæc charitatem habete , quod est vinculum perfectionis. *Colos. 3. v. 14.*
6. Consideremus invicem in provocationem charitatis , & bonorum operum. *Heb. 10. v. 24.*
7. Caritas fraternitatis maneat in vobis. *Heb. 13. v. 1.*
8. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis , in fraternitatis amore simplici , ex corde invicem diligite attentius , renati non ex semine corruptibili , sed incorruptibili , per verbum Dei vivi , & permanentis in æternum. *1. Pet. 1. v. 22. 23.*
9. Fraternitatem diligite. *1. Pet. 2. v. 17.*
10. Unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum eam administrantes , sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. *1. Pet. 4. vers. 10.*
11. Hæc est annunciatio quam audistis ab initio , ut diligatis alterutrum. *1. Joan. 3. v. 11.*
12. Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere , & non nobis placere : unusquisque vestrum proximo suo placeat , in bonum ad ædificationem , etenim Christus sibi non placuit , propter quod suscipite invicem. Sicut & Christus suscepit nos in honorem Dei. *Rom. 15. v. 1. 2. 3. 7.*

13. Om-

13. Omnia vestra in charitate fiant. *1. Cor. 6. v. 13.*

14. De charitate fraternitatis non necesse habemus scribere vobis: ipsi enim vos à Deo didicistis, ut diligatis invicem. Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia: rogamus autem vos fratres, ut abundetis magis. *1. Thef. 4. v. 9. 10.*

15. Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. *Joan. 15. v. 12.*

16. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem. *Joan. 13. v. 34.*

C A P V T V I I I.

Cur proximus & qua ratione diligendus.

1. **M**ulti unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. *Rom. 12. v. 17.*
2. Unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus. *1. Cor. 10. v. 17.*
3. In uno Spiritu omnes nos in unum baptizati sumus, sive judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi, & omnes in uno Spiritu potati sumus. *1. Cor. 12. v. 13.*
4. Non est judæus neque græcus, non est servus neque liber, non est masculus neque fæmina, omnes enim vos unum estis in Christo. *Gal. 9. v. 28.*
5. Unum corpus & unus Spiritus: sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. *Eph. 4. v. 4. 5. 6.*
6. Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis. *Rom. 13. vers. 18.*

CAPVT IX.

*Charitas proximi non consistit, uti neque vita,
absque charitate DEI.*

1. **S**I quis dixerit quoniam diligo Deum : & fratrem suum
oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum,
quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? & hoc
mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem
suum. *I. Ioan. 4. v. 20. 21.*

2. Qui non diligit manet in morte. *I. Ioan. 3, v. 15.*

3. Omnis qui non est justus, non est ex Deo, & qui non diligit
fratrem suum. *Ibidem v. 10.*

4. Qui odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebrisambu-
lat, & nescit quò eat, quia tenebræ ei cæcaverunt oculos ejus. *I. Ioan.
2. v. 11.*

5. Amice, quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem?
at ille obmutuit: tunc dixit rex ministris, ligatis manibus & pedibus
ejus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor
dentium. *Matt. 22. v. 12. 13.*

6. Novissimè veniunt & reliquæ Virgines dicentes: Domine Do-
mine aperi nobis. Et ille respondens ait: amen dico vobis: nescio vos.
Matt. 25. v. 11. 12.

CAPVT X.

*Exempla charitatis erga DEVM & Christum
Dominum*

1. **R**espondit Paulus & dixit: quid facitis flentes & affligen-
tes cor meum? ego enim non solum alligari, sed & mori
in Jerusalem paratus sum propter nomen Domini IESU. *Act. 21.
v. 13.*

2. Simon Joannis diligis me plus his? dicit ei: etiam Domine
tu

tu scis quia amo te, dicit ei: pascite agnos meos. *Ioan. 21. v. 15.*

3. Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (sicut scriptum est, quia propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oves occisionis) sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. *Rom. 8. v. 35. 36. 37. 38. 39.*

4. Non iudicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum & hunc crucifixum. *1. Cor. 2. v. 2.*

5. Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta, veruntamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam. *Philip. 3. v. 7. 8.*

C A P V T X I.

Exempla charitatis in proximum.

1. **A** Ut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro quem scripsisti. *Exo. 32. v. 31.*

2. Quid (inquit Moses) æmularis pro me? quis tribuat, ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum suum? *Num. 11. vers. 29.*

3. Dixit David ad Dominum cum vidisset angelum cædentem populum: ego sum qui peccavi, ego iniquè egi: isti qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur obsecro manus tua contra me, & domum Patris mei. *2. Reg. 24. v. 17.*

4. Acceptabilis (Mardocheus scilicet) plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, loquens ea, quæ ad pacem seminis sui pertinerent. *Esther 10. v. 3.*

5. Cuncta nosti & scis, quia non pro superbia & contumelia & aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum

simum, (libenter enim pro salute Israël etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem) *Esther*. 13. v. 12. 13.

6. Vade & congrega omnes Judæos, quos in Susan repereris, & orate pro me: non comedatis & non bibatis tribus diebus & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis similiter jejunabo, & tunc ingrediar ad Regem, contra legem faciens non vocata, tradensque me morti & periculo. *Esther* 4. v. 16.

7. Vos scitis quanta ego & fratres mei, & domus Patris mei fecimus pro legibus, & pro sanctis prælia & angustias, quales vidimus: horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israël, & relictus sum ego solus. Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis: non enim melior sum fratribus meis, vindicabo itaque gentem meam, & sancta, natos quoque nostros & uxores, quia congregatæ sunt universæ gentes, conterere nos inimicitæ gratia. 1. *Mach.* 13. v. 3. 4. 5. 6.

8. Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. *Rom.* 9. v. 3.

9. Vos scitis, quomodo nihil subtraxerim utilium, quod minus annunciarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos. *Act.* 20. *vers.* 20.

10. Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. *Luc.* 22. v. 15.

11. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. *Ioan.* 15. v. 9.

12. Desidero videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandum vos: id est, simul consolari in vobis per eam quæ invicem est, fidem vestram atque meam: nolo autem vos ignorare fratres: quia sæpè proposui venire ad vos (& prohibitus sum usque adhuc) ut aliquem fructum habeam & in vobis. Sicut & in cæteris gentibus, græcis ac barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum; ita quod in me promptum est, & vobis, qui Romæ estis, evangelizare. *Rom.* 1. v. 11. 12. 13. 14. 15.

13. Cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem; & factus sum judæis tanquam judæus, ut judæos lucrarer: iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege, ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem: iis, qui sine lege erant, tanquam sine lege essem, (cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi) ut lucrifacerem eos, qui sine lege erant: factus sum

Lib. 3. Pars 3. de gaudio justorum. C. 12. & 13. 191
fum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem: omnibus omnia facta
sum, ut omnes facerem salvos: omnia autem facio propter evangelium:
ut particeps ejus efficiar. 1. Cor. 9. v. 19. 20. 21. 22. 23.

C A P V T X I I .

*Iaculatoria ad excitandam charitatem erga DEVM
& proximum.*

1. **D**iligam te Domine fortitudo, Dominus firmamentum
meum, & refugium meum, & liberator meus. *Psal. 17.*
vers. 1.
2. Quid mihi est in cælo, & à te, quid volui super terram. *Psal.*
72. v. 25.
3. Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus bene-
fecit tibi, quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachry-
mis, pedes meos à lapsu: placebo Domino in regione vivorum. *Psal.*
114. v. 7. 8. 9.
4. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desi-
derat anima mea ad te Deus. *Psal. 41. v. 1.*
5. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.
Joan. 3. v. 1.
6. Diligam te Domine ex toto corde meo, ex tota anima mea,
ex omnibus viribus meis, & proximum meum sicut meipsum. *Matt.*
22. v. 38.

C A P V T X I I I .

*Charitatis fructus atque effectus, & primò gaudii
justorum encomia.*

1. **F**ructus Spiritus sèst charitas, gaudium &c. *Gal. 5.*
vers. 1.
2. Non est regnum Dei esca & potus: sed iustitia & pax, & gau-
dium in Spiritu Sancto. *Rom. 14. v. 17.*
3. Gaudium Domini est fortitudo nostra. 2. *Esdra. 8. v. 10.*
4. Re-

4. Renuit consolari anima mea, memor tui Dei, & delectatus sum & exercitatus sum, & defecit Spiritus meus. *Pf. 76. v. 3.*

5. Non est census super censum salutis corporis, & non est oblectamentum super cordis gaudium: jucunditas cordis, hæc est vita hominis & thesaurus sine defectione sanctitatis, & exultatio viri est longævitas. Splendidum cor, bonum in epulis est, epulæ enim illius diligenter fiunt. *Eccli. 30. v. 16. 23. 27.*

6. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis, & indumento justitiæ circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornata mionibus suis. *Isa. 61. v. 10.*

C A P V T X I V.

Cohortationes ad verum gaudium.

1. **E**T justii epulentur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitia. *Pf. 67. v. 4.*
2. Exultate justii in Domino, rectos decet collaudatio. *Pf. 35. vers. 1.*
3. Semper gaudete. *1. Thes. 5. v. 16.*
4. Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudete. *Philip. 4. vers. 4.*
5. Spe gaudentes. *Rom. 12. v. 12.*
6. Gaudium tibi sit semper. *Tob. 5. v. 11.*

C A P V T X V.

Gaudium impiorum vanum & reprobum.

1. **R**isum putavi errorem, & gaudio dixi: quid frustra deciperis? *Eccli. 2. v. 2.*
2. Qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. *Prov. 2. v. 14.*
3. Noli lætari Israël, noli exultare sicut populi: quia fornicatus es à Deo

Lib. 3. Pars 3. de gaudio iustorum, C. 16. & 17. 193
à Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici. *Ose. 9.*
vers. 1.

4. Miseri estote, & lugete & plorate, risus vester in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem. *Iacob. 4. v. 9.*

C A P V T X V I.

Vera omnis consolatio, veri gaudii causa, à DEO est.

1. **B**enedictus Deus & Pater Domini nostri IESU Christi, Pater misericordiarum & Deus totius consolationis. 2. *Cor. 1. v. 3.*
2. Qui consolatur humiles consolatus est nos Deus in adventu Titi. 2. *Cor. 7. v. 6.*
3. Mœrentes erigit sospitate. *Tob. 5. v. 11.*
4. Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificârunt animam meam. *Pf. 93. v. 19.*
5. Bonus Dominus & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se. *Nabum. 1. v. 7.*
6. Introduxit me in cellam vinariam. *Cant. 2. v. 4.*

C A P V T X V I I.

Et est in DEO.

1. **S**ub umbra illius, quem desideraveram, sedi: & fructus jejus dulcis gutturi meo. *Cant. 2. v. 3.*
2. Exultate iusti in Domino, rectos decet collaudatio. *Pf. 32. vers. 1.*
3. Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. *Phil. 4. vers. 4.*
4. Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum. *Pf. 83. vers. 3.*
5. Quid mihi est in cœlo? & à te quid volui super terram? defecit caro mea, & cor meum Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. *Pf. 72. v. 25. 26.*
6. Et exultavit Spiritus meus in Deo salutari meo. *Luc. 1. v. 47.*

CAPVT XVIII.

Verum omne solatium & gaudium promittitur.

1. **C**ONvertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo à dolore suo. *Ferm. 31. v. 13.*
2. Ego ego ipse consolabor vos. *Is. 51. v. 12.*
3. Vincenti dabo manna absconditum. *Apoc. 2. v. 17.*
4. Ad ubera portabimini, & super genua blandientur vobis, quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini. *Isa. 66. v. 12. 13.*
5. Ecce ego lætabor eam, & ducam eam in solitudinem: & loquar ad cor ejus. *Os. 2. v. 14.*

CAPVT XIX.

Et datur timentibus ac diligentibus DEVM.

1. **Q**Uàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te: perfecisti iis, qui sperant in te in conspectu filiorum hominum, abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum, proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum. *Pf. 30. v. 20. 21.*
2. Convertisti planctum meum in gaudium mihi, contulisti faciem meam, & circumdediti me lætitiâ. *Pf. 29. v. 12.*
3. Quem docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? ab lactatos à lacte, avulsos ab uberibus. *Is. 28. v. 9.*
4. Date siceram merentibus & vinum his, qui amaro sunt animo, bibant & obliviscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius. *Prov. 31. v. 6. 7.*
5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. *Matt. 5. v. 5.*

C A P V T X X .

Fructus divinae consolationis.

1. **A** Nima mea liquefacta est ut dilectus locutus est. *Cant. 5. vers. 6.*
2. Viam Mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. *Pf. 18. v. 32.*
3. Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum. *Pf. 85. v. 11.*
4. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos. *Pf. 35. v. 9.*

C A P V T X X I .

Consolatio humana inanis & inconstans.

1. **C** Onsolatores onerosi omnes vos estis. *Job. 16. v. 2.*
2. Dixi in corde meo vadam & affluam deliciis, & fruam bonis: & vidi quod hoc quoque esset vanitas. *Eccles. 2. v. 1.*
3. Tempus flendi, & tempus ridendi, tempus plangendi, & tempus saltandi. *Eccles. 3. v. 4.*
4. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat. *Prov. 14. v. 13.*

C A P U T X X I I .

Iaculatoria petentis consolationes caelestes.

1. **E** Xultet anima mea in Domino, & delectetur super salutari suo. *Pf. 34. v. 9.*
2. Auditui meo dabis gaudium & lætitiā, & exultabunt ossa humiliata. *Pf. 50. v. 10.*
3. Da siceram mærenti, & vinum ei, qui amaro est animo: bibat & obliviscatur egestatis suæ, & doloris sui non recordetur amplius. *Prov. 31. v. 6. 7.*
4. Domine cæli da mihi gaudium pro tædio, quod perpeffus sum. *Tob. 7. v. 20.*

5. Redde mihi lætitiã salutaris tui. *Pf. 50. v. 14.*
6. Secundùm multitudinem dolorum in corde meo, consolationes tuæ lætificant animam meam. *Pf. 93. v. 19.*
7. Fiat misericordia tua ut consoletur me, secundùm eloquium tuum servo tuo. *Pf. 118. v. 76.*
8. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes: quando consolaberis me? *Pf. 118. v. 82.*

C A P V T X X I I I.

Pax & pacis auct̃or generativu.

1. **I**ustificati ex fide pacem habeamus ad Deum. *Rom. 5. v. 1.*
2. **I**parvulus natus est nobis, & vocabitur nomen ejus princeps pacis. *Is. 9. v. 6.*
3. Ipse est pax nostra, qui secit utraque unum, & medium parietem maceriæ solvens inimicitias in carne sua. *Ephes. 2. v. 14.*
4. Et erit opus justitiæ pax, & cultus justitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum, & sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. *Is. 32. v. 17. 18.*
5. Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. *Pf. 118. v. 165.*
6. Gratia vobis & pax ab eo qui est. *Apoc. 1. v. 4.*
7. Orietur in diebus ejus justitia & abundantia pacis. *Pf. 17. vers. 7.*
8. Nominabitur tibi nomen tuum à Deo in sempiternum pax justitiæ & honor pietatis. *Baruch. 5. v. 4.*
9. Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis: in mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum. *Joan. 16. v. 33.*
10. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis: non turbetur cor vestrum neque formidet. *Joan. 14. v. 27.*
11. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. *Luc. 2. v. 14.*
12. Pax vobis: ego sum, nolite timere. *Luc. 24. v. 36.*
13. Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis. *Is. 66. v. 12.*

14. Dabo pacem in finibus vestris, dormietis, & non erit, qui exterrereat, auferam malas bestias: & gladius non transibit terminos vestros. *Levit. 26. v. 6.*

C A P V T XXIV.

Quæ pax nobis necessaria, & quis fructus illius.

1. **P**ater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: ut sint unum sicut & nos: non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, ut credat mundus, quia tu me misisti. *Joan. 17. vers. 11. 20. 21.*

2. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. *Rom. 12. v. 18.*

3. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. *Matt. 5. v. 9.*

4. Fructus iustitiæ in pace seminatur facientibus pacem. *Jacob. 3. vers. 7.*

6. Non est regnum Dei esca & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. *Rom. 14. v. 17.*

C A P V T XXV.

Varia ad hanc pacem exhortationes.

1. **Q**uæ pacis sunt sectemur, & quæ ædificationis sunt in invicem custodiamus. *Rom. 14. v. 16.*

2. Non est dissensionis Deus, sed pacis: sicut & in omnibus Ecclesiis Sanctorum doceo. *1. Cor. 14. v. 34.*

3. Solliciti seruate unitatem Spiritus in vinculo pacis. *Ephes. 4. vers. 3.*

4. Pacem sequimini in omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. *Heb. 12. v. 14.*

5. Iuvenilia desideria fuge, sectare verò iustitiam fidem, charitatem & pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro. *2. Tim. 2. vers. 22.*

6. Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos: declinet à malo: & faciat bonum, inquirat pacem, & sequatur eam. *1. Pet. 3. vers. 10. 11.*

7. Habete in vobis sal: & pacem habete inter vos. *Marc. 9. v. 49.*

8. Obsecro vos fratres, per nomen Domini nostri IESU Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. *1. Cor. 1. v. 10.*

9. Si qua consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes idipsum sentientes. *Philip. 2. v. 1. 2.*

C A P V T X X V I.

Iaculatoria ad pacem obtinendam.

1. **S**uscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam. *Pf. 71. v. 3.*

2. Oriatur in diebus nostris iustitia, & abundantia pacis, donec auferatur luna. *Pf. 71. v. 7.*

3. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. *Pf. 121. vers. 7.*

4. Pone fines nostros pacem, & adipe frumenti satia nos. *Pf. 147. vers. 4.*

5. Da pacem Domine finibus nostris, dormiamus, & non sit qui exterreat. *Levit. 26. v. 6.*

C A P V T X X V I I.

Concordia amabilitas, utilitas, suavitas.

1. **I**N tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus: concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier benè sibi consentientes. *Eccli. 25. v. 1. 2.*

2. Qui facit concordiam in sublimibus suis, nunquid est numerus militum ejus, & super quem non surget lumen ejus. *Iob. 25. v. 1. 2.*

3. Re-

3. Regem locusta non habet, & egreditur universa per turmas suas. *Prov. 30. v. 27.*

4. Frater qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma : & judicia quasi vectes urbium. *Prov. 18. v. 19.*

5. Ecce quàm bonum & quàm jucundum, habitare fratres in unum. *Pf. 132. v. 1.*

9. Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron; quod descendit in oram vestimenti ejus : sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion, *Ibid. v. 2. 3.*

7. Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in sæculum. *Pf. 132. v. 4.*

C A P V T X X V I I I

Sapius ab Apostolis & seriò Christianis commendata.

1. **S**I qua ergò consolatio in Christo, si quod charitatis solatium, si qua societas Spiritus, si qua viscera miserationis. Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes id ipsum sentientes. *Philip. 2. v. 1. 2.*

2. Id ipsum invicem sentientes. *Rom. 12. v. 16.*

3. Deus sapientiæ patientiæ & solatii det vobis id ipsum sapere in alterutrum, secundùm Iesum Christum, ut unanimes uno ore honorificetis Deum & Patrem Domini nostri Jesu Christi. *Rom. 15. v. 5. 6.*

4. Obsecro vos fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, sitis autem perfecti in eodem sensu & in eadem sententia. *I. Cor. 1. v. 10.*

5. In fide omnes unanimes. *I. Pet. 3. v. 8.*

6. Tantùm dignè Evangelio Christi conversamini, ut sive cum venero & videro vos, sive absens audiam de vobis, quia statis in uno spiritu unanimes collaborantes fidei Evangelii. *Philip. 1. v. 27.*

7. Obsecro ita vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quà vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum omni patientia supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis unum corpus & unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ, unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & Pater omnium, qui est super omnes,

&

& per omnia, & in omnibus nobis. *Ephes. 4. v. 1. 2. 3. 4. 5. 6.*

8. Quod jam rogo & Syntychen deprecor idipsum sapere in Domino. *Philip. 4. v. 2.*

9. Veruntamen ad quod pervenimus, ut idem sapiamus, & in eadem permaneamus regula. *Philip. 3. v. 16.*

C A P V T XXIX.

Illustria concordie exempla.

1. **E**Gressi sunt omnes filii Israël, & pariter congregati, quasi vir unus, de Dan usque Bersabee, & terra Galaad ad Dominum in Maspha: omnesque anguli populorum, & cunctæ tribus Israël in Ecclesiam populi Dei convenerunt quadringenta millia peditum pugnatorum. *Judic. 20. v. 1. 2.*

2. Ne quæso sit jurgium inter me & te, & inter pastores meos, & pastores tuos: fratres enim sumus. *Gen. 13. v. 8.*

3. Invasit timor Domini populum, & egressi sunt quasi vir unus. *1. Reg. 11. v. 7.*

4. Ibant filii ejus, & faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo: & mittentes vocabant tres sorores suas, ut comederent & biberent cum eis. *Job. 1. v. 4.*

5. Omnes etiam qui credebant erant pariter, & habebant omnia communia. *Act. 2. v. 44.*

6. Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. *Act. 4. v. 32.*

7. Erant unanimiter omnes in porticu Salomonis. *Act. 5. v. 12.*

8. Iam venerat mensis septimus, & erant filii Israël in civitatibus suis; congregatus est ergo populus, quasi vir unus in Ierusalem. *1. Esdr. 3. v. 1.*

9. Hi omnes (Apostoli) erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre JESU & fratribus ejus. *Act. 1. vers. 14.*

C A P V T XXX.

Misericordia decora, effecta, premia.

1. **M**isericordiam volui & non sacrificium, & scientiam Dei plus quàm holocausta. *Ose. 6. v. 6.*
2. Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te, utique facere judicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. *Micha. 6. v. 8.*
3. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. *Matt. 5. v. 7.*
4. Jucundus homo qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in judicio: quia in æternum non commovebitur. *Pf. 111. vers. 5.*
5. Superexaltat misericordia judicium. *Jacob. 2. v. 13.*
6. Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, & super eos, misericordia liberabit. *Eccli. 40. v. 24.*
7. Non injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ejus, qui ministrastis sanctis, & ministratis. *Heb. 6. v. 10.*

C A P V T XXXI.

Monita & precepta operum misericordie.

1. **H**æc ait Dominus exercituum dicens: justum judicium judicate, & misericordiam, & miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. *Zach. 7. v. 9.*
2. Nonne oportuit & te miserere tui conservi, sicut & ego tui miserus sum. *Matt. 18. v. 33.*
3. Induite vos sicut electi Dei, Sancti & dilecti, viscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam. *Colos. 3. vers. 12.*
4. Erue eos, qui ducuntur ad mortem; & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses; si dixeris: vires non suppetunt, qui inspe-

ctor est cordis ipse intelligit, & servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua. *Prov. 24. v. 11. 12.*

5. Mortuo non prohibeas gratiam. *Eccli. 7. v. 37.*

6. Mementote vincitorum tanquam simul victi, & laborantium tanquam & ipsi in corpore morantes. *Heb. 13. v. 3.*

7. Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. *Eccli. 7. v. 39.*

8. Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. *Eccli. 7. v. 38.*

9. Libera eum, qui injuriam patitur de manu superbi: & non acide feras in anima tua. *Eccli. 4. v. 9.*

10. Recupera proximum secundum virtutem tuam, & attende tibi ne incidas. *Eccli. 29. v. 27.*

C A P V T X X X I I .

Pana multiplex eorum, qui negligunt misereri.

1. **Q**uid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda? misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens. *Ose. 6. v. 4.*

2. Judicium sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam, superexaltat autem misericordia judicium. *Jacob 2. v. 13.*

3. Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorum, pro eo, quod non est recordatus facere misericordiam: & persecutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare. *Pf. 108. v. 15. 16.*

4. Nonne ergò oportuit, & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? & iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoad usque redderet univèrsum debitum. *Matt. 18. v. 33.*

C A P V T X X X I I I .

Eleemosyna suadetur generatim.

1. **F**lli eleemosynam pauperis ne defraudes , & oculos tuos non transvertas à paupere. *Eccli. 4. v. 1.*
2. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam & redde debitum, & responde ei pacifica in mansuetudine. *Eccli. 4. v. 8.*
3. Beneficiæ autem , & communionis nolite oblivisci : talibus enim hostiis promeretur Deus. *Heb. 13. v. 16.*
4. Qui parcè seminat parcè & metet : & qui seminat in benedictionibus , de benedictionibus & metet. *2. Cor. 9. v. 6.*
5. Quomodo potueris ita esto misericors ; si multùm tibi fuerit, abundanter tribue : Si exiguum tibi fuerit , etiam exiguum libenter impertiri stude. *Tob. 4. v. 8. 9.*
6. Amen dico vobis , quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit , qui miserunt in gazophylacium : omnes enim ex eo , quod abundabat illis miserunt ; hæc verò de penuria sua, omnia , quæ habuit misit, totum victum suum. *Marci 12. v. 43. 44.*

C A P V T X X X I V .

Quibus danda & quomodo.

1. **E**X substantia tua fac eleemosynam , & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere : ita enim fiet , ut nec à te avertatur facies Domini. *Tob. 4. v. 7.*
2. Panem tuum cum esurientibus , & egenis comede , & de vestimentis tuis nudos tege. *Tob. 4. v. 17.*
3. Cùm facis eleemosynam , noli tuba canere ante te sicut hypocritæ faciunt in Synagogis , & in vicis , ut honorificentur ab hominibus , amen dico vobis , receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam , nesciat sinistra tua , quid faciat dextra tua , ut sit eleemosyna tua in abscondito , & pater tuus qui videt in abscondito , red-

det tibi. *Matt. 6. v. 2. 3. 4.*

4. Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. *2. Cor. 9. v. 7.*

5. Fili in bonis non des querelam, & id omni dato non des tristitiam verbi mali: nonne ardorem refrigerabit ros? Sic & verbum melius quàm datum. Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine justificato. Stultus acriter improperebit: & datus indisciplinati tabescere facit oculos. *Eccli. 18. v. 15. 16. 17. 18.*

6. Congregationi pauperum affabilem te facito. *Eccli. 4. v. 7.*

7. Corinopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti. Rogationem contribulati ne abjicias; & non avertas faciem tuam ab egeno. *Eccli. 4. v. 3. 4.*

8. Ne dicas amico tuo: vade & revertere, & cras dabo tibi, cum statim possis dare. *Prov. 3. v. 28.*

9. Quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita fit & perficiendi ex eo, quod habetis. Si enim voluntas prompta est secundum id, quod habet, accepta est, non secundum id, quod habet. *2. Cor. 8. v. 11. 12.*

C A P V T X X X V.

Quando facienda & quamdiu?

1. **A**Nte mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrigenz da pauperi: ante obitum tuum operare justitiam: quoniam non est apud inferos invenire cibum. *Eccli. 14. v. 13. 17.*

2. Manè semina semen tuum, & vesperè non cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud, & si utrumque simul melius erit. *Eccles. 11. v. 6.*

3. Bonum facientes non deficiamus, tempore enim suo metemur non deficientes, ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. *Gal. 6. v. 9. 10.*

4. Vos autem nolite deficere benefacientes. *2. Thes. 3. v. 13.*

C A P V T X X X V I.

Fructus Eleemosynæ & alii effectus.

1. **S**plendidum in panibus benedicent labia multorum, & testimonium veritatis illius fidele. *Eccli. 31. v. 28.*
2. Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi. *Prov. 22. v. 9.*
3. Consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum: fortisan ignoscet delictis tuis. *Dan. 4. v. 24.*
4. In præsentitempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum. *2. Cor. 8. v. 14.*
5. Qui miseretur pauperis, beatus erit. *Prov. 14. v. 21.*
6. Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum: in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Matt. 10. v. 42.*

C A P U T X X X V I I.

Specialia corporis & animi affert bona.

1. **G**ratia sicut Paradisus in benedictionibus; & misericordia in sæculum permanet. *Eccli. 40. v. 17.*
2. Benefac justo, & invenies retributionem magnam, etsi non ab ipso certè à Domino. *Eccli. 12. v. 2.*
3. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis, & Deus prospector est ejus, qui reddit gratiam, meminit ejus in posterum, & in tempore casus sui inveniet firmamentum. *Eccli. 3. v. 33.*
4. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conservet eum & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum ejus. Dominus opemferat illi, super lectum doloris ejus, universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus. *Pf. 40. v. 1. 2. 3.*

5. Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ne dimittas eum vacuum; perde pecuniam propter fratrem, & amicum tuum, & non abscondas illam sub lapide in perditionem. Pone thesaurum tuum in præceptis altissimi, & magis tibi proderit quàm aurum. Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo super pactum potentis, & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit. *Eccli. 19. v. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.*

6. Bona est oratio cum jejuniis & eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere, quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam & vitam æternam. *Tob. 12. v. 8. 9:*

C A P V T X X X V I I I.

Tollit culpam & veniam aufert.

1. **V**eruntamen quod superest, date eleemosynam; & ecce omnia munda sunt vobis. *Luc. 11. v. 41.*

2. Misericordia & veritate redimitur iniquitas, & in timore Dei declinat à malo. *Prov. 16, v. 6.*

3. Redemptio animæ viri, divitiæ suæ: qui autem pauper est increpationem non sustinet. *Prov. 13. v. 8.*

4. Eleemosyna patris non erit in oblivione: nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, & in justitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui, & sicut in sereno glacies, solventur peccata tua. *Eccli. 3. v. 15. 16. 17.*

5. Pauperi porrige manum tuam, & perficiatur propitiatio & benedictio tua. *Eccli. 7. v. 36.*

C A P V T I X.

Opes confert & honores.

1. **Q**ui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. *2. Cor. 9. v. 6.*

2. Qui administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum

gum justitiæ vestræ ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem : quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo. 2. Cor. 9. v. 10. 11.

3. Honora Dominum de tua substantia : & de primitiis omnium frugum tuarum da ei , & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. *Prov. 3. v. 9. 10.*

4. Alii dividunt propria , & ditiores fiunt : alii rapiunt non sua , & semper in egestate sunt. Anima quæ benedicit , impinguabitur , & qui inebriat , ipse quoque inebriabitur. *Prov. 11. v. 24. 25.*

5. Qui dat pauperi non indigebit , qui despicit deprecantem , sustinebit penuriam. *Prov. 28. v. 27.*

6. Illi viri misericordiæ sunt , quorum pietates non defuerunt. *Eccli. 44. v. 10.*

7. Qui calumniatur agentem , exprobrat factori ejus , honorat autem eum , qui miseretur pauperis. *Prov. 14. v. 31.*

C A P V T X L.

Varia ad eleemosynam dandam cohortationes.

1. **V**endite quæ possidetis , & date eleemosynam , facite vobis sacculos , qui non veterascunt , thesaurum non deficientem in cælis : quò fur non appropriat , neque tinea corrumpit. *Luc. 12. v. 33.*

2. Facite vobis amicos , de mammona iniquitatis , ut cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. *Luc. 16. v. 9.*

3. Noli prohibere benefacere eum , qui potest : si vales , & ipse benefac. *Prov. 3. v. 27.*

4. Deriventur fontes tui foras , & in plateis aquas tuas divide. *Prov. 5. v. 16.*

5. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum , & ad collectandum. *Eccli. 4. v. 36.*

6. Sicut in omnibus abundatis fide & sermone , & scientiâ , & omni sollicitudine , insuper & charitate vestra in eos , ut & in hac gratia abundetis , non quasi imperans dico : Sed per aliorum sollicitudinem , etiam vestræ charitatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam Domini nostri IESU Christi , quoniam propter vos
egenus.

egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopiâ vos divites essetis. 2. Cor. 8. v. 7. 8. 9.

C A P V T X L I.

Peccata & pœna negantium Eleemosynam.

1. **Q**ui despicit proximum suum peccat : qui autem miseretur pauperis beatus erit. *Prov. 14. v. 21.*
2. Si Frater aut soror nudi sint & indigeant victu quotidiano dicat autem aliquis ex vobis illis : ite in pace calefacimini & saturamini, non dederitis autem eis, quæ sunt necessaria corpori, quid proderit ? *Iacob. 2. v. 15. 16.*
3. Qui habuerit substantiam hujus mundi & viderit fratrem suum necessitatem habere : & clausit viscera sua ab eo : quomodo charitas Dei manet in eo ? *1. Joan. 3. v. 17.*
4. Panis egentium vita pauperum est, qui defraudat eum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occipit proximum suum. *Eccli. 34. v. 25. 26.*
5. Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram, & non relinquant quærentibus tibi retrò maledicere : maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exauditur deprecatio illius, exaudiet autem eum, qui fecit eum. *Eccli. 4. v. 5. 6.*
6. Qui obdurat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. *Prov. 21. v. 23.*
7. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu Patris sui. *Eccli. 34. v. 24.*

C A P V T X L I I.

Eleemosynariorum exempla.

1. **T**obias quotidie pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, dividebatque unicuique prout poterat de facultatibus suis. *Tob. 1. v. 19.*
2. Post Sabbathum debilibus & orphanis & viduis diviserunt spolia :

lia : & residua ipsi cum suis habuere. 2. Mach. 8. v. 28.

3. In Joppe fuit quedam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas : hæc erat plena operibus bonis, & eleemosynis, quas faciebat. Act. 9. v. 36.

4. Vir quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi. Act. 10. v. 1. 2.

5. Discipuli prout quis habebat; proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudæa fratribus, quod & fecerunt, mitentes ad seniores per manus Barnabæ & Sauli. Act. 11. v. 29. 30.

6. Stans Zachæus, dixit ad Dominum : ecce diuidium bonorum meorum, Domine, de pauperibus : & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum : ait IESUS ad eum : quia hodie salus domui huic facta est : eò quod & ipse filius sit Abraham. Luc. 19. v. 8. 9.

7. Non enim iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis Sanctis & ministratis. Heb. 6. v. 10.

C A P V T X L I I I .

Correptio & correptio fraterna precipitur privata & publica.

1. **S**I peccaverit in te frater tuus : vade & corripe eum inter te & ipsum solum, si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe adhuc tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ, quod si Ecclesiam non audierit : Sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Matt. 18. v. 15. 16. 17.

2. Peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant. 1. ad Tim. 3. v. 20.

3. Ne reverearis proximum tuum in casu suo, nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore suo. Eccli. 4. v. 27. 28.

4. De disciplina insensati & fatui, & de senioribus qui judicantur ab adolescentibus : & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conspectu omnium viuorum. Eccli. 42. v. 8.

CAPVT XLIV.

Quis corripiendus à quibus & quomodo?

1. **V**ir impius procaciter obfirmat vultum suum, qui autem rectus est corrigit viam suam. *Prov. 21. v. 29.*
2. Si conluderis stultum in pila quasi prifanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus. *Prov. 27. v. 22.*
3. Seniore[m] ne in crepaveris: Sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres, juvenulas ut sorores in omni castitate. *1. Tim. 5. v. 1.*
4. Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. *Eccli. 8. v. 13.*
5. Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. *Pf. 140. v. 5.*
6. Cum modestia corripientem os, qui resistunt veritati, nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. *2. Tim. 2. v. 25. 26.*
7. Nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. *2. Thef. 3. v. 15.*
8. Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui Spirituales estis, hujusmodi instruite in Spiritu lenitatis, considerans te ipsum ne & tu tenteris. *Gal. 6. v. 1.*

CAPVT XLV.

Alia ad correptionem fraternam exhortationes.

1. **C**orripe amicum, ne fortè non intellexerit & dicat: non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere: corripe proximum, ne fortè non dixerit: & si dixerit: ne fortè iteret: corripe amicum, sæpe enim fit commissio. Et non omni verbo credas. *Eccli. 19. v. 13. 14. 15.*
2. Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina.

3. Increpa illos durè , ut sani sint in fide. *Tit. 1. v. 13.*
4. Hæc loquere , & exhortare , & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. *Tit. 2. v. 15.*
5. Hos arguite judicantes. *Iuda. v. 22.*
6. Rogamus autem vos fratres , corripite inquietos. *1. Thes. 5. vers. 14.*
7. Quam bonum est arguere , quam irasci , & consistentem in oratione non prohibere. *Eccli. 20. v. 1.*

C A P V T XLVI.]

Correptio incauta & vitiosa.

1. **Q**Uare detraxistis sermonibus veritatis , cum è vobis nullus sit , qui possit arguere me ? ad increpandum tantum eloquia concinnatis , & inventum verba profertis . super pupillum irruitis , & subvertere nitimini amicum vestrum. *Iob. 6. v. 25. 26. 27.*
2. Est correptio mendax in ira contumeliosi : & est iudicium , quod non probatur esse bonum , & est tacens & ipse est prudens. *Eccli. 19. vers. 28.*
3. Acetum in vitro , qui cantat carmina cordi pessimo. *Prov. 25. v. 20.*
4. Corripe proximum , antequam commineris , & da locum timori Altissimi. *Eccli. 19. v. 17.*
5. Qui erudit derisorem , ipse injuriam sibi facit , & qui arguit impium , sibi maculam generat : noli arguere derisorem , ne oderit te : argue sapientem & diliget te : da sapienti occasionem , & addetur ei sapientia , doce justum & festinabit accipere. *Prov. 9. v. 7. 8. 9.*
6. Filius sapiens doctrina Patris , qui autem illusor est , non audit cum arguitur. *Prov. 13. v. 1.*
7. Quid vides festucam in oculo fratris tui , & trabem in oculo tuo non vides ? aut quomodo dicis fratri tuo : Sine ejiciam festucam de oculo tuo : & ecce trabs est in oculo tuo ? hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo , & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui. *Matt. 7. v. 3. 4. 5.*

C A P V T XLVII.

Fructus & alii effectus correctionis.

1. **Q**ui dicunt impio : justus es, maledicent eis populi, & detestabuntur eos tribus : qui arguunt eum, laudabuntur : & super ipsos veniet benedictio. *Prov. 24. v. 24. 25. 26.*

2. Non potest mundus odisse vos ; me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de eo, quia opera ejus mala sunt. *Ioan. 7. vers. 7.*

3. Inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis. *Gal. 4. vers. 16.*

4. Plus proficit correctio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum. *Prov. 17. v. 10.*

5. Perversi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus. *Eccli. 1. 15.*

6. Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexit. *Eccli. 7. v. 14.*

C A P V T XLVIII.

Correctio a quo animo ferenda.

1. **Q**ui odit correctionem : vestigium est peccatoris : & qui timet Deum, convertetur ad cor suum. *Eccli. 21. vers. 7.*

2. Quam bonum correptum manifestare poenitentiam ! sic enim effugies voluntarium peccatum. *Eccli. 20. v. 4.*

3. Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus. *Eccli. 10. v. 28.*

4. Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio in-
eruditionis tuæ confundere. *Eccli. 4. v. 30.*

C A P V T X L I X.

Correctionem sustinentis commoda, damna repellentis.

1. **E**gestas & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. *Prov. 13. v. 18.*
2. Stultus irridet disciplinam Patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet. *Prov. 15. v. 5.*
3. Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientum commorabitur. *Prov. 15. v. 31.*
4. Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam, qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis. *Prov. 15. v. 32.*
5. Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus, & eum sanitas non sequetur. *Prov. 29. v. 1.*
6. Via vitæ custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat. *Prov. 10. v. 17.*
7. Qui odit correctionem, minuetur vita. *Eccli. 19. v. 5.*
8. Doctrina mala deserenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur. *Prov. 15. v. 10.*
9. Peccator homo vitabit correctionem, & secundum voluntatem suam inveniet comparationem. *Eccli. 32. v. 21.*
10. In auris aurea margaritumque fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem. *Prov. 25. v. 12.*
11. Mellior est ira risu, quia per tristitiam vultûs corrigitur animus delinquentis: cor sapientum ubi tristitia est, & cor stultorum, ubi lætitia: melius est à sapiente corripiri, quam stultorum adulatione decipi. Quia sicuti sonitus spinarum, ardentium sub olla, sic & risus stulti: sed & hoc vanitas. *Eccles. 7. v. 4. 5. 6. 7.*
12. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. *Prov. 27. v. 6.*

CAPUT L.

Correptionis fraternæ exempla.

1. **E**gressus (Moses) die altero conspexit duos Hebræos rixantes, dixitque ei, qui faciebat injuriam: quare percutis proximum tuum? qui respondit, quis constituit te principem super nos? num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? *Exo. 2. v. 13. 14.*

2. Miserunt (Israëlitæ) nuncios ad omnem tribum Benjamin, qui dicerent: cur tantum nefas in vobis repertum est: tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, & auferatur malum de Israë. *Iud. 20. v. 12. 13.*

3. Accedens Elias ad omnem populum ait: usquequò claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus sequimini eum, si autem Baal, sequimini eum, & non respondit ei populus verbum. *3. Reg. 18. vers. 21.*

4. Tobias increpat eos dicens: nolite ita loqui, quoniam filii Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. *Tab. 2. v. 17. 18.*

5. Hæc mandat omnis populus Domini; quæ est ista transgressio? cur reliquistis Dominum Deum Israë, ædificantes altare sacrilegum, & à cultu illius recedentes? *Iosue. 22. v. 16.*

6. Iratus sum nimis, cum audissem clamorem eorum secundum verba hæc, cogitavitque cor meum mecum, & increpavi optimates & magistratus, & dixi eis: usurasnè singuli à fratribus vestris exigitis, & congregavi adversum me concionem magnam. *2. Esdræ. 5. v. 6. 7.*

7. Egi causam adversus magistratus, & dixi: quare dereliquimus domum Dei? *2. Esdræ 13. v. 11.*

8. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali! ex abundantia enim cordis os loquitur. *Matt. 12. v. 34.*

9. Herodes tenuit Joannem & alligavit eum, & posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. dicebat enim ei Joannes: non licet tibi habere eam. *Matt. 14. v. 3. 4.*

10. Prædixi & prædico, ut præsens & nunc absens iis, qui ante pec-

peccaverunt, & cæteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam. An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus? qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis? 2. Cor. 13. v. 2. 3.

11. Tu filius ejus (Nabuchodonosoris) Balthasar non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia, sed adversum dominatorem cæli elevatus es, & vasa domus ejus allata sunt coram te, & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuæ, vinum bibistis in eis: Deos quoque argenteos, aureos, & æreos, & terreos ligneosque & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti. Porro Deum, qui habet flatum tuum in manu sua, & omnes vias tuas, non glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus, quæ scripsit hoc: quod exaratum est. Dan. 5. v. 22. 23. 24.

12. Respondens alter (latro) increpabat eum (socium suum) dicens, neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es. Et nos quidem justè, nam digna factis recipimus, hic verò nil mali gessit. Luc. 23. v. 40. 41.

C A P V T L I.

Vitia Charitati opposita, & primò odium Dei & proximi.

1. **O**Mnes, qui me oderunt, diligunt mortem. Prov. 6. vers. 16.
2. Nonne qui oderunt te Domine, oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Ps. 138. v. 21.
3. Oderat Esau Jacob pro benedictione, qua benedixerat ei Pater, dixitque in corde suo: venient dies luctus Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum. Gen. 27. v. 41.
4. Odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem perfectè abominati sunt. Amos 5. v. 10.
5. Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Matt. 24. v. 9.
6. Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. Joan. 15. v. 18.

7. Odio

7. Odio habuerunt me gratis. *Ibidem* v. 25.

8. Qui non diligit, manet in morte: omnis qui odit fratrem suum, homicida est, & scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem. *I. Joan. 3. vers. 14. 15.*

9. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum in lumine manet, & scandalum in eo non est; qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit, quod eat, quia tenebræ excæcarunt oculos ejus. *I. Joan. 2. v. 9. 11.*

Vide supra c. 9.

C A P V T L I I.

Acediæ damna, pœnæ, exempla.

1. **I**N pigritiis humiliabitur castigatio, & in infirmitate manuum perfillabit domus. *Eccli. 10. v. 18.*
2. In lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspernatione illius: de stercore bouum lapidatus est piger: & omnis qui tetigerit eum, excutiet manus. *Eccli. 22. v. 1. 2.*
3. Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas dicens: melior est pugillus cum requie, quam plena utraque manus cum labore, & afflictione animi. *Eccl. 4. v. 5. 6.*
4. Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles. *Prov. 22. v. 29.*
5. Israëlita tædio manuarum, cibi que cælestis, quis (inquiunt) dabit nobis ad vescendum carnes? recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis. In mentem nobis veniunt cucumeres & pepones, porri que & cæpæ & allia: anima nostra arida est, nil aliud respiciunt oculi nostri nisi man. *Num. 11. v. 5.*
6. Tædere cepit populum itineris ac laboris, locutusque contra Dominum & Moſen ait: cur eduxisti nos de Ægypto, ut inoreremur in solitudine? quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes. *Num. 21. v. 5. 6.*
7. Jonas fæda agitato tempestate descendit ad interiora navis, & dormiebat sopore gravi. *Jona 1. v. 5. 6.*

S. Cum

8. Cùm dormirent homines, venit inimicus ejus, & supereminavit zizania in medio tritici, & abiit. *Matt. 13. vers. 25.*

9. Dormientes Virgines, quarum lampades non fuerant ornatae ante adventum Sponsi, excluduntur ab æternis nuptiis. *Matt. 25. vers. 13.*

C A P V T L I I I.

Invidia causa & effecta.

1. **I**Nvidiâ diaboli mors introivit in orbem terrarum imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. *Sap. 2. v. 24. 25.*

2. Parvulum occidit invidia. *Job. 5. v. 2.*

3. Neque cum invidia tabescente iter habebō: quoniam talis homo non erit particeps Sapientiæ. *Sap. 6. v. 25.*

4. Quod si zelum amarum habetis, & sint contentiones in cordibus vestris: nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem, non est enim ista sapientia desursum descendens; sed terrena, animalis, diabolica: ubi enim zelus & contentio, ibi inconstantia, & omne opus pravum. *Iacob. 3. v. 14. 15. 16.*

5. Quod si invicem mordetis & comeditis, videte ne ab invicem consumamini. *Gal. 5. v. 15.*

6. Vita carniū, sanitas cordis; putredo ossium invidia. *Prov. 14. v. 30.*

7. Vir qui festinat ditari, & aliis invidet, ignorat quod egestas superveniet ei. *Prov. 28. v. 23.*

C A P V T L I V.

Exhortationes ad cavendam invidiam.

1. **S**icut in die honestè ambulemus, non in contentione & sæmulatione. *Rom. 13. v. 13.*

2. Manifesta sunt opera carnis, contentiones, æmulationes, dissensiones, sectæ, invidiæ, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

Gal. 5. v. 21.

3. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. *Gal. 5. v. 26.*

4. Deponentes omnem malitiam, invidiam, &c. *1. Pet. 2. v. 1.*

5. Contemplatus sum omnes labores, & industrias animadverti patere invidiæ proximi: & in hoc ergò vanitas, & cura superflua est. *Eccles. 4. v. 4.*

C A P V T L V.

Exempla invidiæ.

1. **L**ocupletatus est homo (Isaac) & ibat proficiens atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est; habuit quoque possessiones ovium, & armentorum & familiæ plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæstini, omnes puteos, quos foderant servi Patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo. *Gen. 26. v. 13. 14. 15.*

2. Videntes autem fratres ejus, quod à Patre (Joseph) plus cunctis filiis amaretur, oderunt eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui. *Gen. 37. v. 4.*

3. Iratus est autem Saul nimis, & displicuit in oculis ejus sermo iste, dixitque: dederunt David decem millia, & mihi mille dederunt, quid ei superest, nisi solum regnum? non rectis ergò oculis Saul aspicebat David à die illa & deinceps. *1. Reg. 18. v. 8. 9.*

4. Sciebat, quod per invidiam tradidissent eum. *Matt. 27. v. 18.*
Ita & Abel passus invidiam. *Gen. 4. v. 6.*

Joseph ibidem. *cap. 37. v. 8. David. 2. Regum. 18. v. 8. S. Paulus ad Philip. 1. v. 15. & alii in Scripturis passim.*

CAPUT. LVI.

Discordia causa, effecta, exempla.

1. **C**Um defecerint ligna, extinguetur ignis: & suffragine subtracto, jurgia conquiescunt, sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitatur rixas. *Prov. 26. v. 20. 21.*

2. Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis. *1. Cor. 3. v. 3.*

3. Jurgati sunt, & commoti dixerunt inter gentes: non addet ultra, ut habitet in eis. *Thren. 4. v. 15.*

4. Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus, proferentem mendacia, testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias. *Prov. 6. v. 16. 19.*

5. Facta est rixa inter pastores gregum Abram & Loth. *Gen. 13. vers. 7.*

6. Litigabant Judæi ad invicem dicentes: quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducandum? *Ioan. 6. v. 53. Vide invidia & contentio.*

CAPUT. LVII.

Contentionis occasio, damna, pœna.

1. **V**ir sapiens, si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem. *Prov. 29. v. 9.*

2. Non litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne fortè contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum & argentum, & usque ad cor Regum extendit, & convertit. Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem ejus ligna. *Eccli. 8. v. 1. 2. 3. 4.*

3. Homo iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. *Eccli. 28. v. 11.*

4. Necontendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi nihil mali fecerit. *Prov. 3. v. 30.*

5. Honore est homini, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis. *Prov. 2 c. v. 3.*

6. Abstine te à lite, & minues peccata. *Eccli. 28. v. 10.*

7. Etei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. *Matt. 5. v. 40.*

8. Ejice derisorem, & exhibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ & contumeliæ. *Prov. 22. v. 10.*

9. Qui se jactat & dilatat, jurgia concitat. *Prov. 28. v. 25.*

10. Semper jurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum. *Prov. 17. v. 11.*

11. Labia stulti miscent se rixis, & os ejus jurgia provocat. *Prov. 18. v. 6.*

12. Ubi zelus & contentio, ibi inconstantia & omne opus pravum. *Iac. 3. v. 16.*

13. Certamen festinatum incendit ignem, & lis festinans effundit sanguinem; & lingua testificans adducit mortem. *Eccli. 28. vers. 13.*

14. Melior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio. *Prov. 17. v. 1.*

15. Homo apostata omni tempore jurgia seminat; huic extemplò veniet perditio sua; & subito conteretur: nec habebit ultrà medicinam. *Prov. 6. v. 15.*

C A P V T L V I I I.

Contentionis prohibitio.

1. **N**ihil per contentionem, neque per inanem gloriam. *Phil. 2. v. 3.*

2. Noli contendere verbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. *2. Tim. 2. v. 14.*

3. Stultas & sine disciplina quæstiones de vita, sciens quia generant lites: servum autem Domini non oportet litigare. *2. Tim. 2. vers. 23. 24.*

4. Si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. *1. Cor. II. v. 16.*

5. Frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? jam quidem omninò delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem petimini? sed vos injuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus. *1. Cor. 6. vers. 7.*

C A P V T L I X.

Rixarum causa, effecta, pœna.

1. **V**ir iracundus provocat rixas, & qui ad indignandum est facilis, ad peccandum proclivior erit. *Prov. 29. vers. 22.*

2. Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum; quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & ubi non est adiutorium, elidet te. *Eccli. 8. v. 19.*

3. Effusio sanguinis in rixa superborum, & maledictio illorum auditus gravis. *Eccli. 27. v. 16.*

4. Sicut qui apprehendit auribus canem; Sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius. *Prov. 26. v. 17.*

Vide verbo Discordia, Iracundia.

C A P V T L X.

Bellorum causa, peccatum est.

1. **Q**uis dedit in direptionem Jacob & Israël vastantibus? nonne Dominus ipse, cui peccavimus! & noluerunt in viis ejus ambulare, nec audierunt legem ejus, & effudit super eum indignationem furoris sui, & forte bellum, & combuscit eum in circuitu, & non cognovit, & succendit eum & non intellexit. *Isa. 42. v. 23. 24. 25.*

2. Utinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, & justitia tua sicut gurgites maris, & fuisset quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui, ut lapilli ejus,
non

non interisset & non fuisset attritum nomen ejus à facie mea. *Isa.* 48. v. 18. 19.

3. *Causam viduæ non judicarunt, causam pupilli non dixerunt, & judicium pauperum non judicaverunt: nunquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut super gentem hujuscemodi non ulciscetur anima mea? Jer.* 5. v. 28. 29.

C A P V T L X I.

Finis belli, emendatio.

1. **A** Dhuc paululum modicumque, & consummabitur indignatio & furor meus super scelus eorum. *Isa.* 10. v. 25.
2. Ecce dominator exercituum Dominus confringet lagunculam in terrore, & excelsi statura succidentur, & sublimes humiliabuntur. *Isa.* 10. v. 33.
3. Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium cadentem populos in indignatione plaga insanabili, subjicientem in furore gentes, persequentem crudeliter. *Isa.* 14. v. 5. 6. 7.
4. Animæquior esto populus Dei memorabilis Israël: venundati estis gentibus, non in perditionem, sed propter quod in ira ad iracundiam provocastis Dominum, traditi estis adversariis. *Baruch.* 4. vers. 5. 6.

C A P V T L X I I.

Animandus ad bellum justum miles.

1. **S** I exieris ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus & currus, & majorem quam tu habeas, adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est: appropinquante jam prælio stabit Sacerdos ante aciem, & sic loquetur ad populum. Audi Israël vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos: quia Dominus Deus vester in medio vestri

vestri est, & pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. *Deut. 20. v. 1. 2. 3. 4.*

2. Viriliter agite, & confortamini: nolite timere nec paveatis ad conspectum eorum: quia Dominus Deus ipse est ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet: & Dominus, qui ductor est vester, ipse erit tecum: non dimittet nec derelinquet te: noli timere, nec paveas. *Deut. 31. v. 6. 8.*

3. Adhæreatis Domino Deo vestro; quod fecistis usque in diem hanc: & tunc auferet Dominus Deus in conspectu vestro gentes magnas & robustissimas, & nullus vobis resistere poterit: unus è vobis persequetur hostium mille viros: quia Dominus Deus vester pro vobis ipse pugnabit sicut pollicitus est, hoc tantum diligentissimè præcavete, ut diligatis Dominum Deum vestrum. *Josue 23. vers. 8. 9. 10. 11.*

4. Dixit David ad nuncium: hæc dices Joab: non te frangat ista res, variusenim eventus est belli, nunc hunc nunc illum consumit gladius, conforta bellatores tuos adversus urbem, & destrues eam, & exhortare eos. *2. Reg. 11. v. 25.*

5. Viriliter agite, & confortamini, nolite timere, nec paveatis Regem Assyriorum, & universam multitudinem, quæ est cum eo: multò enim plures nobiscum sunt, quam cum illo: cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. *2. Paral. 32. v. 7. 8.*

6. Hæc dicit Dominus vobis: nolite timere: nec paveatis hanc multitudinem, non est enim vestra pugna, sed Dei: cras descendetis contra eos, ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, & invenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Ieruël. Non eritis vos, qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state, & videbitis auxilium Domini super hos ô Juda & Jerusalem! nolite timere, nec paveatis, cras egrediemini contra eos, & Dominus erit vobiscum. *2. Paral. 20. v. 15. 16. 17.*

7. Nolite timere à facie eorum, Domini magni & terribilis mementote & pugnite pro fratribus vestris, & uxoribus vestris, & domibus vestris. In loco quocunque audietis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos. Deus noster pugnabit pro nobis. *2. Esdra 4. vers. 14. 20:*

8. Ut

8. Ut viderunt exercitum venientem sibi obviam, dixerunt Judæ: quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati sumus jejuniis hodie, & ait Judas: facile est multos concludi in manus paucorum; & non est differentia in conspectu Dei cæli liberare in multis & in paucis: quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci, & superbia, ut disperdant nos, & uxores nostras, & filios nostros, & ut spolient nos: nos verò pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris: & ipse Dominus conferet eos ante faciem nostram: vos autem ne timeritis eos. 1. Mach. 3. v. 17. 18. 19. 20. 21. 22.

9. Et ait Judas accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in manè, ut pugnetis adversus nationes has, quæ convenerunt adversus nos, disperdere nos, & Sancta nostra; quoniam melius est nos mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ & Sanctorum. Sicut autem fuerit voluntas in cælo, sic fiat. 1. Mach. 3. v. 58. 59. 60.

10. Et ait Judas: viris qui secum erant: ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis. Mementote qualiter salvi facti sunt Patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos Pharaon cum exercitu multo; & nunc clamemus in cælum, & miserebitur nostri Dominus, & memor erit Testamenti Patrum nostrorum, & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie: & scient omnes gentes, quia est, qui redimet & liberet Israel. 1. Mach. 4. v. 8. 9. 10. 11.

C A P V T L X I I I.

Orationes tempore belli pro victoria obtinenda.

1. **D**omine non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxiliieris, an in pluribus, adjuva nos Deus noster: in te enim, & in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. 2. Paral. 14. v. 11.

2. Peccavimus cum Patribus nostris, injustè egimus, iniquitatem fecimus. Tu quia pius es miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, & noli tradere consententes te populo, qui ignorat te, ut non dicant intergentes, ubi est Deus eorum? Iud. 7. v. 19. 20.

3. Tu

3. Tu es Deus noster, qui conteris bella ab initio, & Dominus nomen est tibi: erige brachium tuum sicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua, cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare Sancta tua. *Judith 9. v. 10. 11.*

4. Et nunc Domine Rex Deus Abraham miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, & hæreditatem tuam delere; ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi. *Esther 13. vers. 15.*

5. Mi Domine Deus quid dicam videns Israël hostibus suis terga vertentem? & quid facies magno nomini tuo? *Josue 7. vers. 8. 9.*

6. Percute dorsa inimicorum nostrorum, & qui oderunt nos, non confurgant. *Deut. 33. v. 11.*

7. Domine Deus cæli & terræ intuere superbiam inimicorum nostrorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem Sanctorum tuorum; attende: & ostende, quoniam non derelinquis præsumentes de te, & præsumentes de se, & de sua virtute glorientes humilias. *Judith 6. v. 15.*

8. Disperge eos in virtute tua, & depone eos protector meus Domine. *Pf. 38. v. 12.*

9. Deus meus pone eos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. *Pf. 82. v. 14.*

10. Irruat super eos formido, & pavor in magnitudine brachii tui. *Exo. 15. v. 16.*

CAPVT LXIV.

Scandali malitia & pena.

1. **Q**ui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet: & simplices possidebunt bona ejus. *Prov. 28. v. 10.*

2. Quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini: propter verbum hoc filius, qui natus est tibi morte morietur. *2. Reg. 12. vers. 14.*

3. Qui scandalizaverit unum de pusillis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur,

in profundum maris, vā mundo à scandalis: necesse enim est, ut veniant scandala. Veruntamen vā homini illi, per quem scandalum venit. *Matt. 18. v. 6. 7.*

CAPUT LXV.

*Quantoperè vitârit scandalum Christus, Apostolus,
Eleazarus.*

1. **V**T non scandalizemus eos, vade ad mare; & mitte hamum: & piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore ejus invenies staterem: illum sumens da eis pro me & te. *Matt. 12. vers. 27.*

2. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum; ne fratrem meum scandalizem. *1. Cor. 8. v. 13.*

3. Devitantes hoc, ne quis nos tuperet in hac plenitudine, quæ ministratur à nobis; providemus enim bona, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. *2. Cor. 8. v. 20. 21.*

4. Non enim ætati nostræ, inquit, dignum est fingere, ut multi adolescentium, arbitrantes Eleazarum eò annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atque execrationem meæ senectuti conquiram. *2. Mach. 6. v. 24. 25.*

CAPUT LXVI.

*Monita ad cavendum Scandalum activum
& passivum.*

1. **N**on ergò amplius nos invicem judicemus, sed hoc judicate magis, nè ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Si enim propter cibum frater tuus contristatur, jam non secundam charitatem ambulas, noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. *Rom. 14. v. 13. 15.*

2. Videte, ne fortè hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. *1. Cor. 8. v. 9.*

3. Si

3. Si quis dixerit : hoc immolatum est idolis : nolite manducare propter illum, qui indicavit & propter conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Sine offensione estote Judæis & gentibus, & Ecclesiæ Dei. Sicut & ego per omnia, omnibus placeo, non quærens, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant. 1. Cor. 10. v. 28.

4. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. 2. Cor. 6. v. 3.

5. Ab omni specie mala abstinete vos. 1. Thes. 5. v. 22.

6. Rogo vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, & offencicula propter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Rom. 16. v. 17.

7. Cave ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam. Levit. 34. v. 12.

C A P V T L X V I I .

Non curandum Scandalum Pharisaicum.

1. **A**ccedentes discipuli ejus dixerunt ei : Scis, quia Pharisæi audito verbo hoc, scandalizati sunt? Matt. 15, v. 12.

2. At ille respondens ait : omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus, eradicabitur. *Ibidem* v. 13.

3. Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum, cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadent. *Ibidem*. v. 14.

C A P V T L X V I I I .

Donum Sapientiæ (quæ teste S. Thomâ 2. 2. q. 45. respondet charitati) in quo consistat.

1. **D**ilectio Dei honorabilis Sapiëntia. *Eccli.* 1. v. 14.

2. **P**lenitudo Sapiëntiæ est timere Deum. *Eccli.* 1. v. 20.

3. **C**onsummatio timoris Dei sapiëntia & sensus. *Eccli.* 21. v. 13.

4. **E**cce timor Domini ipsa est sapiëntia, & recederé à malo, intelligentia. *Job.* 28. v. 28.

5. Initium sapientia timor Domini. *Eccli. 1. v. 16.*
 6. Initium illius verissima est disciplina concupiscentia. *Sap. 6. vers. 18.*

CAPVT LXIX.

Suctor Sapientia Deus.

1. **F**ons Sapientia verbum Dei in excelsis : & ingressus illius mandata æterna. *Eccli. 1. v. 5.*
 2. Ego Sapientia effudi flumina; ego quasi trames aqua immensa de fluvio; ego quasi fluvii Dioryx, & sicut aqueductus exivi de Paradiso. *Eccli. 24. v. 40. 41.*
 3. Mihi dedit Deus dicere ex sententia, & præsumere digna horum quæ mihi dantur; quoniam ipse sapientia dux est, & sapientium emendator; in manu enim illius & nos, & sermones nostri, & omnis sapientia, & operum scientia, & disciplina. *Sap. 7. v. 15. 16.*
 4. Corona Sapientia timor Domini replens pacem, & salutis fructum: utraque autem sunt dona Dei. *Eccli. 22. v. 23.*
 5. Sperabam quod ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret Sapientiam. Sed ut video, Spiritus est in hominibus, & inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. *Job 32. v. 7. 8.*
 6. Vapor est virtutis Dei, & emanatio est quædam claritatis omnipotentis Dei sincera, & ideo nihil inquinatum in eam incurrit. *Sap. 7. v. 25.*

CAPVT LXX.

Sapientia qualitates & conditiones varia.

1. **Q**uæ deorsum est Sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, iudicans sine simulatione. *Jacobi 3. v. 17.*
 2. Benignus est Spiritus Sapientia. *Sap. 1. v. 6.*
 3. Sapientia ubi invenitur, & quis est locus intelligentia? abyssus dicit

dicit non est in me, & mare loquitur non est mecum. *Job. 28. v. 12.*

4. Unde ergò Sapiaentia venit? & quis est locus intelligentiæ? abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cæli lateret: perditio & mors dixerunt: auribus nostris audivimus famam ejus. *Job. 28. v. 20. 21. 22.*

5. Radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine Sanctorum detentio mea. *Eccli. 24. v. 16.*

6. Scientia Sapiaentis tanquam inundatio abundabit, & consilium ejus sicut fons vitæ permanet. *Eccli. 21. v. 16.*

7. Sapiaentia doctrinæ secundùm nomen est ejus, & non est multis manifesta, quibus ante cognita est, permanet usque ad conspectum Dei. *Eccli. 6. v. 23.*

C A P V T L X X I.

Sapiaentiam acquirendi modus.

1. **F**ili à juventute tua excipe doctrinam, & usque ad canos invenies Sapiaentiam. *Eccli. 6. v. 18.*

2. Cum adhuc junior essem, priusquam oberrarem, quæsi Sapiaentiam palàm in oratione mea, ante templum postulabam pro illa, & usque in novissimis inquiram eam. *Eccli. 51. v. 18. 19.*

3. Concupiscite sermones meos, diligite illos, & habebitis disciplinam. Clara est, & quæ nunquam marcescit Sapiaentia, & facillè videtur ab his, qui diligunt eam, & invenitur ab his, qui quærent eam. Præoccupat qui se concupiscunt, ut his se prior ostendat. *Sap. 6. vers. 12. 13. 14.*

4. In tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum. Timorem & metum & probationem adducet super illum, & cruciabit eum in tribulatione doctrinæ suæ: donec tentet eum in cogitationibus suis, & credat animæ illius. Et firmabit illum, & iter adducet directum ad eum, & lætificabit illum. Et denudabit absconsa sua illi, & thesaurizabit super illum scientiam, & intellectum justitiæ. *Eccli. 4. vers. 18. 19. 20.*

5. Animam meam direxi ad illam, & in agnitione inveni eam. *Eccli. 51. v. 27.*

6. In malevolam animam non introibit Sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim Sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripitur à superveniente iniquitate. *Sap. 1. v. 4. 5.*

7. Per nationes in animas sanctas se transfert. *Sap. 7. v. 27.*

8. Optavi, & datus est mihi sensus, & invocavi, & venit in me Spiritus Sapientiæ. *Sap. 7. v. 7.*

9. Et ut Scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat Sapientiæ, scire cujus esset hoc donum: adii Dominum, & deprecatus sum illum: & dixi ex totis præcordiis meis, &c. *Sap. 8. v. 21.*

10. Manus meas extendi in altum. *Eccli. 51. v. 26.*

11. Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, & in Prophetis vacabit. Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum & in conspectu Altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur. *Eccli. 39. v. 1. 6. 7.*

12. Si Sapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ, si quæsieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam: tunc intelliges timorem Dei, & scientiam invenies. *Prov. 2. vers. 3. 4. 5.*

13. Consiliatus sum enim, ut facerem illam. Zelatus sum bonum, & non confundar. Colluctata est anima mea in illa, & in faciendo eam confirmatus sum. *Eccli. 51. v. 24. 25.*

14. Intellectus bonus omnibus facientibus eum. *Pf. 110. v. 10.*

15. Fili concupiscens sapientiam conserva justitiam, & Deus præbebit eam tibi. *Eccli. 1. v. 33.*

16. Piè agentibus dedit Sapientiam. *Eccli. 43. v. 37.*

17. Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maxime assiduus esto, & ipse tibi dabit cor, & concupiscencia sapientiæ dabitur tibi. *Eccli. 6. v. 37.*

18. Qui timet Dominum, faciet bona: & qui continens est justitiæ, apprehendet eam. *Eccli. 15. v. 1.*

19. Sapientia scribæ in tempore vacuitatis, & qui minoratur actu sapientiam percipiet. *Eccli. 38. v. 25.*

CAPVT LXXII.

Sapientia effecta & signa in animo, corpore, & bonis externis.

1. **V**enerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumera-
bilis honestas per manus illius. Lætatus sum in omni-
bus, quoniam antecedebat me ista Sapientia & ignorabam, quoniam
horum omnium mater est. *Sap. 7. v. 11.*
2. Sapientia filiis suis vitam inspirat, & suscipit inquirentes se, &
præibit in via justitiæ. Qui tenuerint illam; vitam hæreditabunt, &
quò introibit benedicet Deus. *Eccli. 4. v. 12. 14.*
3. Si credideris illi, hæreditabis illam. *Eccli. 4. v. 17.*
4. Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis ejus morä-
bitur, protegetur sub tegmine illius à fervore, & in gloria ejus re-
quiescet. *Eccli. 14. v. 26. 27.*
5. Per sapientiam sanati sunt, quicumque placuerunt tibi Domine
ab initio. *Sap. 9. v. 19.*
6. Si sapiens fueris, tibi metipsum eris, si autem illusor, solus porta-
bis malum. *Prov. 9. v. 12.*

CAPVT LXXIII.

Ejusdem effecta in intellectu & voluntate.

1. **A**ttingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia
suaviter. *Sap. 8. v. 1.*
2. Si Sapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ.
Tum intelliges justitiam, judicium, æquitatem, & omnem semitam
rectam, si intraverit Sapientia cor tuum, & scientia animæ tuæ placue-
rit; consilium custodiet te, & prudentia servabit te, ut eruaris à via
mala, & ab homine, qui perversa loquitur. *Prov. 2. vers. 3. 9. 10.*
11. 12.
3. Manus meas extendi in altum, & insipientiam ejus luxi, ani-
mam meam direxi ad illam, & in agnitione inveni eam. Possedi
cum

cum ipsa cor ab initio, propter hoc non derelinquar. *Eccli. 51. v. 26. 27. 28.*

4. Cibabit illum pane vitæ & intellectûs, & aquâ Sapientiæ salutaris potabit illum, & firmabitur in illo, & non flectetur: in medio Ecclesiæ aperiet os ejus, & adimplebit eum Spiritu Sapientiæ & intellectûs, & stolâ gloriæ vestiet eum. *Eccli. 15. v. 3. 5.*

5. Si justitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: Sobrietatem enim & prudentiam docet, & justitiam & virtutem, quibus nihil utilius est in vita hominibus. *Sap. 8. v. 7.*

C A P V T L X X I V.

Dulcedinem cordis, quietem, consolationem, & constantiam parit.

1. **I**Ntrans in domum meam conquiescam cum ea: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus ejus; sed lætitiâ & gaudium. *Sap. 8. v. 16.*

2. In novissimis invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem. *Eccli. 6. v. 29.*

3. Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes semitæ ejus pacificæ. Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam, & qui tenuerit eam beatus. *Prov. 3. v. 17. 18.*

4. Et qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus. *Eccli. 4. v. 13.*

5. Obviabit ei quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate suscipiet eum. *Eccli. 15. v. 2.*

6. Et denudabit absconsa sua illi, & thesaurizabit super illum scientiam, & intellectum justitiæ. *Eccli. 4. v. 21.*

7. In amicitia illius delectatio bona. *Sap. 8. v. 18.*

8. Lætetur anima vestra in misericordia ejus, & non confundemini in laude ipsius. *Eccli. 51. v. 37.*

9. Proposui hanc adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædii mei. *Sap. 8. v. 9.*

10. Et firmabitur in illo & non flectetur, & continebit illum, & non confundetur. *Eccli. 15. v. 3. 4.*

C A P V T L X X V.

Honorem & gloriam conciliat.

1. **C**ollaudabunt multi sapientiam ejus, & usque in sæculum non delebitur: non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur à generatione in generationem. Sapientiam ejus enarrabunt gentes, & laudem ejus enuntiabit Ecclesia. *Eccli. 39. v. 12. 13. 14.*

2. Servo sensato liberi servient. *Eccli. 10. v. 28.*

3. Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui. *Prov. 12. v. 8.*

4. Vir Sapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt: Sapiens in populo hæreditabit honorem, & nomen illius erit vivens in æternum. *Eccli. 37. v. 27. 29.*

5. Qui serviunt ei obsequentes erunt Sancto, & eos, qui diligunt eam, diliget Deus. Qui audit eam, judicabit gentes, & qui in-tuetur eam, permanebit confidens. *Eccli. 4. v. 15. 16.*

6. Exaltabit illum apud proximos suos, & in medio Ecclesiæ aperiet os ejus, jucunditatem & exultationem thesaurizabit super eum & nomine æterno hæreditabit illum. *Eccli. 15. v. 6. 7.*

7. Amicos Dei, & Prophetas constituit. *Sap. 7. v. 27.*

8. Sapientia justum deduxit per vias rectas & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: honestavit illum in laboribus, & complevit labores illius. *Sap. 10. v. 10.*

C A P V T L X X V I.

Bona fortuna cumulat.

1. **I**nfinitus thesaurus est hominibus. *Sap. 7. v. 14.*

2. **S**i divitiæ appetuntur in vita, quid Sapientiâ locupletius, quæ operatur omnia? *Sap. 8. v. 5.*

3. In operibus manuum illius honestas sine defectione. *Ibidem. ver. 18.*

234 *Lib. 3. Pars 3. de Sapia. C. 77. & 78.*

4. Sapia ædificabitur domus, & prudentia roborabitur. In doctrina replebuntur cellaria, uniuersa substantia pretiosa & pulcherrima. *Prov. 24. v. 3. 4.*

5. Assumite disciplinam in multo numero argenti, & copiosum aurum possidete in ea. *Eccli. 51. v. 36.*

6. Mecum sunt diuitiæ & gloria, opes superbæ, & iustitia, ut ditem diligentes me, & thesauros illorum repleam. *Prov. 8. v. 18. 21.*

C A P V T L X X V I I .

Qui eam repudiat miser est, qui inquirit beatus.

1. Sapia & disciplinam qui abjicit, infelix est, & vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum. Mulieres eorum insensatæ sunt, & nequissimi filii illorum: maledicta creatura eorum. *Sap. 3. v. 11. 13.*

2. Si quis erit consummatus inter filios hominum, si ob eo abfuerit Sapia tua, in nihilum computabitur. *Sap. 9. v. 6*

3. Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit, assidentem enim illam foribus suis inueniet. Cogitare ergo de illa sensus est consummatus; & qui vigilauerit propter illam, citò securus erit. Quoniam dignos seipsâ circuit quærens, & in viis ostendit se iis hilariter, & in omni providentia occurrit illis. *Sap. 6. v. 14. 15. 16. 17.*

4. Quibus apparuerit in visu, diligunt eam in visione, & in agnitione magnalium suorum. *Eccli. 1. v. 15.*

C A P V T L X X V I I I .

Sapiens libenter auditur, prodest verbo, consilio, exemplo.

1. Verba Sapientum audiuntur in silentio, plus quàm clamor Principis inter stultos. *Eccli. 9. v. 17.*

2. Vir sapiens plebem suam erudit, & fructus sensus illius fideles sunt. *Eccli. 37. v. 26.*

3. Si

3. Si Dominus magnus voluerit Spiritu intelligentiæ replebit eum. Et ipse tanquam iunbres emittet eloquia Sapientiæ suæ, & in oratione confitebitur Domino. Ipse palam faciet disciplinam doctrinæ suæ, & in lege testamenti Domini gloriabitur. *Eccli. 39. v. 8. 9. 11.*

4. Multitudo Sapientium sanitas est orbis terrarum: & Rex sapiens stabilimentum populi est. *Sap. 6. v. 26.*

5. Ornamentum aureum prudenti doctrina. & quasi brachiale, in brachio dextro. *Eccli. 21. v. 24.*

C A P V T L X X I X.

Antitheses Sapientem inter & insipientem.

1. **H**omines stulti non apprehendent eam & homines sensati loquuntur ei, homines stulti non videbunt eam, longè enim abest à superbia & dolo. Viri mendaces non erunt ejus memores, & viri veraces invenientur in illa, & successum habebunt usque ad inspectionem Dei. *Eccli. 15. v. 7. 8.*

2. Sapientia callidi est intelligere viam suam, & imprudentia stultorum errans. *Prov. 14. v. 8.*

3. Stultitia gaudium stulto, & vir prudens dirigit gressus suos. *Prov. 15. v. 21.*

4. Callidus videt malum, & abscondit se; innocens pertransiit & afflictus est damno. *Prov. 22. v. 3.*

5. Vidi quod tantum præcederet Sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris. Sapientis oculi in capite ejus, stultus in tenebris ambulat. *Eccl. 1. v. 13. 14. Vide part. 4. c. 13.*

C A P V T L X X X.

Varia ad Sapientiam cohortationes.

1. **O** Viri ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum, intelligite parvuli astutiam, & insipientes animadvertite. Accipite disciplinam meam, & non pecuniam, doctrinam magis, quàm

aurum eligite, melior est enim Sapia cunctis pretiosissimis, & omne desiderabile ei non potest comparari. *Prov.* 8. v. 4. 5. 10.

2. Si quis est parvulus, veniat ad me, & insipientibus locuta est; venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. Relinquitte infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ. *Prov.* 9. v. 4. 5. 6.

3. Appropiate ad me indocti, & congregate vos in domum disciplinæ. Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in his? animæ vestræ sitiunt vehementer; Aperui os meum, & locutus sum, comparate vobis sine argento, & collum vestrum subjicite jugo, & suscipiet anima vestra disciplinam: in proximo est enim invenire eam. *Eccli.* 51. v. 31. 32. 33. 34.

4. Dic Sapien-tiæ, soror mea es, & voca prudentiam amicam tuam, ut custodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit. *Prov.* 7. v. 4. 5.

5. Posside Sapien-tiam, quia auro melior est, & acquirere prudentiam, quia pretiosior est argento. *Prov.* 16. v. 16.

6. Audi fili & accipe consilium intellectus, & ne abjicias consilium meum, injice pedem tuum in compedes ejus, & in torques ejus collum tuum. & erunt tibi compedes ejus in protestationem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ. Decor enim vitæ est in illa, & vincula ejus alligatura salutaris: stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis superpones tibi. *Eccli.* 6. v. 24. 25. 29. 30. 31. 32.

7. Veritatem eme, & noli vendere sapien-tiam & doctrinam, & intelligentiam. *Prov.* 23. v. 23.

8. Stude sapien-tiæ, fili mi, & lætifica cor meum, ut possim exprobranti respondere sermonem. *Prov.* 27. v. 11.

9. Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & favum. *Eccli.* 24. v. 26. 27.

CAPVT LXXXI.

Iaculatoria pro impetranda Sapientia.

1. **D**A mihi Domine sedium tuarum assiltricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis. *Sap. 9. v. 4.*
 2. Mitte Sapientiam de cælis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit, & mecum laboret, ut sciam, quid acceptum sit apud te. *Sap. 9. v. 4.*
 3. Sensum tuum ô Domine quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis, & sic correctæ sint semitæ eorum, qui sunt in terris, & quæ tibi placent didicerint homines? Nam per sapientiam sanati sunt, quicumque placuerunt tibi. Domine à principio. *Sap. 9. v. 17. 18. 19.*
De Insipientia vide partis sequentis caput 13. †
-

P A R S I V.

Prudentia & vitia opposita.

P R Æ F A T I O.

1. **P**Rudentia à providendo vel porro videndo latinis dicta; primò accipitur generatim pro omni notitia veri. Secundò propriè pro virtute proximè directrice morum, quæ definitur: *Habitus agendi vera cum ratione, circa ea, quæ homini bona sunt vel mala; hæc dividitur immediatè in personalem, qua quis in singulis actionibus spectat, quid agere oporteat, proprium*

prium bonum intendens, & in gubernatricem, cujus species sunt, æconomia, politica, legislatrix, & militaris. Personalis prudentia absolutè, & simpliciter prudentia dicitur, gubernatrix non absolutè, sed cum adjuncto, ut æconomica, civilis, militaris.

2. Actus prudentiæ sive officia tria numerantur: primum est bene consultare, & inquirere media: secundum benè judicare de mediis inventis: tertium præcipere sive imperare, ut ea, quæ judicata sunt, perficiantur. De singulis documenta S. Paginæ afferentur: de integrantibus autem prudentiæ partibus, & de subjectivis, (ut & aliarum virtutum) distinctus titulus non proponetur; quia quoad rem cum ipsis virtutibus conveniunt, ut etiam partes potentiales prudentiæ, ut benè notat Lessius *lib. 1. de prudentia cap. 2. dub. 3.*

3. Prudentiæ opponitur imprudentia multiplex, ut insipientiæ sapientia, quam non incongruè huic parti immediate præmissam esse patebit ex sequentibus.

C A P V T P R I M V M.

Adhortatio ad veram Prudentiam.

1. **E** Stote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. *Matt. 10. v. 16.*
2. **E** Volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo. *Rom. 16. v. 19.*
3. Indie bona fructe bonis, & malam diem præcave. *Eccles. 7. vers. 15.*
4. Estote prudentes & vigilate in orationibus. *1. Pet. 4. v. 7.*
Vide dicta de Sapientia, cap. 80.

C A P V T II.

Fructus & effectus verae prudentia.

1. **E**Ruditus in verbo reperiet bona : & qui sperat in Deo beatus est. *Prov. 16. v. 20.*
2. Sapiens timet & declinat à malo stultus transilit & confidit. *Prov. 14. v. 16.*
3. Callidus vidit malum , & abscondit se , innocens pertransit , & afflictus est damno. *Prov. 22. v. 3.*
4. Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum. *Prov. 1. v. 17.*
5. Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. *Prov. 27. v. 19.*
Vide dicta de Sapientia. cap. 72.

C A P V T III.

Prudentia humana incerta & fallax.

1. **C**Ogitationes enim mortalium timidæ , & incertæ providentiæ nostræ. *Sap. 9. v. 14.*
2. Est via quæ videtur homini justa: novissima autem ejus ducunt ad mortem. *Prov. 14. v. 12.*
3. Qui confidit in corde suo stultus est : qui autem graditur sapienter ipse salvabitur. *Prov. 28. v. 26.*
4. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo , & ne innitaris prudentiæ tuæ. In omnibus viis tuis cogita illum , & ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud te ipsum , time Deum , & recede à malo. *Prov. 3. v. 5. 6. 7.*
5. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. *Rom. 12. v. 16.*
6. Væ qui sapientes estis in oculis vestris , & coram vobismetipsis prudentes. *Isaia 5. v. 21.*

C. A P V T I V.

Dammatur Prudentia Impiorum.

1. **N**on est Sapiencia nequitiae disciplina; & non est cogitatus peccatorum prudentia. *Eccli. 19. v. 19.*
2. Est nequitia & ipsa execratio: & est insipiens qui minuitur sapientia: melior est homo, qui minuitur sapientia & deficiens sensu in timore; quam qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi. *Eccli. 19. v. 20. 21.*
3. Stultus populus meus me non cognovit filii insipientes sunt & vecordes: sapientes sunt, ut faciant mala: bene autem facere nescierunt. *Ier. 4. v. 22.*
4. Sapiencia hujus mundi stultitia est apud Deum: scriptum est enim: comprehendam Sapientes in astutia eorum, & iterum: Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vanae sunt. *1. Cor. 3. vers. 19. 20.*
5. Perdam sapientiam sapientum & prudentiam prudentum reprobo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor hujus saeculi? nonne stultam fecit Deus Sapientiam hujus mundi. *1. Cor. 1. v. 19. 20.*
6. Qui secundum carnem sunt, quae carnis sunt sapiunt, qui vero secundum spiritum sunt, quae sunt spiritus sentiunt, nam prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus vita & pax: quoniam sapientia carnis inimica est Deo, legi enim Dei non est subjecta, nec enim potest, qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. *Rom. 8. v. 5. 6. 7. 8.*
7. Fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti: non est qui videat me: sapientia tua & scientia tua haec decepit te. Veniet super te malum & nescies ortum ejus. *Isaia 47. v. 10. 11.*

CAPUT V.

Exempla Prudentia.

1. **I**N omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, & Dominus erat cum eo: vidit itaque Saul quod prudens esset nimis & coepit cavere eum. 1. Reg. 18. v. 14. 15.

2. A principio autem egressionis eorum prudentius se gerebat David, quam omnes servi Saul, & celebre factum est nomen eius nimis. 1. Reg. 18. v. 30.

3. Diem constituerunt (Judas & Nicanor) qua secreto inter se agerent; & singulis sellæ prolatae sunt, & posita. Præcepit autem Judas armatos esse locis opportunis, ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur, & congruum colloquium fecerunt. 2. Mach. 14. v. 21, 22.

4. Stupebant omnes, qui eum audiebant super prudentia & responsis eius. Luc. 2. v. 47.

5. Laudavit Dominus villicum, iniquitatis, quia prudenter fecisset; quia filii huius sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Luc. 16. v. 8.

CAPUT VI.

Jaculatoriæ orationes pro impetranda prudentia.

1. **E**Mitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua. Ps. 42. v. 3.

2. Averte oculos meos ne videant vanitatem, in via tua vivifica me. Ps. 118.

3. Quoniam tu illuminas lucernam meam: Domine Deus illumina tenebras meas. Ps. 17.

4. Dirige me in veritate tua, & doce me, quia tu es Salvator meus, & te sustinui tota die. Ps. 24.

5. Proba me Deus & scito cor meum, interroga me & cognosce semitas meas, & vide si via iniquitatis in me est, & deduc me in via æterna. Ps. 138

C A P V T VII.

*Prudentiæ officia rectè consulere, judicare,
exequi. Consilii causa & effecta.*

1. **E**go Sapiencia habito in consilio, & eruditus intersum cogitationibus. Meum est consilium & æquitas, mea est prudentia. *Prov. 8. v. 12. 14.*
2. Vir peritus multos eruditus, & animæ suæ suavis est, & sapiens animæ suæ sapiens, & fructus sensus illius laudabilis. *Eccli. 37. v. 22. 25.*
3. Via stulti recta in oculis ejus, qui autem sapiens est audit consilia. *Prov. 12. v. 15.*
4. Qui agunt omnia cum consilio reguntur Sapienciâ, astutus omnia agit cum consilio, qui autem fatuus est, aperit stultitiam. *Prov. 13. v. 10. 16.*
5. Dissipantur cogitationes, ubi non est consilium: ubi verò sunt plures consiliarii confirmantur. *Prov. 15. v. 22.*
6. Fili sine consilio nil facias, & post factum non poenitebis. *Eccli. 32. v. 24.*
7. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile. *Eccli. 37. v. 20.*
8. Salus, ubi multa consilia. *Prov. 11. v. 14.*
9. Aurum & argentum est constitutio pedum: & super utrumque consilium beneplacitum. *Eccli. 40. v. 25.*
10. Unguento & variis odoribus delectatur cor, & bonis amici consiliis anima dulcoratur. *Prov. 27. v. 9.*

C A P V T VIII.

Consilium à quibus petendum?

1. **S**cientia sapientis tanquam inundatio abundabit, & consilium ejus sicut fons vitæ permanet. *Eccli. 2. v. 16.*
2. Cum viro sancto assiduus esto, quemcunque noveris observantem

vantem timorem Dei; cuius anima est secundum animam tuam: qui cum titubaveris in tenebris, condolebit tibi. *Eccli. 37. v. 15. 16.*

3. Secundum virtutem tuam cave te à proximo tuo, & cum sapientibus & prudentibus tracta. *Eccli. 9. v. 21.*

4. Consilium semper à sapiente perquire. *Tob. 4. v. 19.*

5. Et cor boni consilii statue tecum; non est enim tibi aliud pluris illo: anima viri sancti enunciat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelsò ad speculandum. *Eccli. 37. v. 17. 18.*

6. Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. *Eccli. 37. v. 19.*

C A P V T I X.

Multorum Consilium inutile, noxium, fraudulentum.

1. **N**OLI consiliari cum eo, qui tibi insidiatur, & à zelantibus & à zelanti te absconde consilium, omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso, à consiliario serva animam tuam, prius scito, quæ sit illius necessitas, & ipse enim animo suo cogitabit; ne forte mittat sudem in terram, & dicat tibi, bona est via tua, & stet è contrario videre, quid tibi eveniat. *Eccli. 37. v. 7. 8. 9. 10. 11.*

2. Cum fatuis consilium non habeas, non enim poterunt diligere, nisi quæ eis placent: coram extraneo ne facias consilium, nescis enim quid pariet: non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat, tibi gratiam falsam, & convitietur tibi. *Eccli. 8. v. 26. 21. 22.*

3. Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi unus de mille. *Eccli. 6. v. 6.*

4. Ova aspidum ruperunt, & telas aranæ texuerunt; qui comederit de ovis eorum morietur, & quod confotum est, erumpet in regulum. Telæ eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis, opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. *Isa. 59. v. 5. 6.*

5. Verbum nequam immutabit cor, ex quo partes quatuor oriun-

tur, bonum & malum, vita & mors. *Eccli.* 37. v. 21.

6. Consilia impiorum fraudulentæ. *Prov.* 12. v. 5.

7. Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. *Prov.* 1. v. 10.

8. Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet: simplices possidebunt bona ejus. *Prov.* 28. v. 10.

C A P V T X.

Consilium impiorum peribit.

1. **Q**ui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum, quod ceperant, qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium pravorum dissipat: per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte, sic palpabunt in meridie. *Job.* 5. v. 12. 13. 14.

2. Stulti facti sunt Principes Taneos, emarcuerunt Principes Mempheos, deceperunt Ægyptum, angulum populorum ejus: Dominus miscuit in medio ejus spiritum vertiginis: & errare fecerunt Ægyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius & vomens. *Jf.* 19. vers. 13. 14.

3. Hæc dicit Dominus Deus: non stabit & non erit istud. *Jf.* 7. vers. 7.

4. Et dirumpetur Spiritus Ægypti in visceribus ejus, & consilium ejus præcipitabo: & interrogabunt simulacra sua, & divinos suos, & pythones, & ariolos. *Jf.* 19. v. 3.

5. Congregamini populi, & vincimini, & audite universæ procul terræ; confortamini & vincimini: inite consilium & dissipabitur; loquimini verbum & non fiet: quia nobiscum Deus. *Jf.* 8. v. 9. 10.

6. Non est Sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. *Prov.* 21. v. 30.

CAPVT XI.

Dei Consilium Permanebit.

1. **I**uravit Dominus exercituum dicens : si non , ut putavi , ita erit , & quomodo mente tractavi , sic eveniet hoc consilium , quod cogitavi super omnem terram , & hæc est manus extenta super universas gentes . Dominus enim exercituum decrevit , & quis poterit infirmare ? & manus ejus extensa , & quis avertet eam ? *Is. 14. v. 24. 26. 27.*
2. Ab initio ego ipse , & non est , qui de manu mea eruat ; operabor & quis avertet illud ? *Is. 43. v. 15.*
3. **C**onsilium meum stabit , & omnis voluntas mea fiet . *Isa. 46. vers. 10.*
4. Nunc itaque dico vobis , discedite ab hominibus istis , & finite illos : quoniam si est ex hominibus consilium hoc , aut opus , dissolvetur : si verò ex Deo est , non poteritis dissolvere illud , ne fortè & Deo repugnare inveniamini : conseruerunt autem ei . *Act. 5. vers. 38. 39.*
5. Dominus dissipat consilia gentium , reprobatur autem cogitationes populorum , & reprobatur consilia Principum ; consilium autem Domini in æternum manet ; cogitationes cordis ejus in generatione & generationem . *Pf. 32. v. 10. 11.*

CAPVT XII.

*Deus & Presbyteri consulendi. Consilii neglecti
pœna.*

1. **P**ro hoc (id est pro Josue) si quid agendum erit , Eleazar sacerdos consulat Dominum : ad verbum ejus egredietur , & ingredietur ipse & omnes filii Israël cum eo , & cætera multitudo . *Num. 27. v. 21.*
2. Clamabitis in die illa à facie Regis vestri , quem elegistis vobis , & non audiet vos Dominus in die illa , quia petistis vobis Regem : noluit .

Noluit autem populus audire vocem Samuëlis, sed dixerunt: nequaquam Rex enim erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & iudicabit nos Rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis. *I. Reg. 8. v. 18. 19. 20.*

3. Postquam obiit Joiada, ingressi sunt Principes Juda, & adoraverunt Regem, qui delinitis obsequiis eorum acquievit eis, & dereliquerunt templum Domini Dei Patrum suorum. *2. Paral. 24. v. 17. 18.*

4. Nolite ascendere, non enim est Dominus vobiscum, ne corruatis coram inimicis vestris. Amalecites & Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eo quod nolueritis acquiescere Domino, nec erit Dominus vobiscum. At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis, descenditque Amalecites & Chananæus, qui habitabat in monte, & percutiens eos atque concidens persecutus est eos usque Horma. *Num. 14. v. 42. 43. 44. 45.*

5. Dereliquit (Roboam) consilium Senum, quod dederant ei, & adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo, & assiscebant ei. *3. Reg. 12. v. 8.*

6. Consilium meum Rex placeat tibi, & peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum: Forsitan ignoscet delictis tuis. *Dani. 4. v. 24.*

C A P V T XIII.

Imprudencia & insipientia effecta, signa, atque alia adjuncta.

1. **R**ex insipiens perdet populum suum, & civitates habitabuntur per sensum potentium. *Eccli. 10. v. 3.*
2. Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt & reservat in posterum. *Prov. 29. v. 11.*
3. Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere. *Eccli. 10. v. 15.*
4. Per tria movetur terra, & quartum non potest sustinere: per servum cum regnaverit, per stultum cum saturatus fuerit cibo. *Prov. 30. v. 21. 22.*

5. Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quam fatuus? arenam & salem & massam ferri facilius est ferre, quam hominem imprudentem, & fatuum & impium. *Eccli. 22. v. 17. 18.*

6. Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum. *Prov. 18. v. 13.*

7. Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur: & si compresserit labia sua intelligens. *Prov. 17. v. 28.*

8. Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis, Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. *Prov. 26. v. 4. 5.*

9. Judicium determinat causas, & qui imponit stulto silentium, iras mitigat. *Ibidem v. 10.*

10. Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno. Cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam: & in fine narrationis dicet, quis est hic? *Eccli. 22. v. 7. 8. 9.*

Vide p. 3. C. 79.

P A R S V.

Iustitia & vitia opposita.

P R Æ F A T I O.

I. Vemadmodum sapientia dupliciter accipitur, primò pro rectitudine intellectus generali, ad benè judicandum de omnibus rebus. Deinde strictè pro certo intellectu habitu, qui ob singularem suam perfectionem dicitur sapientia. Ita & iustitia latè sumitur pro generali rectitudine voluntatis, ut pluribus declaratum est præfatione partis 5. Libri 2. deinde strictè & propriè

priè atque ita accepta *Iustitia est habitus, qui inclinatur voluntatem ad constanter & perpetuò tribuendum cuique jus suum*, sive ut inquit Augustinus: *Iustitia est virtus quæ sua cuique tribuit*. Lib. 10. de civitate Dei cap. 1. itaque Iustitia, licet versetur primariò circa solas actiones rectè ad alterum disponendas: nihilominus tamen versatur etiam circa res ipsas, quæ sunt materia actionum: non autem versatur primariò circa passionem moderandas: sicut fortitudo & temperantia, nisi quatenus istarum passionum moderatio est sæpè medium necessarium ad proprium finem iustitiæ consequendum.

2. Partes iustitiæ subjectivæ, sive species ejus sunt iustitia commutativa & distributiva. Integrales partes numerantur à S. Thoma. 2. 2. q. 79. art. 1. istæ duæ, facere bonum & declinare à malo. Vbi bonum non ea latitudine sumitur, quæ omnibus virtutibus competit, quibus universè commune est bonum amplecti, & malum declinare. Sed pressè prout bonum alteri est debitum. Itaque facere bonum, ut est pars iustitiæ, est æqualitatem servare in illis, quæ ad alterum spectant; declinare autem à malo, est æqualitatem eam non corrumpere.

3. Partes Iustitiæ potestativæ sunt duplices vel enim in iis non est debitum legale & rigorosum; sed tantum morale sive ex decentia: cui ex morum honestate satisfieri debet. Et hujusmodi partes sunt gratitudo, vindictio, veritas, affabilitas, liberalitas & æquitas: vel non observatur omninò absolutè æqualitas dati & accepti, sed tantum secundum quid; licet debitum sit verè legale, & majus ac altius, quàm propriè dictæ iustitiæ, ita ut ob ejus excellentiam, non possit reddi æqualitas; hujusmodi partes sunt religio, pietas, observantia, & obedientia. Dicuntur autem hæ partes potestativæ,

stativæ: quia deficiunt à vera ratione justitiæ propriissimè dictæ, in qua propriè servatur æqualitas, & retinent tantùm similitudinem aliquam illius; harum omnium vitia opposita suis distinguuntur locis, ut omnia & singula clariùs elucescant.

C A P U T P R I M U M.

Encomia & effecta Iustitiæ universim ac speciatim.

1. **S**I sequaris justitiam, apprehendes illam: & indues quasi poderem honoris, & habitabis cum ea, & proteget te in sempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum; volatilia ad sibi similia conveniunt, & veritas ad eam gentem, quæ illam operatur, revertetur. *Eccli. 27. v. 9. 10.*

2. **J**usti in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum: ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini, quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet eos. *Sap. 5. v. 16. 17.*

3. **I**n reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in die illa justus iudex: non solum autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum ejus. *2. Tim. 4. v. 8.*

4. **Q**ui sequitur justitiam & misericordiam, inveniet vitam, justitiam, & gloriam. *Prov. 21. v. 21.*

5. **F**ugit impius nemine persequente: justus autem quasi leo confidens sine terrore erit. *Prov. 28. v. 1.*

6. **I**n abundantia justitia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur. Domus justii plurima fortitudo & in fructibus impii conturbatio. *Prov. 15. v. 5. 6.*

7. **I**n memoria æterna erit justus, ab auditione mala non timebit. *Pf. III. v. 7.*

8. **O**culi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum. Clamaverunt justii, & Dominus eos exaudivit, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. *Pf. 33. v. 16. 18.*

CAPVT II.

Antitheses varia inter justum & impium.

1. **B**enedictio Domini super caput iusti ; os autem impiorum operit iniquitas , memoria iusti cum laudibus , & nomen impiorum putrescet : Sapiens corde præcepta suscipit , stultus cæditur labiis : qui ambulat simpliciter , ambulat confidenter : qui autem depravat vias suas , manifestus erit : vena vitæ os iusti , & os impiorum operit iniquitatem. *Prov. 10. v. 6. 7. 8. 9. 11.*

2. In bonis iustorum exultabit civitas , & in perditione impiorum erit laudatio : benedictione iustorum exaltabitur civitas , & ore impiorum subvertetur. Desiderium iustorum omne bonum est , præstolatio impiorum furor. *Prov. 21. v. 10. 11. 23.*

3. Non roborabitur homo ex impietate , & radix iustorum non commovebitur. Cogitationes iustorum iudicia , & consilia impiorum fraudulenta. Verba impiorum insidiantur sanguini , os iustorum eos liberabit. Verte impios & non erunt , domus autem iustorum permanebit. *Prov. 12. v. 3. 5. 6. 7.*

4. Lux iustorum lætificat , lucerna autem impiorum extinguetur , iustus comedit & replet animam suam , venter autem impiorum insatyrabilis. *Prov. 13. v. 9. 25.*

5. Domus impiorum delebitur , tabernacula autem iustorum permanent. *Prov. 14. v. 11.*

6. Longè est Deus ab impiis , & orationes iustorum exaudiet. *Prov. 15. v. 29.*

7. Facere misericordiam & iudicium magis placet Domino quàm victimæ. *Prov. 21. v. 3.*

CAPVT III.

Iniustitia omnis prohibetur à Deo.

1. **N**olite facere iniquum aliquid in iudicio , in regula , in pondere , in mensura. *Lev. 19. v. 35.*

2. Non habebis in sacco diversa pondera , majus & minus : nec erit

erit in domo tua modius major, & minor. Pondus habebis justum & verum, & modius æqualis & verus tibi erit: ut multo vivas tempore super terram, quam Dominus Deus dederit tibi: abominatur enim Dominus Deus eum, qui facit hæc, & averfatur omnium injustitiam. *Deut. 25. v. 13. 14. 15. 16.*

3. Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum, non morabitur opus mercenarii tui apud te usque manè. *Lev. 19. vers. 13.*

4. Non est bonum, damnum inferre justo. *Prov. 17. v. 26.*

5. Non placeat tibi injuria injustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius. *Eccli. 9. v. 17.*

6. Maledictus, qui transfert terminos proximi sui, & dicet omnis populus, Amen. *Deut. 27. v. 17.*

7. Viduam & pupillum & advenam & pauperem nolite calumniari: & malum viri fratri suo non cogitet in corde suo. *Zach. 7. v. 10.*

C A P V T IV.

Indicabitur à Deo & punietur.

1. **S**I videris calumnias egenorum, & violenta judicia, & subverti justitiam in provincia, non mireris super hoc negotio, quia excelso excelsior est alius, & super hoc quoque eminentiores sunt alii, & insuper universæ terræ Rex imperat servienti.

2. Omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem & cibus ignis. *Is. 9. v. 5.*

3. Ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Job. 15. v. 34.*

4. Regnum à gente in gentem transfertur, propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos. *Eccli. 10. v. 8.*

5. Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme. *Eccli. 21. v. 9.*

CAPVT V.

*Præsertim verò Injustitia Iudicum & aliorum
Magistratum.*

1. **P** Rincipes tui infideles socii furum, omnes diligunt mune-
ra, sequuntur retributiones, pupillo non judicant, & cau-
sa viduæ non ingreditur ad illos. Propter hoc, ait Dominus Deus ex-
ercituum fortis Israël: heu consolabor super hostibus meis, & vindica-
bor de inimicis meis. *Is. 1. v. 29. 24.*

2. Væ qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justii au-
fertis ab eo, propter hoc sicut devorat sti pulam lingua ignis, & calor
flammæ exurit, sic radix eorum quasi favilla erit, & germen eorum ut
pulvis ascendet, abjecerunt enim legem Domini exercituum & elo-
quium Sancti Israël blasphemaverunt. *Is. 5. v. 23. 24.*

3. Væ qui condunt leges iniquas: & scribes iniquitatem scrip-
serunt, ut opprimerent in iudicio pauperes, ut vim facerent causæ hu-
milium populi mei: ut essent viduæ præda earum, & pupillos diriperent.
Quid facietis in die visitationis & calamitatis de longè venientis? ad
cujus confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam vestram? *Is.
10. v. 1. 2. 3.*

4. Dominus ad iudicium veniet, cum senibus populi sui, & prin-
cipibus ejus: vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo
vestra. Quare atteritis populum meam, & facies pauperum commoli-
tis, dicit Dominus Deus exercituum. *Is. 3. v. 14. 15.*

5. Verè mendacium operatus est styly mendax scribarum. *Ierem.
8. v. 8.*

CAPVT VI.

*Injuria in iudiciis & tribunalibus, ac muneribus
accipiendis.*

1. **Q** Ui convertitis in absinthium iudicium, & justitiam in
terra relinquitis. *Amos 5. v. 7.*

2. Nunquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bu-
halis,

balis, quoniam convertistis in amaritudinem iudicium, & fructum iustitiæ in absinthium. *Amos 6. v. 13.*

3. Usquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? iudicate egeno & pupillo, humilem & pauperem iudicate, eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. *Pf. 81. v. 2. 3. 4.*

4. Super tribus sceleribus Israël, & super quatuor non convertam eum, pro eo, quod vendiderit pro argento iustum; & pauperem pro calceamentis. Qui conterunt super pulverem terræ capita pauperum, & viam humilium declinant: ut violarent nomen sanctum meum. *Amos 2. v. 6. 7.*

5. Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum. *Deut. 16. v. 19.*

6. Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas iudicii. *Prov. 17. v. 23.*

7. Qui cognoscit in iudicio faciem, non benefacit: iste & pro buccella panis deserit veritatem. *Prov. 28. v. 21.*

C A P V T VII.

Iudicium iniquorum pœna.

1. **M**Aledictus qui pervertit iudicium advenæ, pupilli, & viduæ, & dicet omnis populus, Amen. *Deut. 27. v. 19.*

2. Inventi in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plenæ dolo, idèò magnificati sunt, & ditati. Incrassati sunt & impinguati, & præterierunt sermones meos pessimè. Causam viduæ non vindicârunt, causam pupilli non direxerunt, & iudicium pauperum non iudicârunt. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea. *Jer. 5. v. 26. 27. 28. 29.*

3. Iudicate manè iudicium, & eruite vi oppressum de manu calumniantis: ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum. *Jerem. 21. v. 12.*

4. Qui dicunt impio, iustus es: maledicent eis populi, & detestabuntur

buntur eos tribus? *Prov. 24. vers. 24.*

4. Qui justificat impium, & qui condemnat justum, abominabilis est uterque coram Domino. *Prov. 17. v. 15.*

6. Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est potestas vobis à Domino, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. Quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè judicâstis, neque custodistis legem justitiæ, neque ambulâstis secundum Dei voluntatem. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam judicium durissimum his qui præsumunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam, quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus; fortioribus autem fortior instat cruciatio. *Sap. 6. v. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.*

C A P V T V I I I.

Virtutes Iudici necessariae.

1. **N**on secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet, sed judicabit in justitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ, & percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium: & erit justitia cingulum lumborum ejus, & fides cinctorium renum ejus. *Isa. 11. v. 3. 4. 5.*

2. Judicium gentibus proferet: non clamabit neque accipiet personam; nec audietur vox ejus foris: calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet, in veritate educet judicium: non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra judicium, & legem ejus insulæ expectabunt. *Is. 42. v. 2. 3. 4.*

3. Provide de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. *Exodi. 18. vers. 21. 25.*

4. Justitiâ indutus sum, & vestivi me, sicut vestimento & diademate

mate iudicio meo. Oculus fui cæco, & pès claudò. Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissimè investigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. *Iob. 29. v. 14. 15. 16. 17.*

5. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem. *Pf. 100. vers. 8*

6. Dedi tibi cor sapiens, & intelligens, in tantum, ut nullus ante te fuerit tui similis, nec post te surrecturus sit. *3. Reg. 3. v. 12.*

7. Tu dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia disponis eos: subest enim tibi, cum volueris posse. *Sap. 12. v. 18.*

8. Iudices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor; qui non sunt aversi à Domino, ut sit memoria eorum in benedictione. *Eccli. 46. v. 13.*

9. Vovit justus causam pauperum; impius ignorat scientiam. *Pro. 29. v. 7.*

10. Et nunc Reges intelligite: erudimini, qui iudicatis terram, servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore: apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. *Pf. 2. v. 10. 11. 12.*

11. Diligite justitiam, qui iudicatis terram; sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. *Sap. 1. v. 1*

C A P V T IX.

Causa diligenter cognoscenda.

1. **E**Rue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses: si dixeris, vires non suppetunt, qui inspector est cordis, ipse intelligit, & servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua. *Prov. 24. vers. 11. 12.*

2. Iudicate manè iudicium. *Jerem. 21. v. 14.*

3. Si difficile & ambiguum iudicium apud te conspexeris inter sanguinem

guinem & sanguinem & causam & causam, lepram & non lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variari: Surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. *Deut. 17. v. 8.*

4. Eumque diligentissimè perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui. *Deut. 19. v. 18. 19.*

5. Testor coram Deo & Christo Iesu & electis angelis ejus, ut hæc custodias sine præjudicio nihil faciens, in alteram partem declinando. *I. Tim. 5. v. 21.*

6. Priusquam interroges, ne vituperes quenquam: & cum interrogaveris, corripe justè. *Eccli. 11. v. 7*

7. Dabis servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, & discernere inter bonum & malum; quis enim poterit judicare populum istum, populum tuum, hunc multum? *3. Reg. 3. v. 9.*

C A P V T X .

Premia boni iudicis & fructus.

1. **L**abia deosculabitur, qui recta verba respondet. *Prov. 24. vers. 26.*

2. Iudex sapiens iudicabit populum suum: & principatus sensati stabilis erit. *Eccli. 10. v. 1.*

3. Rex, qui iudicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur. *Prov. 29. v. 14.*

4. Secundùm iudicem populi, sic & ministri ejus: qualis est rector civitatis, tales & inhabitantes in ea. *Eccli. 10. v. 2.*

5. Munera super innocentem non accepit, qui facit hæc, non movebitur in æternum. *Pf. 14. v. 5.*

6. Non iudices contra iudicem: quoniam quod justum est iudicat. *Eccli. 8. v. 17.*

C A P V T X I.

Varia cohortationes ad Iudices.

1. **N**on sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies. Pauperis quoque non misereberis in iudicio, non declinabis in iudicium pauperis. *Exo. 23. v. 2. 3. 6.*

2. Non facies quod iniquum est, nec injustè iudicabis, non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis, justè iudica proximo tuo. *Levi. 19. v. 15.*

3. Si fuerit causa inter aliquos, & interpellaverint iudices, quem justum perspexerint, illi iustitiæ palmam dabunt, quem impium condemnabunt impietatis. *Deut. 25. v. 1.*

4. Iudicium verum iudicate, & misericordiam, & miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. *Zach. 7. v. 9.*

5. Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, veritatem & iudicium pacis iudicate in portis vestris. *Zach. 8. v. 16.*

6. Quærite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. *Is. 1. v. 17.*

7. In iudicando esto pupillis misericors, ut pater: & pro viro matri illorum; & eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis quàm mater. *Eccli. 4. v. 10. 11.*

8. Aperi os tuum imuto, & causis omnium filiorum qui pertransiunt, aperi os tuum, decerne quod justum est, & iudica inopem & pauperem. *Prov. 31. v. 8. 9.*

9. Nolite iudicare secundum faciem, sed justum iudicium iudicate. *Ioan. 7. v. 24.*

10. Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini; & quodcunque iudicaveritis in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite, non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. *2. Paral. 19. v. 6. 7.*

CAPVT XII.

Boni & mali iudicis exempla.

1. **I**Ratus Moyses valdè, ait ad Dominum: ne respicias sacrificia eorum: tu scis quòd ne asellum quidem unquam acceperim ab eis, nec affixerim quempiam eorum. *Num. 16. v. 15.*

2. Ibat Samuel per singulos annos circuiens Bethel & Galgala & Masphat, & iudicabat Israël in supra dictis locis. *1. Reg. 7. vers. 15. 16.*

3. Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cuiusdam tulerim, aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi; & contemnam illud hodie, restitua m'que vobis. Et dixerunt: non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quippiam. Dixit que ad eos: testis est Dominus adversum vos, & testis Christus ejus in die hac, quia non inveneritis in manu mea quippiam. *1. Reg. 12. v. 3. 4. 5.*

4. Constituti sunt de populo duo senes iudices in illo anno: de quibus locutus est Dominus: quia egressa est iniquitas de Babylone à senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum. *Dan. 13. v. 5.*

CAPVT XIII.

Iaculatorie iudicium divinum petentis ac deprecantis.

1. **I**udica me Domine secundum justitiam meam super me. *Pf. 7. v. 9.*

2. Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo & doloso erue me. *Pf. 42. v. 1.*

3. Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum, & in Domino sperans non infirmabor. *Pf. 25. v. 1.*

4. Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. *Pf. 142. v. 2.*

5. Surge

5. Surge Deus judica terram, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus. *Pf. 81. v. 8.*
6. Ecce in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis. *Job. 16. v. 19.*

C A P V T X I V.

Acceptio personarum.

1. **S**Tatera dolosa abominatio est apud Dominum, & pondus æquum voluntas ejus. *Prov. 11. v. 1.*
2. Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate. *Ioan. 7. v. 24.*
3. Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ. Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida : introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei : tu sede hîc benè : pauperi autem dicatis : tu ista illic : aut sede sub scabello pedum meorum : nonne judicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum. *Iac. 2. v. 1. 2. 3. 4.*
4. Si personas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quasi transgressores. *Jaco. 2. v. 9.*
5. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis : justè judica proximo tuo. *Levit. 19. v. 15.*
6. In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus; sed in omni gente, qui timet eum, & operatur justitiam; acceptus est illi. *Actor. 10. v. 34.*

C A P V T X V.

Injusta Corporis latio per homicidium & mutilationem.

1. **C**Um esset in agro consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, & interfecit eum. *Gen. 4. v. 8.*
- M m 2 2. Quid

2. Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. *Gen. 4. v. 10.*

3. Maledictus eris super terram: quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos, vagus & profugus eris super terram. *Ibidem. v. 11. 12.*

4. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. *Gen. 9. v. 6.*

5. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. *Apoc. 13. v. 10.*

6. Convertte gladium tuum in locum suum: omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. *Matt. 26. v. 52.*

7. Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidii, & ipse morietur: si lapidem jecerit & ictus occubuerit, similiter punietur: si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. *Num. 35. v. 16. 17. 18*

8. Non accipies pretium ab eo, qui reus est sanguinis, statim & ipse morietur. *Num. 35. v. 31.*

C A P V T X V I.

Corporis injusta violatio per Adulterium & alia peccata luxuriae, & primò gravitas hujus delicti, atque ad ejus fugam cohortatio.

1. **N**on grandis est culpa, cum quis furatus fuerit: furatur enim, ut esurientem impleat animam: deprehensus quoque reddet septuplum; & omnem substantiam domus suæ tradet: qui autem adulter est, propter cordis inopiam, perdet animam suam. *Prov. 6. v. 30. 31. 32.*

2. Sic est mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hæreditatem ex alieno matrimonio: primò enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundò in virum suum deliquit: tertio in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi. *Eccli. 23. v. 32. 33.*

3. Oculus adulteri observat caliginem, dicens: non me videbit oculus: & operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domus, sicut in die

die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis, & sic in tenebris quasi in luce ambulant. *Iob. 24. v. 15. 16. 17.*

4. Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens: quis me videt? tenebrae circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me, quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus. *Eccli. 23. vers. 25. 26.*

5. Attende tibi fili mi, ab omni fornicatione, & praeter tuam uxorem nunquam patiaris crimen scire. *Tobia 4. v. 13.*

C A P V T X V I I .

Pæna adulterii communes corpori & animo.

1. **N**Unquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas ut non comburantur plantae ejus? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus, cum tetigerit eam. *Prov. 6. v. 27. 28. 29.*

2. Nolite errare, neque fornicarii, neque adulteri regnum Dei possidebunt. *1. Cor. 6. v. 9.*

3. Fovea profunda os alienae: cui iratus est Dominus, incidet in eam. *Prov. 22. v. 14.*

4. Hoc nefas est, & iniquitas maxima: ignis est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina. *Iob. 31. v. 11. 12.*

5. Fornicatores & adulteros judicabit Deus. *Hebr. 13. v. 4.*

6. Maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum: Ad nimium calorem, transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius. Obliviscatur ejus misericordia, dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. *Iob. 24. v. 18. 19. 20.*

7. Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur, & ubi non speravit apprehendetur. *Eccli. 23. v. 30.*

C A P V T X V I I I .

Pœna in fama, in honore, in posteris.

1. **T**urpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur. *Prov. 6. v. 33.*
2. Erit dedecus omnibus, eò quòd non intellexerit timorem Domini. *Eccli. 23. v. 31.*
3. Filii adulterorum in consummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur. Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & sine honore erit novissima senectus illorum. Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes. *Sap. 3. v. 16. 17. 18. 19.*
4. Multigena impiorum multitudo non erit utilis, & spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita, à vento commovebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati, & fructus eorum iuviles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. Ex iniquis enim somnis filii, qui nascuntur, testes sunt nequitiae adversus parentes in interrogatione sua. *Sap. 4. v. 3. 4. 5. 6.*
5. Filios ejus interficiam in morte. *Apoc. 2. v. 25.*

C A P V T X I X .

Exempla puniti adulterii.

1. **I**udas nurum suum adulteram igni adjudicat. *Gen. 38. v. 24.*
2. **I**Si declinasti à viro tuo, atque polluta es, & concubuisti cum altero viro, his maledictionibus subjacebis: det te Dominus in maledictionem exemplumque cunctorum in populo suo: putrescere faciat semur tuum, & tumens uterus tuus disrumpatur: ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumescente putrescat semur. Et respondebit mulier. Amen, amen. *Num. 5. v. 20. 21. 22.*
3. **V**riam

3. Vriam Hethæum percussisti gladio, & uxorem illius accepisti in uxorem tibi, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon. Quamobrem non recedet gladius de domo tua, usque in sempiternum eò quod despexeris me, & tuleris uxorem Vriæ Hethæi, ut esset uxor tua. Itaque hæc dicit Dominus: ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis hujus: tu enim fecisti absconditè, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israël, & in conspectu solis. 1. Reg. 12. v. 9. 10. 11. 12.

Videj etiam verbo Luxuria.

C A P V T X X.

Fortunarum damnum injustum, & primò furti ac rapinæ prohibitio.

1. **N**on furtum facies. Exo. 20. v. 13.
2. **N**Qui furabatur jam non furetur, magis autem labore operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat, unde tribuat necessitatem patienti. Ephes. 4. v. 28.
3. **Q**ui cum fure participat, odit animam suam, adjurantiem audit, & non indicat. Prov. 29. v. 24.
4. **Q**ui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est. Prov. 28. v. 24.

C A P V T X X I.

Furti pœnæ & effectus.

1. **N**olite errare: neque fornicarii, neque fures, neque rapaces regnum Dei possidebunt. 1. Cor. 6. v. 9. 10.
2. **N**on egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque à veneficiis, neque à fornicatione sua, neque à furtis suis. Apoc. 9. v. 21.
3. **H**æc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ, quia omnis fur, sicut ibi est scriptum, judicabitur, & omnis jurans ex hoc similiter judicabitur. Educam illud dicit Dominus exercituum, & veniet

veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter & commorabitur in medio domus ejus & consumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus. *Zach. 5. v. 3. 4.*

4. Alii dividunt propria, & ditiores fiunt; alii rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. *Prov. 11. v. 24.*

C A P V T XXII.

Oblata ex furto ingrata Deo.

1. **I**ntulistis de rapinis claudum & languidum, & intulistis immunus: nunquid suscipiam de manu vestra dicit Dominus? *Malach. 1. v. 13.*

2. Immolantis ex iniquo, oblatio est maculata, & non sunt beneplacitæ subsannationes injustorum: dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine sanctificiorum eorum propitiabitur, eccatis. **Q**ui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu Patris sui. *Eccli. 34. v. 21. 23.*

3. Nolite offerre munera prava, non enim suscipiet ea, & noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus judex est, & non est apud eum gloria personæ. *Eccli. 35. v. 14. 15.*

C A P V T XXIII.

Exempla furti puniti & impediti.

1. **V**idi inter spolia pallium coccineum valdè bonum, & ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum: & concupiscens abstuli, & abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. *Iosue 7. vers. 21.*

2. Tollens itaque Iosue Achan filium Zare, argentumque & pallium & auream regulam, filios quoque & filias ejus, boves & asinos & oves ipsumque tabernaculum & cunctam suppellectilem (& omnis
Israël

Israël cum eo) duxerunt eos ad vallem Achor, ubi dixit Iosue: quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israël, & cuncta quæ ejus erant, igne consumpta sunt. *Iosue 7. v. 24. 25.*

3. Factum est ut (Anna) hædum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cum vocem balantis vir ejus audisset, dixit: videte ne forte furtivus sit: reddite eum Dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. *Tob. 2. v. 20. 21.*

C A P V T XXIV.

Doli & fraudis gravis impietas.

1. **A** B intus de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, dolus, &c. omnia hæc mala communicant hominem. *Marci 7. v. 21.*

2. Habitatio tua in medio doli, in dolo reuerunt scire me, dicit Dominus. *Ierem. 9. v. 6.*

3. Quoniam dolosè egit in conspectu ejus: ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. Verba oris ejus iniquitas & doli: noluit intelligere ut benè ageret; iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit. *Pf. 35. v. 2. 3. 4.*

C A P V T XXV.

Dolus in dolosi caput relabitur.

1. **Q** U i fodit foveam, incidet in eam: qui volvit lapidem reuertetur ad eum. *Prov. 26. v. 27.*

2. In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum. *Pf. 9. v. 16.*

3. Lacum aperuit & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit. *Pf. 7. v. 66.*

4. Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet, & simplices possidebunt bona ejus. *Prov. 28. v. 10.*

5. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus. *Prov.* 29. v. 5.

6. Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber; qui transfert lapides, affligetur in eis, & qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis. *Eccli.* 10. v. 8. 9.

7. Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet; & plaga dolosa dolosi dividet vulnera: & qui statuit lapidem proximi, offendet in eo, & qui laqueum alii ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, & non agnoscet, unde adveniat illi. *Eccli.* 27. v. 28. 29. 30.

8. Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet. *Pf.* 7. v. 17.

9. Qui loquitur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum! da illis secundum opera eorum, & secundum nequitiam ad inventionum ipsorum, secundum opera manuum eorum tribue sis: redde retributionem eorum ipsis. *Pf.* 27. v. 3. 4.

C A P V T X X V I .

Dolosus sibi suisq. noxius, DEO & hominibus odibilis.

1. **N**on inveniet fraudulentus lucrum, & substantia hominis merit auri pretium. *Prov.* 12. v. 27.
2. Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos. *Eccli.* 10. v. 8.
3. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine. *Pf.* 54. v. 24.
4. Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus. *Pf.* 5. vers. 7.
5. Statera dolosa abominatio est apud Deum, & pondus æquum voluntas ejus. *Prov.* 11. v. 1.
6. Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile Domino. *Malach.* 1. v. 14.
7. Vir versutus odiosus est. *Prov.* 14. v. 17.

C A P V T XXVII.

*Injusta fame & honoris lesio, ac primò detractor
cui sit similis.*

1. **S**I mordeat serpens in silentio, nihil eò minus habet, qui occultè detrahit. *Eccli. 10. v. 11.*
2. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. *Pf. 13. v. 3.*
3. Exacuerunt ut gladium linguas suas, intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent in occultis immaculatum. *Pf. 63. v. 4. 5.*

C A P V T XXVIII.

Detractionis effecta, damna, pœna.

1. **Q**ui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur. *Prov. 13. vers. 13.*
2. Cujus os maledictione plenum est, & amaritudine, & dolo, sub lingua ejus labor & dolor. *Pf. 9. v. 29.*
3. Abominatio hominum detractor. *Prov. 24. v. 9.*
4. Benignus est spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ ejus auditor, propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripiens judicium. *Sap. I. v. 6. 8.*
5. A detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit. *Sap. I. v. 11.*
6. Time Dominum, fili mi, & Regem, & cum detractoribus non commiseris, quoniam repentè confurget perditio eorum, & ruinam utriusque quis novit? *Prov. 24. v. 21. 22.*
7. Neque fornicarii, neque adulteri, neque maledici regnum Dei possidebunt. *I. Cor. 6. v. 10.*

C A P V T X X I X.

Detraçtio verita in genere & specie.

1. **R**emove à te os pravum & labia detrahentia sint procul à te *Prov. 4. v. 24.*
2. Nolite detrahere alterutrum fratres: qui detrahit fratri aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi & judicat legem, si autem judicat legem, non est factor legis, sed judex. *Iac. 4. v. 11.*
3. Deponentes omnem malitiam, & omnes detractiones. *1. Pet. 2. v. 1.*
4. Timeo ne fortè contentiones, & detractiones sint inter vos. *2. Cor. 12. v. 13.*
5. Diis non detrahes, & principi populi tui non maledices. *Exo. 22. v. 28.*
6. Quare non timuistis detrahere servo meo Moyfi. *Num. 12. vers. 8.*
7. In cogitatione tua Regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves cæli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas, annuntiabit sententiam. *Eccli. 10. v. 20.*
8. Non accipias faciem adversùs faciem tuam, nec adversùs animam tuam mendacium. *Eccli. 4. v. 26.*

C A P V T X X X.

*Pro detractore orandum, gaudendum de persecuti-
one detrahentis.*

1. **O**rate pro persequentibus & calumpniantibus vos. *Matt. 5. v. 44.*
2. Pro eo ut me diligenter, detrahebant mihi: ego autem orabam. *Pf. 108. v. 4.*
3. Beati estis, cum maledixerint vobis homines. *Matt. 5. v. 11.*

C A P V T X X X I.

*DetraCTOR puniendus & repellendus, detraCTio
sopienda.*

1. **S**Epi aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire; & sori tuo facito ostia, & seras auribus tuis. *Eccli. 28. v. 28.*
2. Detrahentem secretò proximo tuo hunc persequer. *Pf. 100. vers. 5.*
3. Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam, qui peccat in animam suam, pœnitebit, & qui jucundatur in malitia, denotabitur. *Eccli. 19. v. 5. 6.*
4. Ventus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem. *Prov. 25. v. 23.*
5. Melior est ira risu, quia per tristitiam vultûs corrigitur animus delinquentis. *Eccli. 7. v. 4.*
6. Ne iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis amico, & inimico noli narrare sensum tuum, & si est tibi delictum, noli denudare, audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatum odiet te, & sic aderit tibi semper: audisti verbum adversus proximum tuum; commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet, à facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis. Sagitta infixæ femori carnis, sic verbum in corde stulti. *Eccli. 19. v. 7. 8. 9. 10. 11. 12.*

C A P V T X X X I I.

*Calumnia & falsum testimonium à Deo
prohibitum.*

1. **N**on facies calumniam proximo tuo. *Lev. 19. v. 13.*
2. **N**on suscipies vocem mendacii, neque junges manum tuam

tuam, ut cum impio dicas falsum testimonium. *Exo. 23. v. 1.*

3. Ne sis testis frustra contra proximum tuum, nec laces quemquam labiis tuis. Ne dicas: quomodo fecit mihi, sic faciam ei, reddam unicuique juxta opus suum. *Prov. 24. v. 28. 29.*

C A P V T X X X I I I.

Calumnie effecta, damna, pœna.

1. **S**icut avis ad alta transvolans, & passer quolibet vadens, sic imaledictum frustra prolatum in quempiam superveniet. *Prov. 26. v. 2.*

2. Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium. *Eccli. 4. v. 26.*

3. Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius. *Eccla. 7. v. 8.*

4. A tribus timuit cor meum, delaturam civitatis, & collectionem populi, & calumniam mendacem: super mortem omnia gravia. *Eccli. 26. v. 5. 6. 7.*

5. Beatus qui tectus à lingua nequam, qui iracundiam illius non transivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non est ligatus: jugum enim illius jugum ferreum est, & vinculum illius vinculum æreum est. Mors illius mors nequissima, & utilis potius infernus quàm illa. *Eccli. 28. v. 23. 24. 25.*

6. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias injustorum, & in flamma sua non comburet justos. Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in iis, & non extinguetur, & immitteretur in eos quasi leo, & quasi pardus lædet illos. *Eccli. 28. v. 26. 27.*

7. Deus humiliabit calumniatorem. *Pf. 71. v. 4.*

C A P V T X X X I V .

Effectus & pœna Testimonii falsi.

1. **I**Aculum & gladius & sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum Testimonium. *Prov. 25. vers. 18.*

2. Si steterit testis mendax contra hominem accusans eum prævaricationis. Stabunt ambo, quorum causa est ante Dominum in conspectu sacerdotum & iudicum, qui fuerint in diebus illis: cumque diligentissimè perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui, ut audientes cæteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere: non misereberis ejus, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. *Deut. 19. v. 16. 17. 18. 19. 20. 21.*

3. Testis falsus non erit impunitus, & qui mendacia loquitur non effugiet. *Prov. 19. v. 5.*

C A P V T X X X V .

*Exempla calumnia, & testimonii falsi dicti
& puniti.*

1. **I**nsurrexerunt in me testes iniqui. *Pf. 26. v. 18.*

2. **E**t qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates: & dolos tota die meditabantur. Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Quoniam in te Domine speravi: tu exaudies me Domine Deus meus. Quia dixi: nequando supergaudeant mihi inimici mei, & dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt. *Pf. 37. vers. 13. 14. 15. 16. 17.*

3. Os peccatoris & os dolosi super me apertum est: locuti sunt adversum me linguâ dolosâ, & sermonibus odii circumdederunt me: & expugnaverunt me gratis. *Pf. 108. v. 2. 3.*

4. Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quantò magis domesticos ejus. *Matt. 10. v. 25.*

5. Hic non ejicit dæmones, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. *Matt. 12. v. 24.*

6. Undè huic sapientia hæc & virtutes? nonnè hic est fabri filius? nonnè mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Jacobus & Joseph, & Simon & Judas, & sorores ejus nonne omnes apud nos sunt; unde ergo huic omnia ista? & scandalizabantur in eo. *Matt. 13. vers. 54. 55. 56.*

7. Principes Sacerdotum, & omne concilium quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent, & non invenerunt, cùm multi falsi testes accessissent. *Matt. 26. v. 59. 60.*

8. Hæc dicit Dominus: occidisti insuper & possedisti: & post hæc addes: hæc dicit Dominus: in hoc loco, in quo lincerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. *3. Reg. 21. v. 19. 21.*

C A P V T X X X V I.

Iaculatorie calumniam deprecantis.

1. **F**Eci judicium & justitiam, non tradas calumniantibus me superbis. *Pf. 118. v. 121.*

2. Redime me à calumniis hominum, ut custodiam mandata tua. *Pf. 118. v. 134.*

3. Peto, Domine, ut de vinculo improperii hujus absolvas me, aut certè desuper terram eripias me. *Tob. 3. v. 15.*

Vide plura *Pf. 25. & hîc cap. 35. num. 2.*

C A P V T X X X V I I .

Contumelia causa, effecta, & damna ex parte inferentis.

1. **E**lice derisorem, & exibat cum eo jurgium, cessabuntque causa & contumeliæ. *Prov. 22. v. 10.*
2. **Q**ui dimittit aquam, caput est jurgiorum, & antequam patiatur contumeliam, judicium deserit. *Prov. 17. v. 14.*
3. **A**bscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est. *Prov. 10. v. 18.*
4. **H**omo assuetus in verbis impropertii, in omnibus diebus suis non erudietur. *Eccli. 23. v. 20.*
5. **O**bjurgatio & injuriæ annullabunt substantiam. *Eccli. 21. vers. 5.*
6. **A**nte ignem camini vapor & fumus ignis inaltatur, sic & ante sanguinem maledicta & contumeliæ & minæ. *Eccli. 22. v. 30.*
7. **I**llusio & impropertium superbiorum, & vindicta sicut leo insidiabitur illi. *Eccli. 27. v. 31.*

C A P V T X X X V I I I .

Effecta & damna ex parte sustinentis.

1. **P**Rudens gravabitur contumeliâ. *Eccli. 21. v. 27.*
2. **P**ungens oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor profert sensum. *Eccli. 22. v. 24.*
3. **M**ittens lapidem in volatilia dejiciet illa, sic & qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam. *Eccli. 22. v. 25.*
4. **N**e contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. *Eccli. 8. v. 14.*

C A P V T X X X I X .

Contumelia à DEO vetita.

1. **Q**ui dixerit fratri suo raca, reus erit consilio : qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. *Matth. 5. vers.*
- 22.
2. Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes : quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæreditate possideatis. *1. Pet. 3. v. 9.*
3. Cùm Michaël Archangelus cum diabolo disputans, altercatur de Moyſi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemix, sed dixit : imperet tibi Dominus. Hi autem, quæcunque quidem ignorant, blasphemant. *Iuda. 1. v. 9.*
4. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò, ne postea emendare non possis, cùm dehonestaveris amicum tuum. *Prov. 25. vers. 8.*
5. Si ergo offers munus tuum, ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offers munus tuum. *Matt. 5. v. 23. 24.*

C A P V T X L .

Exempla punitæ contumeliæ.

1. **C**Um ascenderet per viam ; pueri parvi egressi sunt de civitate, & illudebant ei, dicentes : ascende calve, ascende calve ; qui cùm respexisset, vidit eos & maledixit eis in nomine Domini, egressique sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis 42. pueros. *4. Reg. 2. v. 23. 24.*
2. Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore : repleti prius pro panibus se locaverunt, & famelici saturati sunt, donec

nec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios infirmata est. 1. Reg. 2. v. 4. 5.

3. Populum ejus adducens ferravit, & circumegit super eos ferrata carpenta, divisitque cultris, & traduxit in typo laterum: sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon: & reversus est David, & omnis exercitus in Ierusalem. 2. Reg. 12. v. 31.

4. Væ mihi mater mea, quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ, in universa terra non fæneravi, nec fæneravit mihi quisquam, omnes maledicunt mihi. *Ierem. 15. v. 10.*

C A P V T X L I.

Iaculatoria Contumeliis avertendis.

1. **A**udi Deus noster, quia facti sumus despectui, converte opprobrium super caput eorum, & da eos in despectionem in terra captivitatis. Ne operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriferunt ædificantes. 2. *Esdra. 4. v. 4. 5.*

2. Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo, peto Domine ut de vinculo improperii hujus absolvas me, aut certè desuper terram eripias me; tu scis Domine, quia nunquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. *Tob. 3. v. 14. 15. 16.*

3. Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator, adversum me. Obmutui & humiliatus sum, & filii à bonis, & dolor meus renovatus est. Obmutui & non aperui os meum: quoniam tu fecisti, amove à me plagas tuas. *Pf. 38. v. 1. 2. 3. 10.*

C A P V T X L I I .

Susurrationis effecta, damna, pœna.

1. **V**erba susurronis quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intimam ventris. *Prov. 26. v. 22.*
2. Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbavit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit & dispersit eos de gente in gentem. Civitates muratas destruxit, & domos magnatorum effodit, virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit eas laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat. *Eccli. 28. v. 15. 16. 17. 18. 19. 20.*
3. Flagelli plaga livorem facit: plaga autem linguæ comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam. *Eccli. 28. v. 21. 22.*
4. Susurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur, & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur. *Eccli. 21. v. 31.*

C A P V T X L I I I .

Susurratio à Deo vetita.

1. **N**on appelleris susurro, & linguam tuam ne capiaris & confundaris: super furem enim est confusio & pœnitentia, & denotatio pessima super bilinguem: Susurratori autem odium & inimicitia & contumelia. *Eccli. 5. v. 16. 17.*
2. Non eris criminator & susurro in populo. *Levit. 19. v. 16.*
3. Noli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim, & contumeliam malus hæreditabit, & omnis peccator invidus & bilinguis. *Eccli. 6. v. 1.*

P A R S VI.

Religio & reliquæ virtutes Iustitiæ annexæ, in quibus est debitum legale.

P R Æ F A T I O.

Religio dupliciter potissimum accipitur, primò generatim pro omni virtutis officio, quo ordinamur ad DEVM; ita passim in Scripturis pro eodem accipiuntur colere DEVM, & servire DEO: servitus autem est nomen generale, ad omnia bona opera, quibus DEO obedimus, & placemus, ut constat ex *Psal. 2. 21. Luc. 2. Matt. 6. & aliis.* Propriè autem accepta Religio est virtus, quæ exhibuit cultum DEO, tanquam primo rerum omnium principio. Actus ejus præcipui sunt, oratio, votum, juramentum, Sacramentorum usus, Fæstorum dierum celebratio, ædium sacrarum extructio, primitiæ, aliæque oblationes decimarum vel aliorum bonorum ad alendos divini cultûs ministros. Peccata his contraria sunt divinationes, auguria, maleficia, blasphemiæ, & alia his similia, de quibus speciatim suis locis.

C A P U T P R I M U M.

De iis, quæ ab homine debentur Deo.

I. **M**ulta dicemus & deficiemus in verbis, consummatio autem sermonum, ipse est in omnibus gloriantes. Ad quid valebimus? ipse enim omnipotens super omnia opera sua. Terribilis

bilis Dominus & magnus vehementer, & mirabilis potentia ejus, glorificantes Dominum quantumcunque potueritis, supervalebit adhuc, & admirabilis magnificentia ejus. Benedicentes Dominum exaltate eum quantum potestis, major enim est omni laude. Exaltantes eum replemini virtute, ne laboretis, non enim comprehendetis. Quis videbit eum sicut est ab initio? *Eccli. 43. v. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35.*

2. Servite Domino in timore: & exultate ei cum tremore. *Pf. 2. vers. 11.*

3. In omnibus viis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. *Prov. 3. v. 6.*

4. Memento creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dices, non mihi placent, *Eccli. 12. v. 1.*

C A P V T II.

Oratio à DEO præcepta, atque ad ipsam præparatio necessaria.

1. **Q**ui conservat legem multiplicat orationem: sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate. *Eccli. 35. v. 1. 2.*

2. Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. *Eccli. 18. v. 23.*

3. Volo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira & disceptatione. *1. Tim. 2. v. 8.*

4. Similiter autem & Spiritus adjuvat infirmitatem nostram, nam quid oremus sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *Rom. 8. v. 26.*

5. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. *Matt. 26. v. 41.*

6. Sic orabitur: Pater noster qui es in cælis. *Matt. 6. v. 9.*

C A P V T III.

Orans DEO conetur esse gratus & acceptus.

1. **O**pposuisti nubem tibi; ne transeat oratio. *Thren. 3. vers. 44.*
2. Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata ejus custodimus, & ea, quæ sunt placita coram eo facimus. *1. Joan. 3. v. 21.*
3. Tu firmasti cortuum, & expandisti ad eum manus tuas, si iniquitatem, quæ est in manu tua abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo injustitia, tunc levare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & non timebis. *Iob. 11. v. 13. 14. 15.*
4. Quæ est spes hypocritæ, si avarè rapiat, & non liberat Deus animam ejus! nunquid Deus audiet clamorem ejus, cùm venerit super eum angustia. *Iob. 27. v. 8. 9.*
5. Scimus quia peccatores Deus non audit; sed si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit. *Ioan. 9. vers. 31.*
6. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis. *Ioan. 15. v. 7.*
7. Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. *Prov. 28. v. 9.*
8. Qui adorat Deum in oblectatione suscipietur, & deprecatio illius usque ad nubes appropinquabit. *Eccli. 35. v. 20.*
9. Longè est Deus ab impiis, & orationes justorum exaudit. *Prov. 15. v. 29.*
10. Iniquitatem si aspexi, in corde meo, non exaudit Dominus. *Pf. 65. v. 18.*
11. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudit. *Pf. 144. v. 19.*

CAPUT IV.

Fiduciam habeat in Domino.

1. **S**entite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis
 Quærite illum: quoniam invenitur ab his, qui non tentant
 eum: apparet autem eis, qui fidem habent in eam. *Sap. I v. 1. 2.*
2. Si quis vestrum indiget scientiâ, postulet à Deo, qui dat
 omnibus affluenter, & non impropert, & dabitur ei: postulet autem
 in fide, nihil hæsitans; qui enim hæsitat similis est fluctui maris, qui à
 vento movetur, & circumfertur; non ergo existimet homo ille, quòd
 accipiat aliquid à Domino. *Iacobi 1. v. 5. 6. 7.*
3. Propterea dico vobis, omnia quæcunque orantes petitis, cre-
 dite quia accipietis, & evenient vobis. *Marc. II. v. 24.*

CAPUT V.

Oratio sit humilis, attentata, assidua.

1. **N**ec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium &
 mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. *Judith 9.*
vers. 16.
2. Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec propinquet
 non consolabitur, & non discedet, donec Altissimus aspiciat. *Eccli. 35;*
vers. 21.
3. Cùm oratis non eritis sicut hypocritæ, qui amant in Synago-
 gis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus:
 tamen dico vobis, cœperunt mercedem suam. Tu autem cùm orave-
 veris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio tuo, ora Patrem tuum
 in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. *Matt.*
6. v. 5. 6.
4. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à
 me. *Matt. 15. v. 8.*
5. Orabo spiritu, orabo & mente, psallam spiritu, psallam &
 mente. *I. Cor. 14. v. 15.*

6. Spi-

6. Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare. *Joan. 4. v. 24.*

7. Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis & orationibus in conspectu Domini. *Judith 4. vers. 12.*

8. Oportet semper orare, & non deficere. *Luc. 18. v. 1.*

9. Non impediaris orare semper. *Eccli. 18. v. 22.*

10. Sine intermissione orate. *I. Thes. 5. v. 17.*

11. Orationi instate, vigilantes in ea, in gratiarum actione. *Colos. 4. v. 2.*

10. Galeam salutis assumite, & gladium spiritus, (quod est verbum Dei) per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni instanti & obsecratione pro omnibus Sanctis, & pro me, ut detur mihi sermo in aperitione oris mei, cum fiducia notum facere mysterium Evangelii. *Ephes. 6. v. 17. 18. 19.*

C A P V T VI.

Quid petendum in oratione & cujus nomine?

1. **Q**uodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in filio. *Joan. 14. v. 13.*

2. Amen amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modò non petistis quidquam in nomine meo, petite & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. *Joan. 16. vers. 23. 24.*

3. Et hæc est fiducia quam habemus ad eum: quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. *I. Joan. 5. v. 14.*

4. Si vos cum sitis mali nòstis bona data dare filiis vestris: quanto magis Pater vester de cælo dabit Spiritum bonum petentibus se. *Luce. 11. v. 13.*

CAPUT VII

Oratio fiat pro omnibus, maxime pro Regibus, Magistratibus, Fratribus.

1. **O**bscuro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro Regibus & omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. *1. Tim. 2. v. 1. 2.*

2. Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini: quodcumque voluerit, inclinabit illud. *Prov. 21. v. 1.*

3. Orantes simul & pro nobis, ut Deus aperiat ostium sermonis nobis, ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vincit sum) ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. *Colos. 4. v. 3. 4.*

4. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, peccat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem: est peccatum ad mortem? non pro illo dico, ut roget quis. *1. Joan. 5. v. 16.*

5. Orate pro invicem ut salvemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua. *Jac. 5. v. 16.*

CAPUT VIII.

Orandum semper quidem, maxime autem tempore matutino, tristitia, & adversitatis, ac certis per diem horis.

1. **O**portet praevenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare. *Sap. 16. v. 28.*

2. Manè astabo tibi & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. *Pf. 5. v. 5.*

3. Tristatur aliquis vestrum? oret: æquo animo est? psallat. *Jac. 5. v. 13.*

4. In-

4. Invoca me in die tribulationis , eruam te , & honorificabis me. *Pf. 49. v. 15.*
5. Deus Deus meus ad te de luce vigilo , sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea ! *Pf. 62. v. 1. 2.*
6. Si memor fui tui super stratum meum , in matutinis meditabor in te , quia fuisti adiutor meus. *Pf. 62. v. 7.*
7. Mediã nocte surgebam ad confitendum tibi , super iudicia justificationis tuæ. *Pf. 118. v. 62.*
8. Septies in die laudem tibi dixi , super iudicia iustitiæ tuæ. *Ibid. v. 164.*
9. Quod cum Daniel comperisset , id est constitutam legem , ingressus est domum suam , & fenestris apertis in cænaculo suo contra Jerusalem , tribus temporibus in die flectebat genua sua , & adorabat , confitebaturque coram Deo suo , sicut & ante facere consueverat. *Dan. 6. v. 10.*
10. Erant perseverantes in doctrina Apostolorum , & communicatione fractionis panis , & orationibus. *Act. 2. v. 42.*
11. Petrus & Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. *Act. 3. v. 1.*
12. Ascendit Petrus in superiora , ut oraret circa horam sextam. *Act. 10. v. 9.*
13. Oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. *Act. 12. v. 5.*
14. Cum hæc dixisset , positis genibus suis oravit cum omnibus illis. *Act. 20. v. 36.*

C A P V T IX.

Cohortationes ad orandum variæ.

1. **A**deamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus , ut misericordiam consequamur , & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Hebr. 4. v. 16.*
2. Omni vita tua dilige Deum , & invoca eum in salute tua. *Eccli. 13. v. 18.*
3. Deduc quasi torrentem lachrymas per diem ac noctem , non

des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui; confurge; lauda in nocte in principio vigiliarum, effunde sicut aquam cor tuum in conspectu Domini, leva ad eum manus tuas. *Thren.* 2. v. 18.

4. Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ. *Prov.* 16. v. 3.

5. Revela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet. *Pf.* 36. v. 5.

6. Petite & dabitur vobis: quærite & accipietis: pulsate & aperietur vobis; omnis enim qui petit, accipiet: & qui quærit invenit, & pulsanti aperietur. *Matt.* 7. v. 7. 8.

7. Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione & obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum. *Philip.* 4. vers. 6.

8. Pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant. *Tob.* 4. v. 20.

C A P V T X.

Orationis effectus primarius Impetratio.

1. **P**Lorans plorabis, miserans miserabitur tui, ad vocem clamoris tui statim ut audierit respondebit tibi. *Is.* 30. vers. 19.

2. Eritque antequam clamant: exaudiam ego; adhuc illis loquentibus, ego audiam. *Is.* 65. v. 24.

3. Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster; adest cunctis, obsecrationibus nostris. *Deut.* 4. v. 7.

4. Quis permansit in mandatis ejus & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? *Eccli.* 2. v. 12.

5. Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. *Act.* 10. v. 4.

CAPUT XI.

Impetrationis impedimenta & adjuventa.

1. **P**Etitis & non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiscentiis vestris infumatis. *Iac. 4. v. 3.*
2. Tunc invocabunt me, & non exaudiam: manè confurgent, & non invenient me: eò quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint. *Prov. 1. v. 28. 29.*
3. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. *Prov. 21. v. 13.*
4. Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. *Prov. 28. v. 9.*
5. Orabat hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus. *2. Mach. 9. v. 13.*
6. Clamabitis in die illa à facie Regis vestri, quem elegistis vobis, & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis Regem. *1. Reg. 8. v. 18.*
7. Tunc clamabunt ad Dominum, & non exaudiet eos: & abscondet faciem suam ab eis in tempore illo: sicut nequiter egerunt in adinventionibus sui. *Michea. 33. v. 4.*
8. Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere. Quoniam eleemosyna à morte liberat; & ipsa est, quæ purgat peccata, & faciet invenire misericordiam & vitam æternam. *Tob. 12. v. 8. 9.*

CAPUT XII.

Fructus orationis, qualibet corporis & animi bona interna & externa.

1. **C**Reavi fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longè est, & qui propè dixit Dominus, & sanavi eum. *Isa. 57. v. 19.*
2. Vultus illius non sunt amplius in diversa mutati. *1. Reg. 1. v. 18.*
3. Tunc

3. Tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini: & serviant ei humero uno. *Sophon. 3. v. 9.*

4. Effundam super domum David, & super habitatores Jerusalem spiritum gratiæ & precum. *Zach. 12. v. 10.*

5. Cùm descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, & ignorabat, quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. *Exo. 34. v. 29.*

6. Quando orabas cum lachrymis & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino, & nunc misit me Dominus, ut curarem te, & Saram uxorem filii tui à dæmonio liberarem. *Tob. 12. v. 12. 14.*

7. Deprecatus est Isaac Dominum pro uxore sua, eò quòd esset sterilis: qui exaudivit eum, & dedit conceptum Rebeccæ. *Gen. 25. v. 21.*

8. Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prevalebis? & benedixit ei in eodem loco. *Gen. 32. v. 28. 29.*

9. Audito Judæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersit terrâ rogabant eum, qui populum suum constituit, ut in æternum custodiret, quique suam portionem signis evidentibus protegit. *2. Mach. 14. v. 15.*

10. Judas & qui cum eo erant invocato Deo per orationes congressi sunt: manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnificè delectati. *2. Mach. 15. v. 26. 27.*

11. Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem. *Luc. 1. v. 13.*

12. Astitit mihi hæc nocte Angelus Dei, cujus sum ego, & cui deservio dicens: ne timeas Paule, cæsari te oportet assistere, & ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum. *Act. 27. v. 23. 24.*

13. Cùm orassent motus est locus, in quo erant congregati: & repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia. *Act. 4. v. 31.*

14. Mediâ nocte Paulus & Silas orantes laudabant Deum: & audiebant eos, qui in custodia erant. Subitò verò terræ motus factus est magnus ita ut moverentur fundamenta carceris, & statim aperta sunt omnia

omnia ostia, & univerforum vincula soluta sunt. *Act.* 16. v. 25. 26.

15. Contigit patrem Publii febribus & dysenteriâ vexatum jacere, ad quem Paulus intravit: & cùm orâisset, & imposuisset ei manus, salvavit eum. *Act.* 28. v. 8.

C A P V T X I I I.

Orationes jaculatoria pro remissione peccatorum.

1. **D** Ele Domine ut nubem iniquitates meas, & quasi nebulam peccata mea. *Is.* 44. v. 22.
2. Miserere nostri Domine, & depone iniquitates nostras, & projice in profundum maris omnia peccata nostra. *Mich.* 7. v. 19.
3. O fons patens domui David, & habitantibus Ierusalem, in ablu-tionem peccatoris. *Zach.* 13. v. 1.
4. Lava me à peccatis meis in sanguine tuo. *Apoc.* 1. v. 6.
5. Domine si vis potes me mundare. *Matt.* 8. v. 3.
6. Converte Domine manum tuam ad me, & excoque ad purum scoriâ meam, & aufer omne stannum meum. *Is.* 1. v. 25.
7. Propter nomen tuum Domine, propitiaberis peccato meo, multum est enim. *Pf.* 24. v. 11.
8. Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte uni-versa delicta mea. *Pf.* 24. v. 19.
9. Si iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit. *Pf.* 129. v. 3.
10. Quantum distat ortus ab occidente, longè fac à nobis iniquita-tès nostras. *Pf.* 102. v. 12.
11. Et nunc Domine memor esto mei, & ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea vel parentum meorum. *Tob.* 3. v. 3.
12. Convertere Domine, & eripe animam meam, salvum me fac propter misericordiam tuam. *Pf.* 6. v. 4.
13. Remitte mihi, ut refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero. *Pf.* 38. v. 14.
14. Circumderunt me mala, quorum non est numerus, com-prehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem. Multi-plicatæ

plicatæ sunt super capillos capitis mei, & cor meum dereliquit me: complacet tibi Domine, ut eruas me, Domine ad adjuvandum me respice. *Pf. 29. v. 13. 47.*

15. Ego dixi Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi. *Pf. 40. v. 5.*

16. O sanguis Jesu Christi filii Dei, emunda me ab omni peccato. *1. Ioan. 1. v. 7.*

17. Si sanguis hircorum inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis tuus Christe, qui per Spiritum Sanctum temetipsum obtulisti immaculatum Deo, emundabit conscientiam meam ob operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. *Hebr. 9. vers. 13. 14.*

C A P V T X I V .

Iaculatorie tempor. adversitatis.

1. **A**tende Domine de cælo, & vide de habitaculo sancto tuo & gloriæ tuæ; ubi est zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum & miserationum tuarum? super me continuerunt se. Tu enim Pater noster, tu Domine Pater noster, redemptor noster, à sæculo nomen tuum. *Is. 63. v. 15. 16.*

2. Tu Domine Pater noster es tu, nos verò lutum & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris Domine factis, & ne ultra memineris iniquitatis nostræ, & respice: populus tuus omnes nos. *Is. 64. v. 8. 9.*

3. Vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus. *Thren. 1. v. 9.*

4. Domine salva nos, perimus. *Matt. 9. v. 25.*

5. Domine salvum me fac. *Matt. 14. v. 31.*

6. Domine adjuva me. *Matt. 15. v. 25.*

7. Miserere mei fili David. *Matt. 20. v. 31.*

8. Magister non ad te pertinet, quia perimus. *Mar. 4. v. 38.*

9. Domine ecce quem amas infirmatur. *Ioan. 11. v. 3.*

10. Deus noster refugium & virtus, adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis. *Pf. 45. v. 1.*

11. Deus

11. Deus in nomine tuo saluum me fac, & in virtute tua iudica me.
Ps. 53. v. 1.

CAPVT XV.

Iaculatoriæ petentis orationem suam exaudiri.

VOcem meam audi, ne avertas aurem tuam à singultu meo, & clamoribus. *Thren. 3. v. 56.*

2. Humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio, Deus calorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ exaudi me miserum deprecantem, & de tua misericordia præsumentem. *Iudith. 9. v. 16. 17.*

3. Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum: intende voci orationis meæ Rex meus & Deus meus. *Pf. 5. v. 1. 2.*

4. Exaudi nos Deus Salutaris noster, spes omnium finium terræ, & in mari longè. *Pf. 64. v. 6.*

5. Exaudi me Domine quoniam benigna est misericordia tua, secundùm multitudinem miserationum tuarum respice in me. Et ne avertas faciem tuam à puero tuo: quoniam tribulor velociter exaudi me. *Pf. 68. v. 17. 18.*

6. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. *Pf. 140. v. 2.*

Similes his aspirationes pro dono fidei, spei, charitatis & aliarum virtutum assignatæ sunt suis locis.

CAPVT XVI.

*Meditatio ac contemplatio legis & gloria divina,
ac mirabilium Dei operum.*

1. **P**Rævenerunt oculi mei ad te diluculò, ut meditarer eloquia tua. *Pf. 118. v. 148.*

2. Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea est. *P. 118. v. 97.*

3. Levavi oculos meos in montes, undè veniet auxilium mihi. *Pf. 120. v. 1.*

4. Non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna sunt. *2. Cor. 4. v. 18.*

5. Considera opera Dei, quòd nemo possit corrigere, quem ille despexit. *Eccli. 7. v. 14.*

6. Quia delectasti me Domine in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo. *Pf. 91. v. 5.*

7. Memor fui operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum, & meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinventionibus tuis exercebor. *Pf. 76. v. 12. 13.*

8. Aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem confusione contempta, atque in dextra sedis Dei sedet: recogitate enim eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes. *Hebr. 2. v. 23.*

C A P V T X V I I .

Necessaria ad hanc quies animi & puritas cordis.

1. **V**acate & videte, quoniam ego sum Deus: exaltabor in gentibus & exaltabor in terra. *Pf. 45. v. 10.*

2. Sedebit solitarius, & tacebit, quia levavit super se. *Thren. 3. v. 28.*

3. Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito: & Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. *Matt. 6. v. 6.*

4. Ego dormio, & cor meum vigilat. *Cant. 5. v. 4.*

5. Ecce elongavi fugiens: & mansi in solitudine. *Pf. 54. v. 8.*

6. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. *Matt. 5. vers. 8.*

7. Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. *Hebr. 12. v. 14.*

CAPUT XVIII.

Effectus & fructus contemplationis rerum divinarum.

1. **C**Ogitare de illa sensus est consummatus, & qui vigilaverit propter illam securus erit. *Sap. 6. v. 16.*
2. Domine mi in visione tua dissolutæ sunt compages meæ, & nihil in me remansit virium. *Dan. 10. v. 16.*
3. Nostra autem conversatio in cælis est. *Phil. 3. v. 20.*
4. Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum. Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum. *Pf. 30. v. 21.*
5. Nos verò omnes revelatâ facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. *2. Cor. 3. v. 18.*
6. Ille erat lucerna ardens & lucens. *Joan. 5. v. 35.*
7. Memoriam abundantia suavitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt: miserator & misericors Dominus, patiens & multum misericors. *Pf. 144. v. 7. 8.*
8. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis, manè surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica. *Cant. 7. v. 11. 12.*
9. Beatus vir qui in sapientia morabitur, & in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspeditionem Dei. *Eccli. 14. v. 22.*

CAPUT XIX.

Locus & alia circumstantia ad meditandum & orandum idoneæ.

1. **E**O autem tempore deambulabat Isaac per viam quæ ducit ad puteum, cujus nomen est viventis, & videntis: habitabat enim in terra australi, & egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinatâ jam die. *Gen. 24. v. 62. 63.*

2. Cùm oriretur seditio & tumultus increfceret, Moyfes & Aaron fugerunt ad tabernaculum fæderis, quod, poftquam ingreffi funt, o eruit nubes, & apparuit gloria Domini. *Num. 16. v. 42. 43.*

Cumque jacerent in terra, dixit Moyfes ad Aaron: tolle thuribulum, & haufte igne de altari, mitte incensum defuper, pergens citò ad populum, ut roges pro eis: jam enim egressa est ira à Domino, & plaga defævit. Quod cùm feciffet Aaron & cucurriffet ad mediam multitudinem, quam jam vastabat incendium, obtulit thymiama; & ftans inter mortuos & viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit. *Ibidem. v. 45. 46. 47. 48.*

4. In terra deferta & invia & inaquosa: fic in Sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam & gloriam tuam. *Pf. 62. v. 3.*

5. Et in velamento alarum tuarum exultabo, adhæfit anima mea poft te: me suscepit dextera tua. *Ibidem. v. 8.*

6. Diluculò valdè surgens, egressus abiit in desertum locum ibique orabat. *Mar. I. v. 35.*

Vide supra cap. 8.

C A P V T X X.

Alia præter allata hætenus & passim infpersa meditationis & orationis exempla.

1. **I**N mandatis tuis exercebar, & considerabo vias tuas: in justificationibus tuis meditabor: non oblivifcar sermones tuos. *Pf. 118. v. 15. 16.*

2. Etenim sederunt Principes, & adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis. *Pf. 118. vers. 23.*

3. Nam & testimonia tua meditatio mea est: & consilium meum justificationes tuæ. *Ibidem. v. 24.*

4. Et meditabar in mandatis tuis quæ dilexi. *Ibidem. v. 47.*

5. Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in justificationibus tuis. *Ibidem. v. 48.*

6. Quoniam non cognovi literaturam: introibo in potentias Domini, Domine memorabor justitiæ tuæ solius. *Pf. 70. v. 15.*

7. Deus

7. Deus docuisti me à juventute mea , & usque in senectam pronuntiabo mirabilia tua : & usque in senectam & senium : Deus ne derelinquas me , donec annunciem brachium tuum , generationi omni , quæ ventura est. *Ibidem. v. 16. 17. 18.*

8. Quia delectasti me Domine in factura tua : & in operibus manuum tuarum exultabo. *Pf. 91. v. 5.*

C A P V T X X I .

Iuramentum licitum si debite conditiones adsint, temerarium omne prohibetur.

1. **I**urabis vivit Dominus : in veritate , & in iudicio & in iustitia , & benedicent eum gentes , ipsumque laudabunt. *Ier. 4. v. 2.*

2. Homines per majorem sui jurant , & omnis controversiæ eorum finis , ad confirmationem est iuramentum. *Hebr. 6. v. 16.*

3. Jurationi non assuescat os tuum , multi enim casus in ea : nominatio verò Dei non sit assidua in ore tuo , & nominibus sanctorum non admiscearis , quoniam non eris immunis ab eis. Sicut enim servus assidue interrogatus à livore non minuitur : Sic omnis jurans , & nominans in toto à peccato non purgabitur. Vir multum jurans implebitur iniquitate , & non discedet à domo illius plaga. Et si frustraverit , delictum illius super ipsum erit : & si dissimulaverit , delinquit dupliciter : & si in vacuum juraverit , non justificabitur : replebitur enim retributione domus illius. *Eccli. 23. v. 9. 10. 11. 12. 13. 14.*

4. Ego dico vobis non jurare omninò , neque per cælum , quia thronus Dei est , neque per terram , quia scabellum est pedum ejus , neque per Ierosolymam , quia civitas est magni Regis , neque per caput tuum juraveris , quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester : est , est , non , non ; quod autem hic abundantius est , à malo est. *Matt. 5. v. 34. 35. 36. 37.*

5. Qui jurat in altari , jurat in eo , & in omnibus , quæ super illud sunt , & quicumque juraverit in templo , jurat in illo & in eo , qui inhabitat ipso , & qui in cælo jurat , jurat in throno Dei , & in eo , qui

sedet super eum. *Matt.* 23. v. 20. 21. 22.

6. Ante omnia, fratres mei, nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramentum; sed sit sermo vester: est, est: non non, ut non sub iudicio decidatis. *Jac.* 5. v. 12.

C A P V T XXII.

Perjurium vetatur & punitur.

1. **N**on assumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim in fontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra. *Exo.* 20. v. 7.

2. Anima quæ juraverit & protulerit labiis suis, ut vel malè quid faceret, vel benè, & id ipsum iuramento, vel sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam pro peccato. *Levit.* 5. v. 4. 5.

3. Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui: ego Dominus. *Levit.* 19. v. 12.

4. Qui jurat proximo suo & non decipit: habitabit in tabernaculo tuo. *Pf.* 14. v. 4.

5. Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. *Pf.* 23. v. 3. 4.

6. Unusquisque malum contra proximum suum non cogitetis in cordibus vestris, & iuramentum mendax ne diligatis, omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit Dominus. *Zach.* 8. v. 17.

7. Dixit ad me: hæc est maledictio, quæ egredietur super faciem omnis terræ, quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur, & omnis jurans ex hoc similiter judicabitur. *Zach.* 5. v. 3. 4.

C A P V T XXIII.

Votum solvendum Deo & minimè retractandum.

1. **C**um votum voveris Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus. Et si moratus fueris, reputa-

reputabitur tibi in peccatum. Si nolveris polliceri, absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labiis tuis, servabis, & facies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propriâ voluntate, & ore tuo locutus es. *Deut. 23. v. 21. 22. 23.*

2. Vovete & reddite Domino Deo vestro, omnes qui in circuitu ejus offertis munera. *Pf. 75. v. 12.*

3. Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta promissio, sed quodcunque voveris redde; multo que melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere. Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo: non est providentia, ne fortè iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. *Ecclæ. 5. v. 3. 4. 5.*

4. Cùm luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. *I. Tim. 5. v. 11. 12.*

5. Ruina est homini devorare Sanctos, & post vota retractare. *Prov. 20. v. 25.*

C A P V T X I V.

Qui voverint & vota Deo reddiderint.

1. **V**Ovit Jacob votum, dicens: si fuerit Deus mecum & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, reversusque fuero prosperè ad domum Patris mei, erit mihi Dominus in Deum, & lapis iste quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei: cunctorumque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. *Gen. 28. v. 20. 21. 22.*

2. Israël voto se Domino obligans, ait: si tradideris populum, istum in manu mea, delebo urbes ejus. Exaudivitque Dominus preces Israël, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit, subversis urbibus ejus: & vocavit nomen loci illius Horma, id est anathema. *Num. 21. v. 2. 3.*

3. Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domûs meæ, mihi que occurrerit reverenti cum pace à filiis Ammon: eum holocaustum offeram Domino. *Judic. 11. v. 30. 31.*

4. Ea que

4. Eaquæ quæ voverat Pater suus, & ipse intulit in domum Domini, argentum & aurum, vasorumque diversam supellectilem. 2. Paral. 15. v. 18.

5. Lætatus est populus cum vota spontè promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: sed & David Rex lætatus est gaudio magno. 1. Paral. 29. v. 9.

6. Sed & filii Israël & Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas bouum & ovium, decimasque Sanctorum, quæ voverant Domino Deo suo; atque universa portantes, fecerunt acervos plurimos. 2. Paral. 31. v. 6.

7. Timuerunt viri timore magno Dominum, & immolaverunt hostias Domino, & voverunt vota. *Jona* 1. v. 16.

8. Ego in voce laudis immolabo tibi: quæcunque vovi, reddam pro salute Domino. *Iona* 2. v. 10.

9. Heliodorus hostiâ Deo oblatâ, & votis magnis promissis ei: qui vivere ei concessit, & Oniæ gratis agens recepto exercitu, repedabat ad Regem. 2. Mach. 3. v. 35.

C A P V T XXV.

Decima & alia Oblationes.

1. **S**I offeratis cæcum ad immolandum nonnè malum est? & si offeratis claudum & languidum nonnè malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum, maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile Domino; quia Rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, & nomen meum horribile in gentibus. *Malach.* 1. v. 8. 14.

2. Omnia quæ offeretis ex decimis, & in donaria Domini separabitis, optima & electa erunt cuncta. *Num.* 18. v. 29.

3. Dedit Abraham Melchisedeço decimas ex omnibus. *Gen.* 14. vers. 20.

4. Decimas se soluturum vovit Jacob. *Gen.* 28. v. 22.

Vide plura *l. 4. p 6. c. 16. & 17.*

C A P V T XXVI.

*Festorum dierum observatio, licet in iis vivere liberalius
intra terminos modestie.*

1. **M**emento ut diem Sabbati sanctifices. *Exo. 20. v. 8.*

2. **M**Sex diebus facietis opus, dies septimus, quia Sabbati requies est, vocabitur Sanctus, omne opus non facietis in eo: Sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris. *Levit. 23. v. 3.*

3. Si averteris à Sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaveris Sabbatum delicatum, & Sanctum Domini gloriosum, & glorificaveris eum, dum non facies vias tuas, & non invenitur voluntas tua ut loquaris sermonem. Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Jacob patris tui, os enim Domini locutum est. *Is. 58. v. 13. 14.*

4. Custodite animas vestras, & nolite portare pondera in die Sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem. Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die Sabbati: & si sanctificaveritis diem Sabbati, ne faciatis in eo omne opus: ingredientur per portas civitatis hujus Reges, & Principes sedentes super solium David, & ascendentes in curribus & equis ipsi & Principes eorum, viri Juda & habitatores Jerusalem, & habitabitur civitas hæc in sempiternum. *Jerem. 17. v. 22. 24. 25.*

5. Si autem non audieritis me, ut sanctificetis diem Sabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas Jerusalem in die Sabbati, succendam ignem in portis ejus, & devorabit domos Jerusalem, & non extinguetur. *Jerem. 17. v. 27.*

6. Dixit eis (scilicet Nehemias) ite, comedite pingua, & bibite mulsum, & mittite partes his, qui non præparaverunt sibi: quia sanctus dies Domini est, & nolite contristari: gaudium etenim Domini est fortitudo nostra. *2. Esdra 8. v. 10.*

7. Post hæc verò cum esset dies festus Domini, & factum esset prandium bonum in domo Tobix, dixit filio suo: vade & adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deum, & epulentur nobiscum. *Tob. 2. vers. 1. 2.*

CAPUT XXVII.

*Laus DEI commendatur & exigitur quam maxima :
suffICIENTER DEVS laudari non potest.*

1. **F**Lorete flores quasi liliū & date odorem & frondete in gratiam, & collaudate canticum & benedicite Dominum in operibus suis. Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in voce labiorum vestrorum, & in canticis labiorum, & cytharis, & sic dicetis in confessione: opera Domini universa bona valde. *Eccli. 39. v. 19. 20. 21.*
2. In partes vade sæculi sancti, cum vivis, & dantibus confessionem Deo, non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere: à mortuo quasi nihil perit confessio. Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus ejus; quàm magna misericordia Domini, & propitiatio illius convertentibus ad se. *Eccli. 17. v. 25. 26. 27. 28.*
3. Qui reminiscimini Domini, ne taceatis, & ne detis silentium ei. *Is. 62. v. 6. 7.*
4. Implemini Spiritu Sancto loquentes vobismetipsis in hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. *Ephes. 5. v. 18. 19.*
5. Verbum Christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia docentes, & commoentes vosmetipsos psalmis, hymnis & canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. *Colos. 3. v. 16.*
6. Per ipsum offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum, confitentium nomini ejus. *Hebr. 13. v. 15.*
7. Tristatur aliquis vestrum? oret: æquo animo est? psallat. *Jac. 5. v. 13.*
8. Magnus Dominus & laudabilis nimis: terribilis est super omnes Deos. *Pf. 95. v. 4.*
9. Quis loquetur potentias Domini? auditas faciet omnes laudes ejus. *Pf. 105. v. 2.*

C A P V T XXVIII.

Laus proximi in virtute fundata tutissima post mortem.

1. **L** Audemus viros gloriosos & parentes nostros in generatione sua. *Eccli. 44. v. 1.*
2. Sapientiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nunciet Ecclesia. *Ibidem. v. 15.*
3. Verbum sapiens quodcumque audierit, sciens laudabit & ad se adjiciet. *Eccli. 21. v. 18.*
4. Ante sermonem non laudes virum : hæc enim tentatio est hominum. *Eccli. 27. v. 8.*
5. Ante mortem ne laudes hominem quenquam : quoniam in filiis suis agnoscitur vir. *Eccli. 11. v. 30.*
6. Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis. *Prov. 27. v. 21.*
7. Date ei de fructu manuum suarum : & laudent eam in portis opera ejus. *Prov. 31. v. 31.*
8. Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo : brevis in volatilibus est apis : & initium dulcoris habet fructus ejus. *Eccli. 11. v. 2. 3.*

C A P V T XXIX

Vitia religioni opposita, divinationes, auguria, auspicia, maleficia à DEO prohibita.

1. **D**ivinatio erroris, & auguria mendacia, & somnia malefactorum vanitas est. Et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in iis cor tuum. *Eccli. 34. v. 5. 6.*
2. Juxta vias gentium nolite discere, & à signis cæli nolite metere, quæ timent gentes. *Jerem. 10. v. 2.*

R r 2

3. Non

3. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos: ego Dominus Deus vester. *Levit. 19. v. 31.*

4. Nec inveniatur in te, qui lustret filium aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & observet somnia, atque auguria. Nec sit maleficus nec incantator, neque qui pythones consulat, nec divinos, & quærat à mortuis veritatem: omnia hæc abominatur Dominus. *Deut. 18. v. 10. 11. 12.*

C A P V T X X X.

Eorum effecta, incommoda, pœne.

1. **S**Ta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid profit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum, stent & salvent te augures cœli, qui contemplantur sidera, & supputabant menses, ut ex eis annunciarent ventura tibi: ecce facti sunt quasi stipula, ignis combuscit eos: non liberabunt animam suam de manu flammæ: non sunt prunæ quibus calefiant; nec focus ut sedeant ad eum, *Is. 47. v. 12. 13. 14.*

2. Ego sum Dominus irrita faciens signa divinatorum, & ariolos in furorem vertens. *Is. 44. v. 25.*

3. Maleficos non patieris vivere. *Exo. 22. v. 18.*

4. Anima quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi sui. *Levit. 20. v. 6.*

5. Projecisti populum tuum domum Jacob: quia repleti sunt ut olim, & augures habuerunt ut Philistiim. *Is. 2. v. 6.*

6. Timidis & veneficis pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda. *Apoc. 21. v. 8.*

7. Hæc dicit Dominus: quia misisti nuncios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël, à quo posses interrogare sermonem: ideò de lectulo super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. *4. Reg. 1. v. 16.*

8. Multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus, & computatis pretiis eorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. *Act. 19. v. 19.*

C A P V T X X X I.

Blasphemia gravitas, prohibitio, pena.

1. **A** Men dico vobis quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemiæ, quibus blasphemaverint: qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti. *Marci 3. v. 28. 29.*

2. Est & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hæreditate Jacob. *Eccli. 23. v. 13.*

3. Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. *Levit. 24. v. 15. 16.*

4. Nunc autem deponite & vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam. *Colos. 3. v. 8.*

C A P V T X X X I I.

Pietas erga Parentes, honore, obsequio, simulatione aliisq; officiis exercenda.

1. **A** Udi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ: ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. *Prov. 1. v. 8. 9.*

2. Audi patrem tuum, qui genuit te, & ne contempnas cum fuerit mater tua. *Prov. 25. v. 22.*

3. Judicium patris audite filii, & sic facite, ut salvi sitis, Deus enim honoravit patrem in filiis, & judicium matris exquirens, firmavit in filios. *Eccli. 3. v. 2. 3.*

4. Filii obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. *Ephes. 6. v. 1.*

5. Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. *Exo. 20. v. 12.*

6. Honora patrem tuum & gemitus matris tuæ ne obliviscaris. Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, & retribue illis, quomodo & illi tibi. *Eccli. 7. v. 29. 30.*

7. Sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam, qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur. Qui honorat patrem suum, vitâ vivet longiore: & qui obedit patri refrigerabit matrem. Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi Dominis serviet his, qui se genuerunt. In opere & sermone & omni patientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio à Deo, & benedictio illius in novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta. *Eccli. 3. v. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.*

8. Nolite ita loqui: quoniam filii Sanctorum sumus: & vitam illam exspectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. *Tob. 2. v. 18.*

9. Filii Sanctorum sumus, & non possumus ita conjungi sicut gentes quæ ignorant Deum. *Tob. 8. v. 5.*

C A P V T XXXIII.

Pietatis exercitia fructus, pana neglecta.

1. **F**ilius sapiens doctrina patris: qui autem illusor est non audit cum arguitur. *Prov. 13. v. 1.*

2. Ne glorieris in contumelia patris tui, non enim est tibi gloria, sed confusio, gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filii pater sine honore. *Eccli. 3. v. 12. 13.*

3. Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius; & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in virtute tua; eleemosyna enim patris non erit in oblivione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, & in justitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies solventur peccata tua. *Eccli. 3. v. 14. 15. 16. 17.*

4. Si genuerit homo filium contumacem & protervum, qui non audiat patris ac matris imperium, & coërcitus obedire contempserit, apprehendent eum, & ducent ad seniores civitatis illius, & ad portam
judicii,

judicii, dicentque ad eos: filius iste noster protervus & contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, & luxuriæ atque conviviis, lapidibus eum obruet populus civitatis & morietur, ut auferatis malum de medio vestri, & universus Israël audiens pertimescat. *Deut.* 21. v. 18. 19. 20. 21.

5. Quàm malæ famæ est, qui derelinquit patrem, & est à Deo maledictus, qui exasperat matrem. *Eccli.* 3. v. 18.

6. Oculum qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ. *Prov.* 30. v. 17.

7. Confusio patris est de filio indisciplinato, filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hæreditas viro suo, nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris. Patrem & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur. *Eccli.* 22. v. 3. 4. 5.

8. Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri matrique maledixit: sanguis ejus sit super eum. *Levit.* 20. v. 9.

C A P V T X X X I V .

Parentum officia erga liberos.

1. **E**T vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros; sed educate illos in disciplina & correptione Domini. *Ephes.* 6. v. 4.

2. In filia non avertente se firma custodiam: ne inventâ occasione utatur se: ab omni irreverentia oculorum ejus cave, & ne mireris, si te neglexerit. Sicut viator sitiens ad fontem os aperiet, & ab omni aqua bibet, & contra omnem palum sedebit, & contra omnem sagittam aperiet pharetram, donec deficiat. *Eccli.* 26. v. 13. 14. 15.

3. Novem insuspabilia cordis magnificavi: & decimum dicam in lingua hominibus, homo qui jucundatur in filiis. Vivens & videns subversionem inimicorum suorum. *Eccli.* 25. v. 9. 10.

4. Ne jucunderis in filiis impiis si multiplicentur; nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. Non credas vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum; melior est enim unus timens Deum, quàm mille filii impii, & utile est mori sine filiis, quàm relinquere
filios

filios impios : ab uno sensato inhabitabitur terra , tribus impiorum deseretur. *Eccli. 16. v. 1. 2. 3. 4. 5.*

5. Filio aut mulieri, fratri aut amico non des potestatem super te in vita tua : & non dederis alii possessionem tuam , ne fortè pœniteat te , & deprecetur pro eis : dum adhuc super es & respiras non immutabit te omnis caro. Melius est enim , ut filii tui te rogent , quàm te respicere in manus filiorum tuorum. *Eccli. 33. v. 20. 21. 22.*

6. Filii abominationum fiunt filii peccatorum , & qui conversantur secus domos impiorum. Filiorum peccatorum periet hæreditas , & cum semine illorum assiduitas opprobrii : de patre impio queruntur filii , quoniam propter illum sunt in opprobrio. *Eccli. 41. v. 8. 9. 10.*

C A P V T X X X V .

Præponenda quæ DEI sunt , affectui parentum ac liberorum.

1. **S**I offeratis cæcum ad immolandum nonnè malum est ? Et si offeratis claudum & languidum , nonnè malum est ? offer illud duci tuo si placuerit ei , aut si susceperit faciem tuam , dicit Dominus exercituum. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum , & votum faciens immolat debile Deo , quia Rex magnus ego , dicit Dominus exercituum , & nomen meum horribile in gentibus. *Malach. 1. v. 8. 14.*

2. Alius de discipulis ejus ait illi : Domine permittite me primùm ire & sepelire patrem meum. Jesus autem ait illi : sequere me , & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. *Matt. 8. v. 21. 22.*

3. Dixit ei quidam : ecce mater tua & fratres tui foris stant , quærentes te ; at ipse respondens dicenti sibi , ait : quæ est mater mea , & qui sunt fratres mei ? & extendens manum in discipulos suos , dixit : ecce mater mea & fratres mei , quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei , qui in cælis est ; ipse meus frater & soror & mater est. *Matt. 12. v. 47. 48. 49. 50.*

4. Dixit mater ejus ad illum : Fili quid fecisti nobis sic ? ecce pater tuus & ego dolentes quærebatimus te. Et ait ad illos : quid est quòd me quærebatis ? nesciebatis quia in his , quæ Patris mei sunt , oportet me esse ? *Luc. 2. v. 48. 49*

5. Qui

5. Qui dixerit patri suo & matri suæ nescio vos , & fratribus suis ignoro vos, & nescierunt filios suos : hi custodierunt eloquium tuum & pactum tuum servaverunt. *Deut.* 33. v. 9.

6. Audi filia & vide, & inclina aurem tuam: & obliviscere populum tuum, & domum patris tui. *Pf.* 44. v. 11.

7. Egredere de terra tua , & de cognatione tua , & de domo patris tui , & veni in terram , quam monstravero tibi , faciamque te in gentem magnam , benedicam tibi , & magnificabo nomen tuum , & eris benedictus. *Gen.* 12. v. 1. 2.

8. Si quis venit ad me , & non odit patrem suum , & matrem , & uxorem , & filios , & fratres , & sorores , adhuc autem & animam , suam , non potest meus esse discipulus. *Luc.* 14. v. 26.

C A P V T X X X V I .

Status vite deligendus & retinendus.

1. **F**ili in vita tenta animam tuam , & si fuerit nequam , ne des ei potestatem : non enim omnia omnibus expediunt , & non omni animæ omne genus placet. *Eccli.* 37. v. 30. 31.

2. Unusquisque in qua vocatione vocatus est , in ea permaneat. I. *Cor.* 7. v. 20.

3. Sta in testamento tuo , & in illo colloquere , & in opere mandatorum tuorum veterasce. Ne manseris in operibus peccatorum , confide in Deo , & mane in loco tuo. *Eccli.* 11. v. 21. 22.

4. Ecce venio citò , tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. *Apoc.* 3. v. 11.

5. Sicut avis transnigrans de nido suo : sic vir qui derelinquit locum suum. *Prov.* 27. v. 8.

6. Quis ex vobis volens turrinam ædificare , non prius sedens computat sumptus , qui necessarii sunt ? Si habeat ad perficiendum , ne postea quàm posuerit fundamentum , & non potuerit perficere , omnes qui vident incipiant illudere ei , dicentes : quia hic homo cœpit ædificare , & non potuit consummare. *Luc.* 14. v. 23. 29. 30.

7. Hæc requies mea in sæculum sæculi : hic habitabo , quoniam elegi eam. *Pf.* 131. v. 14.

8. Domine ad quem ibimus ? verba vitæ æternæ habes. *Joan.* 6. v. 68

C A P V T X X X V I I .

Religionis & Religiosorum commendatio.

1. **P**Opulus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hæredita-
bunt terram, germen plantationis meæ, opus manûs
meæ ad glorificandum. Minimus erit in mille, & parvulus in gentem
fortissimam. Ego Dominus in tempore ejus subito faciam istud. *Is. 60.*
v. 21. 22.
2. Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei
Jacob. *Pf. 23. v. 6.*
3. Filii sapientiæ Ecclesia justorum: & natio illorum obedien-
tia & dilectio. *Eccli. 3. v. 1.*
4. Omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt se-
men, cui benedixit Dominus. *Is. 61. v. 3.*

C A P V T X X X V I I I .

Vocationis divinæ beneficium.

1. **B**enedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui
benedixit nos in omni benedictione spiritali, in cælesti-
bus in Christo. *Ephes. 1. v. 3.*
2. Propter quod memores estote, quòd aliquando vos eratis gen-
tes in carne, qui dicebamini præputium ab ea, quæ dicitur circumcisio
in carne manu facta, quòd eratis illo in tempore sine Christo, alienati
à conversatione Israël, & hospites testamentorum, promissionis spem
non habentes, & sine Deo in hoc mundo: nuuc autem in Christo Jesu
vos, qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi.
Ephes. 2. v. 11. 12. 13.
3. Jam non estis hospites & advenæ: sed estis cives Sanctorum &
domestici Dei: superædificati super fundamentum Apostolorum &
Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Ephes. 2. v.*
19. 20.

4. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuncietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum: qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. *1. Pet. 2. v. 9. 10.*

5. Fidelis Deus per quem vocati estis in societatem filii ejus Iesu Christi Domini nostri. *1. Cor. 1. v. 9.*

6. Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine; qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ. *Colos. 1. v. 12. 13.*

7. Si audieritis vocem meam & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: mea enim est omnis terra. *Exo. 19. v. 5.*

8. Pars Domini populus ejus: Jacob funiculus hæreditatis ejus. *Deut. 32. v. 9.*

9. Dominus pars hæreditatis meæ: & calicis mei, tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi: funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara est mihi. *Pf. 15. v. 5. 6.*

10. Dicant: qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici: & de regionibus congregavit eos à solis ortu & occasu, ab aquilone & mari. Erraverunt in solitudine, in inaquoso viam civitatis habitaculi non invenerunt. *Pf. 106. v. 2. 3. 4.*

11. Invenit eum in terra deserta, in loco horrois, & vastæ solitudinis; circumduxit eum & docuit: & custodivit quasi pupillam oculi sui. *Deut. 32. v. 10.*

12. Dedit illis regiones gentium: & labores populorum possederunt, ut custodiant justificationes ejus: & legem ejus requirant. *Pf. 104. v. 44. 45.*

13. Dedi vobis terram, in qua non laborastis, & urbes quas non ædificastis, ut habitaretis in eis: vineas & oliveta, quæ non plantastis. *Ios. 24. v. 13.*

14. In hoc est verbum verum: quia alius est qui seminat, alius qui metit: ego misi vos metere quod non laborastis; alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiistis. *Joan. 4. v. 37. 38.*

CAPVT XXXIX

Officia boni Religiosi & munia honorifica.

1. **S**I quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me. *Matt. 16. v. 24.*
2. **S**i quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. *Jac. 1. v. 26.*
3. **B**eati qui habitant in domo tua Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te. *Pf. 83. v. 5.*
4. **B**eati viri tui, & beati servi tui, qui stant coram te semper, & audiunt Sapientiam tuam. *3. Reg. 10. v. 8.*
5. **Q**uia melior est dies una in atriis tuis: super millia elegi abjectus esse in domo Dei mei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. *Pf. 83. v. 11.*

CAPVT XL.

Cohortatio ad vivendum dignè sua vocatione.

1. **O**bfecro vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in charitate. *Ephes. 4. v. 1. 2.*
2. **O**baudite me divini fructus & quasi rosa plantata super rivus aquarum fructificate. **Q**uasi Libanus odorem suavitatis habete. **F**lorete flores quasi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & date canticum, & benedicite Dominum in operibus suis. *Eccli. 39. v. 17. 18. 19.*
3. **P**osui vos ut eatis, & fructum afferatis: & fructus vester maneat. *Ioan. 15. v. 16.*
4. **M**emento patris & matris tuæ, in medio enim magnatorum consistis. *Eccli. 23. v. 18.*
5. **A**ttendite ad petram, unde excisi estis, & ad cavernam laci de qua excisi estis. **A**ttendite ad Abraham Patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos, quia unum vocavi eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum. *Jf. 51. v. 1. 2.*

C A P V T X L I.

Degeneres à pio majorum instituto.

1. **R**ecordatus sum tui miserans adolescentiam tuam, & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra, quæ non seminatur. Quid invenerunt in me patres vestri iniquitatis? &c. *Ier. 2. v. 2. 5.*
2. Ego plantavi te vineam electam, omne semen verum: quomodo ergò conversa es mihi in pravum vinea eliena? *Ierem. 2. v. 21.*
3. Egressus est à filia Sion omnis decor ejus: facti sunt Principes ejus velut arietes non inventes pascua, & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequenti. *Thren. 1. v. 6.*
4. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides Sanctuarii, in capite omnium platearum? Filii Sion inclyti & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli? *Thren. 4. v. 1. 2.*
5. Qui vecebantur voluptuosè interierunt in viis, qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. *Thren. 4. v. 5.*
6. Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? numquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es? *Ierem. 11. v. 15.*
7. In domo Israël vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraïm, contaminatus est Israël. *Osee 6. v. 10.*
8. Judicabit id, quod ex natura est præputium legem consummans, te qui per literam & circumcisionem prævaricator legis es: non enim quæ in manifesto in carne est circumcisio, sed qui in abscondito judæus est, & circumcisio cordis in spiritu non litera, cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est. *Rom. 2. v. 27. 28. 29.*

CAPVT XLII.

*Apostasia à Religione disuadetur, suadetur
reditus.*

1. **S**alua animam tuam, & noli respicere post tergum tuum, nec stes in omni circa regione, sed in monte saluum te fac, ne & tu simul pereas. Respiciensque vxor ejus post se, versa est in statuam falis. *Gen. 19. v. 17. 26.*
2. Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi. *Gen. 26. v. 2.*
3. Si Spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. *Ecclæ 10. v. 4.*
4. Mane in loco tuo. *Eccli. 11. v. 2.*
5. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. *Luc. 9. v. 62.*
6. Filioli, novissima hora est: & sicut audistis, quia anti-christus venit, & nunc anti-christi multi facti sunt: undè scimus, quia novissima hora est: ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis. 1. *Joan. 2. v. 18. 19.*
7. Memor esto, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. *Apoc. 2. v. 5.*

Vide parte 1. capite 15.

CAPVT XLIII.

Paupertas Evangelica laudatur & suadetur.

1. **O**mnis qui reliquerit domum, vel fratres aut sorores, aut patrem aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. *Matt. 19. v. 29.*

2. Amen

2. Amen dico vobis nemo est , qui relinquit domum aut parentes, aut fratres , aut uxorem , aut filios propter regnum Dei , & non recipiat multò plura in hoc tempore, & in sæculo venturo vitam æternam. *Luc. 18. v. 29. 30.*

3. Factum est ut moreretur mendicus , & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ , mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno. *Luc. 16. v. 22.*

4. Beati pauperes spiritu ; quoniam ipsorum est regnum cælorum. *Matt. 5. v. 3.*

5. Edent pauperes & saturabuntur , & laudabunt Dominum , qui requirunt eum , vivent corda eorum in sæculum sæculi. *Pf. 21. v. 27.*

6. Si vis perfectus esse , vade , vende quæ habes , & da pauperibus , & habebis thesaurum in cælo , & veni sequere me. *Matt. 19. vers. 22.*

C A P U T X L I V .

*Pauperes Evangelici qui fuerint , & quàm commendati,
pena infracti voti paupertatis.*

1. **V**ulpes foveas habent , & volucres cæli nidos : filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. *Matt. 8. vers. 20.*

2. Nolite possidere aurum , neque argentum , neque pecuniam in zonis vestris : non peram in via , neque duas tunicas , neque calceamenta , neque virgam , dignus est enim operarius cibo suo. *Matt. 10. v. 9. 10.*

3. In illo tempore abiit Jesus per sata sabbato : discipuli autem ejus esurientes cœperunt vellere spicas , & manducare. *Matt. 12. vers. 1.*

4. Responderunt ei , non habemus hic nisi quinque panes & duos pisces. *Matt. 14. v. 17.*

5. Peperit filium suum primogenitum , & pannis eum involvit , & reclinavit eum in præsepio , quia non erat eis locus in diversorio. *Luc. 2. v. 7.*

6. In alieno sepulchro sepelitur , sindone & aromatibus ab aliis donatus. *Io. III. 19. v. 39.*

7. Habebant omnia communia, possessiones & substantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. *Act. 2. v. 44. 45.*

8. Gratia magna erat in omnibus illis, neque enim quisquam e-gens erat inter illos, quotquot possessores agrorum aut domorum e-rant, vendentes afferebant pretium eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum, dividebatur autem singulis prout cuique opus erat. *Act. 4. v. 33. 34. 35.*

9. Argentum & aurum non est mihi. *Act. 3. v. 6.*

10. Argentum & aurum aut vestem nullius concupivi, ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, mini-straverunt manus istæ. *Act. 20. v. 33. 34.*

11. Ananias cum Sapphira uxore ob pecuniam contra votum reten-tam secretò, subitâ morte pereunt. *Act. 5.*

C A P V T XLV.

Castitas commendatur præsertim Evan-gelica.

1. **Q**uàm pulchra est casta generatio cum claritate! immor-talis est enim memoria illius, quoniam & apud Deum nota est, & apud homines, cum præsens est, imitantur eam, & desi-derant eam, cum se eduxerit, & in perpetuum coronata; triumphat incoïnquinatorum certaminum præmium vincens. *Sap. 4. v. 1. 2.*

2. Incorruptio facit proximum Deo. *Sap. 6. v. 20.*

3. In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cælo. *Matt. 22. v. 30.*

4. Sunt eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunu-chi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui se ipsos castrave-runt propter regnum cælorum, qui potest capere, capiat. *Matt. 19. vers. 12.*

CAPVT XLVI.

Virginitatis laudes, premia, consilia.

1. **E**T vidi, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis: & audivi vocem de cælo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitruum magni, & vocem quam audivi sicut cytharæ dorum cytharizantium cytharis suis: & cantabant quasi canticum novum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, Virgines enim sunt, hi sequuntur Agnum quòcunque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno, & in ore eorum non est inventum mendacium: sine macula enim sunt ante thronum Dei. *Apoc. 14 vers. 1. 2. 3. 4. 5.*

2. Dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. *Is. 56. v. 5.*

3. Felix est sterilis & incoinquinata, quæ nescivit torum in delicto, habebit fructum in respectu animarum sanctarum. Et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum iniquissima, dabitur enim illi fidei donum electum, & fors in templo Dei acceptissima. *Sap. 3. v. 13. 14.*

4. Volo omnes vos esse sicut meipsum, sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic: dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego. *1. Cor. 7. v. 7. 8.*

5. De Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do tanquam misericordiam consecutus à Domino, ut sim fidelis. Existimo ergò hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. *1. Cor. 7. v. 25. 26.*

Vide verbo Continentia, Pudicitia.

CAPUT XLVII.

*Obedientia atque observantia exhibenda Deo, Prælati,
& Superioribus omnibus.*

1. **S**I iustum est in conspectu Dei, vos potius audire quam Deum, judicate: non enim possumus, quæ vidimus, & audivimus non loqui. *Act. 4. v. 19.*
2. Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. *Act. 5. v. 29.*
3. Subditi estote Deo, resistite autem diabolo, & fugiet à vobis. *Jac. 4. v. 7.*
4. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè conplacui, ipsum audite. *Matt. 17. v. 5.*
5. Obedite Præpositis vestris, & subjacetis: ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis. *Hebr. 13. v. 17.*
6. Super cathedram Moyse sederunt Scribæ & Pharisei: omnia ergò quæcunque dixerint vobis servate & facite: secundum opera verò eorum nolite facere: dicunt enim & non faciunt. *Matt. 23. v. 2. 3.*
7. Qui vos audit me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me: *Juc. 10. v. 16.*
8. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt ipsi, sibi damnationem acquirunt; nam Principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac. Et habebis laudem ex illa: idèò necessitate subditi estote non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam. *Rom. 13. v. 1. 2. 3. 5.*
9. Admone illos Principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse. *Tit. 3. v. 1.*
10. Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive Regi quasi præcellenti; sive Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia sic est voluntas Dei, ut beneficientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignoran-

rantiam ; quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei, omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate. 1. Pet. 2. v. 13. 14. 15. 16. 17.

11. Servi subditi estote in omni timore Dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis. 1. Pet. 2. v. 18.

12. Servi obedite Dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo : non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem Dei ex animo cum bona voluntate servientes, sicut Domino, & non hominibus : scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, sive servus, sive liber. Ephes. 6. vers. 5. 6. 7. 8.

C A P U T XLVIII.

Obedientia perfectio, promptitudo, effectus, fructus.

1. **D**ivinitio in labiis Regis, in iudicio non errabit os ejus. Prov. 16. v. 10.

2. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore simplici, ex corde invicem diligite attentius. 1. Pet. 1. v. 22.

3. Populus quem non cognovi servivit mihi, in auditu auris obediit mihi. Ps. 17. v. 45.

4. Vir obediens loquetur victoriam. Prov. 21. v. 28.

5. Multò melior est obedientia, quàm stultorum victimæ, qui nesciunt, quid faciunt mali. Eccl. 4. v. 17.

6. Nunquid vult Dominus holocausta, & victimas, & non potius, ut obediatur voci Domini? melior est enim obedientia quàm victimæ: & auscultare magis quàm offerre adipem arietum. 1. Reg. 15. v. 22.

7. Misericordiam volui, & non sacrificium, & scientiam Dei plusquam holocausta. Osee 6. v. 6.

8. Qui me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato. Prov. 1. v. 33.

9. Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra: inclinate aurem vestram, & venite ad me: audite & vivet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. Is. 55. v. 2. 3.

CAPUT XLIX.

*Inobedientia gravitas & pœna, præmia
Obedientia.*

1. **Q**uasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere: pro eo ergo quod abiecasti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis Rex. 1. Reg. 15. vers. 23.

2. Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi: non enim te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. 1. Reg. 8. v. 7.

3. Qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis. 1. Thes. 4. v. 8.

4. Veruntamen unusquisque non iudicet: & non arguatur vir: populus enim tuus sicut hi, qui contraierunt Sacerdoti. Osee 4. v. 4.

5. Quia vocavi & renuistis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitum vestro ridebo, & subsannabo; cum vobis id, quod timebatis, advenerit. Prov. 1. vers. 24. 25. 26.

6. En propono in conspectu vestro hodie benedictionem & maledictionem: benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego hodie præcipio vobis: maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de viâ, quam ego nunc ostendo vobis, & ambulaveritis post Deos alienos, quos ignoratis. Deut. 11. v. 26. 27. 28.

7. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: quod si nolueritis, & me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est. Is. 1. v. 19. 20.

8. Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum, nec audiivi vocem docentium me, & magistris non inclinavi aurem meam? penè fui in omni malo, in medio Ecclesiæ & Synagogæ. Prov. 5. v. 12. 13. 14.

CAPUT L.

Obedientia illustrata exempla ex veteri testamento.

1. **E**grede de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patris tui, & veni in terram, quam monstrabo tibi, faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Egressus est itaque Abraham, sicut præceperat ei Dominus. *Gen. 12. v. 1. 2. 4.*

2. Tulit autem Ismaël filium suum Abraham, & omnes vernaculos domus suæ, universosque quos emerat; cunctos mares ex omnibus viris domus suæ, & circumcidit carnem præputii eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus. Abraham nonaginta & novem erat annorum, quando circumcidit carnem præputii sui. *Gen. 17. vers. 23. 24.*

3. Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi; igitur Abraham de nocte confurgens, stravit asinum suum, ducens secum duos juvenes, & Isaac filium suum: cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum, quem præceperat ei Deus. *Gen. 22. v. 2. 3. 9. 10.*

4. Responderunt ad Iosue atque dixerunt: omnia, quæ præcepisti nobis faciemus: & quodcumque miseris, ibimus; sicut obedivimus in cunctis Moyse, ita obediemus & tibi: tantum sit Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit cum Moyse. Qui contradixerit ori tuo, & non obdierit cunctis sermonibus, quos præceperis ei, moriatur: tu tantum confortare, & viriliter age. *Jos. 1. v. 16. 17. 18.*

5. Sicut præceperat Dominus Moyse servo suo, ita præcepit Moyse Iosue; & ille universa complevit: non præterit de universis mandatis nec unum quidem verbum, quod jusserrat Dominus Moyse. *Iosue 11. v. 15.*

6. Vocavit Dominus Samuel: qui respondens, ait: ecce ego. *1. Reg. 3. v. 5.*

7. Vocavit Heli Samuëlem & dixit : Samuel fili mi; qui respondens ait : præsto sum. *1. Reg. 3. v. 16.*

8. Ingressus est populus Saltum, & apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum suam ad os suum, timebat enim populus juramentum. *1. Reg. 14. v. 26.*

9. Sacrificium & oblationem noluisti : aures autem perfecisti mihi. *Pf. 39. v. 7.*

10. Holocaustum & pro peccato non postulasti : tunc dixi : ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam : Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. *Pf. 39. v. 7. 8. 9.*

11. Per memetipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me : benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & velut arenam, quæ est in littore maris : possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. *Gen. 22. v. 16. 17. 18.*

C A P V T L I.

Obedientia Christi Domini, B. Virginis, Iosephi, & aliorum nova Legis Sanctorum.

1. **A**scendit & Ioseph à Galilæa de civitate Nazareth in Judæam, in civitatem David, quæ vocatur Bethleem, eò quod esset de domo & familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi, uxore prægnante. *Luc. 2. v. 4.*

2. Qui consurgens accepit puerum & matrem ejus nocte, & recessit in Ægyptum. *Matt. 2. v. 14.*

3. Ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem in die solemnium Paschæ. Et cum factus esset annorum 12. ascendit illis Jerusalem, secundum consuetudinem diei festi. *Luc. 2. v. 41. 42.*

4. Descendit cum eis, & venit Nazareth : & erat subditus illis. *Ibidem. v. 51.*

5. Non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me. *Joan. 5. v. 30.*

6. Ego

6. Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis: meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus.

Ioan. 4. v. 32. 34.

7. Domine quid me vis facere? *Act. 9. v. 6.*

8. Et nunc ecce alligatus ego spiritu, vado in Jerusalem, quæ in ea ventura sunt mihi, ignorans: nisi quod Spiritus Sanctus mihi per omnes civitates protestatur, dicens: quoniam vincula & tribulationes Jerosolymis me manent: sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiore, quàm me, dummodo consummam cursum meum, & ministerium verbi, quod accepi à Domino Jesu testificari Evangelium gratiæ Dei. *Act. 20. v. 22. 23. 24.*

9. Confidens in obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam & super id, quod dico, facies. *ad Philem. v. 21.*

10. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu, omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei Patris. *Philip. 2. v. 8. 9. 10. 11.*

P A R S V I I.

Aliæ Virtutes Iustitiæ annexæ in quibus est debitum solum morale.

C A P V T P R I M V M.

Liberalitatis effectus & fructus gloriosi.

1. **M**Unus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam. *Prov. 21. v. 14.*
2. Qui odit avaritiam, longi fient dies ejus. *Prov. 28. v. 16.*
3. Bea-

3. Beatius est magis dare, quàm accipere. *Act. 20. v. 35.*

4. Non apparebis ante conspectum Domini vacuus. Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt, oblatio iusti impinguat altare, & odor suavitatis est in conspectu Domini. Sacrificium iusti acceptum est, & memoriam ejus non obliviscetur Deus. Bono animo redde gloriam Deo, & non minuas primitias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Da Altissimo secundum datum ejus, & in bono oculo ad inventionem facito manuum tuarum. Quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa: & noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus iudex est, & non est apud illum gloria personæ. *Eccli. 35. v. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15.*

C A P V T I I.

Ejusdem magnificæ exempla.

1. **E**gressa est omnis multitudo filiorum Israël de conspectu Moyfi, obtulerunt mente promptissimâ atque devotâ primitias Domino, ad faciendum opus Tabernaculi Testimonii. *Exo. 35. v. 20. 21.*

2. Artifices venire compulsi, dixerunt Moyfi: plus affert populus, quàm necessarium est. Iussit ergo Moyfes præconis voce cantari: nec vir, nec mulier quicquam offerat ultrâ in opera Sanctuarii. Sicque cessatum est à muneribus offerendis, eò quod oblata sufficerent & superabundarent. *Exo. 36. v. 4. 5. 6. 7.*

3. Venit David in Siceleg, & misit dona de præda Senioribus Juda proximis suis, dicens: accipite benedictionem de præda hostium Domini. *1. Reg. 30. v. 26.*

4. Partitus est David universæ multitudini Israël tam viro quàm mulieri, singulis collyridam panis unam, & assaturam bubulæ carnis unam, & similam frixam oleo: & abiit omnis populus unusquisque in domum suam. *2. Reg. 6. v. 19.*

5. Cùm venisset David in castra, Sobbi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon; & Berzellai Galaadites, obtulerunt ei stratoria & tapetia,

tapetia, & vasa fictilia, frumentum & hordeum, & farinam, & polentam, & fabam, & lentem, & frixum cicer, & mel & butyrum, oves & pingues vitulos. Dederuntque David, & populo qui cum eo erat, ad vescendum: suspicati enim sunt populum fame & siti fatigari in deserto. 2. Reg. 17. v. 27. 28. 29.

6. Steterunt viri, & apprehendentes captivos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spoliis; cumque vestissent eos, & calceassent, & refecissent cibo ac potu, unxissentque propter laborem, & adhibuissent eis curam: quicumque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, imposuerunt eos iumentis, & adduxerunt Jericho civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in Samariam. 2. Paral. 28. v. 15.

7. Dixit ad eam Rex: quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiamsi dimidiam partem Regni petieris, dabitur tibi. Esther. 5. vers. 3.

Vide plura Verbo Eleëmofyna.

C A P V T I I I.

Avaritia quid, quantum, & quàm commune peccatum.

1. **A**varitia est idolorum & simulacrorum servitus. Colof. 3. v. 5. & Ephes. 5. v. 5.

2. Radix omnium malorum est cupiditas. 1. Tim. 6. v. 10.

3. Avaro nihil scelestius. Eccli. 10. v. 9.

4. Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam. Hic enim & animam suam venalem habet: quoniam in vita sua projecit intiina sua. Eccli. 10. v. 10.

5. Omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam à summo usque ad novissimum. Is. 56. v. 11.

6. A minore usque ad majorem omnes avaritiæ student, & à Prophetâ usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Jerem. 6. v. 13.

CAPVT IV.

*Avaritiæ pena, æterna damnatio, maledictio populi,
dolores & ærumna.*

1. **V**Æ qui conjugitis domum ad domum, & agrum agro computatis, usque ad terminum loci. Nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? *Is. 5. v. 8.*

2. Semitæ omnis avari animas possidentium rapiunt. *Prov. 1. vers. 19.*

3. Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. *1. Cor. 6. v. 10.*

4. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium. *Prov. 11. v. 26.*

5. Quid proderit homini de universo labore suo, & afflictione spiritûs, qua sub sole cruciatus est? cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit, & hoc nonnè vanitas est? *Ecclæ. 2. v. 22. 23.*

6. Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiæ conservatæ in malum Domini sui, pereunt enim in afflictione pessima, generavit filium, qui in summa egestate erit. *Ecclæ. 5. v. 12. 13.*

7. Miserabilis prorsus infirmitas, quomodo venit, sic revertetur: quid ergò prodest ei, quod laboravit in ventum? cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, & in curis multis, & in ærumna atque tristitia. *Ibidem v. 15. 16.*

CAPVT V.

Avaritia intellectum excæcat, pervertit voluntatem.

1. **S**ed & existimaverunt lusum esse vitam nostram, & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere undecunque, etiam ex malo, acquirere. *Sap. 15. v. 12.*

2. Cogitatus præscientiæ avertit sensum, & infirmitas gravis sobriam facit animam. *Ecclæ. 31. v. 2.*

3. Qui

3. Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem: radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. 1. Tim. 6. v. 9. 10.

4. Qui quærit locupletari, avertit oculum suum. Eccli. 27. v. 1.

C A P V T VI.

Avarus semper desiderat, satiatur nunquam.

1. **I**nsatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis; non satiabitur, donec consumat arefaciens animam suam. Eccli. 14. v. 9.

2. Divites eguerunt & esurierunt; inquirentes autem Dominum non deficient omni bono. Ps. 33. v. 11.

3. Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non implebitur. Eccli. 6. v. 7.

4. Avarus non implebitur pecuniâ. Eccli. 5. v. 9.

5. Infernus & perditio nunquam implentur; similiter & oculi hominum insatiabiles. Prov. 27. v. 20.

6. Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: affer, affer: tria sunt insatiabilia, & quartum nunquam dicit sufficit: infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non satiatur aqua, ignis verò nunquam dicit sufficit. Prov. 30. vers. 15. 16.

C A P V T VII.

Avarus sibi nequam, sanitatem sibi aufert, & vitam, atque omnia corporis ac animi bona.

1. **E**st & aliud malum, quod vidi sub sole, & quidem frequens apud homines: vir cui dedit Deus divitias, & substantiam, & honorem; & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat, nec tribuit ei potestatem Deus, ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud; hoc vanitas & miseria magna est. Eccli. 6. P. I. 2.

2. Si genuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima ejus non utatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat: de hoc ego pronuncio, quod melior illo sit abortivus: frustra enim venit, & pergit ad tenebras, & oblivione delebitur nomen ejus. *Ecclæ. 6. v. 3. 4.*

3. Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis, & hoc ergo vanitas. *Ecclæ. 5. v. 9.*

4. Qui acervat ex animo suo injustè, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis suis. Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, & hæc redditio est malitiæ illius: etsi benè fecerit, ignoranter, & non volens facit, & in novissimo manifestat malitiam suam. Nequam est oculus lividi, & avertens faciem suam, & despiciens animam suam. *Ecclæ. 14. v. 4. 5. 6. 7. 8.*

5. Oculus malus ad mala; & non satiabitur pane; sed indigens & in tristitia erit super mensam suam. *Ecclæ. 14. v. 10.*

6. Vigilia honestatis tabefaciet comes, & cogitatus illius aufert somnum. *Ecclæ. 31. v. 12.*

7. Avaritia in capite omnium, & novissimum eorum in gladio interficiam; non erit fuga eis, fugient, & non salvabitur ex eis qui fugerit. *Amos 9. v. 2. 3.*

8. Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam, qui autem odit munera, vivet. *Prov. 15. v. 27.*

9. Peccatori dedit Deus afflictionem, & curam superfluam, ut addat & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, & cassa sollicitudo mentis. *Ecclæ. 2. v. 26.*

C A P V T V I I I

*Liberabis & suâ sorte contentus animus
commendatur.*

I. **S**int mores sine avaritia contenti præsentibus, ipse enim dixit: non te deseram neque derelinquam. *Hebr. 13. vers. 5.*

2. Ne

2. Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. *Prov. 22. v. 28.*

3. Fornicatio autem & omnis immunditia aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos. *Ephes. 5. v. 3.*

4. Nonne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est. *Ecclæ. 2. v. 24.*

5. Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis & bibat, & fruatur lætitiâ ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus? & hæc est pars illius. Et omni homini cui dedit Deus divitias, atque substantiâ, potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis, & fruatur parte suâ, & lætetur de labore suo; hoc est donum Dei; non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eò quod Deus occupet deliciis cor ejus. *Ecclæ. 5. vers. 17. 18. 19.*

6. Melius est videre quod cupias, quàm desiderare quod nescias: sed & hoc vanitas est, & præsumptio spiritûs. *Ecclæ. 6. v. 9.*

7. Filii habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer. *Ecclæ. 14. v. 11.*

C A P V T IX.

Avaritia vindicata exempla.

1. **V**Æ vobis Scribæ & Pharisei Hypocritæ, quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes, propter hoc amplius accipietis iudicium. *Matt. 23. v. 14.*

2. Quid vultis mihi dare & ego eum vobis tradam. *Matt. 26. vers. 15.*

3. Audiebant omnia hæc Pharisei, qui erant avari; & deridebant illum. *Luc. 16. v. 14.*

4. Cùm eiecisset Paulus à quâdam puellâ pythoniâ dæmonem, quæ divinando magnam Dominis suis præstabat quæstum, accusatus ab iis fuit cum Sila, quòd civitatem turbarent, & religionem illicitam novamque prædicarent. *Act. 16. v. 16.*

5. Facta est illo tempore turbatio non minima de via Domini: Demetrius enim quidam nomine argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum: quos convocans &

qui hujusmodi erant opifices, dixit: viri scitis, quia de hoc artificio est nobis acquisitio: & videtis & auditis, quia non solum Ephesi, sed penè totius Asiæ, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens: quoniam non sunt Dii, qui manibus fiunt. Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet majestas ejus, quam tota Asia & orbis colit. His auditis repleti sunt irâ, & exclamaverunt, dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est civitas confusione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, raptò Gaio, & Aristarcho Macedonibus comitibus Pauli. *Act.* 19. v. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29.

6. Petrus dixit ad eum: pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecuniâ possideri. *Act.* 8. v. 20.

7. Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, & cogitabat intra se, dicens: quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos; & dixit: hoc faciam: destruam horrea mea, & majora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: anima habes multa bona posita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare: dicit autem ei Deus: stulte hac nocte repetunt animam tuam à te, quæ autem parasti, cujus erunt? *Lucæ* 12. v. 17. 18. 19. 20.

C A P V T X.

Prodigalitatæ & luxûs exempla, effecta, pœna.

1. **V**ino pretioso & unguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. *Sap.* 2. v. 7.
2. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ maximæ. *Eccli.* 11. vers. 29.
3. Væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram. Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. *Lucæ* 6. v. 24. 25.
4. Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est, serviet sapienti. *Prov.* 11. v. 29.
5. Dixit ad eos Aaron: tollite inaures aureas de uxorum filiorumque

rumque, & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me: fecitque populus quæ jusserat, deferens in aures ad Aaron: *Exo. 32. v. 2. 3.*

6. Lucæ 15. cap. prolixè describitur prodigi adolescentis profusio.

Vide verbo Modestia.

C A P V T X I.

Gratitudo sive gratiarum actio commendatur.

1. **I**N omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum. *Philip. 4. v. 6.*
2. Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Jesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. *Colos. 3. v. 17.*
3. Abundantes in illo in gratiarum actione. *Colos. 2. v. 7.*
4. Gratias agere debemus semper Deo, pro vobis fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, & abundat charitas uniuscujusque vestrum invicem. *2. Thes. 1. v. 3.*
5. Pax Christi exulet in cordibus vestris, in quâ & vocati estis, in uno corpore, & grati estote. *Colos. 3. v. 15.*
6. Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione. *Colos. 4. v. 2.*
7. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate constituti sunt. *1. Tim. 2. vers. 1.*
8. Nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. *1. Tim. 4. v. 4.*
8. Avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos, sed magis gratiarum actio. *Ephes. 5. v. 3. 4.*
10. Cantantes & psallentes in cordibus vestris: Domino gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Jesu Christi Deo & Patri. *Ephes. 5. v. 19. 20.*

CAPVT XII.

Gratiſtudinis illuſtria exempla.

1. **A**edificavit Noë altare Domino, & tollens de cunctis peccatoribus & volucris mundis, obtulit holocauſta ſuper altare. *Gen. 8. v. 20.*

2. Apparuit Dominus Abraham & dixit ei: ſemini tuo dabo terram hanc: qui ædificavit ibi altare Domino. *Gen. 12. v. 7.*

3. Surgite & aſcendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo, qui exaudivit me in die tribulationis meæ, & ſocius fuit itineris mei. *Gen. 35. v. 3.*

4. Aedificavitque ibi altare, & appellavit nomen loci illius domus Dei: ibi enim apparuit ei Deus, cum fugeret fratrem ſuum. *Gen. 35. verſ. 7.*

5. Ille verò erexit titulum lapideum in loco, quo locutus fuerat ei Deus: libans ſuper eum libamina, & effundens oleum. *Gen. 35. v. 14.*

6. Fugavit Joſue Amalec, & populum ejus in ore gladii. *Exo. 17. verſ. 13.*

7. Aedificavitque Moſes altare: & vocavit nomen ejus Dominus exaltatio mea. *Ibidem v. 15.*

8. Erant cum David ſeptem chori, & victima vituli. Cumque tranſcendiſſent, qui portabant arcam: ſex paſſus immolabat bovem & ovem, & arietem, & David ſaltabat totis viribus ante Dominum. *2. Reg. 6. v. 12. 13.*

9. Illi (Judæi) cum veniſſent ad Jeſum, rogabant eum ſollicitè dicentes ei: quia dignus eſt, ut hoc ei præſtes, diligit enim gentem noſtram, & Synagogam ipſe ædificavit nobis. *Luc. 7. v. 4. 5.*

10. Teſtimonium perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi. *Gal. 4. v. 15.*

11. Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis, quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui: & abiit & cœpit prædicare in Decapoli, quanta ſibi feciſſet Jeſus, ut omnes mirabantur. *Mar. 5. v. 19. 20.*

12. Jeſus elevatis ſuſſum oculis. dixit: Pater gratias ago tibi, quo-

niam audisti me. *Ioan.* 11. *vers.* 41.

13. Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. *1. Cor.* 15. *v.* 57.

C A P V T X I I I.

Iaculatoria gratias agentis pro beneficiis in genere & specie.

1. **B**enedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate. *Ephes.* 1. *v.* 3. 4.

2. Gratias ago Deo & Patri, qui dignum me fecit in partem fortis Sanctorum in lumine; qui eripuit me de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ, in quo habeo redemptionem & remissionem peccatorum. *Colos.* 1. *v.* 12. 13.

3. Benedicam Deum cœli, & coram omnibus viventibus confitebor ei, quia fecit mecum misericordiam suam. *Tob.* 12. *v.* 6.

4. Confitebor tibi Domine in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua: lætabor & exultabo in te, psallam nomini tuo Altissime: in convertendo inimicum meum retrorsum, infirmabuntur & peribunt à facie tua. *Pf.* 9. *v.* 1. 2. 3.

C A P V T X I V.

Ingratitudinis effecta.

1. **I**ngrati spes tanquam hybernalis glacies tabescet, & disperiet tanquam aqua supervacua. *Sap.* 16. *v.* 29.

2. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. *Prov.* 17. *v.* 18.

3. Cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. *Rom.* 1. *v.* 21. 22.

4. Hoc autem scito, quòd in novissimis diebus instabunt tempora periculosa; erunt homines seipso amantes, cupidi, elati superbi, blasphemii, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti. 2. Tim. 3. v. 1. 2.

C A P V T X V.

Ingratitudinem peccatoribus exprobrat Deus.

1. **F**ilius honorat patrem, & servus Dominum suum: si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum. *Malach. 1. vers. 6.*

2. Hæccine reddis Domino popule stulte, & insipiens? nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit & creavit te? *Deut. 32. v. 6.*

3. Audite cœli, & auribus percipite terra, quoniam Dominus locutus est, filios enutrivit & exaltavit, ipsi autem spreverunt me: cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui; Israël autem me non cognovit, & populus meus non intellexit. *Is. 1. v. 2. 3.*

4. Oblitus es Domini factoris tui: qui tetendit cœlos, & fundavit terram, & formidasti jugiter tota die à facie furoris, ejus; qui te tribulabat, & paraverat ad perdendum, ubi nunc est furor tribulantis? *Is. 51. v. 13.*

5. Non sunt recordati manus ejus, die qua redemit eos de manu tribulantis. *Pf. 77. v. 42.*

6. Obliti sunt Deum, qui salvavit eos, qui fecit magnalia in Ægypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro. *Pf. 105. v. 21. 22.*

7. Exacerbastis eum, qui fecit vos, Deum æternum, immolantes dæmoniis, & non Deo, obliti enim estis Deum, qui nutrivit vos, & contristastis nutricem vestram Jerusalem. *Baruch 4. v. 7. 8.*

8. Vos hodie projecistis Deum vestrum, qui solus vos salvabit de universis malis vestris, & tribulationibus. *1. Reg. 10. v. 19.*

9. Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt? *Jerem. 3. v. 5.*

10. Et non dixerunt : ubi est Dominus qui ascendere nos fecit de terra Ægypti? *Jerem. 2. v. 6.*

11. Et hæc nescivit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal. Idcirco convertar, & sumam frumentum meum in tempore suo, & vinum meum in tempore suo, & liberabo lanam meam & linum meum, quæ operiebant ignominiam ejus. *Osea 2. v. 8. 9.*

12. Oblitus est Israël factoris sui, & ædificavit delubra : & Judas multiplicavit urbes munitas : mittam ignem in civitates ejus, & devorabit ædes illius. *Osea 8. v. 14.*

13. Nonne decem mundati sunt, & novem ubi sunt? non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. *Luc. 17. v. 17. 18.*

14. Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis? *Joan. 10. v. 32.*

C A P V T X V I.

Alia Ingratitudinis exempla.

1. **S**urrexit interea Rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph : & ait ad populum suum : ecce populus filiorum Israël multus & fortior nobis est; venite sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur; & si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra. *Exo. 18. vers. 9. 10.*

2. Videns populus quod moram faceret descendendi de monte Moyses; congregatus adversus Aaron, dixit : surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant; Moyse enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus quid acciderit : surgentesque manè obtulerunt holocausta, & hostias pacificas, & sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. *Exo. 32. v. 1. 6.*

3. Non juxta beneficia quæ acceperat (Ezechias) retribuit, quia elevatum est cor ejus : & facta est contra eum ira, & contra Judam & Jerusalem. *2. Paral. 32. v. 25.*

4. Multi bonitate Principum & honore, qui in eos collatus est,

abusi sunt in superbiam; & non solum subjectos Regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. *Esther. 6. v. 2. 3. 4.*

5. Mentitus est omnia quaecunque dixit: & abalienavit se à Jonatha, & non retribuit ei secundum beneficia, quae sibi tribuerat, & vexabat eum valde. *1. Mach. 11. v. 53.*

CAPVT XVII.

Affabilitas sive benignitas commendatur.

1. **F**RUCTUS spiritus est charitas, bonitas, benignitas. *Gal. 5. vers 22.*
2. Benignus est spiritus sapientiae. *Sap. 1. v. 6.*
3. Est in sapientia spiritus suavis, humanus, benignus. *Sap. 7. v. 22.*
4. Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quam datum. *Eccli. 18. v. 16.*
5. Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali. *Eccli. 18. v. 15.*
6. Nonne ecce verbum super datum bonum, sed utraque cum homine justificato. *Eccli. 18. v. 17.*
7. Induite vos sicut electi Dei sancti, & dilecti, viscera misericordiae, benignitatem. *Colos. 3. v. 12.*
8. Estote invicem benigni, misericordes. *Ephes. 4. v. 32.*

CAPVT XVIII.

Lingua rectus usus, difficilis, utilis, necessarius.

1. **I**N multis offendimus omnes, si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir, potens etiam freno circumducere totum corpus. *Iac. 3. v. 2.*

2. Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in justitia delicti. *Eccli. 14. v. 1.*

3. Quis est qui non deliquerit in lingua sua? *Eccli. 19. v. 17.*

4. Ante sermonem non laudes virum, hæc enim est tentatio hominum. *Eccli. 27. v. 8.*

5. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis. *Eccli. 27. v. 7.*

6. Ex abundantia cordis os loquitur: bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. *Matt. 12. v. 34. 35.*

7. De fructu oris viri replebitur venter ejus, & gemina labiorum ipsius saturabunt eum: mors & vita in manu linguæ, qui diligunt eam, comedent fructus ejus. *Prov. 18. v. 20. 21.*

8. Ecce quantus ignis, quàm magnam sylvam incendit? & lingua ignis est universitas iniquitatis. Lingua construitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis nostræ, inflammata à gehenna. *Iac. 3. v. 5. 6.*

9. Omnis natura bestiarum & volucrum & serpentium & cæterorum domantur & domita sunt à natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero. *Iac. 3. v. 7. 8.*

10. Hominis est animam præparare, & Domini gubernare linguam. *Prov. 16. v. 1.*

C A P V T X I X.

Cujus sit loqui, de quibus, & coram quibus.

1. **L**Oquere major natu, decet enim te, primum verbum diligenti scientiam. *Eccli. 32. v. 4.*

2. In sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altissimi. *Eccli. 9. v. 23.*

3. Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam, verbum sanum irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est vereatur: nihil habens malum dicere de nobis. *Tit. 2. v. 1. 8.*

4. Sicut vitæ coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. *Cant. 4. v. 3.*

5. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum injusto de justitia, & cum muliere de ea, quæ æmulatur; cum timido de bello, cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis. Cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere, cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione, non attendas his in omni consilio. *Eccli. 37. v. 12. 13. 14.*

6. Qui despicit amicum suum, indigens corde est; vir autem prudens tacebit. *Prov. 11. v. 12.*

7. In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui. *Prov. 23. v. 9.*

8. In medio insensatorum serva verbum temporis: in medio autem cogitantium assiduus esto. *Eccli. 27. v. 13.*

9. Ubi auditus non est, non effundas sermonem: & importunè noli extolli in sapientia tua. *Eccli. 32. v. 6.*

10. Si est tibi intellectus, responde proximo, sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris. *Eccli. 5. v. 14.*

C A P V T X X .

*Loquendum prudenter, suaviter, parcè, suo tempore
& loco.*

1. **S**ermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere. *Colos. 4. vers. 6.*

2. Mens justii meditabitur obedientiam: os impiorum redundat malis. *Prov. 15. v. 28.*

3. Erunt labia tua sicut botri vineæ, & odor oris tui sicut odor malorum. Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum. *Cant. 7. v. 8. 9.*

4. Ori tuo facito ostia, & seras: aurum tuum & argentum confla, & verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos; at attende ne fortè labaris lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi

tibi, & sit casus tuus insanabilis ad mortem. *Eccli. 28. v. 28. 29. 30.*

5. In multiloquio non deerit peccatum; qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est. *Prov. 10. v. 19.*

6. Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. *Jac. 1. v. 19.*

7. Ne respondeas stulto juxta stultitiam tuam, ne efficiaris ei similis: responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. *Prov. 26. v. 4. 5.*

8. Est tacens, qui invenitur sapiens: & est odibilis qui procax est ad loquendum: est tacens non habens sensum loquelæ: & est tacens sciens tempus apti sermonis. *Eccli. 20. v. 5. 6.*

9. Tempus tacendi & tempus loquendi. *Ecclæ. 3. v. 7.*

10. Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem & imprudens non servabunt tempus. *Eccli. 20. v. 7.*

11. Ne retineas verbum in tempore salutis, non abscondas sapientiam tuam in decore tuo: in lingua enim sapientia dignoscitur: & sensus & scientia, & doctrina in verbo sensati, & firmamentum in operibus justitiæ. *Eccli. 4. v. 28. 29.*

12. Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est: & pretiosi spiritus vir eruditus. *Prov. 17. v. 27.*

13. Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit eam in tempore suo. *Eccli. 20. v. 22.*

14. Stultus si tacuerit, sapiens reputabitur; & si compresserit labia sua, intelligens. *Prov. 17. v. 28.*

C A P V T XXI.

Effectus & fructus recti linguae usus.

1. **Q**ui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. *Prov. 21. v. 23.*

2. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir, potens etiam freno circumducere totum corpus: si autem equis freni in ora mittimus ad consentiendum nobis, etiam omne corpus eorum circumferimus. *Jac. 3. v. 2. 3.*

3. Lætatur homo in sententia oris sui, & sermo opportunus est optimus. *Prov. 15 v. 23.*

4. La-

4. Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii. *Prov. 12. v. 19.*

5. Sapiens in verbis producet seipsum, & homo prudens placebit magnatis. *Eccli. 20. v. 29.*

6. Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum suorum, habebit amicum Regem. *Prov. 22. v. 11.*

7. Labia deosculabitur, qui recta verba respondet. *Prov. 24. vers. 26.*

8. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. *Prov. 25. v. 11.*

9. Verba oris sapientis gratia, & labia insipientis præcipitabunt eum. *Ecclæ. 10. v. 12.*

10. Patientiâ lenietur Princeps, & lingua mollis confringet duritiam. *Prov. 25. v. 15.*

11. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua eucharis in bono homine abundat. *Eccli. 6. v. 5.*

12. Verba sapientum sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium sunt data à pastore uno. *Ecclæ. 12. vers. 11.*

13. Tibiæ & psalterium suavem faciunt melodiam, & super utraque suavis lingua. *Eccli. 40. v. 21.*

14. Lingua Sapientum sanitas est. *Prov. 12. v. 18.*

15. Qui odit correptionem minuetur vitâ, & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. *Eccli. 19. v. 5.*

C A P V T XXII.

Effecta Lingua incontinentis in animo & corpore quoad se & alios.

1. **H**omo acharis quasi fabula vana in ore indisciplinatorum assidua erit. *Eccli. 20. v. 21.*
2. Os impiorum redundat malis. *Prov. 15. v. 28.*
3. Sicut urbs patens & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest inloquendo cohibere spiritum suum. *Prov. 15. v. 28.*
4. Labia insipientis præcipitabunt eum: initium verborum ejus stultitia

Stultitia: & novissimum oris illius error pessimus. *Ecclæ. 10. v. 12. 13.*

5. Qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet eum corripiens iudicium. *Sap. 1. v. 8.*

6. Est qui promittit & quasi gladio pungitur conscientia: lingua autem sapientum sanitas est. *Prov. 12. v. 18.*

7. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. *Ecclæ. 28. v. 22.*

8. Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardescit: homo perversus suscitatur lites, & verbosus segregat Principes, vir iniquus lætat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam. *Prov. 16. v. 27. 28. 29.*

9. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, recte expandit gressibus eius. *Prov. 29. v. 5.*

10. Musica in luctu importuna narratio. *Ecclæ. 22. v. 6.*

11. Narratio peccantium odiosa, & risus eorum in deliciis peccati. *Ecclæ. 27. v. 14.*

12. Lingua tertia multos commovet, & dispersit eos de gente in gentem: civitates muratas destruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit eas laboribus suis, qui respicit eam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa. Beatus qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundiam ejus non transivit, qui non attraxit jugum illius, & in vinculis illius non est ligatus. *Ecclæ. 28. v. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 23.*

C A P V T X X I I I.

Linguae incontinentia proprium est vitium stultorum.

1. **T**otum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, & reservat in posterum. *Prov. 29. v. 11.*
2. Stultus verba multiplicat. *Ecclæ. 10. v. 14.*
3. Qui multis verbis utitur lædet animam suam. *Ecclæ. 20. vers. 8.*

4. In multis sermonibus inuenietur stultitia. *Eccla. 5. v. 2.*
5. Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quàm illius correctio. *Prov. 29. v. 20.*
6. Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & sermones innumeri. *Eccla. 5. v. 6.*
7. Terribilis est in civitate sua homo linguosus, & temerarius in verbo suo odibilis erit. *Eccli. 9. v. 25.*
8. Est odibilis, qui procax est ad loquendum. *Eccli. 20. v. 5.*
9. Ex ore fatui reprobabitur parabola; non enim dicit illam in tempore suo. *Ibidem v. 22.*
10. In multiloquio non deërit peccatum. *Prov. 10. v. 19.*
11. Os lubricum operatur ruinas. *Prov. 26. v. 28.*

C A P V T XXIV.

Lingua abusus vetatur universim ac speciatim.

1. **O**Mnis sermo malus ex ore vestro non procedat; sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. *Ephes. 4. v. 29.*
2. Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coërceat linguam suam à malo, & labia ejus ne loquantur dolum. *1. Pet. 3. v. 10.*
3. Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati. *Eccli. 28. v. 17.*
4. Si quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. *Jac. 1. v. 26.*
5. Ne temerè quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad profereendum sermonem coram Deo: Deus enim in cælo & tu super terram, idcirco sint pauci sermones tui: multas curas sequuntur somnia, & in multis sermonibus inuenietur stultitia. *Eccla. 5. v. 1. 2.*
6. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres verbum in oratione tua. *Eccli. 7. v. 15.*
7. Noli citatus esse in lingua tua, & inutilis & remissus in operibus tuis. *Eccli. 4. v. 34.*
8. Fornicatio & omnis immunditia, aut avaritia non nominetur in vobis, sicut decet Sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scur-

scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. *Ephes. 5. v. 3. 4.*

9. In ipsa benedicimus Deum & Patrem, & in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio, & maledictio: non oportet fratres mei hæc ita fieri; nunquid fons ex eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam? nunquid potest, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque falsa dulcem potest facere aquam. *Jac. 3. v. 9. 10. 11. 12.*

C A P V T X X V.

Antitheses varia in verba stulti & prudentis.

1. **H**onor & gloria in sermone sensati, lingua verò imprudentis subversio illius. *Eccli. 5. v. 15.*

2. Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lascivus autem & imprudens non servabunt tempus: sapiens in verbis seipsum amabilem facit; gratiæ autem fatuorum effundentur. *Eccli. 20. v. 7. 13.*

3. Narratio fatui quasi sarcina in via; nam in labiis sensati invenietur gratia; os prudentis quæritur in Ecclesia, & verba illius cogitantur in cordibus suis. Tanquam domus exterminata, sic fatuo sapientia & scientia insensati inenarrabilia verba; labia imprudentium stulta narrabunt, verba autem prudentium statera ponderabuntur: in ore fatuorum cor eorum, & in corde sapientium os illorum. *Eccli. 21. v. 19. 20. 21. 28. 29.*

4. De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua: qui custodit os suum, custodit animam suam; qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. *Prov. 13. v. 2. 3.*

5. In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientium custodiunt eos. *Prov. 14. v. 3.*

6. Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem: lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam. *Prov. 15. v. 1. 2.*

7. Lingua placibilis lignum vitæ; quæ autem immoderata est, conferet Spiritum: labia sapientum disseminabunt scientiam, cor stultorum dissimile erit. *Prov. 15. v. 47.*

Vide: Contentio, Discordia, Rixa, Blasphemia, Imprudentia.

C A P V T XXVI.

Exempla Linguae Sapientis.

1. **D**ixi: custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. *Pf. 38. v. 1.*
2. Posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator adversum me: obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis. *Pf. 38. v. 2.*
3. In labiis meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. *Pf. 118. vers. 13.*
4. Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar. *Pf. 118. v. 46.*
5. Virtute magnâ reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Jesu Christi Domini nostri, & gratia magna erat in omnibus illis. *Act. 4. v. 33.*

C A P V T XXVII.

*Iaculatoria petentis Linguae moderationem suam
& alienam.*

1. **P**one Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis: non declinas cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. *Pf. 140. v. 3. 4.*
2. Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum tertum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me? *Eccli. 22. vers. 33.*
3. Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa: quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam. *Pf. 119. v. 2. 3.*
4. Domine labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam. *Pf. 50. v. 16.*
Vide Oratio, Laus, Prudentia.

C A P V T X X V I I I.

*Veritas commendatur, & fidelitas : mendacii fœditas
depingitur.*

1. **M**isericordia & veritas te non deserant, circumda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui, & invenies gratiam & disciplinam bonam coram hominibus & Deo. *Prov. 3. v. 3. 4.*
2. Abominatio est Domino labia mendacia : qui autem fideliter agunt, placent ei. *Prov. 12. v. 22.*
3. Proferentem mendacia odit Dominus. *Prov. 6. v. 19.*
4. Tres species odivit anima mea, & aggravor valdè animæ illorum : divitem, mendacem. *Eccli. 25. v. 4.*
5. Potior fur, quàm assiduitas viri mendacis : perditionem autem ambo hæreditabunt. *Eccli. 28. v. 27.*
6. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio & in veritate non stetit ; quia non est veritas in eo, cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur : quia mendax est & pater ejus. *Ioan. 8. v. 44.*

C A P V T X X X I X.

Damna mendacii & alia effecta.

1. **S**uavis est homini panis mendacii, & postea implebitur os ejus calculo. *Prov. 20. v. 17.*
2. Verbum mendax justus detestabitur, impius autem confundit & confundetur. *Prov. 13. v. 5.*
3. Testis mendax peribit. *Eccli. 21. v. 28.*
4. Os quod mentitur, occidit animam. *Sap. 1. v. 11.*
5. Erubescite à præsidente & à potente de mendacio. *Eccli. 41. vers. 21.*
6. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. *Pf. 5. v. 7.*
7. Qui loquitur mendacia peribit. *Prov. 19. v. 9.*

8. Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens, sic casus malorum festinanter veniet. *Eccli. 20. v. 20.*

9. Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assidue erit: mores hominum mendacium sine honore, & confusio eorum cum ipsis sine intermissione. *Eccli. 20. v. 26. 28.*

10. Non accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam in mendacium. *Eccli. 4. v. 26.*

C A P U T X X X.

Veritas precipitur, mendacium omne prohibetur.

1. **P**ropter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo; quoniam sumus invicem membra. *Ephes. 4. v. 25.*

2. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum. *Colos. 3. v. 9.*

3. Noli velle mentiri omne mendacium. *Eccli. 7. v. 14.*

4. Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum. *Levit. 19. v. 11.*

5. Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos: idem autem ipse sequitur aves volantes. *Prov. 10. v. 4.*

6. Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere; non confundaris confiteri peccata tua, & ne subjicias te omni homini pro peccato: noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii. *Eccli. 4. v. 30. 31. 32.*

7. Voluntas regum labia justa; qui recta loquitur diligetur. *Prov. 16. v. 13.*

Vide, Fraus, Dolus, Calumnia, Contumelia.

C A P U T X X X I.

Iustitia vindicativa Dei non effugitur à peccatore.

1. **I**n Synagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardebit ira: non exoraverunt pro peccatis suis antiqui

tiqui gigantes, qui destructi sunt, confidentes suæ virtuti. *Eccli. 16. v. 7. 8.*

2. In diem perditionis servatur malus, & ad diem furoris ducetur. *Job. 21. v. 30.*

3. In leges divinas impiè agere, impunè non cedit. 2. *Mach. 4. v. 17.*

4. Stuppa collecta Synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis. *Eccli. 21. v. 10.*

5. Quòcunque pergere voluissent, manus Domini erat super eos, sicut locutus est, & juravit eis: & vehementer sunt afflicti. *Judic. 2. vers. 15.*

6. Etsi in præsentì tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam. 2. *Mach. 6. vers. 26.*

7. Tunc existimes tibi impunè futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris. 2. *Mach. 7. v. 19.*

C A P V T X X X I I .

Deus longanimis, tardè quidem, at tandem punit, non absque interveniente misericordiâ.

1. **H**Is tanquam hominibus pepercisti: & misisti antecessores exercitûs tui vespas, ut illos paulatim exterminarent: non quia impotens eras in bello subijcere impios justis, aut bestiis sævis, aut verbo duro simul exterminare, sed partibus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio eorum in perpetuum. *Sap. 12. v. 8. 9. 10.*

2. O quàm bonus & suavis est Domine spiritus tuus in omnibus, ideoque eos, qui exerrant partibus, corripis, & de quibus peccant admones, & alloqueris, ut relictâ malitiâ credant in te Domine. *Sap. 12. vers. 1. 2.*

3. Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui, & ne dixeris: quomodo potui? aut quis me subijciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit: ne dixeris: peccavi, & quid mihi accidit

cidit triste? altissimus enim est patiens redditor. *Eccli. 5. v. 2. 3. 4.*

4. Tacui semper, filii, patiens fui : sicut parturiens loquar, dissipabo & absorbebo simul. *Is. 42. v. 14.*

5. Ecce scriptum est coram me : non tacebo sed reddam, & retribuam in sinum eorum. *Is. 65. v. 6.*

6. Multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium. Non enim sicut in aliis nationibus Dominus patienter expectat, ut eas, cum iudicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat : ita & in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet : propter quod nunquam quidem à nobis misericordiam suam amovet : corripiens verò in adversis, populum suum non derelinquit. *2. Mach. 6. v. 13. 14. 15. 16.*

C A P V T X X X I I I.

*Aliter fontes aliter insontes, iisdem subindè involvit
pœnis.*

1. **A** Nima quæ peccaverit ipsa morietur : filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii : justitia iusti super ipsum erit, & impietas impii erit super eum. *Ezech. 18. v. 20.*

2. Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo. *Exo. 32. v. 33.*

3. Absit à te ut occidas justum cum impio, & rem hanc facias, fiatque justus sicut impius, non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc. *Gen. 18. v. 25.*

4. Cùm sis justus, justè omnia disponis : ipsum quoque qui non debet puniri : condemnare exterum iudicas à tua virtute. *Sap. 12. v. 15.*

5. Luet, quæ fecit omnia, nec tamen consumetur : juxta multitudinem adinventionum suarum sic & sustinebit. *Job. 20. v. 18.*

6. Reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse, flagella Domini, quibus quasi servi corripimur ad emendationem & non ad perditionem nostram evenisse credamus. *Judith 8 v. 27.*

7. Cùm

7. Cùm tentati sunt & quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira iudicati impij tormenta paterentur: hos quidem tanquam pater monens probasti, illos autem tanquam durus rex interrogans condemnasti. *Sap. 11. vers. 10. 11. 12.*

8. Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, misericordiam autem meam non dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea. *Pf. 88. v. 33. 34.*

9. Plaga inimici percussit te castigatione crudeli, propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. *Jerem. 30. v. 14.*

10. His cessit, qui exterminabat & hæc extinuit, erat enim sola tentatio iræ sufficiens. *Sap. 18. v. 25.*

11. Impiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit, præsciebat enim & futura illorum. *Sap. 19. v. 1.*

C A P V T X X X I V.

Peccator iis punitur rebus, quibus deliquit: creaturae quaedam ad ultionem deputatae.

1. **P**ER quæ peccat quis, per hæc & torquetur. *Sap. 11. vers. 17.*

2. Unde & iis qui in vita sua insensatè & injustè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta. *Sap. 12. vers. 23.*

3. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmaverunt tormenta sua, in tempore consummationis effundent virtutem, & furorem ejus, qui fecit eos, placabunt: ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt; bestiarum dentes & scorpia, & serpentes & romphæa vindicans in extermium impios. In mandatis ejus epulabuntur, & super terram in necessitatem præparabuntur, & in temporibus suis non præterient verbum. *Eccli. 39. v. 33. 34. 35. 36. 37.*

4. Super peccatores septuplum: ad hæc mors, sanguis, contentio, & romphæa, oppressiones, fames, & contritio, & flagella super iniquos creata sunt hæc omnia, & propter illos factus est cataclysmus. *Eccli. 40-7. 9. 10.*

5. Nunquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti; quæ præparavi in tempus hostis, in diem pugnæ & belli. *Iob. 38. v. 22. 23.*

C A P V T X X X V.

Finis punitionis divina, vindicta impiorum, justorum correctio.

1. **I**N memoria sermonum tuorum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adjutorio. *Sap. 16. v. 11.*

2. Cùm feceris judicia tua in terra, justitiam discent habitatores orbis. Misereamur impio, & non discet justitiam, in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini: indulxisti genti Domine, indulxisti genti; nunquid glorificatus es. Elongasti omnes terminos terræ: Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. *Is. 26. v. 9. 10. 15. 16.*

3. Mille homines à facie terroris unius; & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quasi malus navis in vertice montis, & quasi signum super collem. *Is. 30. v. 17.*

4. Si inimicos servorum tuorum & debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per quæ possent mutari à malitia, cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta, & conventiones dedisti bonarum promissionum: cùm ergo des nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus judicantes: & cùm de nobis judicatur, speramus misericordiam tuam. *Sap. 12. v. 20. 21. 22.*

C A P V T X X X V I .

Iustitia Vindicativa humana, utilis ac necessaria: ejusdem fructus, & pœna neglectus; servanda equitas & modus in omnibus.

1. **F**lagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium. *Prov. 26. v. 3.*
2. Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum, *Prov. 25. v. 4.*
3. Agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil est melius, quàm timor Dei, & nihil dulcius quàm respicere in mandatis Domini. *Eccli. 23. v. 37.*
4. Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israël. *Num. 25. vers. 4.*
5. Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. *Prov. 19. v. 25.*
6. Multato sapiente sapientior erit parvulus, & si sectetur sapientem, sumet scientiam. *Prov. 21. v. 11.*
7. Livor vulneris absterget mala, & plagæ in secretioribus ventris. *Prov. 20. v. 30.*
8. Quia non profertur citò contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum perpetrant mala. *Ecclæ. 8. v. 11.*
9. Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. *3. Reg. 20. vers. 42.*
10. Docuisti populum tuum per talia opera, quoniam oportet esse justum & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos, quoniam judicandas locum in peccatis pœnitentiæ. *Sap. 12. v. 19.*
11. Noli esse justus multum, neque sapias plus quàm necesse est, ne obstupescas. *Ecclæ. 7. v. 17.*

CAPUT XXXVII.

Exempla punitionis per eadem, per qua quis peccavit.

1. **F**ugit Adonibezec, quem persecuti comprehenderunt, cæcis summitatibus manuum ejus ac pedum: dixitque Adonibezec: septuaginta Reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias, sicut feci ita reddidit mihi Deus: adduxeruntque eum in Jerusalem, & ibi mortuus est. *Judic. 1. v. 6. 7.*

2. Et ait Samuël Regi Agag: sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua: & in frustra concidit eum Samuël coram Domino in Galgalis. *1. Reg. 15. v. 33.*

3. Jubente Rege adducti sunt viri illi, qui accusarunt Daniëlem, & in lacum leonum missi sunt ipsi, & ad pavimentum lacu, donec arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt. *Dan. 6. v. 24.*

4. Consurrexerunt adversus duos presbyteros, convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium, feceruntque eis sicut malè egerunt adversus proximum, ut facerent secundum leges Moyfi, & interfecerunt eos, & salvatus est sanguis innoxius in die illa. *Dan. 13. v. 61. 62.*

5. Accensis animis Antiochus Rex Andronicum purpurâ exutum per totam civitatem jubet circumduci, & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegum vitâ privari, Domino condignam illi tribuente mercedem. *2. Mach. 4. v. 38.*

6. Qui multos (Jason scilicet impius) de patria sua expulerat, peregrè petiit Lacedæmonas profectus quasi pro cognatione ibi refugium habiturus, & qui multos insepultos abjecerat, ipse & illamentatus est, & insepultus abjicitur, sepulturâ neque peregrinâ usus, neque patrio sepulchro participans. *2. Mach. 5. v. 9. 10.*

7. Homicida Antiochus rex blasphemus pessimè percussus, & ut ipse alios tractaverat, peregrè in montibus miserabili obitu vitâ functus est. *2. Mach. 9. v. 28.*

8. Ref-

8. Respondensque Rex Asuerius ait : quis est iste, & cujus potentia, ut hæc audeat facere : dixitque Esther: hostis & inimicus noster pessimus iste est Aman. Dixitque Harbona unus de eunuchis, qui stabant in ministerio Regis : en lignum quod paraverat Mardocheo, qui locutus est pro Rege, stat in domo Aman, habens altitudinis 50. cubitos, cui dixit Rex : appendite eum in eo ; suspensus est itaque Aman in patibulo, quod paraverat Mardocheo. *Esther. 7. v. 5. 6. 9. 10.*

9. Serve nequam omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui miseratus sum? & iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. *Matt. 18. v. 32. 33. 34.*

P A R S V I I I.

*Temperantia & virtutes ei annexæ atque opposita.
Vitia.*

P R Æ F A T I O.

1. emperantia est virtus, quæ inclinatur ad servandam mediocritatem circa voluptates & dolores, qui gustu & tactu percipiuntur : ita tamen ut frequentius in voluptate moderandâ, quàm dolore versetur : versatur autem circa dolores, non uti fortitudo, quæ elucet in iis constanter perferendis, sed facit ne temperans nimium doleat ob absentiam delectationum.

2. Temperantiæ generatim opponuntur duo vitia: intemperantia scilicet & stupor. Intemperantia est excessus, in fruendis delectationibus gustûs, vel tactûs.

stupor est talis fuga delectationum, ut nolit quis eis uti, quando, vel ubi, vel quantum secundum rectam rationem oportet.

3. Partes integrantes Temperantiæ sunt duæ: honestas & verecundia: nam officium Temperantiæ totum integrant amor decoris temperantiæ, & fuga turpitudinis intemperantiæ; ad priorem actum spectat honestas, ad posteriorem verecundia. Sumitur autem hic honestum, non prout virtuti commune est, sed pressè, ut in eo elucet peculiare decus Temperantiæ.

4. Partes subjektivæ sive species Temperantiæ sunt 4. Abstinencia, Sobrietas, Castitas, Pudicitia.

5. Partes potestativæ Temperantiæ sunt 6. Continentia, Humilitas, Mansuetudo, Clementia, Modestia morum, & Modestia cultûs.

C A P V T P R I M V M.

Natura paucis contenta, Temperantia commendata generatim.

1. **I**nitium vitæ hominis, aqua & panis & vestimentum & domus pretegens turpitudinem. *Eccli. 29. v. 28.*
2. Initium necessariæ rei vitæ hominis, aqua, ignis, & ferrum, sal, lac, & panis similagineus, & mel botrus uvæ, & oleum, & vestimentum. *Eccli. 39. v. 31.*
3. Proposuit Daniel in corde suo ne pollueretur de mensa Regis, neque de vino potus ejus: & rogavit eunuchorum præpositum, ne contaminaretur. *Dan. 1. v. 8.*
4. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem: vigilia, & cholera, & tortura viro infrunito. *Eccli. 31. v. 22. 23.*
5. Aequa vita hominibus, vinum in sobrietate, si bibas illud moderatè, eris sobrius: quæ vita est ei, qui minuitur vino? quid defraudat vitam?

vitam? mors. vinum in jucunditatem creatum est, & non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis vinum moderatè potatum : sanitas est animæ & corpori potus sobrius : vinum multum potatum irritationem & iram & ruinas multas facit : amaritudo animæ vinum multum potatum. *Ibidem* v. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38.

6. Quando sederis ut comedas cum Principe, diligenter attende, quæ appolita sunt ante faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo: si tamen habes in potestate animam tuam, ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii. *Prov.* 23. v. 1. 2. 3.

7. Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam. *Eccli.* 37. v. 32.

8. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in peregre sine domicilio. *Eccli.* 29. v. 29.

9. Melius est vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum saginatum cum odio. *Prov.* 15. v. 17.

10. Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates. *1. Tim.* 5. v. 23.

11. Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animam meam transferrem ad sapientiam, devitaremq̃ stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum: quo factò opus est sub sole numero dierum vitæ suæ. *Eccla.* 2. v. 3.

C A P V T II.

Præmia Temperantia & alia effecta.

1. **B**EATA terra, cujus Rex nobilis est, & cujus Principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam. *Eccla.* 10. v. 17. 19.

2. Pueris autem his dedit Deus scientiam & disciplinam in omni libro & sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum & somniorum. *Dan.* 1. v. 17.

3. Qui abstinens est adjiciet vitam. *Eccli.* 37. v. 34.

4. Somnus sanitatis in homine parco, dormiet usque in manè, & anima illius cum ipso delectabitur. *Eccli.* 31. v. 24.

CAPUT III.

Intemperantia variis modis nocet animo.

1. **M**ulti ambulat, quos sæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi: quorum finis interitas: quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. *Phil. 3. v. 18. 19.*
2. Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam. *Eccl. 5. vers. 5.*
3. Cùm comederint & saturati crassique fuerint, avertentur ad Deos alienos, & servient eis: detrahentque mihi, & irritum facient pactum meum. *Deut. 31. v. 20.*
4. Anima saturata calcabit favum *Prov. 27. v. 7.*
5. Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis. *Luc. 6. v. 25.*
6. Attendite vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis hujus vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa. *Luc. 21. v. 34.*
7. Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. *Iob. 20. v. 14.*
8. Accepto pane ac lentis edulio, comedit & bibit, & abiit, parvi pendens, quòd primogenita vendidisset. *Gen. 25. v. 34.*
9. Ne quis fornicator aut profanus ut Esau: qui propter unam escam vendidit primitiva sua. *Hebr. 12. v. 16.*
10. Hujuscemodi Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. *Rom. 16. v. 18.*

CAPUT IV.

Nocet & corpori & fortuna bonis.

1. **N**oli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam: in multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram: propter crapulam multi obie-

obierunt, qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *Eccli.* 37. v. 32. 33. 34.

2. Filius noster iste comessationibus vacat & luxuriæ, atque conviviis: lapidibus cum obruet populus civitatis & morietur, ut auferaris malum de medio vestri, & universus Israël audiens pertimescat. *Deut.* 20. v. 20. 21.

3. Adhuc escæ ipsorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum, & electos Israël impedivit. *Pf.* 77. v. 30. 31.

4. Vigilia & cholera & tortura viro infrunito. *Eccli.* 31. v. 23.

5. Qui diligit epulas, in egestate erit; qui amat vinum & pingua non ditabitur. *Prov.* 21. v. 17.

6. Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad convescendum afferunt: quia vacantes potibus, & dantes symbola consumentur, & vestietur pannis dormitatio. *Prov.* 23. v. 20. 21.

7. Operarius ebriosus non locupletabitur, & qui spernit modica, paulatim decidet. *Eccli.* 19. v. 1.

8. Qui suavis est in vini devorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam. *Prov.* 12. v. 11.

9. Si coactus fueris in edendo multum, surge è medio & vome, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem. *Eccli.* 31. vers. 25.

C A P V T V.

Disuadetur & vetatur ebrietas ac gula.

1. Sicut in die honestè ambulemus: non in comessationibus & ebrietatibus. *Rom.* 13. v. 13.

2. Induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis. *Ibidem* v. 14.

3. Esca ventri & venter escis, Deus autem & hunc & has destruit: corpus autem non fornicationi, sed Domino: & Dominus corpori. *1. Cor.* 6. v. 13.

4. Noli Regibus, ô Lamuel, noli Regibus dare vinum; quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas: ne fortè bibant & obliviscantur judiciorum, & mutent causam filiorum pauperis. *Prov.* 31. v. 4. 5.

5. Mulierebriosa ira magna, & contumelia & turpitudine ejus non tegetur. *Eccli. 26. v. 11.*

6. Neque fornicarii neque adulteri neque ebriosi regnum Dei possidebunt. *1. Cor. 6. v. 9. 10.*

7. Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet. *Prov. 23. v. 31. 32.*

8. Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa, & eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clavo, & dices: verberârunt me, sed non dolui: traxerunt me & ego non sensi: quando evigilabo, & rursus vina reperiam. *Prov. 23. v. 33. 34. 35.*

9. Væ coronæ superbiæ ebriis Ephraim, & flori decidenti gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguiſſimæ, errantes à vino. *Is. 28. v. 1.*

10. Ne comedas cum homine invidè, & ne desideres cibos ejus: quoniam in similitudinem arioli & conjectoris, æstimat quod ignorat; comede & bibe, dicet tibi, & mens illius non est tecum, cibos quos comederas, evomes, & perdes pulchros sermones tuos. *Prov. 23. v. 6. 7. 8.*

C A P V T VI.

Alia ebrietatis effecta specialia.

1. **H**I quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt; Sacerdos & Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium. *Is. 28. v. 7.*

2. Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor. *Osea 4. v. 12.*

3. Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos. *Eccli. 19. v. 2.*

4. Ignis probat ferrum durum, sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. *Eccli. 31. v. 31.*

5. Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas, quicumque his delectatur, non erit sapiens. *Prov. 20. v. 1.*

6. No-

6. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed replemini spiritu sancto. *Ephes. 5. v. 18.*

7. Cui vax? cuius patri vax? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonnè his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? *Prov. 23. v. 29. 30.*

8. Multos exterminavit vinum. *Eccli. 31. v. 30.*

C A P V T VII.

Alia monita & præcepta in conviviiis servanda.

1. **V**iri justi sint tibi convivæ, & in timore Dei sit tibi gloria. *Eccli. 9. v. 22.*

2. Cùm invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit invitatus ab illo: & veniens is, qui te & illum vocavit, dicat tibi: da huic locum: & tunc incipiàs cum rubore novissimum locum tenere; sed cùm vocatus fueris, vade recumbe in novissimo loco, ut cùm venerit, qui te invitavit, dicat tibi: amice ascende superiùs, tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. *LUC. 14. v. 8. 9. 10.*

3. Diligentes in vino noli provocare: multos enim exterminavit vinum. *Eccli. 31. v. 30.*

4. Supra mensam magnam sedisti, non aperias super illam faucem tuam prior: non dicas sic, multa sunt, quæ super illam sunt: memento quoniam malus est oculus nequam; nequius oculo quid creatum est? idè ab omni facie sua lacrymabitur, cùm viderit; ne extendas manum tuam prior, & invidiâ contaminatus erubescas, ne comprimaris in convivio; intellige quæ sunt proximi tui ex te ipso: utere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur, ne cùm manducas multum odio habearis: cessa prior causa disciplinæ & noli nimius esse, ne fortè offendas. *Eccli. 31. v. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21.*

5. In convivio vini non arguas proximum, & non despicias eum in jucunditate ipsius; verba improprietatis non dicas ei, & non premas eum in repetendo. *Ibidem v. 41. 42.*

6. Gemmula carbunculi in ornamento auri: & comparatio muscorum in convivio vini: sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic

numerus musicorum in jucundo & moderato vino : audi tacens & pro reverentia accedet tibi bona gratia. *Eccli. 32. v. 7. 8. 9.*

7. Rectorem te posuerunt, noli extolli; esto in iis quasi unus ex ipsis; curam illorum habe, & sic confide, & omni cura tua explicita recumbe, ut læteris ob illos; & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem consequaris corrogationis. *Eccli. 32. v. 1. 2. 3.*

8. Cùm facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites; ne fortè & ipsi te reinvitent, & fiat tibi retributio: sed cum facis convivium voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi; retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. *LUC. 14. v. 12. 13. 14.*

C A P V T V I I I .

Exempla Intemperantiæ.

1. **N**Oë bibens vinum inebriatus est. *Gen. 9. v. 21.*

2. Verùm hi quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt, Sacerdos & Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino; erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordiumque ita ut non esset ultra locus. *Is. 28. v. 7. 8.*

3. Balthasar fecit grande convivium optimatibus suis mille, & unusquisque secundùm suam bibebat ætatem: præcepit ergo jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo, quod fuit in Jerusalem; ut biberent in eis Rex & optimates ejus, uxoresque ejus & concubinæ. *Dan. 5. v. 1. 2.*

4. Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum & ad planctum, ad calvitium & ad cingulum facci; & ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum: comedamus & bibamus, cras enim moriemur. *Is. 22. vers. 12. 13.*

C A P V T IX.

Iejunii Encomia , Efecta , Fructus , Exempla.

1. **B**ona est oratio cum jejunio & eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere ; quoniam eleemosyna à morte liberat , & ipsa est , quæ purgat peccata , & facit invenire misericordiam & vitam æternam. *Tob. 12. v. 8. 9.*

2. Convertimini ad me in toto corde vestro , in jejunio , & in fletu , & in planctu. *Ioël. 2. v. 12.*

3. Exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia , in jejuniis. *2. Cor. 6. v. 4.*

4. Cum jejunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes : exterminant enim facies suas , ut appareant hominibus jejunantes , amen dico vobis , quia receperunt mercedem suam : tu autem cum jejunas , unge caput tuum & faciem tuam lava , ne videaris hominibus jejunans , sed Patri tuo , qui est in abscondito , & Pater tuus , qui videt in abscondito reddet tibi. *Matt. 6. v. 16. 17. 18.*

5. Ego autem cum mihi molesti essent , inducbar cilicio , humiliabam in jejunio animam meam , & oratio mea in sinu meo convertetur. *Psf. 34. v. 13.*

6. Ministrantibus illis Domino & jejunantibus , dixit spiritus sanctus : segregate mihi Saulum & Barnabam ad opus , ad quod assumpsi , eos : tunc jejunantes & orantes , imponentesque illis manus , dimiserunt illos. *Act. 13. v. 2. 3.*

7. Cum constituissent illis per singulas Ecclesias presbyteros & orassent , cum jejunationibus commendarunt eos Domino , in quem crediderunt. *Act. 14. v. 22.*

8. Hoc genus non ejicitur nisi per orationem & jejunium. *Matt. 17. v. 20.*

9. Corporalis exercitatio ad modicum utilis est ; pietas autem ad omnia utilis est , promissionem habens vitæ , quæ nunc est futuræ. *1. Tim. 4. v. 8.*

10. Rogant me judicia justitiæ : appropinquare Deo volunt :

quare jejunavimus? & non aspexisti? humiliavimus animas nostras, & nescisti? ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè; nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelsis clamor vester: nunquid tale est jejunium quod elegeri, per diem affligere hominem animam suam? nunquid contorquere quasi circulum caput suum, & saccum & cinerem sternere? nunquid istud vocatis jejunium, & diem acceptabilem Domino? nonne hoc est magis jejunium quod elegeri? dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui contracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe; frange esurienti panem tuum & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris; tunc erumpet quasi mane lumen tuum. *Is. 58. v. 2. 3. 4. 5. 6. 7.*

11. Christus jejunavit 40. diebus & noctibus. *Matt. 4. v. 2.*

12. Hæc (Anna) vidua usque ad annos 84. quæ non discedebat de templo, jejuniis & obsecrationibus serviens nocte ac die. *Luc. 2. vers. 37.*

13. Habens (Judith) super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ præter Sabbata & Neomenias, & festa domus Israël. *Judith 8. v. 6.*

14. Venit Joannes neque manducans neque bibens, & dicunt: demonium habet. *Matt. 11. v. 10.*

C A P V T X.

Continentia & pudicitia fructus & exempla.

1. **E**ccè Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid habeat in domo sua: nec quicquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quomodo ergo possum hoc malum facere & peccare in Deum meum? *Gen. 39. v. 8. 9.*

2. Fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eò quod amaveris castitatem, & post virum tuum alterum nescieris: ideo & manus Domini confortavit te, & ideo eris benedicta in aeternum. *Judith 15. vers. 11.*

3. Tu scis Domine (ita Sara uxor Tobix junioris) quia nunquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. *Tob. 3. v. 16.*

4. Et ut scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientix, scire cujus esset hoc donum; adii Dominum & deprecatus sum illum, & dixi ex totis precordiis meis. *Sap. 8. v. 21.*

5. Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine. *Job. 31. v. 1.*

Vide verbo, Castitas & Virginitas.

C A P V T X I.

Incontinentia vetatur & omnis Luxuria.

1. **H**Æc est voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderii sicut gentes, quæ ignorant Deum. *1. Theff. 4. v. 3. 4.*

2. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus, fornicatores enim & adulteros judicabit Deus. *Hebr. 13. v. 4.*

3. Corpus non fornicationi sed Domino, & Dominus corpori. *1. Cor. 6. v. 13.*

4. Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis, absit. An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? erunt inquit duo in carne una; qui autem adhæret Domino, unus spiritus est: fugite fornicationem; omne peccatum, quodcumque fecerit homo extra corpus est; qui autem fornicatur in corpus suum peccat: an nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo? & non estis vestri; empti enim estis pretio magno: glorificate & portate Deum in corpore vestro, *1. Cor. 6. v. 15. 16. 17. 18. 19. 20.*

5. Quare seduceris (fili mi) ab aliena & foveris in sinu alterius *Proverb. 5. v. 20.*

6. Non mæchaberis. *Exo. 20. v. 13.*

7. Non

7. Non desiderabis uxorem proximi tui. *Exo. 20. v. 17.*

8. Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam machatus est eam in corde suo. *Matt. 5. v. 28.*

9. Usquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ? *Jerem. 4. vers. 14.*

C A P V T X I I.

Luxuriæ tentatio vexat etiam sanctos, superat improvidos & insipientes.

1. **N**E magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet. *2. Cor. 12. v. 7.*

2. Qui est parvulus declinet ad me: & vecordi locuta est, & ignoravit, quòd ibi sint gigantes, & in profundis inferni convivæ ejus: qui enim applicabitur ei, descendet ad inferos, nam qui abscesserit ab ea salvabitur. *Prov. 9. v. 16. 18.*

3. De fenestra domûs meæ per cancellos prospexi: & video parvulos, considero vecordem juvenem, qui transit per plateam juxta angulum, & propè viam domûs illius graditur: in obscuro ad vesperascente die, in noctis tenebris & caligine. *Prov. 7. v. 6. 7. 8. 9.*

4. Irretivit eum multis sermonibus, & blanditiis verborum protraxit illum, statim eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam, & quasi equus, lascivians & ignorans quod ad vincula stultus trahatur: donec transfigat sagitta jecur ejus: velut si avis festinet ad laqueum, & nescit quod de periculo animæ ejus agitur. *Prov. 7. v. 21. 22. 23.*

C A P V T X I I I.

Nocet animo simul & corpori.

1. **A**N nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. *1. Cor. 6. v. 9. 10.*

2. Hoc

2. Hoc scitote intelligentes, quod omnis fornicator aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. *Ephes. 5. v. 5.*

3. Inclinata est ad mortem domus ejus, & ad inferos semitæ ipsius. *Prov. 2. v. 18.*

4. Ne dederis mulieribus substantiam tuam, & vias tuas ad delendos Reges. *Prov. 31. v. 3.*

5. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine: quam enim partem haberet in me, Deus desuper, & hæreditatem omnipotens de excelsis: nunquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniquitatem? *Job. 31. v. 1. 2. 3.*

6. Ne attendas fallaciæ mulieris, fœvus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus; novissima autem illius amara quasi absinthium, & acuta quasi gladius biceps. Pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant; per semitam vitæ non ambulat, vagi sunt gressus ejus & investigabiles. *Prov. 5. v. 2. 3. 4. 5. 6.*

7. Ne abstrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris semitis illius: multos enim vulneratos dejecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea: viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis. *Prov. 7. v. 25. 26.*

8. Fovea profunda est meretrix, & puteus angustus, aliena: insidiatur in via quasi latro, & quos incautos viderit interficit. *Prov. 23. v. 27. 28.*

9. Mulier viri pretiosam animam capit. *Prov. 6. v. 26.*

C A P V T X I V .

Intellectum & voluntatem pervertit.

1. **N**on dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt. *Osee. 5. v. 4.*

2. Omnes qui ingrediuntur ad eam, non revertentur nec apprehendent semitas vitæ. *Prov. 2. v. 19.*

3. Ignis nunquam dicit sufficit. *Prov. 30. v. 16.*

4. Pretium scorti vix est unius panis. *Prov. 6. v. 26.*

5. Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem. *Eccli. 33. v. 24.*

6. Vinum & mulieres apostatate faciunt sapientes, & arguent sentatos. *Eccli. 19. v. 2.*

7. Verbum sapiens, quodcunque audierit sciens, laudabit. & ad se adjiciet: audivit luxuriosus & displicebit ei, & projiciet illud post dorsum suum. *Eccli. 21. v. 18.*

8. Væ qui lascivitis in stratis vestris: & nihil patiebantur super contritione Ioseph. *Amos 6. v. 4. 6.*

C A P V T X V.

*Sanitatem aufert & vitam ac fortuna
bona.*

1. **Q**ui se jungit fornicariis erit nequam: putredo & vermes hæreditabunt eum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero anima ejus. *Eccli. 19. v. 3.*

2. Ecce mittam eam in lectum, & qui mæchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi poenitentiam ab operibus suis egerint, & filios ejus interficiam in morte. *Apoc. 2. v. 22.*

3. Quod si verum est, quod objicit, & non est in puella inventa virginitas, ejicient eam extra fores domus patris sui, & lapidibus obruent viri civitatis illius, & morietur; quoniam fecit nefas in Israël, ut fornicaretur in domo patris sui, & auferes malum de medio tui. *Deut. 22. v. 20. 21.*

4. Qui nutrit scorta, perdet substantiam. *Prov. 29. v. 3.*

5. Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te & hæreditatem tuam. *Eccli. 9. v. 9.*

6. Dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè. *Luc. 15. vers. 13.*

C A P V T X V I.

Famam pessundat & honorem.

1. **E** Rubescite à patre & matre de fornicatione. *Eccli. 41. vers. 21.*
2. Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli: ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui in domo aliena sint, & gemas in novissimis, quando consumpseris carnes tuas & corpus tuum. *Prov. 5. v. 9. 10. 11.*
3. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea. *Pf. 37. v. 8.*
4. Mulier fornicaria quasi stercus in via conculcabitur. *Eccli. 9. vers. 10.*
5. Inimicos crucis Christi, quorum finis interitus: quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum. *Phil. 3. v. 19.*
6. Dedisti maculam in gloria tua. *Eccli. 47. v. 22.*
7. Propterea tradidit eos Deus in passione ignominia. *Rom. 1. vers. 26.*
8. Erubescabant indicare sibi concupiscentiam suam. *Dan. 13. vers. 11.*

C A P V T X V I I.

Luxuria occasiones vitanda.

1. **C**Um intrasset ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holofernes. *Judith 10. v. 17.*
2. Surrexit & ornavit se vestimento suo, & ingressa stetit ante faciem ejus: cor autem Holofernus concussum est: erat enim ardens in concupiscentia ejus. *Judith 12. v. 15. 16.*
3. Non cecidit potens eorum à juvenibus, nec filii Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Judith filia Merari in specie faciei suæ dissolvit eum. *Judith 16. v. 8.*
4. Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervicem ejus. *Ibidem v. 11.*

5. Accidit autem quâdam die, ut intraret Joseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret; & ea apprehensâ laciniâ vestimenti ejus, diceret: dormi mecum: qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras. *Gen. 39. v. 11. 12.*

C A P V T X V I I I.

Exempla punitæ Luxuriæ in omnibus vite hujus & æternæ bonis.

1. **D**ominus pluit super Sodomam & Gomorrhâ sulphur & ignem à Domino de cælo, & subvertit civitates has & omnem circa regionem, universos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia. *Gen. 19. v. 24. 25.*

2. Dixit Deus: non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum. *Gen. 6. v. 3. 5. 7.*

3. Ecce unus de filiis Israël intravit coram suis fratribus ad scortum Madianitidem, vidente Joseph & omni turbâ filiorum Israël, qui stebant ante fores tabernaculi: quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione ingressus est post virum Israëlitem in lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet & mulierem, in locis genitalibus, cessavitque plaga à filiis Israël: & occisi sunt viginti quatuor millia hominum. *Num. 25. v. 6. 7. 8.*

4. Ingravatum est bellum contra filios Benjamin, & non intellexerunt, quod ex omni parte iis instaret interitus: percussitque eos Dominus in conspectu filiorum Israël, & interfecerunt ex eis in eo die viginti quinque millia & centum viros, omnes bellatores & educentes gladium. *Judic. 20. v. 34. 35.*

5. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea & principium doloris mei, prior in donis, major in imperio: effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum ejus. *Gen. 49. v. 3. 4.*

6. Delebo hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine usque

usque ad animantia, à reptili usque ad volucres cæli. Gen. 6. v. 7.

Vide etiam verbo Adulterium.

C A P V T X I X.

Honestas & verecundia laudabilis ac vitiosa.

1. **P**RO anima tua ne confundaris dicere verum, est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam. *Eccli. 4. v. 24. 25.*

2. Reveremini in his, quæ procedunt de ore meo, non est enim bonum omnem reverentiam observare, & non omnia omnibus beneplacent in fide. *Eccli. 41. v. 19. 20.*

3. Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi: & eris verè sine confusione, & invenies gratiam in conspectu omnium hominum. *Eccli. 42. v. 1.*

4. De mendacio ineruditionis tuæ confundere. *Eccli. 4. v. 30.*

5. Ne accipias personam ut delinquas: de lege Altissimi & testamento, & de iudicio testificare impium: & eris eruditus & probabilis in conspectu virorum. *Eccli. 42. v. 2. 3. 8.*

6. Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium: nec reverearis proximum in casu suo, nec retineas verbum in tempore salutis: non abscondas sapientiam tuam in decore suo: in lingua enim sapientia dignoscitur, & sensus, & scientia, & doctrina in verbo sensati, & firmamentum in operibus justitiæ: non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere; non confundaris confiteri peccata tua, & ne subicias te omni homini pro peccato: noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii: pro justitia agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro justitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. *Eccli. 4. v. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33.*

7. Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab imprudenti persona perdet eam: personæ autem acceptione perdet se. *Eccli. 20. v. 24.*

8. Est qui præ confusione promittit amico, & lucratus est eum inimicum gratis. *Ibidem v. 25.*

9. Animæ irreverenti, & infrunite ne tardas me. *Eccli. 23. v. 6.*

C A P V T X X.

Humilitatis actus.

1. **E**go sum vermis, & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis. *Pf. 21. v. 7.*
2. Ludam & vilior fiam plus quam factus sum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo. *2. Reg. 6. v. 22.*
3. Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis. *Gen. 18. v. 27.*
4. Qui post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare. *Matt. 3. v. 11.*
5. Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. *Matt. 8. v. 8.*
6. Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam & pullum filium subjugalis. *Matt. 21. v. 5.*
7. Procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viventem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicentes: dignus es. *Apoc. 4. v. 10.*
8. Pater peccavi in cælum & coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Luc. 15. vers. 18. 19.*
9. Novissimè omnium tanquam abortivo, visus est & mihi: ego enim sum minimus Apostolorum: quia non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei, gratiâ autem Dei sum id quod sum; & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem sed gratia Dei mecum. *1. Cor. 15. v. 8. 9. 10.*
10. Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ, sed & supportate me. *2. Cor. 11. v. 1.*
11. Nos stulti propter Christum: vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. *1. Cor. 4. v. 10.*

12. Tan-

12. Tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus omnium per-
ipseina usque adhuc. *Ibidem* v. 13.

13. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc. *Ephes.*
3. v. 8.

C A P V T X X I.

*Effectus humilitatis & fructus, orationis exauditio, gratia,
& gloria aterna.*

1. **H**Umilium & mansuetorum semper tibi placuit depreca-
tio. *Judith.* 9. v. 16.
2. Hæc dicit excelsus & sublimis habitans æternitatem: & san-
ctum nomen ejus in excelsis, & in sancto habitans, & cum contrito &
humili spiritu: ut vivificet spiritum humilium, & vivificet cor contri-
torum. *Is.* 37. v. 15.
3. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.
Matt. 5. v. 3.
4. Amen dico vobis nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut par-
vuli, non introibitis in regnum cælorum. *Matt.* 18. v. 3.
5. Humiles spiritu salvabit. *Pf.* 33. v. 19.
6. Ad quem respiciam, nisi ad pauperulum, & contritum spiri-
tu, & tremmentem sermones meos? *Is.* 66. v. 2.
7. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & hu-
milia respicit in cælo & in terra? *Pf.* 112. v. 5.
8. Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognos-
cit. *Pf.* 137. v. 7.
9. Deus superbis resistit; humilibus autem dat gratiam. *1. Pet.* 5.
v. 5. & *Jac.* 4. v. 6.

C A P V T X X I I.

Humilitas via est ad exaltationem.

1. **H**Umiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in
tempore humilitas. *Prov.* 15. v. 33.

2. Gloriam præcedit humilitas. *Prov.* 15. v. 33.
3. Humilem spiritu suscipiet gloria. *Prov.* 29. v. 23.
4. Qui humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. *Job.* 22. v. 29.
5. Suscitavit de pulvere egenum, & de stercore elevavit pauperem, ut sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. *1. Reg.* 2. v. 6.
6. Sedes Ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. *Eccli.* 10. v. 17.
7. Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum confedere eum faciet. *Eccli.* 11. v. 1.
8. Respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. *Luc.* 1. v. 48.
9. Quicumque humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cælorum. *Matt.* 18. v. 4.
10. Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. *Luc.* 18. v. 14.

C A P V T XXIII.

Ad scientiam sanctorum & omnem prosperitatem.

1. **V**bi est humilitas, ibi & sapientia. *Prov.* 11. v. 2.
2. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis. *Pf.* 118. v. 130.
3. Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis: ita pater quoniam sic fuit placitum ante te. *Matt.* 11. v. 25. 26.
4. Finis modestiæ timor Domini: divitiæ & gloria & vita. *Prov.* 22. v. 4.
5. Sine modo sic enim decet nos implere omnem justitiam. *Matt.* 3. v. 15.

C A P V T XXIV.

Varie ad humilitatem cohortationes.

1. **N**emo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens: sapientia enim
hujus

hujus mundi stultitia est apud Deum. *1. Cor. 3. v. 18.*

2. Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes. *Philip. 2. v. 3.*

3. Glorietur dives in humilitate sua. *Jac. 1. v. 9.*

4. Humiliamini in conspectu Domini: & exaltabit vos. *Jac. 4. vers. 10.*

5. Subditi estote Deo. *Iac. 4. v. 7.*

6. Appropinquate Deo & appropinquabit vobis. *Ibidem. vers. 8.*

7. Adolescentes subditi estote senioribus: omnes autem invicem humilitatem insinuate; quia Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. *1. Pet. 5. v. 5.*

8. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde: & invenietis requiem animabus vestris. *Matt. 11. v. 29.*

9. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes, nolite esse prudentes apud vos-met-ipsos. *Rom. 12. v. 16.*

10. Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens. *Phil. 2. v. 5. 6.*

11. Humilia valdè spiritum tuum, quoniam vindicta carnis impii, ignis & vermis. *Eccli. 7. v. 19.*

12. Humiliare Deo, & expecta manus ejus: attende ne seductus in stultitiam humiliaris. *Eccli. 13. v. 9.*

13. Quamò magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam, quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. *Eccli. 3. v. 20. 21.*

14. Cum vocatus fueris, vade, in novissimo recumbe loco: ut cum venerit, qui te invitavit, dicat tibi: amice ascende superius, & tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. *Luc. 14. v. 10.*

15. Tu fide stas, noli altum sapere, sed time. *Rom. 11. v. 20.*

16. Induite vos sicut electi Dei viscera misericordiæ humilitatem. *Colos. 3. v. 12.*

C A P V T XXV.

Humilitatis selecta Exempla, & Orationes jaculatoria.

1. **D**EUS minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua, quam explevisti servo tuo. *Gen. 32. v. 10.*
2. Dixit Moyses ad Deum, quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israël de Ægypto? *Exo. 3. v. 11.*
3. Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius, & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum. *Exo. 4. v. 10.*
4. Ait David ad Saul: quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israël, ut fiam gener Regis? & ait David: num parum videtur vobis generum esse Regis? ego autem sum vir pauper & tenuis. *1. Reg. 18. v. 18. 23.*
5. Inclinans se David pronus in terram adoravit: quem persequeris Rex Israël? quem persequeris? canem mortuum persequeris & pulicem unum. *1. Reg. 24. v. 9. 15.*
6. Et ait David: quam ob causam Dominus meus persequitur servum suum? quid feci? aut quod est malum in manu mea? *1. Reg. 26. v. 18.*
7. Egressus est Rex Israël, ut quærat pulicem unum, sicut persequitur perdix in montibus. *1. Reg. 26. v. 20.*
8. Noluit divertere ad se arcam Domini in civitatem David: sed divertit eam in domum Obededom Gethæi. *2. Reg. 6. v. 10.*
9. Ingressus est autem Rex David, & sedit coram Domino, & dixit: quis ego sum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque? sed & hoc parum visum est in conspectu tuo Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquum. *2. Reg. 7. v. 18. 19.*
10. Jesus curato paralytico declinavit à turba. *Joan. 5. v. 13.*
11. Claritatem ab hominibus non accipio. *Joan. 5. v. 41.*
12. Ipse ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem, & modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis. *2. Cor. 10. v. 1.*

13. Non

13. Non est bonum sumere panem filiorum & mittere canibus: at illa dixit: etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum. *Matt. 15. v. 26. 27.*

14. O Domine, quia ego servus tuus, ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ! *Pf. 115. v. 6.*

C A P V T X X V I.

Superbia Deo & hominibus exosa vetatur universim.

1. **O** Dibilis coram Deo est & hominibus superbia: & execrabilis omnis iniquitas gentium. *Eccli. 10. v. 7.*
2. Tres species odovit anima mea, & aggravor valdè animæ eorum, pauperem superbum. *Eccli. 25. v. 3. 4.*
3. Audivimus superbiam Moab: superbus est valdè; superbia ejus & arrogantia ejus, & indignatio ejus plus quàm fortitudo ejus. *Is. 16. vers. 6.*
4. Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas; in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. *Tob. 4. vers. 14.*
5. Ne sis sapiens apud te metipsum, time Deum, & recede à malo. *Prov. 3. v. 7.*
6. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes: *Rom. 12. vers. 16.*

C A P V T X X V I I.

Non superbiendum de donis animi, corporis, aut ullis aliis, cum omnia à Deo sint, & homo sit res vilissima.

1. **D**icis: fracti sunt rami, ut ego inserar: benè, propter incredulitatem fracti sunt; tu autem fide stas, noli altum sapere sed time: si autem Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. *Rom. 11. v. 19. 20. 21.*

2. Dico per gratiam, quæ data est mihi; omnibus qui sunt inter vos: non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. *Rom. 12. v. 3.*

3. Quis te discernit? quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? *1. Cor. 4. v. 7.*

4. Si quis existimat, se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit, opus suum probet unusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero. *Gal. 6. v. 3. 4.*

5. Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitiis suis: sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & iudicium, & iustitiam in terra, hæc enim placent mihi, ait Dominus. *Ier. 9. v. 23. 24.*

6. Non laudes virum in specie sua, nec spernas hominem in visu suo: brevis in volatilibus est avis, & initium dulcoris habet fructus illius. *Eccli. 11. v. 2. 3.*

7. In vestitu ne glorieris unquam, & in die honoris tui ne extolaris: quoniam mirabilia opera. Altissimi solius, & gloriosa & absconsa, & invisa opera illius. Multi tyranni sederunt in throno, & insuscipibilis portavit diadema: multi potentes oppressi sunt valde, & gloriosi traditi sunt in manus alterorum. *Eccli. 11. v. 4. 5.*

8. Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur? quomodo si elevetur virga contra elevantem se, & exaltatur baculus, qui utique lignum est. *Is. 10. v. 15.*

9. Quid superbit terra & cinis? *Eccli. 10. v. 9.*

10. Cum morietur homo, hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes. *Ibidem v. 13.*

C A P V T X X V I I I .

Superbiæ effecta in anima simul & corpore.

1. **V**Æ, qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Sarmariæ; optimates capita populorum ingredientiæ pompaticè domum Israël, *Amos 6. v. 1.*

2. Væ coronæ superbix, ebriis Ephraim, & flori decidenti gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguiſſimæ, errantes à vino: eccè validus & fortis Dominus, ſicut impetus grandinis, turbo confringens, ſicut impetus aquarum multarum inundantium, & emiſſarum ſuper terram ſpatioſam: pedibus conculcabitur corona superbix ebriorum Ephraim; & erit flos decidens coronæ exultationis ejus, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium, quaſi temporaneum ante maturitatem autumnii: quod cùm aſpexerit videns ſtatim, ut manu tenuerit, devorabit illud. *Jſ. 28. verſ. 1.*

2. 3. 4.

3. Abominatio Domini eſt omnis arrogans: etiamſi manus ad manum fuerit, non erit innocens. *Prov. 16. v. 5.*

4. Contritionem præcedit ſuperbia, & ante ruinam exaltatur ſpiritus. *Prov. 16. v. 18.*

5. Synagogæ ſuperborum non erit ſanitas: frutex enim peccati radicabitur in iis, & non intelligetur. *Eccli. 3. v. 30.*

6. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne fortè elidatur virtus tua per ſtultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquareſ velut lignum aridum in eremo. *Eccli. 6. v. 2. 3.*

7. Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobismetiſſis prudentes. *Jſ. 5. v. 21.*

8. Juravit Dominus Deus in anima ſua, dicit Dominus Deus exercituum; deteſtor ego ſuperbiam Jacob, & domos ejus odi, & tradam civitatem cum habitatoribus ſuis: quod ſi reliqui fuerint decem viri in domo una, & ipſi morientur. *Amos 6. v. 8. 9.*

9. Elevatum eſt cor tuum in robore tuo: propterea hæc dicit Dominus Deus: eò quod elevatum eſt cor tuum, quaſi cor Dei, idcirco eccè ego adducam ſuper te alienos, robuſtiſſimos gentium, & nudabunt gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum, interficient & detrahent te; & morieris in interitu occiſorum in corde maris. *Ezech. 28. verſ. 5. 6. 7. 8.*

CAPUT XXIX.

Superbia effecta in intellectu & voluntate.

1. **D**ixisti: non est qui videat me: sapientia tua & scientia tua hæc decepit te, & dixisti in corde tuo, ego sum, & præter me non est altera. *Is. 47. v. 10.*
2. Cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. *Rom. 1. v. 21. 22.*
3. Elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram projecisti te: ante faciem Regum dedi te, ut cernerent te. *Ezech. 28. v. 17.*
4. In Judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. *Ioan. 9. v. 39.*
5. Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis eo spem habebit insipiens. *Prov. 26. v. 12.*
6. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quæritis? *Ioan. 5. v. 44.*
7. Ex Principibus multi crediderunt in eum, sed propter Phariseos non confitebantur, ut è Synagoga non eicerentur. *Ioan. 12. vers. 42.*
8. Initium superbiæ hominis apostatare à Deo, quoniam ab illo, qui fecit illum, recessit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est superbia; qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & subvertet eum in finem. *Eccli. 10. v. 14. 15.*
9. Ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: ubi autem est humilitas, ibi & sapientia. *Prov. 11. v. 2.*
10. Inter superbos semper jurgia sunt; qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientiâ. *Prov. 13. v. 10.*
11. Exaltatio oculorum & dilatatio cordis, lucerna impiorum peccatum. *Prov. 21. v. 4.*

CAPVT XXX.

Superbia effecta in fama, honore, dignitate.

1. **O**culi sublimes hominis humiliati sunt, & incurvabitur altitudo virorum, exaltabitur autem Dominus solus in die illa. Quia dies Domini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur. *Is. 2. v. 11. 12.*

2. Dixit Dominus pro eo, quod elevatae sunt filiae Sion, & ambulaverunt extento collo; & nutibus oculorum ibant & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant: decalvabit Dominus verticem filiarum Sion: & Dominus crinem eatuum nudabit. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in praelio, & mœrebunt, atque lugebunt portae ejus, & desolata in terra sedebit. *Is. 3. v. 16. 17. 18. 25. 26.*

3. Ecce dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, & excelsi staturam succidentur, & sublimes humiliabuntur: & subvertentur condensa saltus ejus ferro, & Libanus cum excelsis cadet. *Is. 10. v. 33. 34.*

4. Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis gloriae, & ad ignominiam deduceret universos inclytos terrae. *Is. 33. v. 9.*

5. Incurvabit habitantes in excelsis, civitatem sublimem humiliabit. *Is. 26. v. 5.*

6. Propterea hæc dicit Dominus Deus: pro eo quod sublimatus est in altitudine, & dedit summitatem suam virentem atque condensam, & elevatum est cor ejus in altitudine sua, tradidi eum in manus fortissimi gentium, faciens faciet ei: juxta impietatem ejus ejeci eum. *Ezech. 31. v. 10. 11.*

7. Disperge superbos in furore tuo, & respiciens omnem arrogantem humilia: respice cunctos superbos, & confunde eos, & contere impios in loco suo: absconde eos in pulvere simul, & facies eorum demerge in foveam. *Job 40. v. 6. 7. 8.*

8. Elevati sunt ad modicum, & non subsistent, & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur. *Job. 24. v. 24.*

9. Memoriam superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium sensu. *Eclli. 10. v. 21.*

10. Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui. *Luc. 1. v. 52.*

11. Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: quis detrahet me in terram? si exaltatus fueris ut aquila; & si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. *Abdia 5. v. 45.*

12. Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. *Prov. 21. v. 24.*

13. Superbum sequitur humilitas: & humilem spiritu suscipiet gloria. *Prov. 29. v. 23.*

14. Qui se exaltaverit, humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur. *Matt. 23. v. 12.*

C A P V T X X X I.

Superbia effecta in bonis fortuna & in posteris.

1. **V**isitabo super fructum magnifici cordis Regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorum ejus: dixit enim in fortitudine manûs meæ feci, & in sapientia mea intellexi, & abstuli terminos populorum, & Principes eorum deprædatus sum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus ejus tenuitatem, & subtus gloriam ejus succensa ardebit quasi combustio ignis. *Is. 10. v. 12. 13. 14.*

2. Erit Babylon illa gloriosa in regnis, inelyta in superbia Chaldæorum, sicut subvertit Dominus Sodomam & Gomorrhæam. *Is. 13. vers. 19.*

3. Quid est quòd dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es. Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum; ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta ejus. *Ier. 11. v. 15. 16.*

4. Domum superborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ. *Prov. 15. v. 25.*

5. Ephraim, quasi avis avolavit gloria eorum à partu, & ab utero, & à conceptu, quod etsi enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus; sed & vœ eis, cum recessero ab eis. Da eis Domine: quid dabis eis: da eis vulvam sine liberis, & ubera arētia. *Osee* 9. v. 11. 12. 14.

6. Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: ego sum, & non est præter me, amplius non sedebo vidua, & ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo hæc subito in die una, sterilitas & viduitas. *Is.* 47. v. 8. 9.

C A P V T X X X I I

Superbia punita Exempla.

1. **E**Ritis sicut Dii, scientes bonum & malum. *Gen.* 3. v. 5.

2. **E**At ille (Pharao) respondit: quis est Dominus, ut audiam vocem ejus & dimittam Israël? nescio Dominum, & Israël non dimittam. *Exo.* 5. v. 2.

3. Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est; existimans se præ superbia terram ad navigandum, pelagus verò ad iter agendum, deducturum, propter mentis elationem. *2. Mach.* 5. v. 21.

4. Dixit alter ad proximum suum: venite faciamus lateres, & coquamus eos igni, habueruntque lateres pro saxis, & bitumen pro cæmento, & dixerunt: venite faciamus nobis civitatem, & turrim, cujus cacumen pertingat ad cælum, & celebremus nomen nostrum, antequam dividamur in universas terras. *Gen.* 11. v. 3. 4.

5. Porro Architopel videns, quòd non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, surrexitque, & abiit in domum suam, & in civitatem suam, & dispositâ domo suâ, suspensio interiit, & sepultus est in sepulchro patris sui. *2. Reg.* 17. v. 23.

6. Non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia elevatum est cor ejus; & facta est contra eum ira, & contra Judam & Jerusalem: humiliatusque est postea, eo quòd exaltatum fuisset cor ejus tam ipse quàm habitatores Jerusalem, & idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechia. *2. Paral.* 32. v. 25. 26.

7. Statuodie Herodes vestitus regiâ veste sedit pro tribu nasi, & concionabatur ad eos; populus autem acclamabat: Dei voces & non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quòd non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus expiravit. *Act. 12. v. 21. 22. 23.*

C A P V T X X X I I I.

Orationes Superbiam deprecantis.

1. **N**on veniat mihi pes superbiæ, ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec potuerunt stare. *Psf. 35. v. 12.*
2. Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi. *Eccli. 23. vers. 5.*
3. Tua est Domine magnificentia & victoria, tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi. *1. Paral. 29.*
4. Quis sum ego Domine, & quæ domus patris mei, ut præstes mihi talia. *2. Reg. 7. v. 18.*
5. Discam à te Domine quia mitis es & humilis corde, ut inveniam requiem animæ meæ. *Matt. 11. v. 30.*
Vide verbo Humilitas. cap. 10.

C A P V T X X X I V.

Ambitionis & arrogantia causa & pœna.

1. **N**escitis quid petatis, potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? dicunt ei; possumus. *Matt. 20, v. 22.*
2. Charitas non est ambitiosa. *1. Cor. 13. v. 5.*
3. Ignis nunquam dicit sufficit. *Prov. 30. v. 16.*
4. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non quæritis. *Joan. 5. v. 44.*
5. Propter Phariseos non confitebantur, ut è Synagoga non eicerentur, dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei. *Joan. 12. v. 42. 43.*

6. Noli

6. Noli quærere à Deo ducatum, neque à Rege cathedram honoris. *Eccli. 7. v. 4.*

7. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne fortè extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in æquitate tua. *Eccli. 7. v. 6.*

8. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. *Hebr. 5. v. 4.*

9. Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister, & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. *Matt. 20. v. 26. 27.*

10. Qui potestatem sibi sumit injustè, odietur. *Eccli. 28. v. 8.*

C A P V T X X X V.

Iactantia ac præsumptionis effecta, & alia circumstantia.

1. **Q**ui se jactat & dilatat, jurgia concitat, qui verò sperat in Domino, sanabitur. *Prov. 28. v. 25.*

2. Disperdat Dominus universa labia dolosa, & linguam magniloquam. *Pf. 11. v. 4.*

3. Auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non adjicies exaltari amplius in monte sancto meo. *Sophon. 3. v. 11.*

4. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. *Rom. 1. v. 13.*

5. Nolite multiplicare loqui, sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro. *1. Reg. 2. v. 3.*

6. Laudet te alienus, & non os tuum; extraneus & non labia tua. *Prov. 27. v. 2.*

7. Pharisæus stans hæc apud se orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum: raptores, injusti, adulteri: velut etiam hic publicanus: jejuno bis in sabbato: decimas do omnium quæ possideo. *Luc. 18. v. 11. 12.*

8. Dico vobis: descendit hic justificatus in domum suam ab illo. *Ibidem v. 14.*

9. Respondens Petrus ait illi: etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. *Qui nihilominus postea Christum negavit. Matt. 26. v. 33.*

CAPVT XXXVI.

*Mansuetudo suadetur & precipitur, effectus & fructus
habet nobilissimos.*

1. **F**Ratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris. *Gal. 6. v. 1.*
2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. *Matt. 5. v. 4.*
3. Responso mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem. *Prov. 15. v. 1.*
4. Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. *Matt. 11. v. 29.*
5. Abjicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ in mansuetudine, suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras. *Jac. 1. v. 21.*
6. Admone eos non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. *Tit. 3. v. 2.*
7. Servum Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem. *2. Tim. 2. v. 24.*
8. Obsecro vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis, vocatione quâ vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine. *Ephes. 4. v. 1.*
9. Fili in mansuetudine opera tua perface, & super hominum gloriam diligere. *Eccli. 3. v. 19.*
10. Fili in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum: peccantem in animam suam, quis justificabit? & quis honorificabit exhorantem animam suam? *Eccli. 10. v. 31, 32.*

CAPVT XXXVII.

Mansuetudinis Exempla.

1. **N**olite timere; num Dei possumus resistere voluntati? vos cogitatis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, ut

ut exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, & salvos faceret multos populos: nolite timere ego pascam vos, & parvulos vestros. *Gen. 50. v. 20. 21.*

2. Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. *Num. 12. v. 3.*

3. David sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. *2. Reg. 23. v. 8.*

4. Erant appropinquantibus ei Publicani & peccatores, ut audirent illum, & murmurabant Pharisei & Scribæ, dicentes: quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. *Luc. 15. v. 1. 2. 3.*

5. Altera die vidit Joannes Jesum venientem ad se, & ait: ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. *Joan. 1. v. 29.*

Vide verbo Benignitas, & Justitia vindicativa.

C A P V T X X X V I I I .

Iracundia fœditas & gravitas.

1. **N**on est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum. *Eccli. 10. v. 22.*

2. Ira & furor utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum. *Eccli. 27. v. 33.*

3. Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. *Eccli. 7. v. 10.*

4. Secundum ligna sylvæ sic ignis exardescit: & secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit, & secundum substantiam suam exaltabit iram suam. *Eccli. 28. v. 12.*

5. Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit, & si expueris super illam, extinguetur; utraque ex ore proficiscuntur. *Eccli. 28. v. 14.*

6. Grave est saxum, & onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior: ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati spiritûs ferre quis poterit? *Prov. 27. v. 3. 4.*

7. Fatuus statim indicat iram suam; qui autem dissimulat injuriam, callidus est. *Prov. 12. v. 16.*

8. Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt & reservat in posterum. *Prov. 29. v. 11.*

C A P U T X X X I X .

Iracundia effecta in animo , corpore , & in alios.

1. **I**racundia animositatis illius , subversio illius est. *Eccli. 1. vers. 28.*
2. **Q**ui ad indignandum facilis est , erit ad peccandum proclivior. *Prov. 29. v. 22.*
3. Ignis nunquam dicit sufficit. *Prov. 30. v. 16.*
4. Supercecidit ignis , & non viderunt solem. *Pf. 57. v. 9.*
5. Zelus & iracundia minuunt dies : & ante tempus senectam adducet cogitatus. *Eccli. 30. v. 26.*
6. Verè stultum interficit iracundia. *Job. 5. v. 2.*
7. Homo iracundus incendit litem , & homo peccator turbabit amicos , & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. *Eccla. 28. vers. 11.*
8. Vir iracundus provocat rixas : qui patiens est mitigat suscitatas. *Prov. 15. v. 18.*
9. **Q**ui fortiter premit ubera , ad eliciendum lac , exprimit butyrum , & qui vehementer emungit , elicit sanguinem , & qui provocat iras , producit discordias. *Prov. 30. v. 33.*
10. Sicut carbones ad prunas , & ligna ad ignem , sic homo iracundus suscitatur rixas. *Prov. 26. v. 21.*

C A P U T X L .

Vetatur ira vitiosa.

1. **O**mnis qui irascitur fratri suo , reus erit iudicio. *Matt. 5. vers. 22.*
2. Omnis amaritudo , & ira , & indignatio , & clamor , & blasphemia tollatur à vobis , cum omni malitia. *Ephes. 4. v. 31.*
3. Aufer iram à corde tuo , & amove malitiam à carne tua ; adolescentia enim & voluptas vana sunt. *Eccla. 11. v. 10.*

4. Sit

4. Sit omnis homo tardus ad loquendum, & tardus ad iram : ira enim viri justitiam Dei non operatur. *Iac. 1. v. 19. 20*
5. Irascimini & nolite peccare : sol non occidat super iracundiam vestram. *Ephes. 4. v. 26.*
6. Memorare timorem Domini, & non irascaris proximo tuo: memorare testamentum Altissimi, & despice ignorantiam proximi. *Eccli. 28. v. 8. 9.*

C A P V T X L I.

Irato blandè respondendum, imponendum silentium aut cedendum.

1. **R**esponsio mollis frangit iram : sermo durus suscitatur furorem. *Prov. 15. v. 1.*
2. Judicium determinat causas, & qui imponit stulto silentium iras mitigat. *Prov. 26. v. 10.*
3. Cùm persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. *Matt. 10. v. 23.*
4. Duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum : ipse autem transiens per medium illorum ibat. *Luc. 4. v. 29. 30.*
5. Tulerunt lapides, ut jacerent in eum : Jesus autem abscondit se, & exivit de templo. *Ioan. 8. v. 59.*
Vide verbo Contentio, Rixa, Discordia.

C A P V T X L I I.

Ira vitiosa, & justa exempla: divinam iram deprecantis orationes jaculatoria.

1. **P**aravit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum : & percussit hederam, & exaruit : & cùm ortus fuisset sol, præcepit Dominus vento calido, & urenti, & percussit sol super caput Jonæ & æstuabat : & petiit animæ suæ ut moreretur : & dixit : melius est mihi

mihî mori, quàm vivere : & dixit Dominus ad Jonam : putasnè benè irasceris tu super hederâ ? & dixit : benè irascor ego usque ad mortem.

Jona 4. v. 7. 8. 9.

2. Cùm vidisset Moyses Pharaonis duritiem, exivit ab eo iratus nimis. *Exo.* 11. v. 8. 9.

3. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini : extende manum tuam, & extendit, & restituta est manus ei. *Mar.* 3. v. 5.

4. Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me. *Pf.* 6. v. 1.

5. Convertete nos Deus salutaris noster : & averte iram tuam à nobis : nunquid in æternum irasceris nobis ? aut extends iram tuam à generatione in generationem. *Pf.* 84. v. 4. 5.

C A P V T X L I I I.

Zelus honoris divini exemplis declaratus.

1. Cùm appropinquâisset ad castra, vidit vitulum & choros, iratusque valdè projecit de manu tabulas, & confregit eos ad radicem montis : arripensque vitulum, quem fecerant, combussit & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israël. *Exo.* 32. v. 19. 20.

2. Stans in porta castrorum ait : Si quis est Domini, jungatur mihi : congregati que sunt ad eum omnes filii Levi, quibus ait : hæc dicit Dominus Deus Israël, ponat vir gladium super femur suum, ite & redite de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem suum & amicum & proximum : feceruntque filii Levi juxta sermonem Moysi : cecideruntque in die illa quasi triginta tria millia hominum, & ait Moyses : consecrâstis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio, & in fratre suo, ut detur vobis benedictio. *Exo.* 32. v. 26. 27. 28. 29.

3. Mi Domine Deus, quid dicam videns Israël em hõstibus suis terga vertentem ; audient Chananæi, & omnes habitatores terræ, & pariter conglobati circumdabunt nos, atque delebunt nomen nostrum de terra, & quid facies magno nomini tuo ? *Josue* 7. v. 8. 9.

4. Et

istud venundari multò , & dari pauperibus. *Matt. 26. v. 8. 9.*

3. Respondens Ioannes dixit: Præceptor vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia , & prohibuimus eum , quia non sequitur nobiscum : & ait ad illum Jesus: nolite prohibere, qui enim non est adversum vos , pro vobis est. *Luc. 9. v. 49. 50.*

4. Concurrerat multitudo vicinarum civitatum Jerusalem , afferentes ægros & vexatos à spiritibus immundis , qui curabantur omnes: exurgens autem Princeps Sacerdotum , & omnes , qui cum illo erant , repleti sunt zelo : & injecerunt manus in Apostolos , & posuerunt eos in custodia publica. *Act. 5. v. 16. 17. 18.*

5. Sequenti Sabbato penè universa civitas convenit audire verbum Dei : videntes autem turbas Judæi repleti sunt zelo , & contradicebant his , quæ à Paulo dicebantur blasphemantes. *Act. 13. vers. 44. 45.*

C A P V T X L V.

*Iaculatoria petentis zelum animarum , eumq̄
exercentis.*

1. **Z**elus domûs tuæ comedat me Domine. *Pf. 68. v. 10.*
2. **D**efectio teneat me pro peccatoribus dereliquentibus legem tuam. *Pf. 118. v. 53.*
3. **T**abescere me faciat zelus meus , quia obliti sunt verba tua inimici tui. *Pf. 118. v. 139.*
4. **C**ontere scelestos & peccatores simul , & qui te dereliquerunt consume. *If. 1. v. 28.*
5. **D**eficiant peccatores à terra , & iniqui ita ut non sint. *Pf. 130. v. 35.*
6. **V**eniat mors super illos , & descendant in infernum viventes , quoniam nequitix in habitaculis eorum , in medio eorum. *Pf. 54. vers. 16.*
7. **U**tinam abscondantur , qui vos conturbant. *Gal. 5. v. 12.*
8. **C**apite nobis vulpes parvulas , quæ demoliuntur vineas nostras. *Cant. 2. v. 15.*
9. **S**icut deficit fumus deficient , sicut fluit cera à facie ignis , sic pereant peccatores à facie Dei. *Pf. 67. v. 3.*

10. Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te cadent) in corde inimicorum Regis. *Pf. 44. v. 7.*

11. Exaudi orationem meam, ad te omnis caro veniat. *Pf. 64. vers. 2.*

C A P V T XLVI.

Modestiae commendatio & fructus : immodestiae in incessu, aspectu, auditu, vestitu damna & pœna.

1. **M**odestia vestra nota sit omnibus hominibus. *Phil. 4. vers. 5. Dominus enim prope est.*

2. Ex visu cognoscitur vir, & ab occurſu faciei sensatus : amictus corporis & risus dentium, & ingressus hominis annunciant de eo. *Eccli. 19. v. 26. 27.*

3. Finis modestiæ timor Domini, divitiæ, gloria, & vita. *Prov. 22. v. 4.*

4. Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samaritæ; optimates capita populorum, ingredientiæ pompaticè domum Israël. *Amos 6. v. 1.*

5. In facie sapientis lucet sapientia : oculi stultorum in finibus terræ. *Prov. 17. v. 24.*

6. Stultus à fenestra respiciet domum, vir autem eruditus foris stabit. *Eccli. 21. v. 26.*

7. Stultitia hominis auscultare per ostium : & prudens gravabitur contumeliâ. *Eccli. 21. v. 27.*

8. Pro eo quòd elevatae sunt filiae Sion, & ambulaverunt extento collo; decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit. *Is. 3. v. 16. 17.*

9. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. *1. Tim. 6. v. 8.*

10. Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. *Matt. 11. v. 8.*

11. Homo quidam erat dives, & vestiebatur purpurâ, & bysso, & epulabatur quotidie splendide : mortuus est dives, & sepultus est in inferno. *Luc. 16. v. 19. 22.*

12. Ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominationum suarum, & simulacrorum fecerunt ex eo, propter

hoc dedi eis illud in munditiam, & dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impiis terræ in prædam, & contaminabunt illud.

Exech. 7. v. 20.

Vide verbo Prodigalitas & Luxus.

P A R S I X.

Fortitudo & virtutes ei annexæ atque opposita
Vitia.

P R Æ F A T I O.

1.

Fortitudo accipitur primò pro robore corporis: secundò pro generali constantia; quomodo accepit Ambrosius lib. 1. de officiis cap. 36. ubi, *jure*, ait, *ea fortitudo vocatur, quâ unusquisque seipsum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur, atque inflectitur*: tertio accipitur strictè pro dono Spiritus sancti; quarto pro virtute morali, quæ constituit mediocritatem circa timores & audacias. Et definitur: *Firmitas animi in sustinendis & repellendis iis, in quibus animum regere & statum rationis tenere est difficile*. Hujusmodi sunt pericula & mala mortis, mutilationis, exilii, vinculorum & aliarum calamitatum.

2. Quatuor vitia opponuntur fortitudini: quia sicut peccatur excessu & defectu timoris, ita etiam excessu & defectu audaciæ: primum vitium est timiditas, sive excessus timoris, quo revocatur. Secundum vitium,

tium, quod est defectus audendi, & dicitur propriè ignavia. Tertium vitium est intimiditas, siue vacuitas iusti timoris. Quartum est audacia siue temeritas, quæ consistit in excessu audendi.

3. Magnanimitas, magnificentia, patientia, & perseverantia sunt partes potestativæ hujus virtutis, quatenus ipsam virtutem principalem in materia secundaria imitantur; quatenus verò versantur in materia propria fortitudinis, ad partes integrantes revocari debent.

4. Partes subjectivas propriè fortitudo secundùm S. Thomam non habet: quia ipsa est species specialissima, cùm versetur circa pericula mortis & alia his similia, quæ omnia sunt ejusdem generis, etsi alia sint aliis graviora aut leviora.

C A P V T P R I M V M.

Fortitudo animi exemplis declarata.

1. **E**Cce Deus noster quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ô Rex, liberare: quod si noluerit, notum sit tibi Rex, quia Deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus. *Dan. 3. v. 17. 18.*

2. Melius est mihi (inquit Susanna) absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini. *Dan. 13. v. 23.*

3. Avertabant eum (Judam Machabæum) dicentes: non poterimus, sed liberemus animas nostras modò & revertamur ad fratres nostros, & tunc pugnabimus adversus eos; nos autem pauci sumus. Et ait Judas: absit istam rem facere, ut fugiamus ab eis: etsi appropriavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ. *1. Mach. 9. v. 9. 10.*

4. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, &

convaluerunt animis : non solum homines sed & bestias , ferocissimas & muros ferreos parati penetrare ; ibant igitur prompti de celo habentes adiutorem & miserantem super eos Dominum : leonum autem more impetu irruentes in hostes , prostraverunt ex eis undecim millia peditum , & equitum mille sexcentos. 2. Mach. 11. v. 9. 10. 11.

5. Venit Josephab Arimathæa nobilis decurio , qui & ipse erat expectans regnum Dei : & audacter introivit ad Pilatum , & petiit corpus Iesu. *Marci* 15. v. 43.

Vide verbo Fidei confessio, Fiducia, Charitatis Exempla.

C A P V T II.

Constantia Martyrum , ejusque effecta & Præmia.

1. **I**ste dicet : Domini ego sum : & ille vocabit in nomine Iacob : & hic scribet manu sua Domino , & in nomine Israël assimilabitur. *Is.* 44. v. 5.

2. Quid quæris , & quid vis discere à nobis ? parati sumus magis mori , quàm patrias Dei leges prævaricari. 2. *Mach.* 7. v. 2.

3. Ego ecce in manibus vestris sum , facite mihi quod bonum & rectum est in oculis vestris : veruntamen scitote & cognoscite , quòd si interfeceritis me , sanguinem innocentem tradetis , contra vosmetipsos , & contra civitatem istam & habitatores ejus : in veritate enim misit me Dominus ad vos , ut loquerer in auribus vestris omnia verba hæc. *Jerem.* 26. v. 14. 15.

4. Vide subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei , & propter testimonium , quod habebant : & clamabant voce magnâ , dicentes : usquequò Domine Sanctus & verus non judicas , & non vindicas sanguinem nostrum de iis , qui habitant in terra ? *Apoc.* 6. vers. 9. 10.

5. Vivent mortui tui , interfecti mei resurgent : expergiscimini & laudate , qui habitatis in pulvere , quia ros lucis ros tuus & terram gigantum detrahes in ruinam. *Is.* 26. v. 19.

6. Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus , &

& filius hominis confitebitur eum coram Angelis Dei : qui autem negaverit me coram hominibus , negabitur coram Angelis Dei. *Luc. 12. vers. 8.*

7. Amen amen dico vobis : nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manebit : si autem mortuum fuerit, multum fructum affert : qui amat animam suam , perdet eam , & qui odit animam suam in hoc mundo , in vitam æternam custodit eam. *Joh. 12. v. 24. 25.*

8. Etsi coram hominibus tormenta passi sunt , spes illorum immortalitate plena est : in paucis vexati sunt , in multis benè disponentur. *Sap. 3. v. 4. 5.*

9. Hi sunt , qui venerunt de tribulatione magna , & laverunt stolas suas , & dealbaverunt eas in sanguine agni. *Apoc. 7. v. 14.*

C A P V T I I I.

*Patientia radix , Fortitudo & Charitas , crescit ea ad-
versis , vero Christiano propria & exoptanda.*

1. **M**elior est patiens viro forti : & qui dominatur animo suo expugnatore urbium. *Prov. 16. v. 32.*
2. Charitas patiens est. *1. Cor. 13. v. 4.*
3. Scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. *Jac. 1. v. 3.*
4. Tribulatio patientiam operatur. *Rom. 5. v. 3.*
5. Nemo moveatur in tribulationibus istis , ipsi enim scitis , quod in hoc positi sumus. *1. Thes. 3. v. 3.*
6. Omnes qui piè volunt vivere in Christo Jesu persecutionem patientur. *2. Tim. 3, v. 12.*
7. Charissimi , nolite peregrinari in fervore , qui ad tentationem vobis fit , quasi novi aliquid vobis contingat. *1. Pet. 4. vers. 12.*
8. Communicantes Christi passionibus gaudete , ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis , exultantes : si exprobramini in nomine Christi beati eritis : quoniam quod est honoris , gloriæ , & vir-

& virtutis Dei : & qui est ejus spiritus super vos requiescet : nemo autem vestrum patiat, ut homicida aut fur, aut maledictus, aut alienorum appetitor : si autem ut Christianus non erubescat : glorificet autem Deum in isto nomine : quoniam tempus est, ut incipiat iudicium à domo Dei : si autem primum à nobis, quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio. *I. Pet. 4. v. 13. 14. 15. 16. 17.*

C A P V T IV.

Pro Christopati gravia felicitas magna imitatione Christi ambienda.

1. **H**æc est gratia, si propter Dei conscientiam, sustinet quis tristitias, patiens injustè ; quæ enim est gloria, si peccantes & colaphizati suffertis? Sed si benè facientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum : in hoc enim vocati estis, quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. *I. Pet. 2. v. 19. 20. 21.*
2. Vobis donatum est pro Christo non solùm ut in eum credatis, sed ut etiam pro eo patiamini : idem certamen habentes, quale & vidistis in me, & nunc audistis de me. *Phil. 1. v. 29. 30.*
3. Si quid patimini propter justitiam, beati. *I. Pet. 3. v. 14.*
4. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis, cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omnè malum adversum vos, mentientes propter me : gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis, sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos. *Matt. 5. v. 10. 11. 12.*
5. Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi : aspiciebat enim in remunerationem. *Hebr. 11. v. 24. 25. 26.*
6. Si mundus vos odit ; scitote, quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret : quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos

vos mundus : mementote sermonis mei , quem ego dixi vobis , non est servus major Domino suo , si me persecuti sunt , & vos persequentur ; si sermonem meum servaverunt , & vestrum servabunt ; sed hæc omnia facient vobis , propter nomen meum , quia nesciunt eum , qui misit me. *Ioan. 15. v. 18. 19. 20. 21.*

7. Exeamus ad eum extra castra , improperium ejus portantes. *Hebr. 13. v. 13.*

8. Christo igitur passo in carne , & vos eâdem cogitatione armamini ; quia qui passus est in carne , desit à peccatis. *1. Pet. 4. v. 1.*

C A P V T V .

Patientia præmium vita aeterna , gaudium animi , sanitas corporis , opes & honores.

1. **P**atientia enim vobis necessaria est , ut voluntatem Dei facientes , reportetis promissionem. *Hebr. 10. v. 36.*

2. Si filii & hæredes , hæredes quidem Dei , cohæredes autem Christi : si tamen compatimur , ut & conglorificemur. *Rom. 8. v. 17.*

3. Patientia pauperum non peribit in finem. *Pf. 9. v. 19.*

4. Usque in tempus sustinebit patiens , & postea redditio jucunditatis. *Eccli. 1. v. 29.*

5. Quoniam servâsti verbum patientiæ meæ , & ego servabo te ab hora tentationis , quæ ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra. *Apoc. 3. v. 10.*

6. Quod autem in bonam terram ; hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent , & fructum afferunt in patientia. *Luc. 8. v. 15.*

7. In patientia vestra possidebitis animas vestras. *Luc. 21. v. 19.*

8. Patientia opus perfectum habet , ut sitis perfecti , & integri in nullo deficientes. *Iac. 1. v. 4.*

9. In quo exultabitis , modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus , ut probatio vestræ fidei multò pretiosior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem , & gloriam , & honorem , in revelatione Jesu Christi. *1. Pet. 1. v. 6. 7.*

10. Patientia probationem operatur , probatio verò spem , spes autem non confundit. *Rom. 5. v. 4. 5.*

11. Addidit Dominus omnia, quæcunque fuerant Iob duplicia. *Iob.* 42. v. 10.

12. Vir iracundus provocat rixas : qui patiens est mitigat fuscitatas. *Prov.* 15. v. 18.

13. Patientiâ lenietur Princeps, & lingua mollis confringit duri-
tiem. *Ibidem* v. 15.

14. Doctrina viri per patientiam noscitur, & gloria ejus est iniqua
prætergredi. *Prov.* 19. v. 11.

15. Fructus Spiritûs est charitas, gaudium, pax, patientia. *Gal.* 5.
vers. 22.

C A P V T V I.

Ad patientiam varia cohortationes.

1. **D**Eprime cor tuum & sustine : inclina aurem tuam, & sus-
cipe verba intellectûs : & ne festines in tempore obdu-
ctionis : sustine sustentationes Dei : conjungere Deo, & sustine ut cres-
cat in novissimo vita tua : omne quod tibi applicitum fuerit accipe, &
in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe ; quoniam in ig-
ne probatur aurum, & argentum, homines verò receptibiles in cami-
no humiliationis. *Eccli.* 2. v. 2. 3. 4. 5.

2. Disciplinam Domini, fili mi, ne abicias nec deficias cùm ab
eo corripieris ; quem enim diligit Deus, corripit : & quasi pater in fi-
lio complacet sibi. *Prov.* 3. v. 11. 12.

3. Ego dico vobis, non resistere malo : sed si quis te percusserit in
dextram maxillam tuam, præbe ei & alteram. *Matt.* 5. v. 39.

4. Spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes.
Rom. 12. v. 12.

5. Obsecro vos, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis
cum omni humilitate & mansuetudine, cum omni patientia supportan-
tes invicem in charitate. *Ephes.* 4. v. 1. 2.

6. Rogamus autem vos, fratres, patientes estote ad omnes. 1.
Thes. 5. v. 14.

7. Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt,
ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. *Rom.*
15. v. 4.

8. Tu

8. Tu autem ô homo Dei, hæc fuge: sectare verò justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. *1. Tim. 6. vers. 11.*

9. Ideò & nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen: aspicientes in autorem fidei, & consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem confusione contemptâ, atque in dextra sedis Dei sedet: recogitate enim eum, qui talem sustinuit adversus semetipsum à peccatoribus contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris, deficientes, nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes. *Hebr. 12. v. 1. 2. 3. 4.*

10. Patientes estote, fratres, usque ad adventum Domini, ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & serotinum; patientes igitur estote & vos, & confirmate corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquavit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, ut non judicemini: ecce iudex ante januam assistit: exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini: ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt: sufferentiam Job audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est, & miserator. *Iacob. 5. v. 7. 8. 9. 10. 11.*

C A P V T VII.

Patientia illustra exempla & premia.

1. **D**ominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat. *1. Reg. 3. v. 18.*

2. Dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David, & quis est, qui audeat dicere: quare sic fecerit? dimittite eum, ut maledicat juxta præceptum Domini, si fortè respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac die hodierna. *2. Reg. 16. v. 10. 12.*

3. Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua, & tonso capite

corruens in terram adoravit, & dixit : nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit ita factum est; sit nomen Domini benedictum. *Iob. 1. v. 20. 21.*

4. Egressus Satan à facie Domini percussit Job ulcere pessimo, à planta pedis usque ad verticem ejus : qui testa saniem radebat sedens in sterquilinio. Dixit autem ei uxor sua : adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo & morere : qui ait ad eam : quasi una de stultis mulieribus locuta es, si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus? in omnibus his non peccavit Job labiis suis. *Job. 2. v. 7. 8. 9. 10.*

5. Notam facimus vobis fratres gratiam Dei, quæ data est in Ecclesiis Macedoniæ, quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit. *2. Cor. 8. v. 1. 2.*

6. Quoniam servasti verbum patientiæ meæ, & ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universum, tentare habitantes in terra. *Apoc. 3. v. 10.*

7. Dominus benedixit novissimis Job magis, quàm principio ejus, & facta sunt ei quatuordecim millia ovium, & sex millia camelorum, & mille joga boum, & mille asinæ : & fuerunt ei 7. filii & tres filiæ. Vixit autem Job post hæc 140. annis, & vidit filios suos, & filiorum suorum usque ad quartam generationem, & mortuus est senex & plenus dierum. *Iob. 42. v. 12. 16.*

C A P V T V I I I.

Laeculatoria postulantis patientiam & se ad illam excitantis.

1. **D**A, ut non peream propter imminentes tenebras, nec faciem meam operiat caligo. *Job. 23. v. 17. c. 3. v. 16.*
2. Nonne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. *Pf. 61. v. 1.*
3. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. *Pf. 62. v. 14.*

4. Bene-

4. Benedictus es Domine : doce me justificationes tuas. *Pf. 118. vers. 12.*

5. Sederunt Principes , & adversum me loquebantur : servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis. *Pf. 118. v. 23.*

Vide plura supra c. 6. & 7. & infra cap. 13. & 33.

C A P V T I X.

Impatientia pœna , & alia effecta.

1. **Q**ui sine timore est non poterit justificari : iracundia enim animositatis illius , subversio illius est. *Eccli. 1. vers. 27. 28.*

2. Væ his , qui perdiderunt sustentiam , & dereliquerunt vias rectas , & diverterunt in vias pravas : & quid facient , cùm inspicere cœperit Dominus. *Eccli. 2. v. 16. 17.*

3. Qui perdis animam tuam in furore tuo , nunquid propter te derelinquetur terra , & transferentur rupes de loco suo. *Iob. 18. v. 4.*

4. Impatiens operabitur stultitiam. *Prov. 14. v. 17.*

5. Qui impatiens est sustinebit damnum , & cùm rapuerit , aliud apponet. *Prov. 19. v. 19.*

6. Illi , qui tentationes non susceperant cum timore Domini , & impatientiam suam , & improprium inurmurationis suæ contra Dominum protulerunt : exterminati sunt ab exterminatore , & à serpentibus perierunt. *Judith 8. v. 24.*

7. Ecce docuisti multos , & manus lassas roborâsti : vacillantes confirmârunt sermones tui , & genua trementia confortasti , nunc autem venit super te plaga , & defecisti , tetigit te & conturbatus es. Ubi est timor tuus , fortitudo tua , patientia tua , & perfectio viarum tuarum. *Iob. 4. v. 3. 4. 5. 6.*

Vide verbo Iracundia , Rixa , Discordia , Mansuetudo.

CAPUT X.

*Constantia & perseverantia ad salutem necessaria
suadetur omnibus.*

1. **H**omo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur. *Ecci. 27. v. 12.*
2. **Q**ui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. *Matt. 10. v. 22.*
3. Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò aptus est regno Dei. *Luc. 9. v. 62.*
4. Manete in dilectione mea: si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in ejus dilectione. *Joan. 15. v. 9. 10.*
5. Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles; abundantes in omni opere Domini semper, scientes, quòd labor vester non est inanis in Domino. *1. Cor. 15. v. 58.*
6. Bonum facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes, ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes maximè autem ad domesticos fidei. *Gal. 6. v. 9. 10.*
7. Itaque fratres mei charissimi, & desideratissimi gaudium meum & corona mea, sic stete in Domino charissimi. *Phil. 4. v. 1.*
8. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Et qui vicerit & custodierit usque in finem opera mea, dabo ei potestatem super gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur. *Apoc. 2. v. 10. 26. 27.*
9. Ecce veneo citò, tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam: qui vicerit, faciam eum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius, & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen meum novum. Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo; sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno ejus. *Apoc. 3. v. 11. 12. 21.*
10. Fratres nolite deficere beneficientes. *2. Thef. 3. v. 13.*

11. Cupimus unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide & patientiâ hæreditabunt promissiones. *Hebr. 6. v. 11. 12.*

12. Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce, ne manseris in operibus peccatorum, confide autem in Deo, & mane in loco tuo. *Eccli. 11. v. 21. 22.*

13. In illa die qui fuerit in tecto, & vasa ejus in domo, ne descendat tollere ea: & qui in agro similiter non redeat retrò. *LUC. 17. v. 31.*

14. Memores estote uxoris Loth. *LUC. 17. v. 32.*

15. Cognosce justitias, & judicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis Altissimi. *Eccli. 17. v. 24.*

16. **Q**uærite Dominum & confirmamini, quærite faciem ejus semper. *Pf. 104. v. 4.*

C A P V T X I.

Ad perseverandum in fide adhortationes.

1. **I**am non sumus parvuli fluctuantes, & circumferamur omnivento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. *Ephes. 4. v. 14.*

2. Iesus Christus heri & hodie, & ipse in sæcula: doctrinis variis & peregrinis nolite abduci: optimum est enim gratiâ stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulanti in iis. *Heb. 13. v. 8. 9.*

3. Vos igitur fratres præscientes custodite, ne insipientium errore traducti, excidatis à propria firmitate. *2. Pet. 3. v. 17.*

4. Charissimi omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecans super certari semel traditæ sanctis fidei. Vos autem charissimi superædificantes vosmetipsos sanctissimæ nostræ fidei in Spiritu Sancto orantes, vosmetipsos in dilectione Dei servate expectantes. *Iude. v. 3. 20.*

5. Videte vosmetipsos, ne perdatis ea, quæ operati estis, sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit & non permanet in doctrina Christi Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic & Patrem & Filium habet. *2. Ioan. v. 8. 9.*

C A P V T XII.

Increpationes eorum, qui non perseverant: quibus illi rebus similes sint, & quo pacto deficiant.

1. **N**unc venit super te plaga & defecisti: tetigit te & conturbatus es. *Job. 4. v. 5.*
2. Sic stulti estis, ut cum spiritu cæperitis, nunc carne consumimini: tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa. *Gal. 3. v. 5.*
3. Currebatis benè, quis vos impedivit veritati non obedire? persuasio hæc non est ex eo, qui vocat vos. *Gal. 5. v. 7. 8.*
4. Memor esto, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. *Apoc. 2. v. 5.*
5. Lædetur quasi vinea in primo flore botrus ejus, & quasi oliva projiciens florem suum. *Job. 15. v. 33.*
6. Habitatores earum breviata manu contremuerunt & confusi sunt, facti sunt sicut fœnum agri, & gramen pascuæ, & herba tectorum, quæ exaruit, antequam maturesceret. *Jf. 37. v. 27.*
7. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. *Luc. 14. vers. 30.*
8. Qui spernit modica, paulatim decidet. *Eccli. 19. v. 1.*
9. Lapidés excavant aquæ, & alluvione paulatim terra consumitur. *Job. 14. v. 19.*

C A P V T XXIII.

Iaculatoriæ postulantis perseverantiam & hujus exempla.

1. **P**erfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea. *Pf. 16. v. 6.*
2. Ne projicias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. *Pf. 50. v. 12.*

3. Red-

3. Redde mihi lætitiã salutaris tui, & spiritu principali confirma me. *Pf. 50. v. 13.*

4. Manda Deus virtuti tuæ, confirma hoc Deus quod operatus es in nobis. *Pf. 67. v. 29.*

5. Mane in me & ego in te: sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec ego, nisi in te mansero. *Joan. 15. v. 4.*

6. Fac, ne sim bone Jesu de his, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. *Luc. 8. v. 13.*

7. Ne avertas me in humilitatem: & dixisti convertimini filii hominum. *Pf. 89. v. 3.*

8. Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram. *Job. 27. v. 6.*

9. Quis me separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an gladius? *Rom. 8. v. 8.*

C A P V T X I V .

Inconstantia peccatoris similitudine declaratur.

1. **P**Ræcordia fatui quasi rota carri, & quasi axis versatilis cogitatus illius. *Eccli. 33. v. 5.*

2. Homo sanctus in sapientia manet, sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur. *Eccli. 27. v. 12.*

3. Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum. *Prov. 27. v. 8.*

4. Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum. *Is. 57. v. 20.*

5. Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens. *Oseæ 6. v. 4.*

6. Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? *Matt. 11. v. 7. 8.*

C A P V T X V.

Etiam in Angelis reperta.

1. **E**Cce qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem. *Iob. 4. v. 18.*
2. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. *Ioan. 8. vers. 44.*
3. Angelos, qui non servârunt suum Principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei vinculis æternis sub caligine reservavit. *Iuda. v. 6.*
4. **Q**uomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes; *Isa. 14. v. 12.*

C A P V T X V I.

Est fructus peccati, à Deo vetatur & punitur.

1. **P**eccatum peccavit Jerusalein, propterea instabilis facta est. *Thren. 1. v. 8.*
2. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. *Jac. 1. vers. 8.*
3. Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes suos, & non quievit, & Domino non placuit, nunc recordabitur iniquitatum eorum, & visitabit peccata eorum. *Ierem. 14. vers. 10.*
4. Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam, sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua. Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui, & scientia, & prosequatur te verbum pacis & justitiæ. *Eccli. 5. v. 11. 12.*

CAPVT XVII.

Inconstantia Exempla.

1. **C**ontestamur (inquiunt Betulienses) hodiè cælum & terram & Deum Patrum nostrorum, qui ulciscitur nos, secundùm peccata nostra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, & sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis. *Judith. 7. v. 17.*

2. Citò deseruerunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum, & audientes mandata Domini, omnia fecêre contraria: cumque Dominus Judices suscitaret in diebus eorum, flectebatur misericordiâ, & audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de cæde vastantium: postquam autem mortuus esset iudex, revertebantur, & multò faciebant pejora, quàm fecerant patres eorum, sequentes Deos alienos, fervientes eis, & adorantes eos, non dimiserunt adinventiones suas, & viam durissimam, per quam ambulare consueverant. *Iudic. 2. vers. 17. 18. 19.*

3. Demas reliquit me, diligens hoc sæculum, & abiit Thessalonicam. *2. Tim. 4. v. 9.*

4. Alexander ærarius multa mala mihi ostendit; reddet ei Dominus secundùm opera ejus; quem & tu devita, valdè enim restitit verbis nostris. *Ibidem v. 13. 14.*

CAPVT XVIII.

Tribulationis causa Deus, & eiusque peccata.

1. **I**nstauras testes duos contra me: & multiplicas iram tuam adversum me, & pœnæ militant in me. *Job. 10. v. 17.*

2. Ne forte dicatis: invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo. *Job. 32. v. 13.*

3. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. *Eccli. 11. v. 14.*

4. In die bonâ fruere bonis, & malam diem præcave, sicut enim hanc, ita & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas quærimonia. *Eccle. 7. v. 15.*

5. Noli facere mala, & non te apprehendent: discede ab iniquo, & deficient mala abs te. Fili non semines mala in sulcis injustitiæ, & non metes ea in septuplum. *Eccle. 7. v. 1. 2. 3.*

6. Væ mihi super contritione mea, pessima plaga mea, ego autem dixi: planè hæc infirmitas mea est, & portabo eam. *Ierem. 10. vers. 19.*

C A P V T X I X.

Non omnis tamen tribulatio est propter peccata.

1. **N**onnè dissimulavi? nonnè silui? nonnè quievi? & venit super me indignatio. *Job. 3. v. 26.*

2. Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera, quasi arena maris hæc gravior appareret, undè, & verba mea dolore sunt plena. *Iob. 6. v. 2. 3.*

3. In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam sine causa. *Iob. 9. v. 17.*

4. Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur respondit Jesus neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo. *Joan. 9. v. 2. 3.*

C A P V T X X.

Ad probationem à Deo immittitur, atque ad purgationem & constantiam majorem.

1. **Q**uia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te. *Iob. 12. v. 13.*

2. Tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si verè colerent Deum suum. *Judith 8. v. 21.*

3. Non delebo gentes, quas dimisit Josue, & mortuus est, ut in ipsis

ipsis experiar Israël, utrum custodiant viam Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non. *Judic. 2. v. 21. 22.*

4. Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem: *Rom. 5. v. 4.*

5. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini. *Apoc. 2. v. 10.*

6. Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis. *Eccli. 27. v. 6.*

7. Sicut igne probatur argentum & aurum camino, ita corda probat Dominus. *Prov. 17. v. 3.*

8. Cujus ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. *Matt. 3. v. 12.*

9. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, & omnem qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus afferat. *Joan. 15. v. 2.*

10. Obsecro eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent ea, quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri: etenim non multo tempore sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere magni beneficii est indicium; non enim sicut in aliis nationibus Dominus patienter expectat, ut eas, cum dies judicii advenit, in plenitudine peccatorum puniat; ita & in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet: propter quod nunquam quidem à nobis misericordiam suam amovet, corripiens verò in adversis populum suum non derelinquit. *2. Mach. 6. vers. 12. 13. 14. 15. 16.*

C A P V T XXI.

In eos, qui tribulatione non emendantur.

1. **S**I contuderis stultum in pila, quasi pitifanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus. *Prov. 27. vers. 22.*

2. Multo labore sudatum est, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque perignem. Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es mundata à sordibus tuis, sed nec mundaberis prius, donec quiescere faciam indignationem meam in te. *Ezech. 24. v. 12. 13.*

3. Omnes isti Principes declinantes ambulantes fraudulentè æs & ferrum universi corrupti sunt: defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum, frustra conflagavit confflator: malitiæ enim eorum non sunt consumptæ: argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos. *Ier. 6. v. 28. 29. 30.*

4. Non contristabit justum, quicquid ei acciderit: impii autem replebuntur malo. *Prov. 12. v. 21.*

C A P V T XXII.

*Tribulatio communis bonis & malis, lata patienter
Dei amicos constituit.*

1. **V**Num est, quod locutus sum, & innocentem & impium ipse consumit. *Job. 9. v. 22.*

2. Etsi impius fuero, vix mihi est, etsi justus, non levabo caput saturatus afflictione, & miseriam: & propter superbiam quasi lænam capies me, reversusque miserabiliter me crucias. *Job. 10. v. 15. 16.*

3. Si lotus fuero quasi aquis nivis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea. *Iob. 9. v. 30. 31.*

4. Memores esse debent, quomodo Pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus Dei amicus effectus est: sic Isaac, sic Jacob, sic Moyses, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. *Judith 8. v. 22. 23.*

5. Omnes, qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. *2. Tim. 3. v. 12.*

6. Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? *Luc. 24. v. 26.*

7. In igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. *Eccli. 2. v. 5.*

CAPUT XXIII.

Tribulationis & consolationis vicissitudo ad Dei gloriam ordinata.

1. **V**isitas eum diluculo, & subito probas illum. *Job. 7. vers. 18.*
2. Ipse vulnerat & medetur, percutit & manus ejus sanabunt: in sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum: in fame eruet te de morte, & in bello de manu gladii. *Job. 5. vers. 18. 19. 20.*
3. Sion in judicio redimetur; & reducent eam in justitia. *Is. 1. vers. 27.*
4. Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adjicies ut bibas eum ultra: & ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt. *Is. 51. v. 22. 23.*
5. Septies enim cadit justus & resurget: impii autem corruunt in malum. *Prov. 24. v. 16.*
6. Ero eis quasi exaltans jugum super maxillas eorum; & declinavi ad eum, ut vesceretur. *Osee 11. v. 4.*
7. Propterea hæc dicit Dominus: revertar ad Jerusalem in misericordiis, & domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus exercituum, & perpendiculum extendetur super Jerusalem, adhuc clama dicens: hæc dicit Dominus exercituum: adhuc affluent civitates meæ bonis, & consolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Jerusalem. *Zach. 1. v. 16. 17.*
8. Noli timere Sion, non dissolvantur manus tuæ: Dominus Deus tuus in medio tui fortis ipse salvabit: gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione tua, exultabit super te in lætite. *Sophon. 3. vers. 16. 17.*
9. Non repellet in sempiternum Dominus: quia si abjecit, & miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum. *Thren. 3. v. 31. 32.*
10. Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes

bes pluviz in tempore siccitatis. *Eccli. 35. v. 26.*

11. Infirmetas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam. *Joan. 11. v. 4.*

C A P V T X X I V.

Promittitur à Deo tribulatio, tanquam magnum aliquod bonum, & à justis expetitur.

1. **D**Ucam tertiam partem per ignem, & uram eos sicut uritur argentum, & probabo eos, sicut probatur argentum.

Zach. 13. v. 9.

2. Et tu noli timere, serve meus Jacob, ait Dominus, quia tecum ego sum, quia ego consumam cunctas gentes, ad quas ejeci te, te vero non consumam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi. *Fer. 46. v. 28.*

3. Ipse quasi ignis constans, & quasi herba fullonum; & sedebit constans & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum; & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. *Malach. 3. v. 2. 3.*

4. Amen dico vobis, nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem aut matrem, aut filios aut agros propter me, & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc, domos & fratres & sorores & matres & filios & agros cum persecutionibus, & in sæculo futuro vitam æternam. *Mat. 10. v. 29. 30.*

5. Corripe me Domine, veruntamen in iudicio, & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me. *Ier. 10. v. 24.*

6. Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum. *Habacuc 3. v. 16.*

C A P V T X X V .

*Tribulatio hujus vitæ exigua , respectu gloriæ
secuturæ.*

1. **I**Ta alienatus mente Antiochus non considerabat , quòd propter peccata habitantium civitatem modicum Deus fuerat iratus : propter quod & accidit circa locum despectio. 2. *Mach.* 5. vers. 17.

2. In paucis vexati , in multis benè disponentur , quoniam Deus tentavit eos , & invenit illos dignos. *Sap.* 3. v. 5.

3. Nunc non infert furorem suum , nec ulciscitur scelus valdè. *Job.* 35. v. 15.

4. Cùm fecisset quasi flagellum de funiculis , omnes ejecit de templo , oves quoque & boves , & numulariorum effudit æs , & mensas subvertit. *Joan.* 2. v. 15.

5. Deus omnis gratiæ , qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu , modicum passos ipse perficiet , confirmabit solidabitque ; ipsi gloria & imperium in sæcula sæculorum. 1. *Pet.* 5. v. 10.

6. Existimo quòd non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam , quæ revelabitur in nobis. *Rom.* 8. v. 18.

7. Id quod in præsentì est momentaneum , & leve tribulationis nostræ , supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis ; non contemplantibus nobis ea , quæ videntur , sed quæ non videntur. 2. *Cor.* 4. v. 17.

C A P V T X X V I .

*Tribulationis superatæ effecta in animo & corpore , intellectu,
& voluntate.*

1. **B**Eatus homo qui corripitur à Deo , increpationem ergo Domini ne reprobet. *Job.* 5. v. 17.

2. Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in

bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. *Rom. 8. vers. 28.*

3. Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. *Iac. 1. v. 12.*

4. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. *Matt. 5. v. 10.*

5. Confirmantes animas discipulorum, exhortantesque ut permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Act. 14. v. 21.*

6. Omnis disciplina in præsentem quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris, postea verò fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ: propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. *Hebr. 12. v. 11. 12. 13.*

7. Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. *Matt. 10. v. 38.*

8. Castigasti me & eruditus sum, quasi juvenculus indomitus. *Ier. 13. v. 18.*

9. Tantummodò sola vexatio dabit intellectum auditui. *Is. 28. vers. 19.*

10. Livor vulneris absterget mala; & plagæ in secretioribus ventris. *Prov. 20. v. 30.*

11. Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Ut spes nostra firma sit pro vobis: scientes quòd sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis. *2. Cor. 1. v. 5. 7.*

12. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio, in omni tribulatione nostra. *2. Cor. 7. v. 4.*

13. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiatur: aporiamur, sed non destituimur, persecutionem patimur, sed non derelinquimur, deijcitur, sed non perimus: propter quod non deficimus; sed licet is, qui foris est noster homo corrumpitur, tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem. *2. Cor. 4. v. 8. 16.*

14. Dixit mihi: sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur: libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. *2. Cor. 12. v. 9.*

C A P V T X X V I I .

Tribulatio excitat ad quarendum Deum.

1. **I**N tribulatione sua manè consurgent ad me : venite & revertamur ad Dominum. *Osee. 6. v. 1.*
2. Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua , conversus sum in ærumna mea , dum configitur spina. *Pf. 31. v. 4.*
3. In camo & freno maxillas eorum constringe ; qui non approxinant ad te. *Ibidem v. 9.*
4. Cùm occideret eos , quærebant eum : & revertebantur , & diluculò veniebant ad eum. *Pf. 77. v. 34.*
5. Imple facies eorum ignominia , & quærent nomen tuum Domine. *Pf. 82. v. 17.*

C A P V T X X V I I I .

Queritur Deus , ne post multas quidem tribulationes ad se reverti peccatores.

1. **E**Go dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris , & indigentiam panum in omnibus locis vestris , & non estis reversi ad me , dicit Dominus. *Ainos 4. v. 6.*
2. Percussisti eos , & non doluerunt , attrivisti eos & renuerunt accipere disciplinam , induraverunt facies suas supra petram , & noluerunt reverti. *Ier. 5. v. 3.*
3. Dispergam eos ventilabro in portis terræ , interfeci & disperdidi populum meum , & tamen à viis suis non sunt reversi. *Ierem. 15. vers. 7.*
4. Frustra percussi filios vestros , disciplinam non receperunt , devoravit gladius vester prophetas vestros , quasi leo vastator generatio vestra. *Ier. 2. v. 30.*
5. Et non clamaverunt ad me in corde suo , sed ululabant in cubilibus

ibus suis, super triticum & vinum ruminabant, recesserunt à me. *Osea* 7. v. 14.

6. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum, & non dixit: ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte: qui docet nos super jumenta terræ, & super volucres cæli erudit nos: ibi clamabunt & non exaudiet propter superbiam malorum. *Iob. 35. v. 9. 10. 11. 12.*

C A P V T XXIX.

Tribulationem qui sustinet honoratur, qui eam respuit, ut insipiens confunditur.

1. **L**ampas contempta apud cogitationes divitum parata ad tempus statutum. *Iob. 12. v. 5.*
2. Quem diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit: in disciplina perseverate, tanquam filiis offert se Deus: quis enim filius, quem non corripit Pater? quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt, omnes ergò adulteri, & non filii estis. *Hebr. 12. v. 6. 7. 8.*
3. Quem diligit Dominus corripit, & quasi Pater in filio complaceat sibi. *Prov. 3. v. 12.*
4. Ego quos amo arguo & castigo. *Apoc. 3. v. 19.*
5. Qui diligit disciplinam, diligit scientiam; qui autem odit increpationes, insipiens est. *Prov. 12. v. 1.*

C A P V T XXX.

Tribulatio excipienda hilari animo, & habenda pro lucro.

1. **I**N die malorum ne immemor sis bonorum: quoniam facile est coram Deo in die obitûs retribuere unicuique secundum vias suas, *Eccli. 11. v. 27. 28.*

2. Qui

2. Qui vicerit non lædetur à morte secunda. *Apoc. 2. v. 11.*
3. Si desperaveris lassus in die angustiarum, imminuetur fortitudo tua. *Prov. 24. v. 10.*
4. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ori, donec causam meam iudicet; & faciat iudicium meum, educet me in lucem, videbo iustitiam eius. *Mich. 7. v. 9.*
5. Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis, scientes, quod probatio fidei vestrae patientiam operatur. *Iac. 6. v. 1. 2. 3.*
6. Inventi sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est verbum tuum in lætitiā, & gaudium cordis mei, quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum. *Ier. 15. v. 16.*
7. Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. *2. Cor. 11. v. 30.*
8. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. *2. Cor. 12. v. 9.*
9. Mihi vivere Christus est, & mori lucrum. *Phil. 1. v. 21.*

C A P V T X X X I.

*Sperandum in Deo, qui iuvat & liberat
tribulatos.*

1. **O**Mnia possum in eo, qui me confortat. *Phil. 4. v. 13.*
2. **F**actus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes à turbine, umbraculum ab æstu, spiritus enim robustorum, quasi turbo impellens parietem, *Is. 25. v. 4.*
3. Clamaverunt iusti & Dominus exaudivit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos; juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit: multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur. *Pf. 33. v. 18. 19. 20. 21.*
4. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum; cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. *Pf. 90. v. 15.*
5. Quia adhuc mihi visus procul, & apparebit in finem, & non
men-

mentietur, si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit. *Hab. 2. v. 3.*

6. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. *Pf. 26. v. 14.*

C A P V T X X X I I .

Exempla fortiter superata tribulationis.

1. **N**on volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus, supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere: sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitatur mortuos. *2. Cor. 1. v. 8. 9.*

2. Rememoramini pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum, & in altero quidem opprobriis & tribulationibus spectaculum facti; in altero autem socii taliter conversantium effecti: nam & victis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manentem substantiam. *Hebr. 10. v. 32. 33. 34.*

3. Hanc autem tentationem (cæcitatatis scilicet) idèd permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut & Sancti Job: nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit, & mandata ejus custodierit, non est contristatus contra Deum, quòd plaga cæcitatatis eveniret ei: sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ: nam sicut beato Job insultabant Reges; ita isti parentes & cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes: ubi est spes tua pro qua elemosynas & sepulturas faciebas. Tobias verò increpabat eos, dicens: nolite ita loqui, quoniam filii sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. *Tab. 2. v. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.*

4. In tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, & tu de cælo audisti, & secundum miserationes tuas multas, dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum. *2. Esdra. 9. v. 27.*

5. Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam, sed dives es, & blas-

blasphemaris ab his, qui se dicunt judæos esse, & non sunt, sed sunt Synagoga satanæ: nihil horum timeas, quæ passurus es: ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem: esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. *Apoc. 2. v. 9. 10.*

CAPUT XXXIII.

Iaculatoria confugientis ad Deum in tribulatione, & forti animo eam ferentis.

- 1: **D**omine fortitudo mea, & robur meum, & refugium meum in die tribulationis. *Jer. 16. v. 19.*
2. Virga tua & baculus tuus: ipsa me consolata sunt. *Pf. 22. v. 4.*
3. Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me. *Ibidem v. 5.*
4. Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus? *Iob. 2. v. 10.*
5. Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. *Job. 1. v. 21.*
6. Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat. *I. Reg. 3. vers. 18.*
7. Ficus non florebit, & non erit germen in vineis: mentietur opus olivæ, & arvæ non afferent cibum, abscindetur de ovili pecus, & non erit armentum in præsepibus: ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo. *Heb. 3. v. 17.*
8. Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmior, tunc potens sum. *2. Cor. 12. v. 10.*

LIBER IV.

De præcipuis hujus ævi

CONTROVERSIIS,

*Qui est gladius Spiritus è Sacro divinarum
Scripturarum armamentario depromptus, ad
Regna subvertenda errorum, & veritatis
Catholicæ Imperium, stabiliendum.*

PROLOGUS.

Magnus olim Catholicæ Fidei propugnator Athanasius, rogatus à Constante Imperatore, cui per amplissimi regni gubernationem, integrum non erat multæ lectioni vacare, Synopsis edidit doctrinæ sacre capita præcipua complectentem. Sanctus Cyprianus tribus ad Quirinum libris ex Scripturis divinis in Epitomen redegit, quæ sive ad doctrinam Fidei sive ad morum disciplinam scitu maximè necessaria videban-

debantur. Vtrumque secutus D. Augustinus confecit Speculum, de quo Possidius Calamen-
 sis Episcopus in vita ipsius, cap. 28. *Prodesse om-
 nibus volens, inquit, & volentibus multa librorum le-
 gere, & non valentibus, ex utroque divino Testamento,
 Veteri & novo, pæmissâ præfatione, præcepta divina,
 seu verita ad vitæ regulam pertinentia expressit, atque ex
 his unum Codicem fecit, ut qui vellet, legeret; atque in eo,
 quàm vel obediens Deo, vel inobediens esset, agnosceret; at-
 que hoc opus voluit Speculum appellare.* Horum, alio-
 rumque complurium Exemplo, cum præce-
 dentes libri, tum verò quartus iste, præcipuas
 quasque, nos inter & adversarios, horum tem-
 porum Controversias Dei Verbo decidens, è
 divinis Scripturis est digestus, non quidem
 litterali ordine, quem secuti sunt non pau-
 ci, qui varios edidère locos communes in S.
 Scripturam, aliàs Florum nomine, aliàs The-
 sauri Bibliorum, aut Concordantiarum ti-
 tulis insignitos; sed ordine naturæ, ac doctri-
 næ à Bellarmino, & aliis quibusque præstan-
 tissimis Auctoribus observato, ita tamen; ut
 quæ ipsi diffusè ingentibus voluminibus pro-
 secuti sunt, horum summa capita brevi & suc-
 cincto ex ipsis præcisè scripturis concinna-
 to Compendio exhibeantur, quibus è sensu pro-

prio addere aliquid, aut inferere, lex huic operi dicta & acceptata non permisit; si qui fortè Explicationis lumen aliquod requirent, consulant, si lubet Commentaria super his in lucem jam evulgata, in quibus & devinctio horum, quæ sit, connexioque cernitur, & illustratio illorum, quæ ambigua videri poterunt, aut obscura. Fors etiam scriptum hoc incrementum capiet & vires à tempore; adeoque Vatis Lyrici verbis: *Crescet occulto velut arbor ævo.* Interim Isagoge in juniorum gratiam præmissa & subnexi Canones manu ductoris & Interpretis vicem gerent, quibus cum inscriptio Libri, tum usus, ordo, scopus, methodicè declarantur.

I N-

I N T R O D U C T I O

*Ad securum hujus Gladii spiritualis
usum.*

Quæ brevi compendio vim ipsius & Efficaciam
præcipuam complectitur.

D I S T I N C T I O P R I M A.

Armatura sacra.

Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorica[m] justitiæ, & calceati pedes in præparatione Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea ex tinguere: & galeam salutis assumite: & gladium spiritus, quod est verbum Dei. ad Ephes. 6. ver. 13. & sequentibus. Bellum grave & vehemens, omniumque expers induciarum, cum triplici hostium genere nobis gerendum est, cum carne videlicet, mundo, & Diabolo, omnibusque eorum complicibus & asseclis. Nam caro concupiscit adversus spiritum: Spiritus autem adversus carnem: Hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quacunque vultis, illa faciatis. ad Galat. 5. 17. Neque solum caro adversus spiritum concupiscit; sed etiam mundus, qui totus in maligno positus est, ut testatur Sanctus Evangelista Joannes 1. Ioan. 5. 19. Et, ut D. Iacobus inquit: Amicitia hujus mundi inimica est Deo, quicumque ergo voluerit esse amicus sæculi hujus, inimicus Dei constituitur. Jacob. 4. 4. Adversatur etiam vel maxime Dæmon, capitalis Christianæ militiæ inimicus, de quo S. Petrus: Adversarius vester Diabolus, tanquam leo rugiens circuit; quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide. 1. Petri 5. 8. Denique refragantur etiam

habitus vitiosi, & mala consuetudo, quæ teste Philosopho, est quasi altera natura, maximè in iis, qui diuturnitate temporis, & actuum frequentatione in malis consenuerunt. In temporali quidem Republicâ alii colendis agris, alii artibus mechanicis, alii aliis negotiis, pauci ordinariè bello intendunt. At in Christianæ Republicâ Ecclesiæ omnes omnino ad sacram militiam vocati sunt. Unde omnes sanctos vidit Ioannes palmis ornatos: palmæ verò post feliciter gesta bella dabantur triumphantibus: omnes ergo pugnaverunt, omnes vicerunt. Omnes nos, quotquot in militante Ecclesiâ degimus, pugnare & vincere oportet, si ad triumphantem ascendere in animo est. Uti pluribus declaratur in Enchiridio Militiæ Christianæ Titulo 2. Dist. 1. n. 1.

DISTINCTIO II.

Militiæ Christianæ.

HUic sacro bello feliciter conficiendo verbis allegatis armaturam spiritalem offert Apostolus: quanquam enim Christianæ militiæ legitimi alumni, ceteris hominibus similes carnem hanc molem circumferant, non tamen, ut alii, bellum secundum carnem gerunt; ut cum Apostolo jure illis dicere liceat: *In carne ambulantes non secundum carnem militamus: nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt.* 2. ad Cor. 10. v. 4. Id est, similia illis, quæ serviunt militiæ corporali, quibus hujus mundi homines, apud suos auctoritatem parant, & reverentiam conciliant; *Sed potentia Dei*, hoc est, prævalida & efficacia propter infinitam illam Dei potentiam, quâ nituntur, ad devincendos videlicet, & subigendos omnes adversarios, sive robore & sublimitate suâ, sive callidâ machinatione, arte, doloque metuentos. Hoc siquidem est, quod significat Apostolus verbis sequentibus: *Ad destructionemmunitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei. Et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, & in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam,* &c. ibidem versu 4. 5. & 6. Ut scilicet omnis adversæ partis conatus, omnis cogitatio & intellectus, quantumcunque in consilio versutus, quantumcunque in potentiâ & sapientiâ altus & sublimis; quasi hostis, armis hisce devictus, vel se dedat obsequio
Ducis

Ducis nostri ac Domini Christi; vel certè si pertinax in rebellione persistat, meritam ultionem sustinere debeat, de quo plura Militiæ Christianæ Tit. 6. Dist. 1. 8. 2. & 3.

D I S T I N C T I O I I I .

Gladius Spiritus.

VERùm de reliquis panopliæ Christianæ ab Apostolo propositiis armis aliàs prolixius; Nunc quem postremo loco assignat, gladium spiritûs lubet, ad ipsius commodiorem usum ac tractationem reddendam exercitatioem, paulò studiosius contemplari. Gladius itaque spiritûs est gladius spiritualis, qui teste Apostolo, est Verbum Dei, priora propriè ad defendendum; hic ad vim inferendam quoque utilis est: Non enim modò salvare animas nostras; sed & caput Draconis amputare fas est. Acies illius quàm potens & efficax sit ad inferenda hostibus vulnera, colligere licet ex illo Apostoli: *Vivus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque & medullarum.* ad Hebræos 4. vers. 12. Quæ verba licèt passim Interpretes intelligant de filio Dei, qui dicitur λόγος, id est, verbum vel sermo mentis & conceptus paterni, & penetrabilior est omni gladio ancipiti, id est, acutissimè penetrat omnium corda & cogitationes, & pervidet ac discernit omnes motus, tam naturæ, quàm gratiæ, ut nulla eum, quantumvis in corde abscondita, latere possit iniquitas: Non incongruè tamen ad nostrum institutum intelligi etiam possunt de sacris oraculis omnipotentis Dei, quæ in scripturâ continentur. Hæc enim, sive ad vim adversariorum nostrorum propulsandam, sive ad inferendam efficacissima sunt, & omnem eorum munitionem penetrant instar gladii ancipitis, duplicem habentis aciem germanicam, aciem videlicet duorum instrumentorum, novi & veteris, ut explicat Magnus Augustinus lib. 4. de Civit. Dei. cap. 2.

D I S T I N C T I O I V .

Exemplo Christi Domini.

HOc gladio acuto utrimque & incidente Christus Dux & Magister noster, non solum omnia tela nequissimi ignea repulit, sed & tentantem in deserto & oppugnantem Satanam jugulavit. Eadem enim scriptura & ferit ac vulnerat adversarios, quod est gladii, & jacula hostium repellit, quod est clypei. Priore modo potissimè, de illâ in præsentem loquimur, juxta illud Apostoli: *Et gladium spiritus accipite, quod est Verbum Dei.* Ad Ephes. 6. 14. posteriore modo scripturam accepit sapiens, cum dixit: *omnis sermo Dei ignitus clypeus est.* Proverb. 30. 5. Et verò in illâ præclarâ monarchiâ Ducis nostri Christi, & hostis Diaboli, iste scripturæ gladio pugnabat, ille scripturæ clypeo gladioque simul resistebat. Atque, ut nobis hoc armaturæ genus vehementer Dominus commendaret, omnibus adversarii telis, nullum aliud, quàm ex scripturarum armamentario desumptum opposuit. Tentabatur primò, ut in panem lapides commutaret: respondit, non in solo pane, vivere hominem, nec Deum pane quo hominem cibat, indigere; cum possit eum, quocumque velit modo, sustentare; ex libro videlicet Moysis quinto, ubi inter cetera, ita populum Judaicum alloquitur: *Dominus Deus tuus dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu & patres tui, ut ostenderet tibi, quod non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Domini.* Deut. 8. 3. Tentabatur secundò, ut de pinnaculo templi se præcipitem daret. Scriptum enim esse; *quoniam Angelis suis Deus mandasset de illo, ut in manibus suis tollerent eum, ne forte offenderet ad lapidem pedem suum:* Psalmo 50. Respondit ex eodem libro quinto Moysis, rursus scriptum esse: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Deut. 6. 16. Tentabatur tertio, ut Diabolum quasi mundi Dominum adoraret. Respondit iterum ex eodem libro; scriptum est: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Deut. 6. 13. Hoc igitur modo, Christus Dux ac Magister, in sua tentatione sacrarum scripturarum præsidio uti voluit, ad nostrum videlicet exemplum, ut si inter quotidiana & continua vitæ hujus pericula, inter hastas & gladios tuti

incedere cupiamus in omnibus actionibus & negotiis, tam in prosperis, quàm aduersis, assumamus gladium spiritus; consulamus eloquia Dei, non audiamus vocem eorum, qui dicunt malum bonum, & bonum malum; amarum dulce, & dulce amarum, quorum *sermone molli sunt super oleum, & ipsi sunt jacula.* Psalmo 54. versu 22. Videri potest Milit. Christianæ Tit. 6. D. 8.

D I S T I N C T I O V.

Et sanctorum imitatione districtus.

HOC mucrone ancipiti brachium potenter armârunt omnes Christianæ militiæ generosiores Athletæ, eoque usi sunt aduersus quoslibet hostium insultus, ut constat ex gestis eorum posteritati consignatis. Sanctus Chrysostomus cùm ab Eudoxiâ in exilium pelleretur, & extrema quæque ei intentarentur mala, scribens ad Cyriacum: Ego cùm è Civitate fugarer, inquit, nihil horum curabam; sed dicebam intra me ipsum, siquidem vult me Regina exulenti, agat in exilium, *Domini est terra & plenitudo ejus.* Et si vult secare, secet; idem passus est Isaias; si vult in pelagus mittere, Ionæ recordabor. Si me lapidare vult, lapidet me: Stephanum habeo primum Martyrum socium. Si & caput tollere vult, tollat, habeo socium Joannem Baptistam; & si substantiam auferre, auferat: Nudus exivi de utero matris meæ, & nudus revertar illuc, &c. Sancta Paula in omni re & tentatione, sacrâ scripturâ se armabat, & ad perfectionem instruebat, teste sancto Hieronymo; ut videretur esse quædam arca testamenti, & armamentarium scripturæ. In periculis loquebatur: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.* Cùm everfio totius patrimonii narraretur, agebat. *Nuda exivi de utero matris.* In crebrâ infirmitate: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, donec mortale hoc induat immortalitatem.* In mœrore decantabat. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, & ita in similibus.*

DIS-

D I S T I N C T I O VI.

Ad regna subvertenda vitiorum & errorum.

ET verò nihil utilius, nihil decentius, nihil necessarium est magis quàm ut hunc, quem Apostolus assignat, quem Sancti omnes verbo & exemplo tantopere deprædicant gladium spiritus, nullo non tempore lateri accinctum habeat miles Christi. In omni adversarum partium incurssione aliquid divinarum ad manum habeat litterarum quo se ipsum soletur, & copias hostiles profliget, superetque. Adversus omne vitiorum genus parata habeat certa divini Numinis elogia. Etenim si Miles sæcularis honori sibi ducat, ornatum ense incedere, imò etiam ad omnem hostilitatis strepitum prehendere capulo: adeoque ad verbum asperum stringere: turpe foret Christianum militem non provocatum solum, sed etiam multis experitum ictibus, vix tandem vindicias cogitare. Magno quidem discrimine sæcularis & Christianæ militiæ placita distinguuntur. Inglorius habetur & ignavus, qui illatam injuriam invindicatam transit: ille nobilis & generosus, cui ad minus urbana verba manus capulo vicinior, cui non satis, æquale malum intulisse, nisi & nova injuria infligatur, ut suus læso stet honor. Ita passim mundi hujus purpurata mancipia, quibus solemne vim vi repellere, nihilque pati inultum, perinde atque Marcellus ille, cujus hoc nomine magnitudo animi à Virgilio sub finem libri æneidos sexti, invictaque bello commendatur dextera:

— Non illi quisquam se impunè tulisset
 Obvius armato, seu cum pedes iret in hostem,
 Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.

At suo exemplo Christus docuit, omnem injuriam insigni mansuetudine expungere, non convitium pro convitio, dentem pro dente, ferrum pro ferro; sed pro maledictis benefacta, pro alapâ maxillam alteram, pro persecutoribus preces, amorem pro odio reponere; æternæ veritatis ab illo stat positum axioma: *Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt*: Matth. 26. v. 52. Ita rem habere jam olim suo vel periculo vel clade testati sunt Cainus profugus, Jezabelis canes, Achab in omni posteritate punitus, Absolon de quercu pendulus, tribusque

busque lanceis confixus post cædem Ammonis, Joab post confossum Abner & Amasam nequidem inter altaria tutus, Athalia post cædem filiorum Regis jussu Joiadæ Sacerdotis occisa, Saul post cædem Sacerdotum & intentatam mortem Davidi, suo & precario Adolescentis Amalecitæ ferro cadens, denique David post Uriæ mortem audiens à Prophetâ: *Non recedet gladius de domo tuâ usque in sempiternum.* 2. Reg. 12. v. 10. Est nihil minus, in quo hanc etiam secularis dexteræ promptitudinem eminentiore modo exprimat palæstrita Christianus, vigilando nimirum, laborando, hostiles quoscunque assultus actutum retundendo, & generoso heroicarum virtutum exercitio continuum faciendo excidium errorum ac vitiorum. Nam profectò si nullæ aliæ machinationes essent hostium metuendæ, soli rebellantium affectionum intestini tumultus solidarum germanarumque virtutum, quasi armorum assiduam tractationem exercitationemque desiderant. Egregium hujus vigilantia specimen dederunt filii Israël, qui duce Nehemiâ, Solyriæ incenia instaurabant, siquidem. *Hi una manu faciebant opus, & alterâ tenebant gladium, adificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes, & adificabant & clangebant buccinâ.* 2. Esdræ 4. v. 17. quâ parte terror hostilis ingruerat. Non absimile est, quod de Annibalis milite scribit Silius:

Et ne nocte quidem, clypeive ensesve reposti:

Non pharetra aut jacula, & pro membris arma suere.

Etenim hostes nostri & vivunt & vigilant perpetuò, nullamque cladis inferendæ commoditatem prætermittunt. Hinc sanctus Petrus: *Sobrii estote, & vigilate; quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, querens quem devoret.* 1. Petri 5. v. 8. & ante illum Rægius Propheta David: *Sedet in insidiis, & insidiatur in abscondito, quasi leo in speluncâ suâ.* Psalmo 9. versu 30.

DISTINCTIO VII.

Ac veritatis imperium stabiliendum.

Quanquam nec eâ latitudine universim hoc loco Gladius spiritualis in considerationem venit; sed præcisè quatenus utilis ac necessarius est ad jugulandos errores, quibus hoc potissimum tempore Ca-

tholica veritas impetitur : præcipuus enim hujus libri scopus est, ut cum alii, qui legere dignabuntur, tum verò academica juventus usu illius reddatur instructior ad reddendam, ubi opus fuerit, rationem suæ religionis, juxta illud Principis Apostolorum: *parati semper ad satisfactionem, omni poscenti vos rationem de eâ quæ in vobis est spe. 1. Petri 3. vers. 15.* de eâ videlicet spe, quæ in nobis progignit, non mortua, sed viva fides, quæ est *sperandarum substantia rerum*, ut est ad Hebræos 11. v. 1. *Quem in finem Concilium Tridentinum. Sess. 5. cap. 1. de reformatione; Concilium item Aquileiense Anno 1596. celebratum §. de fide tuendâ, præ omnibus aliis sacræ Scripturæ urgent studia, ad fidei catholicæ propugnationem & defensionem.* Indignum enim foret, si cum artium & scientiarum reliquarum documenta studiosè passim tradantur, neglecta jacerent divinarum Scripturarum studia, Evangelici verbi pabulum, divinorum eloquiorum majestas, & promissorum cælestium amplitudo, quod est unicum præsentis vitæ subsidium, & futuri sæculi argumentum, ut ibidem cum Tridentino enunciat Concilium Aquileiense.

DISTINCTIO VIII.

Discrimen inter arma.

ADversarii quoque nihil æquè jactare solent, ac *verbum Domini, verbum Domini*, ut de iis vaticinatus est Hieremias Propheta cap. 23. vers. 16. Sed revera non nisi ligneum ensen habent, litteram videlicet Scripturæ emortuam; gladium verò spiritûs qui vivus & efficax est, nunquam possunt assumere. Uni illum concessit Christus Dux ac Magister noster veræ Ecclesiæ suæ militanti, quæ hoc ancipiti armata mucrone, sola terribilis est, ut castrorum acies ordinata, ut est Cant. 6. versu 3. & jam pluribus declarabitur.

D I S T I N C T I O IX.

Carnis & spiritus.

IN usu disputandi è divinis scripturis hoc discrimen intercedit nos inter & Adversarios, quòd ipsi fidem suam permittant arbitrio interpretationum à proprio iudicio, aut privato alicujus novatoris sensu procedentium; aut etiam cursui consequentiarum, de quibus Sacra Pagina nullas leges aut regulas præfixit: Nos autem fidei articulos nunquam fundamus super consequentiâ simplici, quantumlibet bonâ, sed revelatione Spiritûs Sancti, quæ nobis per Ecclesiam proponitur. Fide enim divinâ mysteriis revelatis assentimur, quia revelata sunt; non quia per bonam consequentiam ex sacris Litteris deducuntur; auctoritate siquidem divinâ nititur Catholica Fides, non ratione naturali, aut evidentiâ consequentiarum, licet negandum non sit hanc Christianæ Fidei in multis ancillari. Ita jubemur à Christo controversiis exortis non consequentiarum bonitatem consulere; sed oraculum Ecclesiæ Matth. 18. vers. 17. & sequentibus. Quod etiam factum est Act. 15. ubi non dicunt Apostoli, colligitur; *sed visum est Spiritui Sancto & nobis.* Ibidem vers. 18. Ecclesia enim, non quilibet homo privatus sacram Scripturam citra errorem interpretatur, & infallibiles inde consequentias deducit. Atque hac ratione: ut verbis utar Apostoli, 2. Cor. 10. versu 4. *arma militiæ nostræ*, sive ex sacris Litteris desumpta argumenta, quibus Religio Orthodoxa defenditur verè & propriè sunt potentia Deo, quia à Spiritu sancto pondus & energiam suam habent, adeoque absolutè & universim Scriptura Sacra solis Catholicis ita perfectâ est, ut in eâ sufficienter vel in specie, vel in genere contineantur omnia, quæ ad salutem scitu sunt necessaria, ut ex illâ efficaciter & infallibiliter, per auctoritatem Ecclesiæ Catholicæ probentur Orthodoxæ Fidei Articuli: imò ut de quolibet Fidei Articulo quivis Catholicus infallibiliter certus & verè fidelis jure usurpet illa:

Sic sacra docet nos Pagina,

Sic Concilia Generalia,

Sic universa Ecclesia,

Quam sacra monstrat Pagina.

D I S T I N C T I O X.

Inter Scriptura usum Catholicum.

E Contrario autem Adversariis nec Sacra Scriptura perfecta est, nec sufficienter explicat, quæ ipsi volunt; quia id non facit absque authenticâ interpretatione Ecclesiæ, quam ipsi rejiciunt: Neque ipsi Scripturam explicant, prout ipsa explicari vult: eo quòd illam proprio suo, aut privato alicujus Sectarii judicio subjiciant, nec arma sive argumenta illorum, quamvis ex Sacris Litteris ea se depromere existiment, spiritualia sunt, & potentia Deo, sed propriè ex mente Apostolidicenda carnalia, & nullarum virium: quia non nituntur auctoritate divinâ, sed rationibus & praxibus duntaxat humanis; Ejusmodi sunt facundia, jactantia, adulationes, simulationes, aliaque quibus hujus mundi homines auctoritatem sibi conciliant. Quocirca nec ipsi fideles sunt, sed argutiores & consequentarii, humanis inventionibus nixi, proprioque suo aut privato Hæresiarcharum judicio reducti. Quinimo tota Fides illorum nullo divinæ Scripturæ fundamento nititur, sed solis aut nudis Lutheri, Calvini, & aliorum sectariorum interpretationibus, à vero Scripturæ sensu alienis: adeoque in omnibus, quæ ipsi seorsim à Catholicis credenda proponunt, locum habent ista:

*Sic sacra non fert Pagina,
Nec Concilia generalia,
Nec universa Ecclesia;
Sed sensa mentis propria,
Quæ sacra damnat Pagina.*

D I S T I N C T I O X I.

Et abusum Acatholicum.

Exemplis res fiet illustrior. Dicebat Arrius, Christum non esse Deum, quia ipso Judice sic accipiendum illud: *Pater major me est.*
Ioana.

Ioann. 14. versu 29. Clamabat Nestorius Christum non esse nisi templum Filii Dei, quia ipso interprete sic explicandum istud: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Joann. 2. versu 19. Ajunt plerique hujus ævi Novatores, Fidem solam justificare: quia, ut putant, ita docet Apostolus, dum ait: *Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus Legis.* Ad Rom. 3. versu 28. Quem locum Lutherus eum in sensum propriâ suâ auctoritate primus detorsit, ut ipse fatetur Præfatione Tom. 1. sub finem, ubi ait, se inventione novæ istius interpretationis, tanto fuisse gaudio perfusum, ut cœlum sibi apertum crederet, additque solùm se fuisse, cùm hoc sibi, aliaque dogmata nova deligeret. Nulla igitur usque ad illud temporis punctum fuerat, nulla tunc erat Ecclesia, quæ doctrinam istam profiteretur: Nullum concilium Oecumenicum, quod illam approbaret, consequenter nec Catholica erat doctrina, nec à Spiritu Sancto inspirata, cùm hic nulli privato homini contra universalem Ecclesiæ sensum loquatur; Sed, ut non solùm fatetur ipse, verùm etiam gloriatur, proprio ipsius cerebro prognata. Quamobrem Adversarii, quotquot hanc illius doctrinam, à qua salus æterna dependet, sequuntur, quantumvis clament, se Deo & Dei verbo adhærere: revera non nisi illius Ecclesiæ desertoris somniis se & salutem suam concredunt: Absolutè enim solam Fidem, quâ quis credat sibi esse remissa peccata, veram esse fidem, ex Evangelio desumptam, & solam justificare, nihil aliud est, quàm purum putum figmentum Lutheri, ut ex ipsiusmet testimonio rectè notat Bellarminus lib. 1. de pœnitiâ cap. 6. num. 8. Adeoque quàm certum est, Evangelium Christi, verum esse Evangelium, tam evidens est, omnes illos, qui huic aut similibus quibusvis Lutheri, Calvini, aut cujuscunque Novatoris ab Ecclesiæ Catholicæ doctrinâ alienis inventionibus, sive fictis, & proprio nixis judicio divinæ scripturæ interpretationibus adhærent, à viâ, à veritate, & vitâ aberrare, id enim expressè Evangelii verba declarant. Contrâ verò Catholici genuinum hujus Apostolicæ doctrinæ sensum, uti ab œcumenicis Conciliis, & ab Ecclesiâ universali, ita à Spiritu Sancto, & à vero Dei Verbo in divinis scripturis expressa accipiunt, atque infallibiliter absque ullo erroris periculo credunt, ut constat ex dictis.

D I S T I N C T I O XII.

Canones legitimi usus.

1. **N**on solum tutius est, & verbo Dei conformius, eum amplecti Scripturæ divinæ sensum, quem tenet, & jam inde ab Apostolorum temporibus constanter tenuit à Spiritu Sancto gubernata semper Ecclesia Catholica; quàm illum sequi, quem Novator aliquis privatâ sibi inventione iudicioque delegit: Verùm absolute hic repudiandus ut spurius, ille ut genuinus amplectendus; adeoque in verbi divini explicatione, ut ea censeatur infallibilis, non particulari aut propriâ, sed uniuersalis Ecclesiæ standum auctoritate.

2. Ecclesiæ uniuersalis interpretatio non idcirco præcisè acceptanda est, quia per bonam aut etiam evidentem consequentiam dogmata fidei ab omnibus credenda deducit ex hoc vel illo particulari sacræ Paginae loco; sed potius, quia traditione perpetuâ & Spiritu Dei edocta, iudicat ea fundata esse in Scripturis diuinis, quamvis nondeterminet, utrùm in hoc vel illo particulari loco fundentur.

3. Unicum Scripturæ Sacræ documentum benè intellectum & rei accommodatum sufficit ad quamlibet fidei controversiam componendam; quia unicum Dei ac simplicissimum verbum ejusdem infallibilis veritatis est ac mille testimonia etiam iuramento confirmata.

4. Erronea Novatorum sententia est, sacram Scripturam ita facilem & planam esse omnibus, ut interpretatione non indigeat, & à quolibet etiam idiota intelligi possit: Erronea & hæc est eorum opinio, quæ distinguit obscuritatem verborum & rerum; & hanc penitus à totâ Scripturâ remouet, illam ob Interpretum negligentiam admittit. Sic namque tollitur omnis Scripturæ sublimitas quoad Mytheria significata; & sola relinquitur ea, quam vocum ignorantia inducit.

5. *Alii datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii interpretatio sermonum*, uti rectè pronunciat Apost. I. ad Cor. I. v. 8. ubi docet, sacram Scripturam nec uniuersim claram esse, nec privato cuiusque spiritu explicandam. Voluit enim Deus quemadmodum in aliis rebus, ita in Ecclesiâ seruari hunc ordinem, ut alii docerent, alii discerent; undè & tubdit Apostolus: *Nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes Propheta?*

nun-

nunquid omnes Doctores ? ibidem v. 29. idcirco & Moyſes in veteri Teſtamento identidem & præſertim in Deuteronomio omne populi ambiguum & difficile judicium ad Sacerdotes referri voluit. Nam ut ait Malachias: Labia Sacerdotis cuſtodiant ſapientiam, & legem requirent ex ore ejus. c. 2. v. 7.

6. Eſſi Scriptura Sacra in multis facilis & clara videatur, præſertim ſi quoad litteram ſive corticem conſideretur: in aliis tamen iisque plurimis quocunq; modo perpendatur, eſt difficilis & interpretatione indiget, non quoad ea dumtaxat, quæ ignorari communiter abſque flagitio à Chriſtianiſſis poſſunt: verùm etiam quoad fidei dogmata ſaluti hominum cognitu neceſſaria. Hæc ſcripturæ ſublimitas & difficultas, tum ex ipſo ſubjecto oritur, & ex illius tractandi methodo; tum verò potiffimum ex arbitrio & institutione Dei Scripturam proponentiſ.

7. Verbum Dei occultum non eſt, ſed ſufficienter promulgatum, tum quia aliqua illius pars ita clarè propoſita eſt, ut interpretatione non indigeat; tum etiam quia quidquid ex univerſa Dei lege expoſitione aliqua indiget, ita clarè ab Ecclēſiâ nobis explicatur, ut ſi audire eam & diſcere lubeat, ſufficienter ad ſalutem, imò abundè intelligi poſſit.

8. Sacra Scriptura cæteris ſcriptis univerſis tum quoad alia plurima, tum quoad hoc etiam antecedit, quòd cum cætera omnia unam unâ phraſi ſententiam dicant, hæc sæpenumerò præter ſenſum litteralem, ſive hiſtoricum, alium contineat ſpiritualem ſive myſticum, & non hunc ſolùm, ſed illum etiam multiplicem. Deus non ſolùm poteſt instituere voces ad res ſignificandas, ſed etiam creare res, ad rem aliam ſignificandam, quod non eſt in hominum poteſtate.

9. Senſus litteralis eſt, quem verba immediatè præ ſe ferunt, & ſecundùm Spiritus Sancti intentionem ſignificant. Senſus ſpiritalis ſive myſticus eſt, qui alio refertur, quàm ad id, quod verba immediatè in tali phraſi ſignificant. Senſus litteralis duplex eſt, alter ſimplex, qui conſiſtit in proprietate verborum, alter figuratus, cum verba transferuntur à propriâ ſignificatione ad alienam. Senſus ſpiritalis ſubdividitur in allegoricum, tropologicum & anagogicum. Metaphorica locutio non myſtica eſt, ſed litteralis.

10. Non minus certa fidei regula eſt, quilibet ſenſus myſticus à Spiritu Sancto intentus, & à nobis ſufficienter cognitus, quàm litteralis,

lis, & contra. Quandoquidem unoquoque sensu æquè proponitur Verbum Dei, & æquè est dignum fide, dummodo sufficienter innotescat, vel ex ipsâ evidentia objecti, vel iudicio infallibili Ecclesiæ.

II. Non requiritur, ut in expositione loci alicujus particularis Sancti Patres omnes & Ecclesiæ Doctores idem scribant, ac sentiant; Sed satis est, si unanimes consensu declarent dogma fidei, quod proponunt, fundari in Scripturis divinis, juxta mentem Ecclesiæ primitivæ explicatis; licet unus illud deducat ex uno, alter ex alio Scripturæ loco; quamobrem cuique veritati demonstranda complura è divinis desumpta litteris documenta adferuntur.

12. Consensus Sanctorum Patrum duplici respectu in considerationem venit; priore quidem quatenus est virorum eximia eruditionis & Sanctitatis gloria, à multis retrò seculis illustrium: posteriore verò, prout ob oculos ponit sententiam Ecclesiæ primitivæ: prior sufficit, ut ipsorum doctrina A catholicorum opinionibus anteferatur; quippe non tam eruditionis aut sanctitatis, quam ignorantia, impietatis, arrogantia titulis insignium: posterior id etiam efficit; ut ipsorum consentiens sententia sufficiat ad fidei articulos comprobandos) quia est illius Ecclesiæ, quam in iis, quæ ad salutem creditu necessaria sunt; à veritate non deflexisse fatentur Adversarii. Neque verò Sancti Patres solum proponunt sententiam Ecclesiæ sui temporis: verum etiam seculorum præcedentium: nam quod à majoribus acceperunt ut filii, hoc posteris tradiderunt Patres, de quo videri potest Suarez. disp. 5. de Fide sec. 3. n. 13.

13. Fides Christiana, uti humanæ salutis initium & fundamentum est, ac radix omnis nostræ Justificationis, juxta Trident. Sess. 6. c. 8. Ita primas inter Theologicas virtutes jure obtinet, non dignitate quidem, sed ordine & generatione. Non nititur persuasione humanâ, sed auctoritate purè divinâ. Soli Catholici verâ fide Deo adhærent; Sectarii omnes non nisi privatis hominum ducuntur opinionibus.

14. Fides Catholica ordinariè in Ecclesiæ auctoritatem resolvitur directivè quidem, & veluti instrumentaliter: non verò formaliter, sive principaliter. Assensus Fidei Christianæ ultimò & formaliter resolvitur in auctoritatem Dei revelantis, ita ut ipsa revelatio non habeat ulterius motivum, in quod resolvatur, sed ipsa sibi sit motivum & ratio assentiendi.

15. Quævis materia fidei accidentaliter successu temporis creverit quoad substantiam rerum credibilium: non tamen crevit materia fidei primaria ac substantialis, quoad sui substantiam, & quoad actus fidei saltem implicitos, adeoque eadem semper fuit substantialiter fides à condito mundo in omni hominum statu.

16. Articulus fidei est veritas revelata in se, vel in suo antecedente pertinens ad religionem. Non omnes articuli fidei exprimuntur in symbolo, sed præcipui quidam, ad quos reliqui aliquo modo possunt revocari. Nova Symboli editio subinde necessaria est ad vitandos errores, videlicet, ut obscurus & controversus divini verbi sensus hæc ratione clarè exponatur, & grassantium Hæreticorum virus hoc velut antidoto propulsetur.

17. Sicut Deus immediatè creavit hominem, & ab illo, ut per illum producti sunt cæteri successione continuâ, ita in fide per se Deus instruxit quosdam homines, à quibus alii docerentur, ut benè inquit Sanctus Augustinus. Quod si fides haberi non posset, nisi per immediatam Dei propositionem, unusquisque sibi esset regula fidei, & controversiarum Judex, & præsumeret de se contra alios, ex quo multa sequerentur incommoda; possunt etiam increduli excipere, se non potuisse credere Apostolis & Prophetis, quia Deus nihil illis immediatè revelavit: in divinis autem scripturis sæpè condemnantur tanquam inexcusabiles, qui non crediderant Prophetis à Deo missis. Erronea igitur est sententia Novatorum, qui volunt unicam rationem & regulam credendi in singulis fidelibus esse internam revelationem, & specialem instinctum, quem Deus unicuique tribuit.

18. Etsi Ecclesia Christiana nihil definiat de fide quod in antiquis revelationibus divinis, scriptis vel non scriptis, non contineatur aliquâ ratione, in aliqua propositione id formaliter, saltem generatim continente: explicat tamen & extendit revelationes divinas ad quædam certissimâ fide divinâ tenenda post ipsius explicationem vel extensionem ob infallibilem S. Spiritus assistentiam.

19. Veritas deducta ex principiis revelatis; sive solis sive adjuncto aliquo naturali principio, non est de fide, quatenus deducitur, & cognoscitur vi naturalis illationis tanquam motivi & rationis formalis assentiendi.

20. Illatio naturalis non est digna assensu supernaturali, neque illi

proportionata est, ut sit illi motivum & ratio formalis assentiendi, adeoque fides supernaturalis illi inniti non potest, sed innititur simplici connexioni Testimonii veracis Dei cum veritate revelata, quam connexionem & applicationem Deus ipse facit testificando.

21. Veritas deducta ex principiis revelatis, ita ut ipsa quoque immediate vel secundum se subsit revelationi, & deductio eò tantum inserviat, ut ostendat illam secundum se subesse revelationi, est de fide, non quatenus deducitur, sed quatenus revelationi secundum se subest.

22. Quoties uni principio revelato additur aliud naturale, quo tantum ostenditur consequens contineri in sensu adæquato principii revelati, cui applicando solum inservit; consequens illud etiam est de fide, modo constet evidenter aut certissimè in illo contineri.

23. Articulus fidei est, non solum quatuor Evangelia recepta, sed alios etiam libros tam veteris quam novi testamenti esse authenticos, & Dei verbum iis contineri: nusquam autem Scriptura exprimit, quatuor Evangelia recepta, aliosque libros tam veteris quam novi testamenti esse authenticos, & revera iis Dei verbum contineri: igitur hic fidei articulus non exprimitur in Scripturâ, sed ab Ecclesiæ Traditione dependet, cujus autoritas agnoscenda est, ut sua libris sacris, & eorum interpretationi quoad omnes fidei articulos constet authentica veritas. Omnes Traditiones divinæ, omnes item Apostolicæ & Ecclesiasticæ propriè dictæ, quæ nimirum in materiâ Religionis ad fidem spectante universæ Ecclesiæ proponuntur, credendæ & amplectendæ, vel Articuli fidei sunt, vel aliquem fidei articulum includunt.

24. Ea est Articulorum Fidei connexio; ut si vel unus nos inter & A catholicos controversus, probetur rectè à nobis, malè ab ipsis fuisse creditus, tota ipsorum Religio collabatur, tanquam errore fidei infecta: atqui in controversiâ de solâ fide justificante, de bonis operibus, de auctore peccati, & aliis compluribus fatentur recentiores, Lutherum, Calvinum, eorumque asseclas, prædecessores suos malè sensisse ac docuisse, adeoque dum deliquerunt in uno, certum est, jacturam eos fecisse omnium: quin & plurimi ipsorum fatentur errare se in fide non singulos duntaxat; sed & omnes simul posse: possunt ergò à vero Sacræ Paginæ sensu omnes recedere, non possunt ergò unquam de genuino Scripturæ sensu non dubitare.

25. Omnes Articuli Fidei orthodoxæ, quorum in hoc libello fit
men-

mentio, & de quibus nos inter atque Adversarios controversia est, nuntur Scripturis divinis juxta mentem Spiritus Sancti ab universali Ecclesia, uti Scripturæ ipsæ jubent, nobis propositam explicatis. Hæc tutissima interpretandi Scripturas sacras ratio est, quam dum observamus Catholici, non utique fallaci alicujus hominis, sed divini Spiritus ductui ac dictamini obsecundamus.

26. Omnes A catholici evidentibus sese errorum periculis exponunt, dum spreto universalis Ecclesiæ à Spiritu sancto infallibiliter perpetuò gubernatæ judicio, proprio divinas Scripturas judicio subjiciunt; quadrat in illos, quod omnium temporum Sectariis commune est, ut nimirum aut sibi solis credant, aut eos sequantur, qui sibi ipsis soli crediderunt. Uno igitur ictu omnia ipsorum arma confringuntur, quod sint privatorum judiciorum commenta quantumvis clament è divinarum Scripturarum armamentario, in quo omnis est armatura fortium, id est, verâ & catholicâ religione Deo sincerè adhærentium, ea se desumpsisse.

27. Qui sententiam suam quamvis falsam nullâ pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audaciâ præsumptionis suæ pepererunt; sed à seductis, & in errorem lapsis parentibus acceperunt; quarunt autem cautâ sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

28. Qui in Ecclesiâ Christi morbidum aliquid pravumque sapiunt, & correcti, ut sanum rectumque sapiant, resistant contumaciter, suaque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici sunt & foras euntes habentur in exercentibus inimicis.

29. Panopliam Christiani Militis, sive omnimodam armaturam, non absque notabili causâ, ita concludit Apostolus: *Per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu; & in ipso vigilantes in omni instantiâ:* ad Ephes. 6. v. 18. Nam & ipsa Oratio efficax est, ad resistendum hostibus, & vim iis inferendam; ut proinde armis spiritualis Athletæ meritò adnumerari possit; quinimò omnis omninò panoplæ Christianæ usus & efficacia ab illâ dependet, ut proinde magis illa christiano Militi necessaria sit, quàm reliqua arma: quamobrem rectè à SS. Patribus appellatur Clavis Thesaurorum & armorū cœlestium, uti pluribus declaratum est in Enchiridio Militiæ Christianæ Tit. 6. d. 9. Atque hæc præcipua ratio est, cur Apostolus post armaturam Militi Christiano adaptatam, proximè ad orationem hortetur. Enim verò Deus

est, qui in omni pralio dat victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum : ille igitur in omnibus & ante omnia invocandus.

30. Verbi divini intellectus paratur in ipsius observatione, juxta illud : *Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscat de doctrinâ, utrum ex Deo sit.* Ioann. 7. versu 17. Similiter obedientia mandatorum Dei meretur illuminationem ; juxta illud : *Qui quarit legem replebitur ab eâ, & qui insidiosè agit scandalizabitur in eâ.* Eccl. 34. v. 19. Et istud : *Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me quia mandatis tuis credidi.* Psal. 118. v. 66. E contrario autem impiè agent impii, neque intelligent omnes impii. Dan. 12. v. 10. *Lucerna est pedibus nostris verbum Dei*, teste Prophetâ Regio Psal. 118. v. 105. Sed si ponatur supra candelabrum Ecclesiæ ; non occultetur sub modio opinionis propriæ, juxta illud : *quomodo si spina nascatur in manu temulenti, ita parabola in ore stultorum,* inquit Sapiens Prov. 26. v. 9. comparat enim his verbis parabolam, sive doctam & gravem sententiam, quales sunt in divinis litteris, spinæ in manu ebrii : quia sicut ebrius judicio destitutus non novit benè uti, sed abutitur eâ in se & alios ; ita proprio privatoque nixi judicio abutuntur scripturâ, eamque depravant, ac per eam malè intellectam sibi nocent & aliis, ut rectè docet Princeps Apostolorum. 2. Pet. 3. v. 15. Ubi inquit : *indocti & instabiles depravant scripturas ad suam ipsorum perditionem ;* quamobrem ut David Goliatho gladium eripuit, quo hic illum vincere gestiebat, & ipsi caput amputavit : ita spiritalia verbi divini arma abutentibus auferre, & errores truncare, errantes ad viam veritatis ducere par est, ut hac ratione *in captivitatem redigatur omnis intellectus in obsequium Christi,* juxta doctrinam Apostoli 2. Cor. 10. v. 4. & sequentibus. Plura hujusmodi documenta videri possunt in Libello Canonum, seorsim jam impresso : Hi autem ad calcem præsentis Introductionis allati sunt ; tum quia controversiis decidendis potissimè inserviunt, cum Adversarii pleraque nos inter & ipsos è Scripturis divinis disputari solita in sinistram sensum torquere soleant, tum etiam quia liber hic seorsim antè hac editus fuit, & sæpius recudi eodem modo poterit, in gratiam præsertim academicæ juventutis ; ut hoc velut gladio instructa sit ad veritatis Catholicæ propugnationem ; Quamobrem etiam liber hic præcedentibus brevior est, quibus plenior de Prædestinatione, de libero arbitrio & cæteris doctrina est tradita.

P A R S I.

De Verbo Dei in genere & specie.

C A P V T P R I M V M.

Verbum Dei universim.

1. **V**ivus est sermo Dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ & spiritus, compagum quoque & medullarum. *Ad Heb. 4. v. 12.*

2. Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petras. *Hier. 23. v. 29.*

3. Quomodo enim descendit imber, & nix de cælo, & illuc ultra non revertitur sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen seminanti, & panem comedenti, sic erit verbum meum, quod progreditur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet, quæcunque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud. *Isa. 55. v. 10.*

4. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus. *Ier. 23. v. 29.*

5. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. *Pf. 118. v. 105.*

6. Habemus firniorem propheticum sermonem, cui benè facitis attendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies illucescat, & Lucifer oriatur in cordibus vestris. *2. Pet. 1. v. 19.*

7. Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. *2. Cor. 10. v. 4. 5.*

Singula hæc uti & sequentia explicata sunt Protestationis c. 1.

CAPUT II.

Omne Dei Verbum audiendum.

1. **Q**ui ex Deo est, Verbum Dei audit. *Joan. 8. v. 47.*
2. **Q**ui Beati qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud. *Luc. 11. v. 18.*
3. Non enim auditores Legis iusti sunt apud Deum, sed factores Legis iustificabuntur. *Rom. 2. v. 13.*
4. Melius enim erat illis non cognoscere viam Iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato. Contigit enim illis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum, sus lota in volutabro luti. 2. *Pet. 2. v. 21. 22.*
5. Estote factores Verbi & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos, quia si quis auditor verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatæ suæ in speculo: consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est, qualis fuerit. *Jac. 1. v. 22. 23. 24.*

CAPUT III.

Verbum Dei scriptum, & non scriptum.

1. **Q**uæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus. *Ad Rom. 15. v. 4.*
2. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in Iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. 2. *Ad Tim. 3. v. 16.*
3. Non potest solvi Scriptura. *Ioan. 10. v. 35.* Non est Deus quasi homo, ut mentiatur. *Num. 23. v. 19.*
4. Cælum & Terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. *Matt. 24. v. 31.*
5. Fratres state & tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram. 2. *ad Thes. 2. v. 14.*

6. Laudo vos, quòd per omnia mei memores estis, & sicut tradidi vobis, Præcepta mea tenetis. *1. Cor. 11. v. 2.*

7. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. *1. Cor. 11. v. 16.*

8. Non retinetis, quòd cùm adhuc essem apud vos, hæc dicebam vobis. *2. ad Theff. 2. v. 5.*

9. Et nunc quid detineat, scitis, ut reveletur in suo tempore. *Ibidem v. 6.*

10. O Timothee depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis, scientiæ. *1. ad Tim. 6. v. 20.*

11. **Q**ue audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. *2. Tim. 2. v. 2.*

12. Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò, cùm autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. *Joan. 16. v. 12.*

C A P V T IV.

Altus ac divinus verbi divini sensus.

1. **O**Mnis Prophetia Scripturæ propriâ interpretatione non fit. *2. Pet. 1. v. 20. hoc & sequentia declarata sunt dissertatione de verbis Apostolorum Principis.*

2. Non enim voluntate humanâ allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti Dei homines. *Ibidem v. 21.*

3. Alii datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii interpretatio sermonum. *1. Ad Cor. 12. v. 8. & 10.*

4. Quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit. *Ad Rom. 11. v. 34.*

5. Charissimus Frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut & in omnibus Epistolis, in quibus sunt quædam difficilia, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras Scripturas. *2. Pet. 3. v. 15.*

6. Incipiens à Moyse & omnibus Prophetis interpretabatur in omnibus Scripturis, quæ de seipso erant. *Luc. 24. v. 27.*

7. Quo-

7. *Quomodo possum intelligere, si non aliquis ostenderit mihi.*
Act. 3. v. 31.

8. *Aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas.* *Luc. 24.*
vers. 45.

9. *Vidi in dexterâ sedentis super thronum librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septem.* *Apoc. 5. v. 1.*

10. *Væ vobis legisperitis, qui tulistis clavem scientiæ, ipsi non introistis, & eos, qui introibant, prohibuistis.* *Luce 11. v. 52.*

C A P V T V.

Verbi divini intellectus à Fide dependet, & ab observatione divina legis.

1. *N*isi credideritis non intelligetis. *Isaia 7. v. 9.*

2. *N*Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscat de doctrinâ, utrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar. *Ioan. 7. v. 17.*

3. *Vobis datum est nosce mysterium regni Dei: cæteris autem in parabolis: ut videntes non videant, & audientes non intelligant.* *Luce 8. v. 10.*

4. *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi: A mandatis tuis intellexi, propterea odivi omnem viam iniquitatis.* *Pf. 118. v. 66. 104.*

5. *Impiè agent impii, nec intelligent omnes impii: porrò docti intelligent.* *Dan. 12. v. 10.*

6. *Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis, qui pereunt est opertum; in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei.* *1. Cor. 4. v. 3. & 4.*

7. *Littera occidit; Spiritus autem vivificat.* *2. Cor. 3. v. 6.*

Vide Introduc. Dist. 12. Can. 7. & Can. 30.

C A P V T VI.

*Iaculatoria petentis lumen ad intelligendum Dei
Verbum & Servandum.*

1. **R**evela oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua. *Pf. 118. v. 18.*
2. Incola ego sum in terrâ, non abscondas à me mandata tua. *Pf. 118. v. 19.*
3. Servus tuus sum ego, da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua. *Pf. 118. v. 25.*
4. Æquitate testimonia tua in æternum: intellectum da mihi & vivam. *Pf. 118. v. 144.*
5. Viam justificationum tuarum instrue me, & exercebor in mirabilibus tuis. *Pf. 118. v. 27.*
6. Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo. *Ibidem v. 34.*
7. Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me; da mihi intellectum, ut discam mandata tua. *Psal. 118. v. 73.*
8. Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me justificationes tuas. *Ibidem v. 135.*

C A P V T VII.

Index Controversiarum.

1. **S**i difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra portas tuas videris verba variari. Surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad Sacerdotes Levitici Generis, & ad Iudicem, qui fuerit in illo tempore, quæresque ab ipsis, qui indicabunt tibi Iudicii veritatem. *Deuter. 17. v. 8.*

2. Congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas populi,

sciscitabatur ab iis, ubi Christus nasceretur. *Matt. c. 2. v. 4.*

3. Et facies quodcunque dixerint, qui præfunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque eorum sententiam, non declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. *Deut. 17. vers. 10.*

4. Qui autem superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex Decreto Iudicis morietur homo iste. *Deuter. 17. v. 12.*

5. Super Cathedram Moysis federunt Scribæ & Pharisei, omnia ergò quæcunque dixerint vobis servate & facite: secundum verò opera eorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt. *Matt. 23. v. 2.*

6. Qui novit Deum, audit nos, qui non est ex Deo non audit nos, in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, & Spiritum erroris. *Ioan. 4. v. 6.*

7. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. *Matt. 18. v. 17.*

8. Quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo. *Ibidem v. 18.*

9. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. *Luc. 10. v. 16.*

10. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. *Matt. 10. v. 20.*

P A R S II.

De Ecclesia universim ac speciatim.

C A P U T I.

Ecclesia Militans in terra.

1. **F**idelis Deus per quem vocati estis in societatem Filii ejus Jesu Christi Domini nostri. *1. ad Cor. 1. 9. v. 9.*

2. Chri-

2. Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipsam gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam. *ad Ephes. 5. vers. 23.*

3. Attendite vobis & universo gregi in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. *Act. 20. v. 28.*

4. In Ecclesiis benedicam te Domine. *Ibidem v. 12.*

5. Laus Domini in Ecclesia est Sanctorum. *Psal. 149. vers. 1.*

6. Quid mihi de iis, qui foris sunt judicare? *1. ad Corinth. 5. vers. 12.*

7. In magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. *2. ad Tim. 2. v. 20.*

8. Ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia. *1. ad Tim. 3. v. 15.* *Dei columna & firmamentum*

9. Multi sunt vocati, pauci verò electi. *Matt. 22. v. 14.*

10. Connumeratus erat in nobis; & sortitus est sortem ministerii hujus. *Act. 1. p. 17.*

C A P V T II.

Ecclesia visibilis.

1. **E**Rit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super omnes colles, fluent ad eum omnes gentes. *Isai. 2. v. 2.*

2. Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob. *Ibidem v. 3.*

3. De Sion exhibit Lex, & verbum Domini de Ierusalem. *Ibidem.*

4. Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam. *Amos 1. v. 12.*

5. Non potest Civitas abscondi supra montem posita. *Matt. 5. v. 14.*

6. Neque accendunt Lucernam & ponunt eam sub modio, sed su-

per candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. *Matt. 5. v. 15.*

7. Lucetis sicut Luminaria in mundo, Verbum vitæ continentēs. *Ad Philipp. 2. v. 16.*

8. Illi profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. *Mar. 16. v. ult.*

9. Si non audierit illos, dic Ecclesiæ. *Matt. 18. v. 17.*

10. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. *Matth. 5. vers. 16.*

C A P V T III.

Ecclesia una.

1. Omnes vos unum estis in Christo Jesu. *Ad Galat. 3. v. 28.*

2. **O** Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ovile & unus Pastor. *Joann. 10. vers. 16.*

3. Unum corpus multi sumus. *1. Ad Corinth. 10. v. 17.*

4. Unum Corpus, unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ, unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & Pater omnium. *Ad Ephes. 4. v. 4. 5. & 6.*

5. Non est dissensionis Deus sed pacis. *1. Ad Cor. 14. v. 23.*

6. Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una. *Act. cap. 4. v. 32.*

7. Pater sancte serva nos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. *Ioan. 17. v. 11.*

8. Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa Genitrici suæ. *Cant. 6. v. 8.*

C A P V T IV.

Ecclesia Sancta, & Apostolica.

1. **V**os autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. *1. Pet. 2. v. 9.*

2. Re-

2. Redemisti nos Domine in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro Regnum & Sacerdotes. *Apocal. c. 5. v. 9.*

3. Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta, & immaculata. *Ad Eph. 5. v. 25.*

4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. *Cant. 4. vers. 7.*

5. Delevit omnem substantiam, quæ erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres cœli, remansit autem solus Noë, & qui cum ipso erant in Arca. *Gen. 7. v. 23.*

6. In novissimo tempore venient illusores secundum desideria sua ambulantes in impietatibus, hi sunt qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes. *Jud. v. 18. 19.*

7. Vos autem Charissimi superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ Fidei in Spiritu Sancto orantes, vosmetipsos in dilectione Dei servate. *Ibidem v. 20. 21.*

8. Jam non estis hospites & advenæ, sed estis cives Sanctorum & domestici Dei. *Ad Eph. 2. v. 18.*

9. Accessistis ad Sion montem & Civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, & multorum millium frequentiam, & Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis. *Ad Hebræos 12. v. 22.*

10. Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Ad Eph. 2. v. 20.*

11. Et murus Civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. *Apoc. c. 21. v. 14.*

C A P V T V .

Ecclesia Catholica, seu universalis.

1. **I**N diebus Regnorum illorum suscitabit Deus cœli Regnum, quod in æternum non dissipabitur. *Dan. 2. v. 44.*

2. Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt, ut deleatur iniquitas,

tas, & adducatur Justitia sempiterna, & ungatur Sanctus Sanctorum. *Daniel. c. 9. v. 24.*

3. Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo recedent ab eo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, amodò & usque in æternum. *Isai. 59. v. 21.*

4. Fœdus perpetuum feriam cum eis, & sciatur in gentibus semen eorum. *Isai. 61. v. 8.*

5. Ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. *Isai. 60. v. 3.*

6. Aperientur portæ tuæ jugiter, die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, & reges earum adducantur, & regnum quod non servierit tibi, peribit. *Ibidem v. 11. & 12.*

7. Fundatur exultatione universæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, Civitas regis magni. *Psal. 47. v. 3.*

8. Sicut audivimus, sic vidimus in Civitate Domini virtutum, in Civitate Dei nostri, Deus fundavit eam in æternum. *Ibid. v. 9.*

9. Disposui Testamentum electis meis, juravi David servo meo, usque ad æternum præparabo semen tuum, & ædificabo in generationem, & generationem sedem tuam. *Psal. 88. v. 4. & 5.*

10. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis, super solium David & super Regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, & corroboret in judicio & justitia amodò, & usque in sempiternum. *Isaiæ 9. v. 7.*

11. Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum & regni ejus non erit finis. *Luc. 1. v. 31. 32. 33.*

12. Habet in vestimento, & in famore suo scriptum, Rex Regum & Dominus Dominantium. *Apoc. 19. v. 16.*

13. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. *Matt. 28. vers. 18.*

14. Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Ibidem v. 19.*

15. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. *Matt. 28. v. 20.*

16. Ædificavit domum suam supra Petram, & descendit pluvia & venerunt

venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit; fundata enim erat supra petram. *Matt. 7. v. 24. 25.*

C A P V T VI.

Ecclesia inexpugnabilis.

1. **S**upra hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. *Matt. 16. v. 18.*
2. Ecclesia Dei vivi columna est, & firmamentum veritatis. *1. ad Tim. 3. v. 15.*
3. Non vocaberis ultra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius desolata. *Isai. 62. v. 4.*
4. Verbum Domini manet in æternum. *1. Pet. 1. v. 25.*
5. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis. *Joan. 14. v. 16.*
6. Cùm autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. *Joan. 16. v. 13.*
7. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi. *Ibidem v. 11. & 12.*
8. Donec occurramus omnes in unitatem Fidei & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. *Ibidem v. 13.*

C A P V T VII.

Persecutio Antichristi & Victoria Ecclesie suprema.

1. **N**isi venerit discessio primùm & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis. *2. ad Thes. 2. v. 3.*
2. Adversabitur & extolletur supra omne quod dicitur Deus. *Ibidem v. 4.*

3. Et

3. Et negabit quoniam Jesus est Christus. *1. Joan. 2. v. 22. Ibidem.*
4. Tunc scandalizabuntur multi, & invicem tradent, & odio habebunt invicem, & multi pseudoprophetae surgent, & seducent multos, & quoniam abundavit iniquitas refrigescet Charitas multorum. *Matt. 24. v. 10. 11. 12.*
5. Erit tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi nec erit. *Matt. 24. v. 21.*
6. Datum est illi bellum facere cum Sanctis, & vincere eos; & data est illi potestas in omnem tribum, populum, & linguam, & gentem, & adoraverunt eam omnes inhabitantes terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitae. *Apoc. 13. v. 7. & 8.*
7. Datum est ei, ut faciat, ut quicumque non adoraverint imaginem bestiae, occidantur. *Ibidem v. 15.*
8. Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur. *Matt. 24. v. 29.*
9. Propter electos breviabuntur dies illi. *Matt. 24. v. 22.*
10. Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saxis. *Apoc. 11. v. 3.*
11. Facta est salus & virtus & Regnum Dei nostri, & potestas Christi ejus. *Ibidem 12. v. 10.*
12. Deinde finis cum tradiderit regnum Deo & Patri. *1. Ad Cor. 15. v. 24.*
13. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. *Matt. 24. v. 13. & cap. 10. v. 22.*

C A P V T VIII.

Primum Caput Ecclesiae Christus.

1. **I**psum dedit Caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus ejus. *Ad Ephes. 1. v. 22.*
2. Crescamus in illo per omnia qui est caput Christus. *Ibidem cap. 4. vers. 15.*
3. Ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram unius-

uniuscujusque membri, augmentum corporis facit, in ædificationem sui, in Charitate. *Ad Ephes. 4. v. 16.*

4. Vir caput est mulieris, sicut Christus est caput Ecclesie, ipse Salvator corporis sui. *Ad Ephes. 5. v. 23.*

5. Vos estis Corpus Christi & membra de membro. *1. Cor. 12. vers. 27.*

C A P V T I X.

Vicarium Ecclesie Caput S. Petrus, atque ejus legitimi Successores.

1. **T**U es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. *Matt. 16. v. 18.*

2. Tu es Simon Filius Jonæ, tu vocaberis Cephas. *Joann. 1. vers. 42.*

3. Simon Joannis diligis me plus his? pasce oves meas, pasce agnos meos. *Joan. 21. v. 15. & 17.*

4. Simon Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribrafet sicut triticum, Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. *LUC. 22. v. 31. & 32.*

5. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. *LUC. 22. v. 32.*
Vide plura Capite sequenti.

C A P V T X.

Hierarchia Ecclesiastica.

1. **A** Marias Sacerdos & Pontifex vester, in his quæ ad Deum pertinent, præsidebit. *2. Paral. 19. v. 11.*

2. Hæc dicit Dominus Deus Exercituum, interroga Sacerdotes Legem. *Aggai 2. v. 12.*

3. Labia Sacerdotis custodient scientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. *Malach. 2. v. 7.*

4. Pro Josue si quid agendum erit, Eleazar Sacerdos consulat Dominum,

N n n

minum,

minum, ad verbum ejus ingredietur & egredietur, & omnes Filii Israël cum eo, & cætera multitudo. *Num. 17. v. 21.*

5. Non est tui officii Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, qui consecrati sunt ad hujusmodi ministerium. *2. Par. 26. v. 18.*

6. Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus & divisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus, & divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus. *1. Ad Cor. 12. v. 4. 5. & 6.*

7. Quosdam posuit Deus in Ecclesia; primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. *Ibidem v. 28.*

8. Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus Simon, qui dicitur Petrus. *Matt. c. 10. v. 2.*

9. Tibi dabo claves regni Cælorum. *Matt. 16. v. 18.*

10. Pasce agnos meos, pasce oves meas. *Joan. 21. v. 18.*

11. Pascite, qui in vobis est gregem, providentes, non coactè sed spontaneè secundum Deum, neque turpis lucri gratiâ, sed voluntariè. *1. Pet. 5. v. 2.*

12. Neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo. *Ibidem v. 3.*

13. Et cum apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. *Ibidem v. 4.*

14. Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta, & Marcus Filius meus. *Ibidem v. 13.*

C A P V T X I.

Potestas Legislativa.

1. **O**bedite præpositis vestris, & subjacete eis, ipsi enim per-
vigilant, quasi rationem animabus vestris reddituri. *Ad
Hebra. 13. v. 7.*

2. Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos. *Joann. 20.
vers. 21.*

3. Visum

3. Visum est Spiritui Sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstinere vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. *Act. 15. v. 29.*

4. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam præcipiens custodire Præcepta Apostolorum & Seniorum. *Ibid. v. 41.*

5. Hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem, quam dedit mihi Dominus in ædificationem, & non in destructionem. *2. Cor. 13. v. 10.*

6. Quid vultis? in virga veniam ad vos? an in Charitate & Spiritu mansuetudinis. *1. Cor. 4. v. 21.*

7. Ego quidem absens corpore, præsens verò Spiritu, jam iudicavi ut præsens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, &c. tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat. *Ibidem c. 5. v. 3.*

C A P V T XII.

Missi à Deo Ecclesiæ Ministri.

1. **D**abo vobis Pastores juxta cor meum, & pascent vos scientiâ & doctrinâ. *Hier. 3. v. 15.*

2. Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. *Matt. 9. v. ultimo.*

3. Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me. *Joann. 7. vers. 16.*

4. Omnia autem ex Deo qui reconciliavit sibi nos per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis. *2. Cor. 5. v. 18.*

5. Pro Christo Legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. *v. 20.*

6. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi & dispensatores ministeriorum Dei. *1. Cor. 4. v. 1.*

7. Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. *1. Cor. 4. v. 2.*

8. Væ mihi est, si non evangelizavero. *1. Cor. 9. v. 16.*

9. Hujus rei gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas,

& constituas per civitates Presbyteros. *Ad Titum 1. v. 5. Singula hæc, uti & sequentia explicantur Apologia cap. 3. toto.*

C A P V T XIII.

Falsa missio Sectariorum.

1. **A**ttendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. *Matt. 7. v. 15.*
2. **Q**uomodo prædicabunt nisi mittantur? *ad Rom. 10. v. 15.*
3. **N**ec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. *Hebræ. 5. v. 4.*
4. **Q**ui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. *Joan. 10. v. 1.*
5. **A** fructibus eorum cognoscetis eos. *Matt. 7. v. 16.*
6. **N**unquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? *Ibidem.*
7. **Q**ui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit. *Joann. 7. v. 18.*
8. **Q**ui autem quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est. *Ibidem.*
9. **S**i ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est, est Pater meus, qui glorificat me. *Joan. 8. v. 54.*
10. **T**u de te ipso testimonium dicis, testimonium tuum non est verum. *Joan. 8. v. 13.*
11. **E**go veni in nomine Patris mei, & non accipitis me, si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. *Joan. 5. v. 43.*
12. **N**on mittebam Prophetas, & ipsi currebant, non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant. *Hier. 23. v. 21.*

CAPUT XIV.

Ecclesia in Purgatorio.

1. **A** Mendico tibi, non exhibis indè, donec reddas novissimum quadrantem. *Matt. 5. v. 25.*
2. Non intrabit in eam (Civitatem Dei) aliquid coinquinatum. *Apoç. 21. v. 27.*
3. Ex Inferno nulla est redemptio. *Matt. 25. v. 41.* Ubi quidem in terminis non habetur; evidenter tamen ex igne & supplicio maledictorum æterno, quorum expressa illic mentio fit, deducitur; ut & ex Isaiaë 66. 24. atque aliis S. Paginae Locis.
4. Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc neque in futuro sæculo. *Matt. 12. v. 32.*
5. Uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit, si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. *1. Cor. 3. v. 15.*
6. In nomine Iesu omne genu flectatur, Cœlestium, Terrestrium & Infernorum. *Philip. 2. v. 10.*
7. Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omninò mortui non resurgant? ut quid & baptizantur pro illis? *1. Cor. 15. vers. 29.*
8. Duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerre pro peccatis mortuorum sacrificia. *2. Machab. c. 12. v. 43.*
9. Benè & religiosè de resurrectione cogitans, nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis. *Ibidem v. 44.*
10. Et quia considerabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. *Ibidem v. 45.*
11. Sancta igitur & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur. *Ibidem v. 46.*
Vide infra Par. 4. c. 25. v. 26.

CAPUT XV.

Ecclesia triumphans in Cælo.

1. **S**Cimus, quia si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam in Cælis. 2. *ad Cor. 5. v. 1.*
2. Christus ascendens in altum, captivam duxit captivitatem. *Ad Ephes. 4. v. 8.*
3. Qui descendit, inquit, ipse est, qui ascendit super omnes Cælos. *Ad Ephes. 4. v. 10.*
4. Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino. 2. *Cor. 5. vers. 6.*
5. Audemus autem & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentem esse ad Deum. *Ibidem v. 9.*
6. Coarctor è duobus, desiderium habens dissolvi & esse cum Christo, multò magis meliùs; permanere autem in carne, necessarium propter vos. *Ad Phil. 1. v. 23.*
7. Mihi vivere Christus est, & mori lucrum. *Ibidem.*
8. Hi qui amicti sunt stolis albis, venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni, ideò sunt ante Thronum Dei & serviunt ei die ac nocte. *Apoc. 7. v. 14. 15.*
9. Ego sum Deus Abraham & Deus Isaac & Deus Jacob. Deus autem Deus viventium est non mortuorum. *Matt. 22. v. 32.*
10. Hodie mecum eris in Paradiso. *Luc. 13. v. 43.*

CAPUT XVI.

Honor & Invocatio Sanctorum.

1. **A**ngelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis. *Gen. 48. v. 16.*
2. Domine invadit me. *Tob. 6. v. 4.*
3. Convertere ad aliquem Sanctorum. *Iob. 5. v. 1.*

4. Erunt sicut Angeli Dei. *Matt. 22. v. 30.*
5. Gaudium erit in cœlo coram Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente. *Luc. 15. v. 10.*
6. Ne cesses clamare pro nobis ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philistinorum. *1. Reg. 7. v. 8.*
7. Obsecro vos, Fratres, ut adjuvetis me in orationibus vestris apud Deum pro me. *Ad Rom. 15. v. 30.*
8. Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione, orantes simul & pro nobis. *Ad Coloss. 4. v. 3.*
9. Caritas nunquam excidit. *1. Cor. 13. v. 8.*
10. Dabo autem operam & frequenter habere vos, post obitum meum, ut horum memoriam faciatis. *2. Pet. 1. v. 15.*
11. Nonne omnes sunt administratorii Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis. *Ad Heb. 1. v. 14.*
12. Angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est. *Matt. 18. v. 10.*
13. Ecce ego mittam Angelum meum qui præcedat te & custodiat in via, & introducat in locum quem paravi. *Exod. 23. v. 20.*
14. Duo Angeli Machabæum medium habentes armis suis circumceptum incolumem conservant, in adversarios autem fulmina & tela jaciunt, ex quo & cœcitate confusi, & repleti perturbatione cadunt. *2. Mach. 10. v. 29.*
15. Sum Princeps exercitûs Domini & nunc venio. *Josue 5. v. 14.*
16. Ecce Michaël unus de Principibus primis venit in adjutorium meum. *Dan. 10. v. 13.*
17. Si steterit Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. *Hier. 13. v. 1.*
18. Hic est Fratrum amator & populi Israël, hic est, qui multum orat pro populo & universa S. Civitate Jerusalem. *2. Mach. 15. v. 14.*
19. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. *Ioan. 12. v. 26.*
20. Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum. *Psal. 138. v. 16.*
20. Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus, timentes autem Dominum glorificat. *Psal. 14. v. 4.*

CAPVT XVII.

Imaginum Sacramm ac Reliquiarum Vfus.

1. **D**uos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex utraque parte oraculi. *Exodi 25. v. 18.*
2. Fecit in oraculo duos Cherubim de lignis olivarum. *3. Reg. 6. vers. 23.*
3. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. *Ad Gal. 6. v. 44.*
4. Non appropinques huc, solve calceamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, sancta terra est. *Exod. 3. v. 5.*
5. Josue verò cecidit pronus in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse, quàm omnes senes Israël. *Iosue 7. v. 6.*
6. Erit sepulchrum ejus gloriosum. *Isa. 10. v. 11.*
7. Si tetigero fimbriam vestimenti ejus, salva ero: & salva facta est mulier ex illâ horâ. *Matt. 9. v. 21.*
8. Et pallio Eliæ percussit aquas, & divisæ sunt huc atque illuc, & transiit Eliseus. *4. Reg. 2. v. 14.*
9. Cadaver cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo. *4. Reg. 13. vers. 21.*
10. Et veniente Petro saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. *Actor. 5. v. 16.*
11. Ut super languidos deferrentur à corpore ejus, (Pauli) sudaria, & semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. *Actor. 19. v. 12.*

CAPVT XVIII.

Iaculatoria Oratones adversus Persecutores militantis Ecclesie.

1. **M**emor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio. *Psal. 73. v. 2.*

2. Usquequò Deus, improperabit inimicus? irritat adversarius nomen tuum in finem? *Psal. 73. v. 11.*

3. Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam. *Pf. 78. v. 1.*

4. Deus virtutum convertere, respice de cælo, & vide, & visita vineam istam, & perface eam, quam plantavit dextera tua. *Psal. 79. vers. 15.*

5. Deus quis similis erit tibi? ne taceas, neque compeſcaris Deus: quoniam ecce inimici tui sonuerunt, & qui oderunt te extulerunt caput. *Psal. 82. v. 1. 2.*

6. Increpa feras arundinis congregatio taurorum in vaccis populorum, ut excludant eos, qui probati sunt argento. *Psal. 67. v. 33.*

7. Contere brachium peccatoris, & maligni, Domine à paucis de terra divide eos in vita eorum. *Psal. 9. v. 39.*

8. Deficiant peccatores à terra, & iniqui ita ut non sint. *Psal. 103. vers. 35.*

9. Utinam abscendantur, qui vos conturbant? *Ad Gal. 5. v. 12.*
Vide plura L. 3. P. 8. C. 48. Hisce de Verbo Dei, & Ecclesiâ Catholicâ S. Paginæ testimoniis, superiore editione subnexa fuerunt alia de fide orthodoxâ Scripturæ documenta, quæ nunc ad libri tertii initium relata sunt, doctrinæ ordine sic postulante: sequitur ergo.

P A R S I I I.

De Sacramentis Ecclesiæ Catholicæ.

C A P V T P R I M V M.

Sacramentum fidei sive Baptismus.

I. **E** Untes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. *Matt. 28. v. 19.*

2. Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei. *Joann.* 3. v. 5.

3. Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi qui Spiritum Sanctum acceperunt sicut & nos. *Actor.* 10. v. 46.

4. Mundans eum lavacro aquæ in verbo vitæ. *Ad Ephes.* 5. vers. 25.

5. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. *Marc.* 16. vers. 16.

6. Octo animæ salvæ factæ sunt per aquam, quod & vos similis formæ salvos facit Baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum. *1. Pet.* 3. v. 22.

7. Pœnitentiã agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum. *Act.* 2. v. 39.

8. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè. *ad Tit.* 3. v. 5.

C A P V T II.

Confirmatio.

1. **C**Um audiissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quòd crecepisset Samaria Verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem, qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum, nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu, tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. *Act.* 8. v. 14. 15. 16. & 17.

2. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos. *Ibidem c.* 19. v. 6.

3. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum. *Joan.* 14. v. 16.

4. Effundam super omnem carnem de Spiritu meo. *Actorum* 2. vers. 15.

5. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. *Joan.* 7. v. 39.

CAPUT III.

S. Eucharistia.

1. **C**ænantibus autem eis accepit Jesus panem & benedixit, cac fregit, deditque discipulis suis & ait: accipite & comedite, hoc est corpus meum. *Matt. 26. v. 26. Eadem habentur Marci 14. vers. 32.*
2. Similiter & Calicem postquam cænavit dicens: Hic Calix novum Testamentum est in meo sanguine, hoc facite, quotiescunque bibetis in meam commemorationem. *1. Cor. 11. v. 25.*
3. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo. *Joan. 6. v. 56.*
4. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus: escam dedit timentibus se. *Pf. 110. v. 4.*
5. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis. *1. ad Cor. 11. v. 25.*
6. Unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus. *1. ad Cor. 10. v. 17.*
7. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est. *1. ad Cor. 10. v. 16.*

CAPUT IV.

Veritas Eucharistica descripta figuratè.

1. **V**mbra habens Lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum; nunquam potest accedentes salvos facere. *ad Heb. 10. v. 1.*
2. Omnia in figurâ contingebant illis. *1. ad Cor. 10. v. 11.*
3. Omnes eandem escam spiritalem manducaverunt. *1. ad Cor. 10. vers. 3.*
4. Angelorum escâ nutrivisti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnem saporis suavitatem. *Sap. 16. v. 20.*
5. Produxit Deus de humo omne lignum pulchrum visum, & ad vescendum

endum suave, lignum etiam vitæ in medio Paradisi. *Gen. 2. v. 9.*

6. Erit Agnus absque maculâ, immolabitque eum universa multitudo filiorum Israël, & edent carnes & azymos panes. *Exod. 12. v. 5. 6. & 8.*

7. Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis. *1. ad Cor. 5. v. 7. & 8.*

8. Hic est panis, qui de cœlo descendit, non sicut manducaverunt patres vestri manna & mortui sunt, qui manducat hunc panem, vivet in æternum. *Joan. 6. v. 58.*

9. Non Moyles dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. *Ibidem v. 32.*

C A P V T V.

Asserta Prophetice.

1. **S**apientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem, immolavit victimas suas, miscuit vinum & proposuit mensam suam. *Prov. 9. v. 1.*

2. Venite & comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. *Ibidem v. 5.*

3. Parâsti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me. *Psal. 22. v. 6.*

4. Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. *Psal. 115. v. 4.*

5. Nam etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. *Psal. 22. v. 4.*

6. Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ. *Isaia 25. v. 6.*

7. Impinguasti in oleo caput meum, & calix meus inebrians quàm præclarus est. *Psal. 22. v. 7.*

8. Quid enim est bonum ejus, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum & vinum germinans virgines? *Zach. 9. v. 17.*

C A P V T V I.

A Christo promissa.

1. **Q**ui manducat meam carnem, & bibit meam sanguinem, habet vitam æternam. *Joan. 6. v. 54.*
2. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. *Ibidem v. 35.*
3. Ego sum panis vitæ, qui venit ad me non esuriet, & qui credit in me, non sitiet unquam. *Joann. 6. v. 35.*
4. Qui bibit ex hac aquâ sitiet iterum, qui autem bibit ex aquâ, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. *Joann. 4. v. 13.*
5. Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vitâ. *Joann. 6. vers. 52.*
6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. *Ibidem v. 55.*
7. Non sicut manducaverunt patres vestri Manna. *Ibidem v. 58.*
8. Nunc dixi vobis priusquàm fiat, ut cum factum fuerit, credatis. *Ioann. 14. v. 29.*

Hæc & omnia quæ sequuntur, explicata sunt dissertatione sex libris distinctâ de augustissimo Corporis & Sanguinis Dominici Sacramento.

C A P V T V I I.

A Christo instituta.

1. **H**oc est corpus meum, quod pro vobis datur. *Luc. 22. vers. 19.*
2. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. *1. Cor. 11. vers. 24.* in Græco est τὸ κλάμενον, id est, quod frangitur.
3. Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis funditur. *Luc. 22. vers. 20.* Græcus textus sic habet: τὸ ποτήριον, ἢ κλίγη διαθήκη ἐν τῷ αἱματίμῃ, τὸ ὑπερ ὑμῶν ἐγγυόμενον. id est,

id est, hoc poculum novum Testamentum est, in meo sanguine, quod pro vobis effunditur. *Vide plura C. 3.*

CAPVT VIII.

Vsu ipso ab Apostolo demonstrata.

1. **Q**uicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. *I. ad Cor. II. v. 27.*
2. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat & calice bibat. *Ibidem v. 28.*
3. Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. *Ibidem v. 29.*
4. Ideò inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. *I. ad Cor. II. v. 30.*
5. Quod si nosmetipsos dijudicaremus non utique dijudicaremur à Domino. *Ibidem.*

CAPVT IX.

Christus sub quâlibet specie totus.

1. **C**hristus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. *ad Rom. 6. v. 9.*
2. Quod enim mortuus est, peccato mortuus semel, quod autem vivit, vivit Deo. *Ibidem v. 10.*
3. Omnis Spiritus, qui solvit Christum, ex Deo non est, & hic est anti-Christus. *S. Joann. Epist. I. c. 4. v. 3.*
4. Divisus est Christus? *I. ad Cor. I. v. 13.*
5. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo. *Joann. 6. v. 57.*
6. Qui manducat me, & ipse vivet propter me. *Ibidem.*
7. Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. *Ibidem v. 51.*

C A P V T X.

Fructus idem.

1. **C**ollegerunt alii plus, alii minus, & mensi sunt ad mensuram Gomor, nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus paraverat, reperit minus, sed singuli juxta id, quod edere poterant, congregaverunt. *Exod. 16. v. 17.*

2. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum. *Ioann. 6. vers. 51.*

3. Non sicut manducaverunt Patres vestri Manna & mortui sunt: qui manducat panem hunc vivet in æternum. *Ibidem v. 59.*

4. Beati qui esuriunt, & sitiunt Justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. *Matt. 5. v. 6.*

5. Ego sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet unquam. *Ioann. 6. v. 27.*

C A P V T XI.

Sufficit alterutra species.

1. **P**anis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vitâ. *Ioann. 6. v. 52.*

2. Qui manducat hunc panem vivet in æternum. *Ibidem v. 51.*

3. Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem. *I. ad Cor. 11. v. 25.*

4. Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. *Ibidem v. 27.*

C A P V T XII.

Exemplo Christi & Apostolorum.

1. **E**T factum est, cum recumberet cum eis, accepit panem & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, & aperti sunt oculi eorum, &

cognoverunt eum. *Luc. 24. vers. 30.*

2. Erant autem perseverantes in doctrinâ Apostolorum, & communicatione fractionis panis. *Act. 2. v. 42.*

3. Unus panis, unum corpus multi sumus; quippe uno pane participamus. I. *Ad Cor. 10. v. 18.*

4. Una autem Sabbathi, cùm convenissemus ad frangendum panem. *Act. 20. v. 7.*

C A P V T XIII.

Et usu atque auctoritate Ecclesie.

1. Sic nos existimet homo ut Ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei. I. *Ad Cor. 4. v. 1.*
2. Cætera cùm venero, disponam. I. *Ad Cor. 11. v. 34.*
3. Cùm venerit Paraclitus, quem mittet Pater nomine meo, docebit vos omnem veritatem. *Ioan. 16. v. 13.*
4. Ecclesia Dei vivi columna est, & firmamentum veritatis. I. *Ad Tim. 3. v. 5.*

C A P V T XIV.

Sacrificium Christi cruentum.

1. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis. *Ad Ephes. 5. v. 2.*
2. Appellatus à Deo Pontifex juxta ordinem Melchisedech. *Ad Hebr. 5. v. 10.*
3. Pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint ipsi sanctificati in veritate. *Ioan. 17. v. 19.*
4. Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam: nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à me ipso. *Ioann. 10. v. 17. & 18.*
5. Aspicientes in auctorem fidei & consummatorem Iesum, qui propo-

proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contemptâ. *Ad Hebr.*
12. v. 2.

6. Qui in diebus carnis suæ, preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere à morte cum clamore valido & lacrimis offerens, exauditus est pro suâ reverentiâ. *Ad Heb.* 5. v. 7.

7. Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis. *Ibidem*
vers. 9.

C A P V T X V.

Incruentum Missæ Sacrificium descriptum figuratè.

1. **I**mmolabit agnum universa multitudo filiorum Israël, & edent carnes & azymos panes. *Exod.* 12. v. 8.
2. Juravit Dominus & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. *Pf.* 19. v. 4.
3. Et amplius adhuc manifestum est, si secundùm similitudinem Melchisedech exurgat alius Sacerdos. *Ad Hebr.* 7. v. 15.
4. At verò Melchisedech rex Salem proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, & ait: benedictus Abraham Deo excelsio, & benedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis sunt. *Gen.* 14. v. 18.

C A P V T X V I.

Assertum Propheticè.

1. **N**on est mihi voluntas in vobis, & munus non suscipiam de manu unica. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus Exercituum. *Malach.* 1. v. 11.
2. In illâ die erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & cognoscent Ægypti Dominum, & colent eum in hostiis & muneribus. *Isa.* 19. v. 19.

3. Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini; Ministri Dei nostri, dicetur vobis. *Isa. 61. v. 6.*

4. Et assumam ex eis Sacerdotes & Levitas, dicit Dominus, quia sicut cœli novi & terra nova, quæ ego stare facio coram me: sic stabit semen vestrum & nomen vestrum. *Isa. ult. v. 21. & 22.*

5. Polluent sanctuarium fortitudinis, & auferent jugè sacrificium, & dabunt abominationem in desolationem. *Dan. 11. v. 31.*

6. Robur datum est ei contra jugè Sacrificium propter peccata. *Ibidem v. 12.*

CAPVT XVII.

A Christo promissum & institutum.

1. **V**enit hora, quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem. *Ioann. 4. v. 21.*

2. Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt in spiritu & veritate. *Ibidem v. 23.*

3. Hoc facite in meam commemorationem. *LUC. 22. v. 19. & 1. Ad Cor. 11. v. 24.*

4. Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. *LUC. 22. v. 19.*

5. Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur. *1. Ad Cor. 11. v. 24.*

6. Hoc poculum novum Testamentum est in meo sanguine, quod pro vobis effunditur. *LUC. 22. v. 20.*

CAPVT XVIII.

Vsu ipso firmatum.

1. **N**on potestis calicem Domini bibere & Calicem Dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse & mensæ Dæmoniorum. *1. Ad Cor. 10. v. 20.*

2. Videte Israël secundum carnem, nonnè qui edunt hostias, participes sunt altaris, *1. Ad Cor. 10. v. 18.*

3. Quæ

3. Quæ immolant gentes dæmoniis, immolant non Deo: nolo autem vos socios fieri Dæmoniorum. *Ibidem* v. 19.

4. Habemus altare de quo edere non habent potestatem, quita-bernaculo deserviunt. *Ad Hebr.* 13. v. 10.

5. Ministrantibus illis Domino, & jejunantibus dixit Spiritus Sanctus: segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. *Act.* 13. v. 2.

C A P V T X I X.

Cæremonia probata.

1. **O**Mnia ad ædificationem fiant. *I. Ad Cor.* 14. v. 26.

2. Omnia autem honestè & secundum ordinem fiant in vobis. *Ibidem* v. 40.

3. Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite. *Ad Phil.* 4. v. 9.

4. De cætero Fratres, quæcunque pudica, quæcunque iusta, sancta, amabilia, bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate. *Ibidem* v. 8.

5. Etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum, gaudens & videns ordinem vestrum, & firmamentum ejus, quæ in Christo est fidei vestræ. *Ad Coloss.* 2. v. 5.

C A P V T X X.

Latria Christo debita.

1. **D**ominum Deum tuum adorabis & illi soli servies. *Matt.* 4. v. 10. & *Deut.* 6. v. 13.

2. Cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, & adorent eum omnes Angeli Dei. *Ad Hebr.* 1. v. 6.

3. Procidentes adoraverunt eum. *Matt.* 2. v. 11.

4. Procidens adoravit eum. *Joan.* c. 9. v. 38.

5. Et ecce Jesus occurrit illis dicens, avete. Illæ autem accesserunt

runt, & tenuerunt pedes ejus & adoraverunt eum. *Matt. 28. v. 9.*

6. Videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt. *Ibidem v. 17.*

7. Convertentur ad Dominum universi fines terræ, & adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium. *Psal. 21. v. 29.*

8. Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorare scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est. *Psal. 98. v. 5.*

CAPUT XXI.

Theophoria & aliæ processionēs licitæ.

1. **V**Ocavit Josue Sacerdotes & dixit ad eos: tollite Arcam fœderis, & septem alii Sacerdotes, septem Jubilæorum buccinas, & incedant ante Arcam Domini: ad populum quoque ait: ite & circuite Civitatem armati, præcedentes arcam Domini. *Ios. 6. vers. 6.*

2. Congregavit David omnes electos ex Israël 30. millia ut abducerent Arcam Dei, cumque tulissent eam de domo Abinadab, Ahio præcedebat Arcam. David autem & omnis Israël ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis & citharis & liris & tympanis & sistris & cymbalis. *2. Reg. 6. v. 1.*

3. Venerunt cuncti Senes de Israël, & tulerunt Arcam Sacerdotes & tabernaculum fœderis, & omnia vasa Sanctuarii, & ferebant ea Sacerdotes & Levitæ. *3. Reg. 8. v. 4.*

4. Rex Salomon, & omnis multitudo Israël, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante Arcam & immolabant oves & boves absque æstimatione & numero. *Ibid. v. 5.*

5. Intulerunt Sacerdotes Arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum Sanctorum subter alas Cherubim; siquidem Cherubim expandebant alas super locum Arcæ, & protegebant Arcam. *3. Reg. 8. v. 6. & 7.*

6. Habitavit Arca Domini in domo Obededom; & benedixit Dominus Obededom & omnem domum ejus. *2. Reg. 6. v. 11.*

7. Nunciatum est regi David quod benedixisset Dominus Obededom, & omnia ejus, propter Arcam Dei, dixitque David: ibo & redu-

cam arcam cum benedictione in domum meam. *Ibidem* v. 12.

8. Christus Jesus pertransiit benefaciendo & sanando omnes oppressos à Diabolo, quoniam Deus erat cum illo. *Actor.* 10. v. 38.

9. Dicite filiæ Sion ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, *Matth.* 21. *vers.* 5.

10. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in viâ. *Ibidem* v. 8.

11. Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur clamabant dicentes: Hosanna filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini. *Ibidem* v. 9.

12. Ibat secundum consuetudinem in montem olivarum; secuti sunt autem illum & discipuli. *Luc.* 22. v. 39.

C A P V T XXII.

Pœnitentia Sacramentum.

1. **T**ibi dabo claves regni cœlorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum, & in cœlis. *Matt.* 16. v. 19.

2. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. *Joan.* 20. v. 22.

3. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. *Joann.* 20. v. 21.

4. Dedit nobis Deus Mysterium reconciliationis. *2. Cor.* 5. v. 18.

Vide plura c. 23. 24. 45.

C A P V T XXIII.

Contritio & Dei dilectio.

1. **G**Audeo: non quia contristati estis ad pœnitentiam. *2. Cor.* 8. v. 9.

2. Contristati estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis; quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, sæculi autem tristitia mortem operatur. *Ibidem.*

3. Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

Prover.
cap. 28. v.

qui abscondit

secreta sua

non diliget;

qui autem

confessus

suæ et ver-

itate eam, misericordiam

suam consequetur.

secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in dicitæ. *Rom. 2. v. 3.*

4. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicias. *Pf. 50. v. 19.*

5. Deus propitius esto mihi peccatori. *Luc. 18. v. 13.*

6. Dico vobis descendit hic justificatus in domum suam. Quia omnis qui se exultat humiliabitur; & qui se humiliat exaltabitur. *Ibid. v. 14.*

7. Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. *Joann. 14. v. 21.*

8. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. *Ibidem v. 23.*

9. Ego diligentes me diligo. *Prov. v. 8.*

C A P U T XXIV.

Confessio.

1. **S**I confiteamur peccata nostra, fidelis est & justus ut remittat peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. *I. Joann. 1. v. 9.*

2. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra. *Iac. 5. v. 16.*

3. Ite ostendite vos Sacerdotibus. *Luc. 17. v. 13.*

4. Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare? nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis. *I. Cor. 5. v. 12.*

5. Multi credentium veniebant confitentes actus suos. *Actor. 19. vers. 18.*

Vide plura c. 22.

C A P U T XXV.

Satisfactio post remissionem culpam.

1. **Q**uia comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus com-

medes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. *Gen. 3. v. 17.*

2. In sudore vultûs tui vesceris pane, donec revertaris in terram de quâ sumptus es. *Ibidem v. 19.*

3. Quia prævaricati estis contra me, & non sanctificâstis me inter filios Israël, &c. Videbis terram & non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israël. *Deut. 32. v. 50.*

4. Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris: verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini per verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur. *2. Reg. 12. v. 14.*

5. Non intrabitis in terram, super quam levavi manum meam, ut habitare vos facerem. *Num. 14. v. 30.*

6. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam iudicavi ut præsens eum, qui sic operatus est, tradere huiusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit. *1. Cor. 5. v. 3.*

7. Peccata eleëmofynis redime, & iniquitatem tuam misericordiis pauperum. *Dan. 4. v. 24.*

8. Misericordiâ & veritate redimitur iniquitas. *Prov. 16. v. 6.*

9. Facite fructus dignos pœnitentiæ. *Luc. 3. vers. 8. & Matth. 3. vers. 8.*

10. Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari vos, quantum in vobis operatur sollicitudinem; sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam. *2. Cor. 7. v. 11.*

11. Ninivitæ prædicaverunt jejunium, & vestiti sunt saccis à majore ad minorem, & vidit Deus opera eorum; quia conversi sunt de viâ suâ malâ, & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat ut faceret, & non fecit. *Iona 3. v. 5. & 10.*

C A P V T XXVI.

Satisfactio unius pro alio atque indulgentia.

1. **G**Audeo in passionibus, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne meâ, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. *Coloss. 1. v. 24.*

2. Si tamen compatimur, ut & conglorificemur. *Rom. 8. v. 17.*

3. Adjuvantibus vobis in oratione pro nobis, ut ex multorum per-

personis, ejus quæ in nobis est donationis per multos gratiæ agantur pro nobis. 2. *Cor.* 1. v. 1.

4. Cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donavi; si quid donavi, propter vos in persona Christi. 2. *Cor.* 2. v. 10.

5. Quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo. *Matth.* 18. vers. 18.

C A P V T XXVII.

Unctio sacra.

1. **E**Xeuntes prædicabant, ut poenitentiam agerent, & demonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant. *Marc.* 6. v. 13.

2. Infirmatur quis in vobis, inuocat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, unguentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei. *Jac.* 5. v. 14.

C A P V T XXVIII.

Sacer Ordo.

1. **N**Oli negligere gratiam, quæ in te est, quæ tibi data est per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii.

1. *Tim.* 4. v. 14.

2. Admoneo te, ut resuscites gratiam, quæ est in te per impositionem manuum mearum. 2. *Tim.* 1. v. 6.

3. Et cum constituissent illis per singulas Ecclesias Presbyteros, & orassent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, *Actorum* 6. 14. v. 22.

4. Hoc facite in meam commemorationem. *Luc.* 22. v. 19.

5. Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. 1. *ad Tim.* 5. v. 22.

C A P V T XXIX.

Continentia Ministrorum Ecclesia.

1. **S**ancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus. *Ley. 21. vers. 6.*
2. Incensum enim Domini & panes Dei sui offerunt, & ideo Sancti erunt. *Ibidem.*
3. Mundamini qui fertis vasa Domini. *Isaia c. 52. v. 11.*
4. Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum sanctificentur. *Exodi 19. v. 22.*
5. Non habeo laicos panes ad manum; sed tantum panem sanctum; si mundi sint pueri maxime à mulieribus. *1. Reg. 21. v. 5.*
6. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. *2. ad Tim. 2. v. 3.*
7. Ut ei placeat cui se probavit. *Ibidem.*
8. Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est. *1. Cor. 7. v. 32.*
9. Ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandum. *Ibidem v. 35.*
10. Oportet Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: hospitalem, benignum, sobrium, sanctum, continentem. *Ad Titum 1. vers. 7.*
11. Volo omnes vos esse sicut me ipsum. *1. Cor. 7. v. 7.*

C A P V T XXX.

Matrimonium.

1. **S**acramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesiâ. *ad Ephes. 5. v. 32.*

Q q q

2. Viri

2. Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam suam. *Ibidem* v. 25.

3. Salvabitur autem mulier per filiorum generationem, si perman-
serit in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate. 1. *ad Tim.*
2. v. 15.

4. Unusquisque proprium donum habet ex Deo, unus quidem sic,
alius verò sic. 1. *ad Cor.* 7. v. 7.

CAPUT XXXI.

Firmum & insolubile.

1. **Q**uicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, ad-
ulterium committit super eam. *Marc.* 10. v. 11.

2. Omnis qui dimittit uxorem suam, & aliam ducit, incechatur.
Luc. 16. v. 18.

3. **Q**uæ sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi. *ad*
Rom. 7. v. 2.

4. Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro.
Ibidem 3.

5. His autem qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego sed
Dominus, uxorem à viro non discedere, quòd si discesserit, manere in-
nuptam, aut viro suo reconciliari; & vir uxorem non dimittat. 1. *Cor.*
7. v. 10.

6. **Q**uod ergo Deus conjunxit, homo non separet. *Matt.* 19. v. 6.
& *Marc.* 10. v. 9.

7. **Q**uod si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subje-
ctus est frater aut soror in hujusmodi. 1. *ad Cor.* 7. v. 15.

P A R S IV.

De peccatorum distinctione & causa

C A P V T P R I M V M.

Peccatum mortale.

1. **N**olite errare, neque fornicarii, neque idolis servientes; neque adulteri, neque molles, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 1. ad Cor. 6. v. 9.
2. Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatriis, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagni ardente igne, & sulphure, quod est mors secunda. Apoc. 21. v. 8.
3. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. ad Rom. 8. v. 13.
4. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem. Jac. 1. vers. 15.
5. Omnis fornicator aut avarus aut immundus non habet hereditatem in regno Christi & Dei. ad Ephes. 5. v. 5.
6. Anima quæ peccaverit ipsa morietur. Ezech. 18. v. 4.

C A P V T II.

Peccatum veniale.

1. **I**n multis offendimus omnes. Jac. 3. v. 2.
2. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. 1. Ioann. 1. v. 8.
3. Septies enim cadet justus & resurget. Prov. 24. v. 16.
4. Justus pro delictis suis deprecabitur. Eccli. 39. v. 7.
5. Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem

dixerit fratri suo Raca, reus erit consilio, qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis: *Matt. 5. v. 22.*

6. Qui superædificat scænum, lignum & stipulam, salvus erit, sic tamen quasi per ignem. *1. ad Cor. 3. v. 11.*

7. Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras! *Luc. 6. v. 41.*

8. Qui spernit modica paulatim decidet. *Eccles. 19. v. 1.*

C A P V T I I I.

Deus non est auctor peccati.

1. **M**anè adstabo tibi & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. *Psal. 5. v. 5.*

2. Odisti omnes qui operantur iniquitatem. *Ibidem v. 7.*

3. Odio est Deo impius & impietas ejus. *Sap. 14. v. 9.*

4. Mundi sunt oculi tui ne videant malum, & respicere ad iniquitatem non poteris. *Abac. 1. v. 13.*

5. Ædificaverunt excelsa Baalim, quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. *Ier. 19. v. 5.*

6. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. *1. ad Thess. 4. vers. 3.*

7. Nemo cum tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur; Deus enim intemptator malorum est, ipse autem neminem tentat. *Iac. 1. vers. 13.*

8. Invidiâ diaboli mors introivit in orbem terrarum, imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. *Sap. 2. vers. 24. & Ad Rom. 5. vers. 12.*

9. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. *Iob. 41. v. 25.*

10. Illi verò captivi ad ipsius detinentur voluntatem. *2. ad Tim. 2. vers. 26.*

11. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. *Psal. 144. v. 13.*

C A P V T IV.

Peccatum ex ignorantia passione & malitia.

1. **S**I cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.
1. *ad Cor. 2. v. 8.*
2. *Æmulationem Dei habent sed non secundum scientiam. ad Rom. 10. v. 3.*
3. *Venit hora ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Joan. 16. v. 2.*
4. *Blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus; sed misericordiam Dei consecutus sum; quia ignorans feci in incredulitate. 1. ad Tim. 1. v. 13.*
5. *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & ille-ctus. Jac. 1. v. 14.*
6. *Qui quasi de industriâ recesserunt à Deo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt. Job. 34. v. 27.*

C A P U T V.

Peccatum originale,

1. **P**ER unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit; in quo omnes peccaverunt. *ad Rom. 5. v. 12.*
2. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi. ad Rom. 5. v. 19.*
3. *Eramus & nos filii iræ sicut cæteri, Deus autem qui dives in misericordiâ propter nimiam charitatem suam, cum essemus mortui peccato, justificavit nos in Christo. ad Ephes. 2. v. 3.*
4. *Eccè enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Psal. 50. v. 6.*
6. *Omnes peccaverunt, & egent gratiâ Dei. ad Rom. 3. v. 22.*

CAPVT VI.

Peccatum habituale.

1. **V**Sque in præsentem diem macula hujus sceleris in vobis permanet. *Jos. 22. v. 17.*
 2. Multi publicani, & peccatores discumbebant cum Iesu. *Matt. 9. v. 10.*
 3. Non veni vocare justos sed peccatores. *Ibidem v. 13.*
 4. Mulier quæ erat in civitate peccatrix. *Luc. 7. v. 37.*
 5. Beatus dives, qui inventus est sine maculâ. *Eccli. c. 31. v. 8.*
 6. Maculata es in iniquitate tuâ coram me, dicit Dominus. *Jer. 2. vers. 22.*
 7. Qui sordidus est, sordescat adhuc. *Apoc. 22. v. 11.*
 8. Quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. *Matth. 15. vers. 11.*
- Vide Libr. 2. Par. 5. c. 2. & seq.*

P A R S V.

De Christianâ Iustificatione.

CAPVT PRIMVM.

Vera peccati remissio & sublatio.

1. **E**ffundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. *Ezech. 36. v. 25.*
2. Asperges me Domine Hyssopo & mundabor, lavabis me & super nivem dealbabor. *Psal. 5. v. 8.*

3. Hæc

3. Hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri. *1. ad Cor. 6. v. 11.*

4. Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras. *Psal. 102. v. 12.*

5. Projiciet in profundum maris omnia peccata nostra. *Mich. 7. vers. 19.*

6. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. *Ioan. 1. v. 29.*

7. Convertimini ut deleantur peccata vestra. *Act. 3. v. 19.*

8. Ablue peccata tua. *Act. 22. v. 16.*

9. Et peccatorum purgationem faciens. *ad Heb. 1. v. 3.*

10. Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. *ad Heb. 9. v. 25.*

11. In hoc enim apparuit filius Dei, ut dissolvat opera Diaboli. *1. Ioann. 3. v. 9.* Hæc & sequentia explicantur dissertatione quadripartitâ de *Iustificatione.*

C A P V T II.

Vera Iustificatio.

1. **I**ustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. *ad Rom. 3. v. 24.*

2. Non sicut delictum ira & donum, sed ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia. *ad Rom. 5. v. 15. & 20.*

3. Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. *ad Rom. 4. v. 25.*

4. Cùm mortui essetis in delictis, convivificavit vos cum illo, donans vobis omnia delicta. *ad Col. 2. v. 13.*

5. Quasi modò geniti infantes, rationabile sine dolo lac concupiscite. *1. Pet. 2. v. 2.*

C A P V T III.

Et interna Sanctificatio.

1. **S**pes non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. *ad Rom. 5. v. 6.*

2. Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum tempus, pro impiis mortuus est. *Ibidem v. 6.*
 3. In die quâ alligaverit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ ejus sanaverit. *Isa 30. v. 26.*
 4. Confirmat nos, qui unxit nos Deus, & qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. 2. *ad Cor. I. v. 21. & 22.*
 5. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abundè per Jesum Christum Salvatorem nostrum; ut justificati gratiâ ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. *ad Tit. 3. v. 6.*
 6. Qui natus est ex Deo peccatum non facit, quia semen ipsius manet in eo. 1. *Joan. 3. v. 9.*
 7. Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra. *Gal. 4. v. 6.*
 8. Renovamini spiritu mentis vestræ & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in justitiâ, & sanctitate veritatis, *ad Ephes. 4. v. 23.*
 9. Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & justitiæ, accipientes in vita regnabunt per unum Jesum Christum. *ad Rom. 5. v. 17.*
 10. Quos præcivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. *ad Rom. 8. v. 29.*
 11. Sicut portavimus imaginem hominis terreni, portemus & imaginem Christi. 1. *ad Cor. 15. v. 49.*
- Vide plura Lib. 2. Parte 4. c. 17. & seq.*

CAPUT IV.

Per Fidem, Spem & Charitatem.

1. **H**abemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus. *ad Rom. 5. v. 2.*
2. Qui sperat in Domino sanabitur. *Prov. 28. v. 25.*
3. Spe salvi facti sumus. *ad Rom. 8. v. 24.*
4. Qui habet hanc spem, sanctificat se. 1. *Joan. 3. v. 3.*
5. Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem

tem autem non habuero, nihil sum. I. ad Cor. 13. v. 2.

6. Nunc autem manent tria hæc fides, spes, charitas; major autem horum charitas. *Ibidem* v. 13.

7. Gratias agimus Deo, audientes fidem vestram in Christo Jesu, & dilectionem, quam habetis in Sanctos omnes propter spem, quæ reposita est vobis in cælis. *ad Coloss. I. v. 4.*

8. Charitas operit multitudinem peccatorum. I. Pet. 4. v. 8.

9. Remittuntur illi peccata multa, quoniam dilexit multum. *Luc. 7. v. 47.*

10. Qui non diligit, manet in morte. I. Joan. 3. v. 14.

Vide Lib. 3. Par. 1. 2. 3.

C A P V T V.

Per Pœnitentiam, atque alia opera.

1. **P**œnitentiam agite, appropinquat enim regnum cælorum
Matt. 3. v. 2.

2. Convertimini ad me, & ego convertar ad vos, ait Dominus.
Zach. I. v. 3.

3. Convertimini de viis vestris malis, & de cogitationibus vestris pessimis. *Ibidem* v. 4.

4. Pœnitentiam agite & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum. *Act. 2. v. 38.*

5. Nisi pœnitentiam habueritis omnes simul peribitis. *Luc. 13. vers. 3.*

6. Timor Domini expellit peccatum, nam qui sine timore est, non poterit justificari. *Eccli. 1. v. 27.*

7. Cum metu & tremore salutem vestram operamini. *Ad Phil. 2. vers. 12.*

8. Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. *2. ad Cor. 7. v. 10.*

9. Videtis quod ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum. *Iac. 2. v. 24.*

10. Si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides salvare eum? *Ibidem* v. 14.

11. Sic & fides, si non habet opera, mortua est in semetipsa. *Ibidem* vers. 17.

12. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est. *Ibidem* v. 26.

13. Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. *Matt. 7. v. 21.*

C A P V T VI.

Timor salutaris.

1. **S**unt iusti & sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, utrum amore, aut odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta. *Eccles. 9. v. 1.*

2. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui enim iudicat me, Dominus est. *1. ad Cor. 4. v. 4.*

3. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Domino. *1. ad Cor. 4. vers. 5.*

4. Mihi pro minimo est, ut à vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque meipsum iudico. *Ibidem* v. 3.

5. Fracti sunt rami propter incredulitatem, tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time; si enim Deus naturalibus ramis non peperit, ne fortè nec tibi parcat. *ad Rom. 11. v. 20. 21.*

6. Qui existimat se stare, videat ne cadat. *1. ad Cor. 10. v. 21.*

7. Castigo corpus meum, & in servitutum redigo, ne fortè cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. *Ibidem* c. 9. v. 27.

8. Contendite intrare per angustam portam. *Luc. 13. v. 24.*

9. Lata via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam. *Matt. 7. v. 13.*

10. Verebar omnia opera mea, sciens quoniam non parceres delinquenti. *Job. 9. v. 28.*

C A P V T VII.

Fiducia certa justorum.

1. **I**psè Spiritus testimonium reddit Spiritui nostro quòd sumus filii Dei. *ad Rom. 8. v. 16.*
2. Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sed in his omnibus superamus, propter eum, qui dilexit nos. *ad Rom. c. 8. v. 35. & seqq.*
3. Certus enim sum quia neque mors, neque vita, neque creatura alia, poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu. *Ibidem v. 38.*
4. Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ. 2. *Ad Cor. I. v. 12.*
5. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimento salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me. *Isaie 61. v. 10.*
6. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. *Psal. 30. v. 20.*
7. Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illius scandalum. *Psal. 118. v. 165.*

C A P V T VIII.

Inanis impiorum presumptio.

1. **S**pes impii tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffusus est, & tanquam memoria hospitis unius diei prætereuntis. *Sap. 5. v. 15.*
2. Contritio & infælicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt, non est timor Dei ante oculos eorum. *Psal. 13. v. 3.*
3. Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi,

qui ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. *Job.*
c. 21. v. 12.

4. Quis scit, si convertatur & ignoscat Deus. *Jona* 3. v. 9.

5. Pœnitentiam age, & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc
cogitatio cordis tui. *Act.* 8. v. 22.

Vide Lib. 3. Par. 2. c. 1. & seq.

P A R S V.

De Christianorum operum perfectione, merito, præcepto.

C A P V T P R I M V M.

Operum bonorum integritas,

1. **R**etribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam, &
secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi.
Psal. 17. v. 21.

3. Quia custodivi manus Domini, nec impiè gessi à Deo meo.
Ibidem v. 24.

3. Et ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate
mea. *Ibidem* v. 26.

4. Custodiam legem tuam semper, & in sæculum sæculi. *Pf.* 118.
vers. 44.

5. Ab omni viâ malâ prohibui pedes meos, ut custodiam verba
tua. *Ibidem* v. 101.

*Hæc & omnia quæ sequuntur, declarata sunt dissertatione bipartitâ
de Iustificatione.*

C A P V T II.

Et perfectio,

1. **S**ic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera bona vestra, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. *Matt. 5. 7. 16.*
2. Estote ergo perfecti sicut Pater vester cœlestis perfectus est. *Ibidem v. ult.*
3. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. *Joan. 6. v. 27.*
4. Conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo quo detrectant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. *1. Pet. 2. vers. 12.*
5. Non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet eum, & operatur justitiam, acceptus est illi. *Act. 10. v. 34.*

C A P V T III.

Non naturalis tantum sed & supernaturalis.

1. **I**n hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper. *Act. 24. v. 16.*
2. Sine offensione estote Judæis & gentibus & Ecclesiæ Dei, sicut ego per omnia omnibus placeo. *1. ad Cor. 10. v. 32.*
3. Nulli dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. *2. ad Cor. 6. v. 3.*
4. Ipsi sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus. *Ad Ephes. 2. vers. 10.*
5. Divitis hujus sæculi præcipe non sublime sapere in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum bene agere, divites fieri in bonis operibus, thesaurizare sibi fundamen-

damentum bonum in futurum, ut apprehendant vitam æternam, 1. ad Tim. cap. 6. v. 18. & 19.

CAPVT IV.

Absque peccati omnis permixtione.

1. **Q**uæ participatio iustitiæ cum iniquitate, aut quæ societas luci ad tenebras. 2. ad Cor. 6. v. 14.
2. Omnis qui in Deo manet non peccat, & omnis qui peccat, non vidit eum. 1. Ioann. 3. v. 6.
3. In omnibus his non peccavit Job labiis suis. Job. 1. v. 22.
4. Vir simplex & rectus & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam. Job. 2. v. 3.
5. Hæc passus sum absque iniquitate manûs meæ, cum haberem mundas ad Deum preces. Job. 16. v. 18.
6. Si nupserit virgo, non peccavit. 1. Cor. 7. v. 28.

CAPVT V.

Meritum bonorum operum gloria cælestis.

1. **S**tabiles estote & immobiles abundantes in opere Domini semper, scientes, quòd labor vester non sit inanis in Domino. 1. ad Cor. 15. v. 58.
2. Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis. ad Heb. 6. v. 10.
3. Nolite itaque amittere confidentiam vestram quæ magnam habet remunerationem. ad Heb. 10. v. 35.
4. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illo die iustus Iudex. 2. ad Tim. 4. v. 8.
5. Nescitis, quòd ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt,

runt, sed unus accipit bravium, sic currite ut comprehendatis. 1. ad Cor. 9. v. 24.

6. Filius hominis venturus est in gloria patris sui, & reddet unicuique secundum opera sua. Matt. 16. v. 27.

7. Thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera eius. ad Rom. 2. v. 5.

8. Ambulabunt inecum in albis, quia digni sunt. Apoc. 3. v. 3.

9. Si volens hoc ago, mercedem habeo, sin autem invitus, dispensatio mihi credita est. 1. ad Cor. 9. v. 17.

10. Manete in me, & ego in vobis: sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vire, sic nec vos, nisi in me manseritis. Ioan. 15. v. 4.

11. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 2. Cor. 6. vers. 2.

C A P U T VI.

Gratia & prosperitatis augmentum.

1. **I**ustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem. Prov. 4. v. 18.

2. Qui nocet, noceat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc, & qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus, sanctificetur adhuc. Apoc. 22. v. 11.

3. Sicut exhibuistis membra vestra, servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiæ in sanctificationem. ad Rom. 6. v. 19.

4. Non impediaris orare semper, & ne verearis ad mortem usque iustificari. Eccli. 18. v. 22.

5. Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum. Ps. 33. v. 9.

6. Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ. 1. Tim. 4. v. 8.

7. Omnis qui reliquerit domum, aut agrum, &c. centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Matt. 19. v. 28.

Vide Lib. 2. Par. 2. C. 2. & seq.

CAPVT VII.

Qui Deum diligit, Deo obedit.

1. **S**I diligitis me, mandata mea seruate. *Joan. 14. v. 15.*
2. **S**qui habet mandata mea, & seruat ea, hic est, qui diligit me. *Joan. 14. v. 21.*
3. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. *Ibidem v. 23.*
4. Si præcepta mea seraueritis, manebitis in dilectione meâ, sicut & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione. *Ioann. 15. v. 10.*
5. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. *Ibid. vers. 15.*
6. Ego sum vitis, vos palmites, omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum; & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus adferat. *Ibidem v. 2. & 3.*

CAPVT VIII.

Et mandata ejus custodit.

1. **H**æc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus. *1. Ioann. 5. v. 3.*
2. Dilectio custodia legum illius est. *Sap. 6. v. 19.*
3. Deum time & mandata ejus serua, hoc est enim omnis homo. *Eccle. 12. v. 13.*
4. Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. *Matt. 7. v. 21.*
5. Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me. *Ioan. 4. v. 34.*
6. Nisi abundaverit iustitia vestra, plus quàm Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum. *Matt. 5. v. 20.*
7. Christus consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. *ad Heb. 5. v. 9.*

8. In hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus. *1. Joann. 2. v. 3.*

9. Qui dicit se nosse eum, & mandata ejus non custodit, mendax est. *Ibidem v. 4.*

10. Qui dicit se in ipso manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. *Ibidem v. 6.*

11. Plenitudo legis est dilectio. *ad Rom. 13. v. 10.*

C A P V T IX.

Deus serivò vult servari sua mandata.

1. **S**I vis ad vitam ingredi serva mandata. *Matt. 19. v. 17.*

2. **T**u mandâsti mandata tua custodiri nimis. *Psal. 118. vers. 4.*

3. Stultè egisti nec custodisti mandata Domini Dei tui, ideò nequaquam regnum tuum ultra confurget. *1. Reg. 13. v. 13.*

4. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus illis, qui diligunt eum. *1. ad Cor. 2. vers. 9.*

5. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris: jugum enim meum suave est, & onus meum leve. *Matt. 11. v. 28.*

6. Filius honorat Patrem suum, servus Dominum suum, si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus, & si ego Dominus, ubi timor meus? *Malach. 1. v. 6.*

7. Fili serva mandata mea, & vives. *Prov. 7. v. 2.*

8. Hoc fac & vives. *Luc. 10. v. 28.*

9. Deus reddet unicuique secundùm opera ejus: iis quidem, qui secundùm patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam: iis autem, qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, ira & indignatio. *ad Rom. 2. v. 6.*

10. Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, & Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis. *Ezech. 36. v. 27.*

11. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam; Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. *Psal. 39. vers. 8.*

12. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis & fructus vester maneat. *Joann. 15. v. 16.*

C A P V T X.

Libertas filiorum Dei non pugnat cum subiectione filiali.

1. **V**Os in libertatem vocati estis, tantum, ne libertatem in occasionem detis carnis. *ad Gal. 5. v. 16.*

2. **Q**uasi liberi, non quasi velamen malitiæ habentes libertatem, sed sicut servi Dei. *1. Pet. 2. v. 16.*

3. **U**bi Spiritus Domini, ibi liberras. *2. ad Cor. 3. v. 17.*

4. **C**um servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ; nunc autem liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam. *ad Rom. 6. v. 20. 21.*

5. **D**escendi de cælo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui me misit. *Joann. 6. v. 38.*

6. **N**onne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum: nam & ipse Deus meus salutaris meus, susceptor meus, non movebor amplius. *Psal. 61. v. 1. & 2.*

7. **Q**uam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo. *Psal. 118. v. 103.*

8. **I**n via testimoniorum tuorum delectatus sum sicut in omnibus divitiis. *Ibidem v. 14.*

C A P V T X I.

Mandata Dei possibilis.

1. **C**ustodi legem atque consilium, & erit vita animæ tuæ & gratia faucibus tuis. *Prov. 3. v. 22.*

2. Non

2. Non est similis inventus illi in gloriâ, qui conservavit legem excelsi, & in tentatione inventus est fidelis: ideo jurejurando dedit illi gloriam in gente suâ. *Eccl. 44. v. 21. & 22.*

3. Non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo, faciens quod placitum esset in conspectu meo. *lib. 3. Reg. cap. 14. v. 8.*

4. Erant ambo justi ante Deum incedentes in omnibus mandatis & justificationibus sine querelâ. *Luc. 1. v. 6.*

5. Omnia hæc custodivi à juventute mea. *Matt. 19. v. 20.*

6. Memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate & in corde perfecto. *Isa. 38. v. 3.*

7. Jugum meum suave est, & onus meum leve. *Matt. 11. v. 30.*

8. Hæc est charitas Dei ut mandata ejus custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt. *1. Ioan. 5. v. 3.*

9. Omnia possum in eo, qui me confortat. *Ad Philip. 4. v. 13.*

Vide Lib. 2. P. 2. C. 9. & seq.

C A P V T X I I.

Libertas necessaria ad rationem peccati.

1. **N**on regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis ejus. *ad Rom. 6. v. 12.*

2. Unusquisque tentatur à concupiscentiâ suâ abstractus & illeceus. *Iac. 1. v. 14.*

3. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum. *Ibidem vers. 15.*

4. Fili peccâsti, non adjicias iterum. *Eccl. 21. v. 1.*

5. Post concupiscentias tuas non eas. *Eccl. 18. v. 30.*

6. Ecce sanus factus es, jam noli peccare. *Ioan. 5. v. 14.*

7. Evigilate justi, & nolite peccare. *1. ad Cor. 15. v. 34.*

8. Voluntariè peccantibus nobis. *ad Heb. 10. v. 26.*

Vide L. 2. Par. 2. C. 1.

C A P V T X I I I .

*Finis Præcepti Charitas, non amittitur per
lapsus leves.*

1. **Q**ui diligit proximum, legem implevit. *Ad Rom. 13. vers. 8.*
2. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres: qui non diligit manet in morte. *1. Ioann. 3. vers. 13.*
3. **Q**ui servat verbum ejus, verè in hoc Charitas Dei perfecta est: *1. Joann. 2. v. 5.*
4. **Q**uicumque perfecti sumus hoc sentiamus. *ad Phil. 3. v. 15.*
5. Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque creatura alia poterit nos separare à Charitate Dei. *ad Rom. 8. v. 39.*
6. Septies cadet justus, & resurget. *Prov. 24. v. 16.*
7. Impii autem corruent in malum. *Ibidem.*
Vide Lib. 3. Par. 3. C. 3.

C A P V T X I V .

Oratio, benedictio iterata & assidua.

1. **O**portet semper orare, & non deficere. *Luc. 18. v. 1.*
2. **O** septies in die laudem dixi tibi. *Psal. 118. v. 146.*
3. **V**igilate & orate ut non intretis in tentationem. *Marc. 14. vers. 38.*
4. **C**hristus iterum abiens oravit eundem sermonem tertio. *Marc. 14. v. 36. & 39. Matt. 25. v. 40. & 44.*
5. **O**mnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur; Sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem. *1. Tim. 4. v. 4. & 5.*

6. **Q**ue-

6. Quaecunque orantes petitis, credite quia accipietis. *Marc. 11 vers. 14.*

Vide Lib. 3. Par. 6. C. 2. & seq.

C A P V T X V.

Iejunium, ciborum delectus.

1. **P**anem desiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum. *Dan. 10. v. 3.*

2. Vir sive mulier cum fecerint votum ut sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare, à vino & omni quod inebriare potest, abstineant. *Num. 6. v. 2.*

3. Bona est oratio cum-jejunio & Eleëmofyna magis, quam thesauros auri recondere. *Iob. 12. v. 8.*

4. Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. *ad Rom. 2. v. 1.*

5. Venit Joannes neque manducans neque bibens. *Matth. 9. vers. 18.*

6. Convertimini ad me in toto corde vestro in jejunio, in fletu & planctu. *Ioël 2. v. 12.*

7. Jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi, erit domui Juda in gaudium, & solemnitates præclaras. *Zach. 8. v. 19.*

8. Cum jejunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes; exterminant enim faciem suam ut videantur hominibus jejunare; Amen dico vobis: receperunt mercedem suam: tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava. *Matt. 6. v. 16.*

9. Nunquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus: venient autem dies cum auferetur ab iis sponsus, & tunc jejunabunt. *Matt. 9. v. 15.*

10. Si esca fratrem meum scandalizat, non manducabo carnes in æternum. *1. Cor. 8. v. 13.*

11. Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis

bis oneris, quàm ut abstinere vos ab immolatis simulacrorum, &c.
Act. 15. v. 28.

CAPUT XVI.

Votum, religio, & alia supererogationis opera.

1. **S**I quid vovisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim
Sei infidelis, & stulta promissio. *Ecclæ. 5. v. 3.*
2. **V**ovete & reddite Domino Deo vestro. *Pf. 75. v. 12.*
3. **H**abentes damnationem secum, quia primam fidem irritam fe-
cerunt.
4. **P**ræceptum Domini non habeo, consilium autem do. 1. *Ad
Cor. 7. v. 25.*
5. **S**i vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pau-
peribus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me. *Matth.
19. v. 21.*
6. **E**cce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit
nobis. *Matt. 19. v. 27.*
7. **O**mnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut pa-
rentes, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, cen-
tuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. *Marc. 10. v. 29.*
8. **S**unt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum cœ-
lorum, &c. qui potest capere, capiat. *Matt. 19. v. 11. & 12.*
9. **V**ota mea reddam in conspectu timentium eum. *Psal. 21. v. 26.*
10. **V**ulpes foveas habent, volucres cœli nidos; filius hominis non
habet, ubi caput suum reclinet. *Matt. 8. v. 20.*
11. **V**olo omnes esse sicut meipsum; sed unusquisque proprium do-
num habet ex Deo, alius quidem sic, alius autem sic. 1. *ad Cor. 7. v. 7.*
12. **O**mnes, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia com-
munia, possessiones, & substantias vendebant, & dividebant illa om-
nibus, prout cuique opus erat. *Act. 2. v. 44.*
13. **Q**ui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat cru-
cem suam, & sequatur me. *Matt. 16. v. 24.*
14. **B**onum est mihi magis mori, quàm ut gloriam meam quis eva-
cuet

cuet; nam etsi evangelizavero, non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit; quæ est ergo merces mea? ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam evangelium. *I. ad Cor. 9. v. 17. & 18.*

15. Religio munda, & immaculata est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione earum, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

Iac. 1. vers. 27.

Vide Lib. 3. P. 6. C. 23. & 27.

C A P V T X V I I .

Eleemosyna, consilium, præceptum, premium.

1. **Q**ui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. *Prov. 21. v. 13.*

2. **Q**uod superest, date Eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. *Luc. 11. v. 41.*

3. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. *I. ad Cor. 13. vers. 3. & 43.*

4. **C**onclude Eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. *Eccles. 29. v. 15.*

5. **F**acite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. *Luc. 16. v. 9.*

6. **B**eati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. *Matt. 5. v. 7.*

7. **E**x substantiâ tuâ fac Eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere. *Tob. 4. v. 7.*

8. **S**i esurierit inimicus tuus, ciba illum, & si sitiverit, potum da illi. *ad Rom. 12. v. 20.*

9. **Q**ui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo Dei charitas manet in eo? *I. Joann. 3. v. 17.*

Vide L. 3. PAR. 3. C. 33. & seq.

CAPUT XVIII.

Christus ut Agnus Fidem urget.

1. **N**on misit Deus Filium suum in mundum ; ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. *Ioann. 3. vers. 17.*
2. Qui credit in eum non iudicatur. *Ibid. v. 18.*
3. Ecce Agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi. *Ioan. 1. v. 19.*
4. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. *Matt. 1. v. 21.*
5. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & revelationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abundè, per Iesum Christum Dominum nostrum. *ad Tit. 3. v. 5. & 6.*
6. Ut iustificati gratiâ ipsius hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ *Ibidem. v. 9.*

CAPUT XIX.

Vt iudex requirit Opera.

1. **I**pse est, qui constitutus est à Deo Iudex vivorum & mortuorum. *Act. 10. v. 42.*
2. Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & revelabit occulta cordium, & tunc erit laus unicuique à Deo. 1. *ad Cor. 4. v. 4. & 5.*
3. Deus nunc annunciat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant, eo quòd statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate. *Act. 17. v. 30.*
4. Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne Iudicium dedit filio. *Ioann. 5. v. 22.*
5. Nolite mirari hoc; quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei, & procedent: qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt, in resurrectionem Iudicii. *Ioann. 5. v. 22.*

6. Cùm autem venerit filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ, & congregabuntur ad eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut Pastor segregat oves ab hædis. *Matt. 25. v. 31.*

7. Ambula in viis cordis tui, & intuitu oculorum tuorum, & scito, quòd pro omnibus his adducet te Deus in judicium. *Eccles. 11. vers. 9.*

Vide Plura Lib. 1. Par. 4. C. 13. & 14.

C A P V T X X.

Impiorum multiplex pœna aeterna.

1. **D**iscedite à me maledicti in ignem aeternum: esurivi enim & non dedistis mihi manducare; sitivi & non dedistis mihi bibere, &c. *Matt. 25. v. 41.*

2. Eos qui faciunt iniquitatem, mittent in caminum ignis, ibi erit fletus, & stridor dentium. *Matt. 13. v. 42.*

3. Mittentur in stagnum ignis, & sulphuris, ubi cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum. *Apoc. 20. v. 10.*

4. Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum. *Apoc. 18. v. 7.*

Vide plura Lib. 3. Par. 7. C. 31. & seq.

C A P V T X X I.

Iustorum diversa gloria sempiterna.

1. **V**enite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum ab initio mundi: esurivi enim & dedistis mihi manducare, sitivi & dedistis mihi bibere, &c. *Matt. 25. v. 34.*

2. In domo Patris mei mansiones multæ sunt. *Joann. 14. v. 2.*

3. Alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum; stella enim à stellâ differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum. *1. ad Cor. 15. v. 41.*

4. Justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. *Matth. 13. vers. 43.*

5. Secundum multitudinem dolorum meorum consolationes tuæ latificaverunt animam meam. *Psal. 93. v. 15.*

6. Reddet unicuique secundum opera ejus. *ad Rom. 2. v. 6.*

Vide supra hujus Patris c. 1. num. 1. c. 9. num. 9. & L. 2. P. 1. c. 10. & seq. vsque ad 21. Vbi referuntur Orationes jaculatoriæ felicem exitum & aeternam gloriam desiderantis.

EPILOGVS.

Singula hæc controversiarum capita universim iis etiam confirmantur sacrae Paginae documentis, quibus Ecclesiae Catholicae infallibilitas, & perpetua ipsi à Christo Jesu promissa assistentia adstruitur; adeoque ex solis his probè perceptis, & creditis, quaestiones omnes, nos inter & A catholicos in materiâ Religionis moveri solitæ, nullo negotio dissolvuntur; cum enim certissimis sacrarum litterarum testimoniis constet, veram Dei Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis, quæ ob promissam Spiritus Sancti assistentiam perpetuam, in negotio fidei, & materia salutis, nec cadere nec errare possit, factâ semel demonstratione authenticâ, quænam sit vera Christi Ecclesia, tollitur consequenter difficultas omnis disquisitionum de fide particularium. Nemo siquidem sanæ mentis est, qui non facilè intelligat, *permanendum esse in viis antiquis*, uti Jerem. 6. v. 16. dicitur: & eum Scripturae sensum, eamque in omnibus dubiis occurrentibus sententiam sequendam esse, quam vera, Catholica, & Apostolica Ecclesia, quæ errare non potest, semper tenuit, & nunc tenet, ac sequitur: non verò ambulandas esse semitas novas, quas A catholici electione propriâ, & privato ducti spiritu ingrediuntur; harum enim absque dubio unaquæque est *via; quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt ad mortem*, ut inquit Sapiens Prov. 16. v. 25. Faxit igitur Deus, ut ad infallibilia hæc divinæ Scripturae documenta, quibus omnes hujus temporis controversiæ secundum universalis Ecclesiae interpretationem deciduntur,

Adver-

Adversarii nostri tandem oculos aperiant, advertantque fieri nullâ ratione posse, ut Ecclesia ipsos in errorem inducat; cum non magis error, & mendacium cum veritate possint consistere, quàm cum luce meridiana densæ noctis tenebræ: Ecclesiam autem veritatis increatæ Spiritus, qui nec fallere nec falli potest, omnem doceat veritatem ex infallibili promissione Christi. E contrario autem graviter peccare eos, qui sese ipsi, mille erroribus obnoxii, Ecclesiæ universalis Judices constituunt, dum Ecclesiam, & Concilia Ecclesiæ generalia, falli non posse, si sequantur Scripturam; si non sequantur, posse falli asserunt: hoc enim asserendo, si non aperte & explicitè, saltem occultè, & implicitè usurpant sibi officium Judicis supra Ecclesiam & Concilia. Quis enim ex eorum sententiâ in hac vitâ judicabit, utrum Ecclesia & Concilia in decidendis controversiis sequantur legitimum sacræ Scripturæ sensum, nec ne; nisi ipsi soli suo judicio? Nam si Ecclesia sequatur illum sanctæ Paginæ sensum, quem sequuntur ipsi, judicabunt eam non falli, si non sequatur, judicabunt falli, adeoque eò res redibit, ut omnes censeantur errare, qui ab ipsis dissentiunt; non errare autem, qui consentiunt; quæ perfectò non solum arrogantia est indignissima, verum etiam injuria blasphema in Spiritum Sanctum & Christum Dominum redundans. Si enim hic verè promisit, uti testatur Scriptura, quòd Spiritu Sancto assistere Ecclesiæ velit, & inducere in omnem veritatem usque in consummationem sæculi. Ecquis non videt calumniam impingi ipsi Christo promittenti, & Spiritui Sancto, non assistenti Ecclesiæ suæ universali, sed labi permittenti in errores fœdissimos? perfectò nec verè in Spiritum Sanctum, nec in Christum Redemptorem nostrum credunt, sed proprio suo judicio errorum omnium & Hæresion fonti turpiter adhærent, qui hoc asserunt. Quin potius & credant fideliter, & Christo Domino Ecclesiam audiendam esse præcipienti obediant simpliciter, ut quod tantopere omnes optant boni, omnium, qui Christiano censentur nomine, una sit Fides mentium, & pietas actionum.

OECONOMIA

Libri Quarti.

QUæ hoc Libro continentur, pluribus explicata sunt & probata, partim in Enchiridio Militiæ Christianæ; partim in impressâ Disputatione de Fide orthodoxâ, partim in libello Protestationis Catholicæ, in ejusdem Apologiâ, & dissertatione Apologeticâ; partim denique in Dissertatione utraque de Christianâ Justificatione. Et primò quidem ipse libri hujus titulus ex Apostolo, & magno Augustino desumptus, declaratur Militiæ Christianæ, Titulo 6. distinctione 8. & Protestationis Catholicæ cap. 6. distinctione 16. quæ est ejusdem Protestationis Epilogus. Deindè Introductionis distinctiones primæ sex è divinarum litterarum doctrinâ prolixè deducuntur Militiæ Christianæ titulo 6. toto: speciatim verò distinctione prima à numero quinto, usque ad libri finem. Item titulo primo, distinctione 2. & titulo 2. numero 1. Distinctio septima desumpta est ex Protestationis Catholicæ Procemio. Octava ex Militiæ Christianæ titulo 6. distinctione 8. numero 21. Reliquæ usque ad Canones ex Protestationis capite 4. distinctione 6.

Canon primus adversùs omnes hujus temporis errores efficacissimus, ex immotis S. Paginae fundamentis deductus esse convincitur Protestationis capite 4. distinctione 5. admittitur ab omnibus non modo Orthodoxis, verùm etiam à plerisque Adversariis, ut declaratur in Epistolâ dedicatoriâ dissertationis quadripartitæ de Justificatione Christianâ; Secundus cum tribus sequentibus demonstratur Protestationis Christianæ capite 4. distinctione 2. 3. 4. 5. Sextus, septimus & reliqui, usque ad vigesimum octavum habentur inter Asserta Disputationis de Fide orthodoxâ, partim etiam Protestationis cap. 4. distinctione 2. Canon vigesimus nonus Militiæ Christianæ titulo 6. distinctione 9. Canon trigesimus Apologiæ cap. 2. distinctione 3.

Documenta è divinis Codicibus allegata de Verbo Dei, de Ecclesiâ, de Fide Catholicâ, & reliquis explicantur tribus libellis Protestationis Catholicæ, Apologiæ ejusdem, & dissertationis Apologeticæ,
præter

præter quædam S. Scripturæ testimonia, quæ etiam habent Bellarminus, Becanus, Tannerus, Valentia, & alii, cum hoc tamen discrimine, quòd quæ illi sparsim suis voluminibus inserunt hic methodicè, prout controversiarum ordo postulat, digesta, unico velut obtutu conspiciantur, unoquoque præcidentur, & præcidentia monstrantur omnia adversus Protestationem Christianam & universam Fidem Catholicam vel objecta hætenus, vel deinceps objicienda.

Exstant quidem nonnulli similes libelli, sed absque ordine doctrinæ, cujusmodi sunt flores Bibliorum, & alii; nec iis additi Canones nec controversias omnes, ac singula earum membra attingunt; quamobrem complura S. Paginæ ab iis prætermissa sunt testimonia, quæ secundum naturæ ordinem accuratè hoc libello, quoad fieri potuit, ita digesta sunt; ut fundamentalem Controversiæ cujusque notitiam veluti synopsis quædam ob oculos ponant, præsertim si dextrè adhibeantur juxta præscriptos Canones, qui sunt veluti compendiosæ quædam omnium è divinis Scripturis testimoniorum adductorum declarationes non formales quidem, sed radicales. Propriè enim sunt regulæ sive leges generales discernendi genuinum sensum S. Paginæ ab adulterino; secundum quas determinandæ sunt regulæ & hypotheses particulares de nativâ vocabulorum significatione, de collatione textuum parallelorum antecedentium, consequentium, de litteræ proprietate ac metaphoris, de aliis tropis & figuris, quarum non paucas Adversarii in suis adversus Protestationem ac doctrinam Catholicam scriptis adducunt, ab ipsis, ut aiunt, Catholicis Doctoribus approbatas, sed omitunt capitalem principè loco hic positum canonem de interpretatione Scripturæ non privato unius, sed publico universalis Ecclesiæ judicio faciendâ, fundatum in 2. Petri 1. v. 20. & aliis S. Paginæ testimoniis hic allegatis part. 1. c. 4. & 5. quia non ignorant efficaciam illius ad suos & aliorum quorumlibet Adversariorum errores refellendos.

Solus hic canon tanti momenti est, nulla ut nos inter & adversarios agitetur controversia, quæ non à verâ illius intelligentiâ dependeat. Omnes enim Fidei Catholicæ articuli nituntur S. Paginæ testimoniis ab Ecclesia universali, juxta Spiritus Sancti dictamen, perpetuè sic intellectis, uti & significat canon 25. Nec refert, quòd nonnulla subinde in alium sensum à particularibus quibusdam Doctoribus explicata sint, cum unicum scripturæ documentum rei accommodatum sufficiat, juxta Canonem 3. Omnia autem dogmata adversariis propria sunt pura

puta figmenta Novatorum, nullo testimonio divino; sed erroneis ipsorum interpretationibus nixa; ut habet Canon 26. & in specie, quoad præcipuas Fidei Controversias ostensum est Protest. cap. 4. dist. 10. 11. 12. atque Apologiæ cap. 2. distinctione 1. 2. 3. adeoque ad omnia, quæ adversum nos ex S. Codice allegata objiciunt, uno verbo responderi potest: *Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.* Matt. 22. v. 29.

En tibi, benevole Lector, non Gladium Spiritûs modò; quo pululantia errorum omnium capita, veluti securi ad radicem positâ liceat præcidere: Verùm etiam Scutum Fidei, in quo, uti cum Apostolo loquar, possimus *omnia Adversariorum tela ignea extinguere*; Uti pluribus declaratum est, Introductionis distinctione 8. 9. 10. patetque exemplo erroris gravissimi de sola Fide justificante distinct. 11. adducto. *Quamobrem ne respicere quidem, nedum mutire ausi sunt, ad monstratas dissert. priore de Justificatione Christiana art. 16. nu. 117. Charybdes & Syrtes, in quas violento feruntur impetu, quotquot audiunt Lutherum aut Calvinum clamantes, solâ nos fide justificari, etsi legem Dei non servemus: Ad posteriorem verò non nisi parerga quædam plena calumniis attulerunt. Cardinalia autem de Perfectione Christianorum operum proposita documenta, nequidem attigerunt contra fidem principio datam, quâ sanctè, ut inquiunt, attestantur, omnia se veritatis studio resoluturos. Longè ipsis sapientiores alii fatentur, sibi hoc unice propositum esse, ut suis Auditoribus implantent Fidem non solam; sed, ut Apostolus inquit, *δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην*, ad Gal. 5. 6. id est, quæ Charitate formata & animata Christianarum virtutum viva Deoq; grata, per intimam cum ipsa connexionem & spiritalem influxum opera producit. Alius à multis retrò annis apud ipsos Professor Academicus liberè asseruit, plurimos suorum damnationi manere obnoxios, plebeios præsertim & idiotas, quòd in errore hæreant fidei solius justificantis: doctiores autem plerosque ad doctrinam Catholicam propius indies accedere; nonnullos etiam studiis Philosophicis Philologicisque duntaxat occupare se, nè fidei suæ infelicitèr à superioris ævi novatoribus consarcinata erroribus terreantur. Sed profectò quid aliud hoc est, quàm ignorantiam affectare crassam & supinam? Vident intestina suorum & pertinacia in fidei articulis dissidia, cum incredibili cultiorum ingeniorum tyrannide conjuncta; quippe quæ ab uniuscujusque diœcesios Superintendentente, cui per omnia interdum*

ad-

ad stipulari nequeunt, indignè anathemate feriuntur. Agnoscunt varias ac variatas toties Confessiones, convitia & execrationes, quibus se mutuò, tanquam Cadmæi fratres ipsi configunt. Non ignorant ejusdem, qui religionem, quâ dignè Majestate suâ divinâ à mortalibus coli se velit, revelaverit, esse & eandem conservare, adeoque opinionem illorum, qui Ecclesiam toto terrarum orbe diffusam periisse autumant, Epicureismum sapere. Nam uti parùm interest negare Deum esse, & esse quidem, sed ab ipso non curari res humanas; ita perindè videtur, curare eum quidem, sed nullam religionis rationem habere. Intelligunt, dum antiquioris Ecclesiæ faciem cum reformatâ, quæ illam orbi se reduxisse gloriatur, comparant, Simonis magi, Donati, & aliorum jam dudum damnata dogmata, Manichæorum, Iconoclastarum & gregalium adversus Catholicam Ecclesiam convitia, calumnias, hæreses sub specioso Evangelismi nomine, ab inferis revocatas. Advertunt, quàm inepto circulo ludificent sectatores suos dum Ecclesiam pristinorum sæculorum integritati se restituisse vanissimè jactitant, dum missionem suam, dum successionem, & antiquitatem colorant, adeoque nulla ipsis suppetere subsidia, quæ non omnis hæreticus sive antiquior sive recentior possit eodem jure prætexere. Ob has aliasque rationes Protestationis Christianæ libellis declaratas; eorum eruditiores non pauci, quibus sua salus cordi fuit, invocato divini Numinis auxilio, erroribus omnibus valere jussis, uni, veræ Catholicæ Ecclesiæ fidem ac nomen dederunt; quos utinam propediem imitentur plures, ne pretiosum animæ pignus, cœlesti gratiâ indignum constituent ac perdant, quin potius relictis tot cœtibus particularibus, quibus hodieque orbis Christianus scinditur, ad eam redeant Religionis Catholicæ unitatem, quam Jesus Christus ejusque discipuli tam frequenter nobis, quàm vehementer inculcârunt, qui hujus libri proprius est scopus.

Explicit Theologia Scripturæ Divinæ

Anno quo

PRO MAIORE DEI GLORIA CERTATVR.

IN-

I N D E X

M A T E R I A R V M,

P R O

M E D I T A T I O N I B U S,

Exhortationibus , Concionibus.

I.

Apienter olim Magnus Aurelius Augustinus dixit: *Rectè novit vivere , qui rectè novit orare.* Declarat autem hoc dicto orationis non necessitatem modò , sed dignitatem etiam atque efficaciam ; quia illius beneficio , tanquam per medium excellentissimum componitur ordinaturque vita nostra , & pervincuntur difficultates omnes , quæ in virtutum stadio currentibus sese objiciunt. Quamobrem & Apostolus Panopliam militis Christiani , sive omnimodam armaturam cap. 6. ad Ephesios traditam , ita concludit: *per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in Spiritu , & in ipso vigilantes in omni instantia.* ibidem v. 18. Oratio autem mentalis (de quâ hoc loco potissimè sermo) est exercitatio internarum animæ facultatum , intellectus , memoriæ , ac voluntatis circa Deum , & fidei Christianæ Mysteria , cum internâ ad Deum collo- catione. Illius ergo materia est , quidquid divinitus re- velatum & toto hoc opere in certa capita digestum est.

Con-

INDEX MATERIARVM.

Congruè autem distinguitur tripliciter, juxta triplicem eorum, qui in meditationem solent incumbere, conditionem. Hi enim vel peccatores sunt, sed resipiscere cupiunt, vel tyrones, qui vitia & prioris vitæ affectus inordinatos rectæ rationi subicere desiderant; unde & purgativam viam ingrediuntur, sic dictam, quòd ejus scopus sit, animam à peccatis, vitiis, ac pravis propensionibus purificare, ut est Iacobi 4. v. 8. alii his superatis difficultatibus, profectui in virtutibus, & cœlestium rerum ampliori obtinendo lumini intendunt; undè & viam illuminativam tenere dicuntur, quòd ejus scopus sit mentem variarum virtutum splendore illuminare, ut est Ps. 33. v. 6. alii denique ulterius divinâ opitulante gratiâ progressi, ad familiarem pertingunt cum Deo conjunctionem, per viam, quæ dicitur unitiva, juxta doctrinam Apostoli. I. Cor. 6. v. 17.

2. Viæ purgativæ congruunt meditationes de vitiis & peccatis, & horum pœnis à Deo constitutis, de passionibus & affectibus inordinatis, de fine ultimo, & aliis eò pertinentibus, de justificatione Christianâ, & mediis ad ipsam requisitis. Viæ illuminativæ conveniunt meditationes de vita & virtutibus Christi, Beatissimæ Virginis Deiparæ, & aliorum Sanctorum, de virtutum moralium ac Theologicarum naturâ, proprietatibus, effectibus, de Sacramentis ad eas disponentibus, & reliquis exercitiis spiritualibus. Ad viam unitivam spectant meditationes de Deo uno & trino, de attributis & perfectionibus divinis, de angelis, de beatitudine formali & objectivâ; aliisque fidei Christianæ mysteriis, quorum contemplatione non solum illuminatur intellectus; sed & in voluntate concitatur veræ pietatis effectus, uti pluribus in hujus operis præfatione, & in Epistola Dedicatoria est declaratum.

INDEX MATERIARVM,

3. Quamvis autem in deligendâ meditationum materiâ ordinem jam propositum ordinariè fervare expediat; non tamen necesse est, ita illi se quemlibet astringere, ut non liceat subindè eum mutare. Nam & perfecti, proficientes, & tyrones pro suâ necessitate juvari possunt ex qualibet meditatione, & ea est varietas ingeniorum, ut quidam à suppliciis minùs percellantur, ad detestanda peccata, magis autem ex consideratione divini amoris & contra; alii gustum & profectum hauriunt, si infantix Christi mysteria considerent, alii, si Dominicę passionis, alii, si alia contemplantur fidei mysteria, adeoque omnes hoc in opere è divinis literis invenire possunt suo palato & profectui spirituali consentanea, quàm plurima accuratè secundùm naturæ ac doctrinæ ordinem distincta.

4. Possunt etiam singulæ S. Paginæ sententiæ; imò & singulæ ejusdem sententiæ voces meditationi materiam subministrare, si in iis considerandis tamdiu inhæreatur, quamdiu gustus aliquis aut utilitas spiritualis percipitur, aliàs è diversis documentis contexi possunt singulæ partes meditationis: ut si de Sanctitate Christianâ instituere meditationem placeat, præludii loco considerare licet quomodo Angeli in cœlo & Sancti clament: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloriâ ejus.* II. 6. v. 3. Punctum primum esse potest: Sanctitas est propria nota Ecclesię & fidelium Christi militum: *Vos genus electum, regale Sacerdotium, gens Sancta, populus acquisitionis.* I. Pet. 2. v. 9. Punctum secundum: Sanctitas hæc excolenda in cogitationibus: *Quales vos esse oportet in Sanctis cogitationibus, & pietatibus, expectantes, & properantes in adventum diei Domini!* 2. Pet. 3. v. 11. Punctum tertium, exercenda etiam in sermone: *Non licet nos ita loqui, quia filii Sancto-*

INDEX MATERIARVM.

Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. Tob. 2. v. 5. Punctum quartum, excolenda denique in omni opere: Secundum eum, qui vocavit vos, Sanctum, & vos in omni conversatione Sancti sitis: quoniam Scriptum est: Sancti eritis quoniam ego Sanctus sum. 1. Pet. 1. v. 15. Ita Christus doctrinam de sanctitate & perfectione Christianâ Matt. 5. cap. traditam concludit his verbis: Estote ergo vos perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est. ibid. v. 48.

5. Quia autem meditationes ordinariè clauduntur ardentibus ad Deum colloquiis, post uniuscujusque virtutis insignioris, aut divinæ perfectionis explicatam hoc Opere è sacris literis naturam, proprietates, præmia, effecta, & alia, quæ singula sub meditationem cadere possunt, subnexæ etiam sunt orationes jaculatoriæ ex iisdem divinis libris petiæ, tanquam formulæ convenientissimæ, quibus expedit illius aut virtutis aut perfectionis imitationem à Deo postulare. Omni enim dubio procul Sancto Spiritui gratissimæ eæ preces accidunt, iisdem constantes sententiis ac verbis, quorum ipse auctor est ac Doctor. Neque his minùs afficitur qui orat, neque minore, quàm ex aliis, consolatione ac cœlesti oblectatione completur, quippe dulcia sunt piorum faucibus eloquia illius, *super mel & favum*, uti Psal. 118. v. 103. dicitur.

6. Quod si cuiquam à publicis negotiis & curis non tantum temporis supersit, ut rerum divinarum meditationi multum immorari queat; licebit saltem his orationibus identidem uti; nam vel exiguo tempore harum aspirationum, ut & aliorum eloquiorum domini ad mentem facta applicatio, si non statim initio, frequenti tamen repetitione vehementer potest ani-

INDEX MATERIARVM,

mum accendere, adeoque universim uti ignoratio Dei, & rerum divinarum neglectus fons est iniquitatis ac vitiorum omnium juxta illud: *Dixit insipiens in corde suo non est Deus: corrupti & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Ps. 13. 1. 2. ita è contrario cognitio Dei ac rerum celestium sapius ad mentem facta applicatio adducit ad omnem piè sancteque vivendi perfectionem ac Sanctitatem, juxta illud: *Hac est vita aeterna*, id est via ad vitam æternam, ejusq; quasi principium & inchoatio, *ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Ioan. 17. v. 3. Hoc sensu S. Scriptura rectè dicitur in se *habere vitam aeternam.* Ioan. 5. v. 39. quia media sublimia continet, quibus ad eam in præsentî vitâ delibandam; in futurâ autem plenè possidendam pervenitur.

7. Concionum materia & exhortationum eadem est, quæ meditationum: proprium enim Concionatoris munus est, fidei Christianæ mysteria populo explicare, bona docere, mala dedocere, infirmitates animi aperire, ad medicinam præscribere, ex cælesti illâ officinâ apothecariâ omnibus pharmacorum generibus ad morbos animi depellendos, & sanitatem restituendam, conservandam, confirmandam instructissimâ. Expediit autem imprimis ut summâ fide & reverentia concionator referat divini codicis verba, tanquam ipsissimas Dei ad nos literas, eodemque quoad fieri potest ordine quo ab interprete posita sunt, atque ab universali Ecclesiâ recepta, ut seriâ meditatione præviâ eundem conetur in se formare Spiritum, affectumque concitare, qui S. Paginae verbis ab ipso pro concione referendis continetur, sic enim eundem in auditorum suorum animos faciliiori via transfundere poterit; ut denique vita doctrinæ respondeat, & dicere illi cum

Apo-

INDEX MATERIARVM.

Apostolo liceat; *Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo: reconciliamini Deo.* 2. Cor. 5. 20. ut ne sit *velut æssonans & cymbalum tinniens.* 1. Cor. 13. 1. nec alterâ manu videatur concionem ad virtutes impellere, alterâ verò, vitâ videlicet imperfectâ ab illis retrahere, illâ pharmacum porrigere, hâc verò venenum propinare.

8. Vti meditationum & exhortationum, ita etiâ Concionum rectè triplex materia constituitur, pro triplici viâ purgativâ, illuminativâ, unitivâ, juxta illud S. Dionysii: *Hierarchiæ ordo postulat, ut alii purgent, alii purgentur, alii illuminentur, alii illuminent, alii perficiantur, alii perficiant.* Cælestis Hierarchiæ c. 3. Nam ut ibidem docet, sicut Angelorum tria officia sunt, homines illuminare, purgare, perficere, ita viri Apostolici hæc tria faciunt, quasi Angeli quidam terrestres, & homines angelici, qui & idcirco singularis in cælo claritatis laureâ donabuntur, juxta illud: *qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stella in perpetuas æternitates.* c. 12. 3. 4.

9. Ea autem oratori sacro potissimum tenenda via est, ut erutâ ex Evangelio doctrinâ universali, tum ad detegendos errores & hæreses, tum ad alia peccata arguenda gradus fiat, multa simul pro occasione materiæ, recensendo & breviter perstringendo vitia, doctrinam fidei defendendo, ac virtutum studia promovendo: sermonem autem pro captu audientium attemperando: ut dicere cum Apostolo liceat: *Omni bus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos; omnia autem facio propter Evangelium, ut particeps ejus efficiar.* 1. Cor 9. v. 22. 23. ita & idem Apostolus monet Timotheum. ut prædicet verbum Dei, instet opportunè, importunè arguat, obsecret, increpet, in omni patientiâ & doctrinâ. 2.

INDEX MATERIARVM.

Tim. 4. v. 3. materiam eidem subministrat his verbis: *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in justitiâ, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.* 2.

Tim. 3. v. 16. 17. Non dicit Apostolus solam Scripturam reddere hominem perfectum; alioquin enim superflua essent Sacramenta, supervacanea oratio, & alia Christianarum virtutum exercitia, sed utilem esse ad perfectionem omnem vel declarandam vel etiam obtinendam, si præter naturam, proprietates, effectus, & alias circumstantias expendantur ex S. Scripturâ allata hoc opere exempla virtutum & vitiorum, atque ad illarum studium ac horum fugam singulis subnexæ cohortationes, adjunctis etiam à Deo constitutis præmiis ac pœnis. Omnia hæc congrua, quoad fieri commodè potuit accuratione digesta se offerunt tum in indice singulorum librorum, partium, capitum, si ordo doctrinæ desideretur, tum etiam in indice perfectionum, passionum, virtutum, vitiorum, atque omnium rerum præcipuarum, quæ toto hoc opere divinæ Scripturæ verbis explicantur, ut obiter ea hîc digito monstrâsse sufficiat: singulatim autem hoc etiam loco proponere videatur supervacaneum. Consuli potest, quoad hæc omnia, vel index prior, vel qui jam proxime sequitur, posterior.

I N D E X

ALPHABETICVS

R E R V M

*Omniū præcipuarum, quæ hoc Opere
Divinæ Scripturæ Verbis explicantur.*

Primus numerus denotat Librum, secundus Li-
bri ejusdem Partem, tertius Caput aut
Distinctionem, quartus denique
Paginam.

A.

Abstinentia lib. 3. Par.
5. c. 1. & 2.
Vide v. Temperantia.
Pagina. 350
Acceptio personarum. l. 3. par. 5. c.
14. p. 259
Acedia damna, pœnæ, exempla. l. 3.
p. 3. c. 52. p. 216
Actus humani boni & mali. l. 2. p. 2.
totâ. p. 80
Vide Opera bona.
Adulatio, Vide Hypocrisis. l. 2. p. 2.
c. 11. & seq. 88. & seq.

Adulteriū gravitas, prohibitio, pœnæ
exemplis illustrata l. 3. p. 5. c.
16. 17. 18. 19. 260. & seq.

Æqualitas divinarum Personarum
Vide SS. Trinitas.

Æquitas servanda & modus in om-
nibus. l. 3. p. 7. c. 36. p. 347

Æternitas Dei. l. 1. p. 1. c. 11. p. 9.

Affabilitas commendatur. l. 3. p. 7.
c. 17. p. 332

Affectiones animi earumque vis in
bonum & malum. l. 2. p. 3. c.
10. p. 100

Afflictio. Vide V. Tribulatio.

Ambitionis & arrogantia causa, &
pœnæ. l. 3. p. 8. c. 34. 378

I N D E X

- Vide V. *superbia.* 378
- Amicitia.* Vide V. *Charitas, Prudentia, Sapientia, Virtus.*
- Amor Dei erga omnes, etiam peccatores.* l. 1. p. 1. c. 29. p. 25.
- Amat Deus peccatores, non quia peccatores, sed ut homines Christi sanguine redemptos.* l. 1. p. 1. c. 30. *ibidem*
- Amor beatificus.* l. 2. p. 1. c. 4. Vide *beatitudo, Charitas.* 66
- Angelorum productio, natura, functio.* l. 1. p. 3. c. 6.
- Angelorum Hierarchia.* *ibidem* c. 7.
- Angeli Deo Obediunt, homines custodiunt, demones pellunt.* *ibid.* c. 8.
- Angeli invocantur licite & honorantur.* *ibid.* c. 9.
- Angelorum malorum peccatum, & poena.* *ibidem* c. 10. *sunt superbi, invidi, impuri, mendaces.* *ibid.* c. 11. *Nocent Ecclesie, ejusque filiis fidelibus, quoad possunt.* c. 12
- Infidelium conversionem impediunt, decipiunt specie boni & veri, nocere non possunt, nisi Deo permittente.* c. 13. *signa edunt, & seducunt multos per se & suos ministros, instrumenta Dei sunt ad impios puniendos.* c. 14. 38
- Anime rationalis dignitas, immortalitas, natura.* l. 1. p. 3. c. 17. p. 41
- Anime quies ad Orationem, & ceteras mentis functiones necessaria.* l. 3. p. 6. c. 17. 290
- Antichristus.* l. 4. p. 2. c. 7. 447
- Apostasia à fide.* l. 3. p. 1. cap. 15. p. 167
- Apostasia à Religioso statu.* l. 3. p. 6. c. 42. 310
- Apostoli.* Vide *Hierarchia Ecclesiastica.*
- Appetitus hominis insatiabilis.* Vide *Avaritia.*
- Arbitrium liberum.* l. 2. p. 2. tota. Vide *libertas.* 801
- Armatura sacra.* l. 4. *Introd. Dist.* 1. 419
- Arma carnis & Spiritus.* *ibid.* *Dist.* 8. & 9. 426. 427
- Arrogantia.* Vide *ambitio, superbia.*
- Articulus Fidei.* l. 4. *Introductionis Dist.* 12. *Can.* 16 433
- Articulorum Fidei connexio.* *ibidem* *Can.* 24. & *seq.* 434
- Attributa Dei negativa & positiva.* l. 1. p. 1. c. 8. & *seq.* 6
- Avaritia quid, quantum, & quam commune peccatum.* l. 3. p. 7. c. 3. 321
- Avaritia poena damnatio aeterna, maledictio populi, dolores & aerumnae.* *ibid.* c. 4. 322
- Avaritia intellectum excacat, pervertit voluntatem.* *ibidem* c. 2. *ibidem.*
- Avarus semper desiderat, satiatur nunquam.* *ibid.* c. 6 333
- Avarus sibi nequam, sanitatem sibi aufert, & vitam, atque omnia corporis & animi bona.* *ibid.* cap. 9. 325
- Auctor

RERUM ET VERBORUM.

Auctor peccati non est Deus. l. 4. p. 4. c. 3. 176
Audacia. Vide *fortitudo*, *temeritas*, *timor*.
Augurium. l. 3. p. 6. c. 29. 299
Auspicium. *ibidem*.
Auxilia gratia. Vide *gratia actualis*.
 l. 2. p. 4. tota. 106. & seq.

B.

Baptismus sive Sacramentum fidei. l. 4. p. 3. c. 1. 457
Beatitudo Objectiva. Deus est, non res ulla creata. l. 2. p. 1. c. 2. p. 65
Beatitudo formalis in intellectu. *ibid.* c. 3. 65
Beatificus amor & gaudium in voluntate. *ibid.* c. 4. 66
Corporis gloriosi dotes. *ibidem* c. 5. p. 67
Beati omnes futuri sunt Reges. *ibid.* c. 6. 68
Beatorum gloria & honor. *ibidem* c. 7. 68
Bonorum caelestium magnitudo & multitudo. *ibid.* c. 9. p. 70. *Gloria caelestis splendor & decor.* *ibidem* c. 8. p. 69
Beatitudo sanctorum diversa. *ibidem* c. 10. p. 70. & l. 4. p. 6. c. 21.
satietas sine fastidio vite perennis. *ibidem* c. 11. p. 71. *Puritas caelestis gaudii absque ulla tristitia admixtione.* *ibid.* p. 72. *Securitas sine anxietate.* *ibid.* c. 13. p. 73.

Via certa vite aeternae obtinenda. *ibid.* c. 14. p. 73. *Et laboris praemium est, & non absque gratia confertur.* c. 15. p. 74. *Non obtinetur in hac vita, nec absque pugna.* c. 16. p. 75. *Sed post terminatum feliciter hujus vite agnitionem.* c. 17. p. 75. *Certantibus legitime & Vincentibus promissa.* c. 18. p. 76. *Non timidus, incredulus improbis.* c. 19. p. 77. *Desiderium Patria caelestis.* *ibidem* c. 20. p. 78. *Iaculatoria Beatitudinem caelestem ardentem optantis.* c. 21. 79
Bellorum causa peccatum. l. 3. p. 3. c. 60. p. 221. *Finis belli emendatio.* *ibidem* c. 61. p. 222. *Animandus ad bellum justum miles.* *ibid.* c. 62. p. 222. *Orationes tempore belli pro victoria obtinenda.* *ibid.* c. 63. 224
Benedictio. l. 4. p. 6. c. 14. 492
Beneficium. l. 3. p. 7. c. 1. & 2. 319. Vide *liberalitas*.
Benignitas. l. 3. p. 7. c. 17. 335
Blasphemiae gravitas, prohibitio, poena. l. 3. p. 6. c. 31. 301
Bonitas & perfectio Dei. l. 1. p. 1. c. 6. & 7. 4 & 5
Bonitas & perfectio creaturarum. l. 1. p. 3. c. 2.
Bonorum caelestium magnitudo. l. 2. p. 1. c. 9. 70

I N D E X

C.

- C**alumnia & falsum testimonium à Deo prohibitum. l. 3. p. 5. c. 32. 269
- Calumniae effecta, damna, poena. ibid. c. 33. p. 270. Effectus & poena testimonii falsi. ibid. c. 34. p. 271. Exempla calumniae & testimonii falsi dicti & puniti. c. 35. ibid. Iaculatoria calumniam deprecantis. c. 36. 272
- Canones S. Scripturam explicandi. l. 4. introduct. Dist. 12. 430
- Castitas commendatur praesertim Evangelica. lib. 3. p. 6. c. 45. 312. Vide continentia, Luxuria, pudicitia.
- Charitas & vitia opposita. l. 3. p. 3. tota. p. 182. & seq.
- Charitatis perfectio & praestantia generatim. ibid. c. 1. 182
- Charitatis praeium, splendor, & decor. ibid. c. 2. p. 183
- Charitas erga Deum mandatorum executione dignoscitur. c. 3. p. 183. Ejusdem fructus & alia effecta ac premia. c. 4. p. 184. Praeceptum ejusdem, & poena non servantis. c. 5. 184
- Charitas erga proximum. ibid. c. 6. p. 185. Monita & praecpta illius exercenda. c. 7. p. 186. Cur proximus, & quâ ratione diligendus. c. 8. p. 187. Charitas proximi non consistit, uti neque vita,
- absque Charitate Dei. c. 9. 188
- Exempla Charitatis erga Deum & Christum Dominum. c. 10. p. 188. Charitatis erga proximum exempla. c. 11. p. 189. Iaculatoria ad excitandam Charitatem erga Deum & proximum. c. 12. p. 191
- Charitatis actus & annexa virtutes. ibid. c. 13. & sequent. 191.
- Charitas non amittitur per lapsus leves. l. 4. p. 6. c. 13 492.
- Catholica religio. Vide Ecclesia, Fides, Religio.
- Causa efficiens rerum omnium Deus l. 1. p. 3. c. 1. & seqq.
- Causa electionis, gratiae, praedestinationis, reprobationis. Vide electio gratia, praedestinatio, reprobatio.
- Cerimonia probata. l. 4. p. 3. c. 19
- Certamen legitimum pro coronâ justitiae. l. 2. p. 1. c. 16. p. 75. Vide Beatitudo.
- Christus humani generis Redemptor. l. 1. p. 4. tota. p. 45. Promissus orbi Messias. ibid. c. 1. p. 45. Incarnatio Christi praedicta à prophetis & desiderata. ibid. c. 2. p. 46. Adventus Christi in carne passibili. ibid. c. 3. 46
- Christus est primogenitus, caput, & princeps omnium creaturarum. ibid. c. 4. p. 47.
- Christus etiam quâ homo fuit Rex potentissimus. ibid. c. 5. 48
- Christi Charitas, gratia, scientia, pul-

R E R V M E T V E R B O R V M

pulchritudo. c. 6 49
Christi paupertas voluntaria. *ibid.*
 c. 7 50
Christus sacerdos, Pontifex, media-
tor Dei & hominum. c. 8. p. 50
Passionis amor & obedientia
Christi consummata. c. 9. p. 51
Victoria Crucis & triumphus. c.
 10. p. 52. *Meritum & satisfactio*
Christi atque omnium hominum
redemptio. *ibidem* c. 11. p. 53.
Sanguine suo Christus peccatores
redimit, & peccata abluit gratis.
 c. 12. p. 54. *Christus constitutus*
judex vivorum & mortuorum. c.
 13. p. 55 *Christi judicis. senten-*
tia nemo poterit resistere. c. 14.
 p. 56. *Jaculatoria laudantis*
Christum & amantis. c. 15. p. 56.
Jaculatoria desiderantis, ut glo-
ria Christi propagetur. c. 16. p. 57
Christus ut agnus fidem urget. l. 4. p.
 6. c. 18. 496.
Christus ut judex requirito pera. *ibi-*
dem c. 19. *ibid.*
Ciborum delectus. l. 4. p. 6. c. 15. 493
Cœlestis gloria. Vide *Beatitudo.*
Cognitio Dei naturalis & supernatu-
ralis. l. 1. p. 1. c. 14. & 15. p. 11.
 & 12
Communio sub una specie. l. 4. p. 3.
 c. 11. p. 463. Vide *Eucharistia.*
Concordiæ amabilitas, utilitas, sua-
vitatis. l. 3. p. 3. c. 27. p. 198. *Sæ-*
pè & serio Christianis commen-
data. *ibid.* c. 28. p. 199. *Illu-*
stria Concordiæ exempla. c. 29.

200
Concupiscentia. Vide *appetitus, in-*
continentia, luxuria.
Concursus & cooperatio Dei. l. 1. p.
 3. c. 4
Confessarius, Confessio. l. 4. p. 3.
 c. 24 473.
Confirmationis Sacramentum *ibid.*
 c. 2
Conscientia ejusque vis in bonum &
malum. l. 2. p. 3. c. 9. p. 99
Consilium primum munus prudentiæ
ejusque causæ & effecta. l. 3. p. 4.
 c. 7. p. 242. à quibus petendum.
ibid. c. 8. p. 242 *Multorum con-*
silium inutile, noxium, fraudulen-
tum. *ibid.* c. 9. p. 243. *Consilium*
impiorum peribit. *ibidem* c. 10. p.
 244. *Dei consilium permanebit.*
ibid. c. 11. p. 245. *Deus & pres-*
byteri consulendi, neglecti consilii
pœna. *ibid.* c. 12. p. 245. *Conso-*
latio vera omnis à Deo est. l. 3. p.
 3. c. 16. p. 193. & est in Deo. *ibid.*
 c. 17. 193. *Promittitur & datur*
timentibus ac diligentibus Deum.
ibid. c. 18. & 19. p. 194. *Fructus*
divinæ consolationis. *ibid.* c. 20. p.
 195. *Consolatio humana inanis &*
inconstans. *ibid.* c. 21. p. 195. *Ja-*
culatoria petentis consolationes
caelestes. *ibid.* c. 22. p. 195 *Con-*
solationis & tribulationis vicissi-
tudo. *ibid.* p. 9. c. 23 407
Constantiæ effecta & premia. l. 3. p.
 9. c. 2. p. 390
Constantia & perseverantia ad sa-
 lutem

I N D E X

- lutem necessaria suadetur omnibus. ibid. c. 10. 398* Vide *Perseverantia.*
consuetudo ejusque vis in bonum & malum. l. 2. p. 3. c. 6. 99
Contemplatio. p. 3. p. 6. c. 16. 389.
 Vide *Meditatio. Oratio.*
contentionis occasio, damna, poena. l. 3. p. 3. c. 57. 219
contentionis prohibitio. ibidem c. 58. 220
Continentia Ministrorum Ecclesiae. l. 4. p. 3. c. 29.
continentiae fructus exempla. l. 3. p. 6. c. 10. 358
Contritio. l. 4. p. 3. c. 23. 469
Controversiarum fidei iudex. l. 4. p. 1. c. 7. 441
Controversiarum solvendarum, canon. Generalis. l. 4. in Epilogo l. ibid. 273
Contumelia causa, effecta, damna ex parte inferentis. l. 3. p. 5. c. 37. Effecta & damna ex parte sustinentis. ibid. c. 38. 273
Contumelia à Deo vetita. ibidem c. 39. p. 274. Exempla punite contumeliae. ibidem c. 40. p. 274. Insultatoria contumeliis avertendis. ibidem c. 41. p. 275. In conviviis servanda monita ac praecepta. l. 3. p. 8. c. 7. 355
Cordis puritas & sinceritas commendatur. l. 2. p. 2. c. 15. p. 91.
 Vide *intentio pura, hypocrisis, sinceritas.*
Corporis humani fragilitas, mortalitas, natura. l. 1. p. 3. c. 15. & 16. p. 40
Corporis gloriosi dotes. l. 2. p. 1. c. 5. 67
Correctio & correptio fraterna praecipitur. l. 3. p. 3. c. 43. p. 209. Quis corrigendus, à quibus, & quomodo ibidem c. 44. p. 210. Alia ad correptionem fraternam exhortationes. ibidem c. 45. p. 210. Correctio incauta & vitiosa. ibidem c. 46. p. 211. Fructus & alii effectus correptionis. ibidem c. 47. p. 212.
Correctio aequo animo ferenda. ibid. c. 48. 212
Correptionem sustinentis commoda, damna repellentis. ibidem c. 49. 213
Correptionis fraterna exempla. ibid. c. 50. 214
Crapula. Vide Ebrietas.
Creatio, creatura l. 1. p. 3. c. 1. & seq. Vide Deus.
Crucis Victoria & triumphus. l. 1. p. 4. c. 10. p. 52. Vide Christus.

D.

Dæmones. Vide Angeli mali.
Damnatorum multiplex poena aeterna. l. 4. p. 6. c. 20
Deceptio. Vide Dolus. Deliberatio. Vide Consilium.
Desiderium Patriae caelestis. l. 2. p. 1. c. 20. p. 78. Faculatoria Patriam caelestem desideratis. ib. c. 21. p. 79
Despe-

RERVM ET VERBORVM.

Desperationis acerbi fructus. l. 3. p. 2. c. 9. 180

Detractio sive injusta honoris & fama lesio. l. 3. p. 5. c. 27. 267

Detractionis effecta, damna, & poena. c. 28. 267

Detractio vetita in genere & specie. ibid. c. 29. p. 268

Detractor cui sit similis. ibid. c. 27. 267. *Pro detractore orandum, gaudendum de persecutione detrahentis.* ibid. c. 30. p. 268

Detractor puniendus, & respellendus, detractio sopienda. c. 31. 269

Deus unus in Essentia & Trinus in Personis. l. 1. p. 1. & 2. tota. p. 3. & 36

Dei nomina SS. Litteris expressa. l. 1. p. 1. c. 1. p. 2. *Esse & existere Dei.* ibid. c. 2. p. 2.

Dei attributa negativa & affirmativa. c. 3. & seq. p. 3. & seq.

Deus ut creator. l. 1. p. 3. c. 1. & 2.

Deus ut gubernator & conservator. ibid. c. 3.

Deus ut cooperator & adjutor. ibid. c. 4.

Deus ut Salvator & redemptor. ibid. c. 5. *Vide Christus.*

Dei dilectio libro 4. p. 3. c. 23. Vide Charitas.

Deus non impellit ad peccatum. l. 4. p. 4. c. 3. 476

Deum qui diligit, Deo obedit. l. 4. p. 6. c. 7. p. 488 *Et mandata Dei custodit.* ibid. c. 8.

Deus serio vult servari sua mandata. ibid. c. 9.

Diata. *Vide temperantia.*

Diligentia. l. 2. p. 5. c. 2. & 9. p. 124. & 129. *Vide Acedia, Constantia, Fortitudo.*

Discordie causa, effecta, exempla. l. 3. p. 3. c. 56. 219

Divinatio. l. 3. p. 6. c. 29. 299

Divitia quo pacto comparentur. l. 3. p. 3. c. 39. *Vide Prudentia, Sapientia, Virtus.* 206

Dolor. *Vide Pœnitentia.*

Doli & fraudis gravis impietas. l. 3. p. 5. c. 24. 265

Dolus in dolosi caput redundat. ibid. c. 25. 265

Dolosus sibi suisque noxius, Deo & hominibus odibilis. c. 26. 266

Donum. *Vide Liberalitas.*

E.

Ebrietas dissuadetur & vetatur. l. 3. p. 8. c. 5. 353

Ebrietatis effecta specialia. ibidem c. 6. p. 354

Ecclesia militans in terris. l. 4. p. 20 c. 1. p. 442

Ecclesia visibilis. ibidem. c. 2. p. 443

Ecclesia una, sancta & apostolica. ib. c. 3. & 4. p. 444

Ecclesia catholica seu universalis. ibidem c. 5. p. 445

Ecclesia inexpugnabilis. ibidem c. 6. p. 447

Persecutio antichristi & victoria Ecclesie.

clesia suprema. c. 7. p. 447
Ecclesie caput primum Christus. ibid. c. 8. p. 448
Ecclesia vicarium caput S. Petrus, atque ejus legitimi successores. ibi. c. 9. p. 449
Ecclesiastica Hierarchia. ibidem c. 10. p. 449
Ecclesia potestas legislativa. ibid. c. 11. p. 450
Ecclesie missi à Deo Ministri. ibidem c. 12. p. 451. Falsa missio sectariorum. ibid. c. 13. p. 452
Ecclesia in Purgatorio. ibidem c. 14. p. 453
Ecclesia triumphans in cœlo. ibid. c. 15. p. 454. Faculatoria adversus Ecclesie Persecutores. ibidem c. 18. p. 456
Efficacia voluntatis divine. l. 1. p. 1. c. 28. p. 16
Efficax gratia. l. 2. p. 4. c. 2. p. 105
Electio & predestinatio ad gloriam. l. 1. p. 1. c. 34. p. 28
Electio ad gloriam fit ex mera Dei misericordia, adeoque prior est predestinatione. ibidem c. 35. p. 29
at Retributio premii juxta ordinem executionis fit intuitu meritorum. ibidem c. 36. p. 30 Vide Predestinatio.
Eleemosyna suadetur generatim. l. 3. p. 3. c. 33. p. 203. Quibus danda, quomodo, & quando. ibidem c. 34. & 35. p. 203. Eleemosynæ fructus & alii effectus. ibidem c. 36. p. 205. Specialia corporis

& animi adfert bona. c. 37. p. 205. Tollit culpam, & pœnam aufert. ibid. c. 38. p. 206. Opes confert & honores. ibidem c. 39. p. 206. Ad eleemosynam dandam varia exhortationes. c. 40. p. 207. Peccata & pœna negantium eleemosynam. c. 41. p. 208. Eleemosynariorum exempla. c. 42. Vide Misericordia. p. 308
Episcopus. Vide Ecclesiastica Hierarchia. l. 4. p. 2. c. 10. p. 449
Eucharistia Sacramentum. l. 4. p. 3. c. 3. 459. Eucharistica veritas descripta figuratè. ibidem c. 4. Asserta prophetice. ibidem c. 5. A Christo promissa. c. 6. A Christo instituta. c. 7. Vsu ipso ab Apostolo demonstrata. c. 8. Christus sub qualibet specie totus c. 9. Vnius & utriusque speciei. c. 10. sufficit alterutra species cap. 11. Exemplo Christi & Apostolorum. c. 12. Et usu atque auctoritate Ecclesie. c. 13.
Ad Exaltationem via humilitas est. l. 3. p. 5. c. 22. p. 367.
Examen conscientie. Vide Conscientia.
Exempla virtutum singularum. Vide singulas virtutes, ut eleemosyna. l. 3. p. 3. c. 42. p. 208. Charitatis. l. 5. p. 3. c. 10. & 11. p. 188. & 189
Existencia & essentia divina. l. 1. p. 1. c. 1. p. 2. Humana l. 1. p. 3. c. 15. & seq.

RERVM ET VERBORVM.

F.

- F**ama laesio injusta. l. 3. p. 5. c. 27. p. 267. Vide Honor.
- F**elicitas Patriæ caelestis. l. 2. p. 1. c. 1. & seq. Vide Beatitudo.
- F**estorum dierum observatio. l. 3. p. 6. c. 26. p. 397. 97
- F**idelitas commendatur l. 3. p. 7. c. 28. p. 341. Vide veritas.
- F**ides divina & vitia opposita. l. 3. p. 1. tota. 154. & seqq.
- F**ides orthodoxa non nititur persuasione humana. l. 3. p. 1. c. 1. p. 58. auctoritate nititur pure divina. ibid. c. 2. 158
- F**idei natura, firmitas, certitudo. ibid. c. 5. p. 160
- F**idei unitas, necessitas, utilitas. ib. c. 6. p. 161
- F**ides viva & mortua. ibidem c. 7. p. 162. Exhortatio ad vitam fide dignam. ibidem c. 8. p. 163
- F**idei confessio interna & externa. ibidem c. 9. p. 164. Magna fidei exempla. ibid. c. 10. p. 165. Ad fidem excitandam orationes jaculatoria. ibid. c. 11. p. 165
- F**ides sola non justificat. l. 4. p. 5. c. 4. 480
- F**idei solius Charybdes & sirtes. l. 4. in Epilogo. *
- F**ides quomodo per charitatem operetur. ibid.
- F**idei propositio immediata & mediata. l. 4. introduct. distinct. 12. c. 17. 433

- F**idei resolutio. ibidem Canone 14. Vide Revelatio.
- F**iducia justorum. l. 3. p. 2. c. 4. 176. & l. 4. p. 5. c. 7. 483
- F**iliorum obligatio erga parentes. l. 3. p. 6. c. 33. & 34. p. 301303
- F**inis ultimus rerum omnium Deus. l. 2. p. 1. c. 1. p. 64
- F**raus. Vide dolus.
- F**urti & rapina prohibitio. l. 3. p. 5. c. 20. p. 263
- F**urti poena & effectus. ibid. c. 21. p. 263. Oblata ex furto ingrata Deo. ibidem c. 22. p. 264. Exempla furti puniti & impediti. ibidem c. 23. p. 246
- F**utura quomodo cognoscat Deus. l. 1. p. 1. c. 16. & 17. p. 12. & seqq.

G.

- G**audium Beatorum. l. 2. p. 1. c. 4. p. 66. Plenum & perfectum absque ulla tristitia permixtione. ibidem c. 12. p. 72. Ad verum gaudium exhortatio. l. 3. p. 3. c. 14. p. 192. Gaudium impiorum inane. ibidem c. 15. p. 192. Verum omne gaudium à Deo est. ibid. c. 16. & est in Deo. c. 17. p. 193. Promittitur ac datur timentibus & diligentibus Deum. c. 18. & 19. p. 194
- G**eneratio & spiratio in divinis. Videss. Trinitas.
- G**ladius spiritus ad regna subvertenda vitiorum, & virtutum imperium.

I N D E X

- rium *stabilendum*. l. 3. toto p. 152. & seqq.
- Gladius spiritualis ad subvertendos errores & veritatem stabilendam* l. 4. toto. p. 416. & seqq.
- Gloria cœlestis*. l. 2. p. 1. c. 6. & seq. Vide *Beatitudo*. p. 68. & seqq.
- Gloriosi Corporis dotes*. *ibidem* c. 6. p. 68
- Gloria sanctorum diversa*. l. 4. p. 6. c. 21
- Gloria inanis*. Vide *jaçtancia*, *Hypocrisis*, *superbia*.
- Gratia actualis & habitualis*. l. 2. p. 4. tota. p. 105. & seqq.
- Gratia excitans & adjuvans*. l. 2. p. 4. c. 1. p. 105
- Gratia efficax & sufficiens*. *ibidem* c. 2. p. 105
- Gratia auxilia sufficientia dantur adultis omnibus*. *ibidem* c. 3. 106
- Nullus peccator, quantumvis gravis, destituitur prorsus in hac vita auxiliis ad salutem necessariis. *ibidem* c. 4. p. 107. Omnibus quidem sufficientia dantur gratiæ auxilia: non tamen omnibus æqualia. *ibidem* c. 5. p. 108
- Gratiæ necessitas ad fidem, spem, charitatem, aliaque opera supernaturalia*. *ibidem* c. 6. p. 108
- Gratiâ cooperante servari possunt divine legis præcepta, & caveri peccata omnia mortalia*. c. 7. p. 110. Secundum legem tamen ordinariam, non ita servantur præcepta, ut videantur peccata omnia venialia. c. 8. p. 110. Sine actualibus gratiæ auxiliis homo non potest diu perseverare in amicitia Dei, & præcepta servare. c. 9. p. 111. Iustus, auxiliante Deo, perseverare in gratia potest usque ad mortem. *ibidem*. c. 10. p. 112
- Causa gratiæ efficiens est Deus*. *ibidem* c. 11. p. 112
- Gratiæ causa meritoria est Christus, finalis ultima Deus*. c. 12. p. 113
- Sanctificantis gratiæ causa dispositiva sunt actus fidei, Spei, Charitatis, & aliarum virtutum*. *ibidem*. c. 13. p. 114
- Non omnes equali studio gratiæ sive actuali sive habituali cooperantur, adeoque hæc non est æqualis in omnibus. c. 14. p. 115. Nemo secundum legem Dei ordinariam, certo scit, certitudine fidei, se esse in gratia. *ibid.* c. 15. p. 115. Possumus tamen habere certitudinem moralem. c. 16. p. 117
- Gratia dat esse quoddam divinum, vitam animæ, & alios quosdam effectus producit illustres, ac fructus*. *ibidem* c. 17. p. 118. Non tegit dumtaxat, sed verè aufert peccata. c. 18. p. 119. Non destruit naturam, sed ægram peccato sanat ac perficit. c. 19. p. 119. Est semen gloriæ, principium meriti & causa. c. 20. p. 120. Exhortatio ad utendum gratiâ, & ad eam studiosè conservandam.

RERUM ET VERBORUM.

vandam. c. 21. p. 120. Exhortationes ad crescendo in gratia. c. 22. p. 121. Iaculatoria postulantis Dei gratiam ejusque necessitatem & fructum agnoscentis. c. 23. p. 122.

Gratitudo sive gratiarum actio comendatur. l. 3. p. 7. c. 11. p. 327
Gratitudinis illustria exempla. ibid. c. 12. p. 328. Iaculatoria orationes agentis gratias pro beneficiis in genere & specie. ibidem c. 13. p. 329

Gula dissuadetur & vetatur. l. 3. p. 8. c. 5. p. 353

H.

Hereses nata ex vita vitiosa, & justè à Deo permessa. l. 3. p. 1. c. 16. p. 168

Hereticorum tituli proprii ac precipui. ibid. c. 17. p. 168

Hereticorum ignorantia, pertinacia, superbia & alia vitia. ibid. c. 18. p. 169

Heretici fugiendi & puniendi. ibid. c. 19. p. 170

Heretici propriè & impropriè dicti. l. 4. introd. dist. 12. Can. 27. & 28. p. 435

Hereticorum disputandi modus. ibid. dist. 9. p. 427

Heretici fuerunt jam inde à temporibus Apostolorum. l. 3. p. 1. c. 20. p. 170. Orationes jaculatoria adversus hereses. ibid. c. 21. p. 171

Hierarchia Ecclesiastica. l. 4. p. 2. c. 10. p. 449

Homicidium. l. 3. p. 5. c. 5. p. 259

Homini s productio & natura quoad corpus. l. 1. p. 3. c. 15. p. 39. Homini s fragilitas & mortalitas quoad corpus. ib. c. 16. p. 40. Immortalitas homini s & dignitas quoad animam. ib. c. 17. p. 41. Status homini s ante & post lapsum. ib. c. 18. p. 41. Variæ homini s miseria quoad corpus & animam. c. 19. p. 42. Homini s ignorantia. ib. c. 20. p. 43. Infirmitas ad bonum, ad malum propensio. c. 21. p. 43. Quantulus sit homo respectu Dei. c. 22. p. 44

Honestas interna & externa. l. 2. p. 2. c. 2. p. 82. & l. 3. p. 8. c. 19. p. 365

Honorem & famam destruit peccatum. l. 2. p. 5. c. 25. p. 144. & l. 3. p. 8. c. 16. p. 363

Honores quid maximè conciliet. Vide prudentia, sapientia, Virtus.

Humilitatis actus. l. 3. p. 8. c. 20. p. 366

Humilitatis effectus & fructus, orationis exauditio, gratia, & gloria aeterna. ib. c. 21. Humilitas via est ad exaltationem. ib. c. 22. p. 367

Humilitas via est ad scientiam sanctorum & omnem prosperitatem. ib. c. 23. Ad humilitatem variæ exhortationes. ib. c. 24. p. 368. humilitatis selecta exempla, & orationes jaculatoria. c. 25. p. 370

Hypocrisis varii actus & effectus. l. 2. p. 2. c. 11. & 12. p. 88. & 89

Hypocrisis tandem detegitur. ibidem c. 13. p. 90

I N D E X

Hypocritas detestatur Deus. *ibid.* c. 14
p. 90

*Hypocrisis vetatur, cordis sinceritas
commendatur.* c. 15. p. 91

Hypostasis sive personalitas divina.
Vide *ss. Trinitas.*

I.

I*actantia effecta & alia circum-*
stantia. l. 3. p. 8. c. 35. p. 378

Iejunium. l. 4. p. 6. c. 15. p. 493

Imaginum Sacrarum usus. l. 4. p. 2.
c. 17. p. 456

Immensitas Dei. l. 1. p. 1. c. 9. p. 6

Immodestia damna & poena. l. 3. p.
8. c. 46. p. 387

Immutabilitas Dei. l. 1. p. 1. c. 10. p. 8

Impatientie poena & alia effecta. l.
3. p. 9. c. 9. p. 397

Impetratio effectus primarius Ora-
tionis. l. 3. p. 6. c. 10. p. 284

Impetrationis adjuncta & impedi-
menta. *ibidem* c. 11. p. 285

Impius. Vide *peccator.*

Imprudencia. l. 3. p. 4. c. 13. p. 246

Impudicitia. l. 3. p. 8. c. 11. p.
359. Vide *luxuria.*

Incarnationis mysterium. Vide
Christus.

Inconstantia peccatoris similitudine
declaratur. l. 3. p. 9. c. 14. p.

401. *Etiam in Angelis reperta.*
ibid. c. 15. p. 402. *Est fructus*

peccati, a Deo vetatur & punitur.
ibid. c. 16. p. 402

Inconstantiae exempla. *ibid.* c. 17. p.
403

Incontinentia. l. 3. p. 8. c. 11. 359

& p. 7. c. 22. & 23. 336. & 337

Incredulitas. l. 3. p. 1. c. 13. 166

Incredulitatis exempla. *ibid.* c. 14.
167

Indulgentia. t. 4. p. 3. c. 26. p. 471

Infinitas Dei. l. 1. p. 1. c. 8. p. 6

Ingratitudinis effecta. l. 3. p. 7. c. 14.
p. 329

Ingratitudinem exprobrat Deus pec-
catoribus. *ibidem* c. 15. p. 329:

Alia ingratitude exempla. *ibid.*
c. 16. p. 331

Inimicitia. Vide *odium Dei &*
proximi. l. 3. p. 3. c. 51. p. 215

Injuria. l. 3. p. 5. c. 6. 252

Injustitia. *ibidem* c. 3. & *seqq.* 250.
& *seq.*

Inobedientia. l. 3. p. 6. c. 49. 316

Insipientia. l. 3. p. 3. c. 79. p. 235. &
p. 4. c. 13 p. 246

Intelligentia. Vide *Angeli.*

Intemperantia variis modis nocet a-
nimo. l. 3. p. 8. c. 3. p. 352. *Nocet*

& corpori & fortuna bonis. *ibid.*
c. 4. p. 352

Intemperantiae exempla. *ibid.* c. 8.
p. 356. Vide, *ebrietas, inconti-*

nentia.

Intentio recta in omni opere necessa-
ria. l. 2. p. 2. c. 8. p. 26

Intentionis puritas accepta Deo. *ibid.*
c. 9. p. 87

Intentio obliqua ingrata Deo. *ibidem*
c. 10. p. 87. Vide *Hypocrisis.*

Invidia cause & effecta. l. 3. p. 3.
c. 53. p. 217. *Exhortationes ad*

cavendam invidiam. *ibid.* c. 54.
p. 217.

R E R V M E T V E R B O R V M

p. 217. *Invidia exempla. ibid.*
 c. 55. p. 218
Iracundia foeditas & gravitas. l. 3.
 p. 5. c. 38. p. 381
Iracundia effecta in animo & corpo-
re. ibid. c. 39. p. 382
Ira prohibetur vitiosa. ibid. c. 40. p.
 382
Ira vitiosa & justa exempla, divi-
nam iram deprecantis orationes
jaculatoria. ibidem c. 41. p. 383
Judicis boni officium, premia &
fructus. l. 3. p. 5. c. 8. & seq. 254
Judicium iniquorum poenae. ibid. c. 7.
 253. *Causa à judice diligenter*
cognoscenda. ibid. c. 9. p. 255.
Varia cohortationes ad judices.
ibidem c. 11. p. 257. Boni &
mali judicis exempla. ibid. c. 12.
 p. 258
Judicium divinum petentis, aut de-
precantis orationes jaculatoria.
ibid. c. 13. p. 298
Judicium extremum. l. 1. p. 4. c.
 13. & 14. p. 55. & 56. *Vide*
Christus.
Juramentum licitum, si debita ad-
sint conditiones, temerarium om-
ne prohibitum. l. 3. p. 6. c. 21. p.
 293
Justificatio vera & interna. l. 4. p.
 4. c. 2. & 3. 479. *Fit per fidem,*
Spem, Charitatem. ibid. c. 4. Per
poenitentiam & alia bona opera.
ibid. c. 5
Justitia & vitia opposita. l. 3. p. 5.
 tota. 248 & seqq.

Justitia effecta & encomia universim
ac speciatim. ibid. c. 1.
Justitia Dei. l. 1. p. 1. c. 24. p. 249
Justum inter & impium varia an-
titheses. l. 3. p. 5. c. 2. p. 250
Justitia vindicativa. Vide Vindi-
cta.

L.

L *Abor. l. 3. p. 3. c. 52. p. 216.*
Vide Acedia, Constantia,
Fortitudo.
Latitia. Vide Consolatio, gaudium,
dolor, tristitia.
Laus Dei commendatur & exigitur.
 l. 3. p. 6. c. 27. p. 298
Laudari Deus sufficienter non potest.
ibidem.
Laus proximi in virtute fundata, tu-
tissima post mortem. ibid. c. 28.
 299. *Vide, gloria, honor, ja-*
ctantia.
Lex externa & interna. l. 2. p. 3.
 tota. 93. & seqq. *Deus Legisla-*
tor supremus. ibidem c. 1. p. 93
Legis Christianae summa & scopus. ib.
 c. 2. p. 94
Lex Dei facilis & suavis audientem
instruit, & perficit observan-
tem. ibidem c. 3. p. 94. Vide
gratia.
Legis observata varii effectus & fru-
ctus. ibidem c. 4. p. 95. Monita
ad audiendam, meditandam, &
continua memoria recolendam
Dei legem. ibidem c. 5. p. 96.

Exhortationes ad observationem legis, additis etiam variis promissis. *ibidem* c. 6. p. 97.
 Legis neglectus causa ruina & interitus sempiterni. *ibid.* c. 7. p. 89. Iaculatorie statuentis Dei legem observare. *ib.* c. 11. p. 101. Petentis gratiam intelligendi Dei legem & servandi. c. 12. p. 101. Legis divinae observantiam perpetuam desiderantis. c. 13. p. 102. Legem Dei facilem, suavem, utilem iudicantis *ibid.* 14. p. 102. Profitentis se legem Dei observasse, non obstante mortis periculo. *ibid.* c. 15. p. 103
 Legislativa potestas in Ecclesia. l. 4. p. 2. c. 11. p. 450
 Liber vitae. l. 1. p. 1. c. 39. p. 32
 Liberalitatis effectus & fructus gloriosi. l. 3. p. 7. c. 1. p. 319
 Liberalitatis magnifica exempla. *ib.* c. 2. p. 220
 Liberalis & suam sorte contentus animus commendatur. *ibidem* c. 8. p. 324. Vide avaritia, eleemosyna.
 Libertas Dei. l. 1. p. 1. c. 21. & 22. p. 18
 Libertas hominis ad bonum & malum, virtutem ac vitium. l. 2. p. 2. c. 1. p. 80
 Libertas filiorum Dei in quo consistat. l. 4. p. 6. c. 10. p. 490
 Libertas necessaria ad rationem peccati. *ibid.* c. 12. p. 491. Vide arbitrium liberum.
 Libido. l. 3. p. 8. c. 11. p. 359. Vide luxuria.

Lingua rectus usus difficilis, utilis, necessarius. l. 3. p. 7. c. 18. p. 332. Cuius sit loqui, de quibus, & coram quibus. *ib.* c. 19. p. 333. Loquendum prudenter, suaviter, suo tempore & loco. *ib.* c. 20. p. 334. Recti linguae usus effectus & fructus. *ib.* c. 21. p. 335. Linguae incontinentis effectus. *ibid.* c. 22. p. 336. Lingua incontinentia proprium est vitium stultorum. c. 23. p. 337. Lingua abusus vetatur universim ac speciatim. c. 24. p. 338. Antitheses varia inter verba stulti & prudentis. c. 25. p. 339. Linguae sapientis exempla. *ibidem* c. 26. p. 340. Faculatorie petentis linguae moderationem suae & alienae. c. 27. p. 340
 Lites, litigare. Vide contentio, discordia, rixa.
 Longanimitas. Vide mansuetudo, Patientia, Constantia.
 Luctus. Vide dolor, tristitia.
 Lumen gloriae. l. 1. p. 1. c. 15. p. 12. Vide visio beatifica.
 Luxuria Vetatur. l. 3. p. 8. c. 11. p. 359
 Luxuria tentatio vexat etiam sanctos, superat insipientes & improvidos. *ibid.* c. 12. p. 60. Luxuria nocet animo simul & corpori. *ib.* c. 13. p. 360. Intellectum & voluntatem pervertit. *ib.* c. 14. p. 361. Sanitatem aufert & vitam, & fortuna bona. *ib.* c. 15. p. 362. Famam pessundat & honorem. *ib.* c. 16. p. 363. Luxuria occasiones vitian-

RERVM ET VERBORVM.

vitanda. *ibid.* c. 17. p. 363. *Luxuria punita exempla.* *ibid.* c. 18. p. 364

M.

Magia. l. 3. p. 6. c. 29. & 30 p. 299. & 300

Magistratus. Vide *acceptio personarum, iudex, justitia.*

Pro Magistratibus imprimis orandus Deus. l. 3. p. 6. c. 8. p. 282

Maledictio. l. 3. p. 6. c. 21. p. 293

Maleficium. l. 3. p. 6. c. 29. & 30. p. 299. & 300

Mandata Dei custodit, qui diligit Deum. l. 4. p. 6. c. 8. p. 488

Mandata sua servari serio vult Deus. *ibidem* c. 9. p. 489

Mandata Dei servari possunt. *ib.* c. 11 p. 490. Vide *lex Dei.*

Manusuetudo suadetur & precipitur, effectus & fructus habet nobilissimos. l. 3. p. 8. c. 36. p. 380

Manusuetudinis illustra exempla. *ib.* c. 37. p. 380

Maria Virgo Deipara. lib. 1. p. 5. tota. p. 58. & seqq. *Mariæ conceptio & natiuitas immaculata.* *ib.* c. 1. p. 58. *Virgo fuit ante partum, in partu, post partum.* *ibid.* c. 2. 3. 4. p. 59. & 60. *Mater fuit Christi Domini veri Dei & hominis.* *ibid.* c. 5. p. 61. *Gratia illius excellens & virtutes heroicae.* *ibid.* c. 6. p. 61. *Virtutes eiusdem singulatim.* *ibidem* c. 7. p. 61

Maritus. Vide *matrimonium.*

Martyrum constantia ejusque effecta & premia. l. 3. p. 9. c. 2. p. 390

Matrimonii Sacramentum. l. 4. p. 3. c. 30. p. 473

Matrimonii firmitas & insolubilitas. *ibid.* c. 31. p. 474

Meditatio legis. & gloria divina, ac mirabilium Dei operum. l. 3. p. 6. c. 16. p. 289. *Necessaria ad hanc quietem & puritatem animi.* *ibid.* c. 17. p. 290

Meditationis effectus, & fructus. *ib.* c. 18. p. 291. *Locus & alia circumstantia ad meditandum idonee.* c. 19. p. 291

Meditationis & orationis exempla. *ibid.* c. 20. p. 292. Vide *oratio.*

Mendacii feditas depingitur. l. 3. p. 7. c. 28. p. 341

Mendacii damna & alia effecta. *ibid.* c. 29. p. 341

Mendacium omne vetatur. *ibid.* c. 30. p. 342. Vide *veritas, calumnia, lingua.*

Mensura. Vide *avaritia, iniustitia.*
Meretrix. Vide *luxuria, castitas, virginitas.*

Meritum Christi. l. 1. p. 4. c. 11. p. 53

Meritum iustorum. l. 4. p. 6. c. 5. 486. & c. 6. p. 487. Vide *gratia, opera bona.*

Militia Christiana. l. 4. *introduc.* dist. 2. p. 420

Misericordia Dei. l. 1. p. 1. c. 25. p. 22. *Causa cur nostri misereatur Deus.* *ibid.* p. 23.

I N D E X

Misericordia Dei & justitia simul. c. 27. p. 23. In presumentes de misericordia Dei. *ibidem* c. 28. p. 24

Misericordiae decora, & effecta. l. 3. p. 3. c. 30. p. 201

Misericordia operum monita & precepta. *ibid.* c. 31. *Pena multiplex eorum, qui negligunt misereri.* c. 32. p. 202. Vide *eleemosyna.*

Missi a Deo Ecclesia ministri. l. 4. p. 2. c. 12. p. 451

Missio falsa Sectariorum. *ibid.* c. 13. p. 452

Missio personae divinae. Vide *SS. Trinitas.*

Modestia. l. 3. p. 8. c. 19. p. 365. & c. 46. p. 387. Vide *linguae continentia.*

Mortale peccatum. l. 4. p. 4. c. 1. p. 475

Mortificatio, Vide *jejunium, opera bona, poenitentia.*

Morbus, mors, Vide *Tribulatio.*

Mulier, Vide *matrimonium.*

Mundities. l. 3. p. 8. c. 19. p. 365. Vide *intentio pura.*

Mundus, mundani, Vide *peccator.*

Munera. l. 3. p. 5. c. 8. p. 254. & 14. p. 259

Munera impiorum odit Deus. l. 2. p. 5. c. 28. p. 129

Murmuratio Vide *correptio, lingua.*

N

Naturam non destruit gratia sed perficit. l. 2. p. 4. c. 19 p. 119

Naturalis cognitio Dei. l. 1. p. 1. c. 14. p. 11

Negativa attributa Dei. l. 1. p. 1. c. 8. & sequent. p. 6. & seqq.

Negligentia. Vide *acedia, imprudentia, opera bona.*

Nomina Dei sacris literis expressa. l. 1. p. 1. c. 1. p. 2

Notio Personarum Divinarum. Vide *SS. Trinitas.*

Notae Ecclesiae Catholicae. l. 4. p. 2. c. 3. & seqq. 444

Nova Symboli editio. l. 4. *introduc.* Can. 16. & 17. p. 433

Novatorum temeritas in explicandis Scripturis. l. 4. *introduc. dist.* 11 p. 428

O.

Obduratio in peccatis. l. 2. p. 5. c. 19. p. 139. Ex peccato oritur. *ibid.*

Obedientia exhibenda Deo, praelatis & Superioribus omnibus. l. 3. p. 6. c. 47. p. 314

Obedientiae perfectio, promptitudo, effectus, fructus. *ibid.* c. 48. 315

Obedientiae illustra exempla ex veteri testamento, *ibidem* c. 50. p. 317

Obe-

RERVM ET VERBORVM.

- Obedientia Christi Domini, B. Virginis & aliorum novæ legis Sanctorum.* *ibid.* c. 51. p. 318
- Odit Deus non modo impium & impietatem eius, sed & ipsius munera, sacrificia, festa.* l. 2. p. 5. c. 28. p. 149
- Omnipotentia Dei.* l. 1. p. 1. c. 23. p. 19
- Operum bonorum exercitium commendatur.* l. 2. p. 2. c. 2. p. 81.
- Operum honestorum præceptum.* *ibid.* c. 3. p. 82. In eos, qui rectè agere negligunt, solo Religionis nomine gloriantes. *ibid.* c. 5. p. 84
- Operandi honestè occasio non negligenda.* *ibid.* c. 6. p. 85
- Operum bonorum fructus & malorum.* c. 7. p. 85
- Opera omnia rectè ad Dei gloriam intentione pertinenda.* c. 8. p. 86
Deo nihil accedit ex operibus nostris. *ibid.* c. 16. p. 91. Potest Deus alios in aliorum locum substituere *ibid.* c. 17. p. 92
- Operum bonorum integritas & perfectio.* l. 4. p. 6. c. 1. & 7. p. 484. & 488. Non naturalis tantum, sed & supernaturalis. *ibid.* c. 3. l. p. 485. Absque omnis peccati permixtione. *ibid.* c. 4. p. 486.
- Operum bonorum meritum.* *ibidem* c. 5. p. 486
- Opera supererogationis.* *ibidem* c. 16 p. 494
- Oratio à Deo præcepta, atque ad eam præparatio necessaria.* l. 3. p. 6. c. 2. p. 278
- Orans conetur Deo esse gratus.* *ibid.* c. 3. p. 279. Fiduciam habeat in Deo. *ibid.* c. 4. p. 280
- Oratio sit humilis, attentæ, assidua.* *ibidem* c. 5. p. 280. In oratione quid petendum, & cujus nomine. *ib.* c. 6. p. 281. Oratio fiat pro omnibus, maximè pro Regibus, Magistratibus fratribus. *ib.* c. 7. p. 282. Orandum semper quidem, maximè autem tempore tristitiæ, matutino, & aliis per diem horis. c. 8. p. 282. Ad orandum variæ exhortationes. *ibidem* c. 9. p. 283. Orationis effectus primariè impetratio. c. 10. p. 284. Impetrationis adjuncta & impedimenta. c. 11. p. 285. Orationis fructus omnis generis bona. c. 12. p. 285. Orationes jaculatoriæ pro remissione peccatorum. c. 13. p. 287. Orationes jaculatoriæ tempore adversitatis. c. 14. p. 288. Orationes jaculatoriæ petentes orationem suam exaudiri. c. 15. p. 289
- Orationis vis & efficacia.* l. 4. p. 6. c. 14. p. 492. & introduc. Can. 29. p. 435.
- Oratio est clavis armorum caelestium.* *ibidem.* Vide contemplatio, meditatio.
- Ordinis Sacramentum.* l. 4. p. 3. c. 28. p. 472
- Originale peccatum.* l. 4. p. 4. c. 4. p. 477

Originalis iustitia. l. 1. p. 3. c. 18. p. 41
Ostentatio Vide *jaectantia, hypocrisis, superbia.*
Otium Vide *acedia, diligentia, opera bona.*

P.

P*aradisus.* Vide *gloria caelestis.* l. 2. p. 1. c. 6. p. 68. & seq.
Parentum officia erga liberos. l. 3. p. 6. c. 34. p. 303
Parentum affectui ac liberorum proponenda quae Dei sunt. ibid. c. 35. p. 304
Passio Christi. l. 1. p. 4. c. 9. p. 51. Vide *Christus.*
Passiones animi earumque vis in bonum & malum. l. 2. p. 3. c. 10. p. 190. *Exhortatio ad domandas passiones.* l. 2. p. 5. c. 11. p. 131
Paternitas Divina. Vide *SS. Trinitas.*
Patientiae radix fortitudo & charitas, crescit adversis, vero Christiano propria, & optanda. l. 3. p. 9. c. 3. p. 391
Pati pro Christo gravia, felicitas magna, imitatione Christi ambienda. ibid. c. 4. p. 392. *Patientiae premium vita aeterna, gaudium animi, sanitas corporis, opes & honores.* ibid. c. 5. p. 393. *Ad patientiam varia exhortationes.* ibid. c. 6. p. 394. *Patientiae illustria exempla & premia.* c. 7. p. 395. *Faculatoria postulantis patientiam, & se ad eam excitant*

tis. c. 8. p. 396. Vide *tribulatio.* l. 3. p. 9. c. 22. p. 406
Paupertas Evangelica laudatur & suadetur. l. 3. p. 6. c. 43. p. 310
Pauperes Evangelici, qui fuerint & quam commendati, poena infracti voti paupertatis. ibid. c. 44. p. 311
Pax & pacis autor generatim. l. 3. p. 3. c. 23. p. 196. *Quae pax nobis necessaria, & quis fructus illius.* ibid. c. 24. p. 197. *Variae ad hanc pacem exhortationes.* ibid. c. 25. p. 197. *Iaculatoria ad pacem obtinendam.* ibid. c. 26. p. 198
Peccatum est aversio à Deo & conversio ad creaturas, est inane & nihil. l. 2. p. 5. c. 12. p. 132
Peccata sunt sordes, immunditia, tenebrae, execrationes & abominations. ibid. c. 13. p. 132
Peccatum est animo & corpori calamitosum. ibid. c. 14. p. 133. *Labores & conatus omnes irritos reddit.* c. 15. p. 135. *Poenas arumnaeque accersit temporales & sempiternas.* c. 16. p. 135. *Animam bonis supernaturalibus spoliât, maculat, inficit, demonis potestati, morti que perpetuae subjicit.* c. 17. p. 136. *Intellectui cecitatem, ignorantiam, amentiam, conciliat.* c. 18. p. 137. *Voluntatem à summo bono avocat, atque in malo obdurat.* c. 19. p. 139. *Timorem gignit & angustiam.* c. 20. p. 140. In *tristitiam*

- tiam definit ac desperationem.* c. 22. p. 142. *Vires animi ac corporis enervat.* c. 23. p. 142. *Vitam abbreviat, mortem accelerat.* c. 24. p. 143. *Famam, honorem, gloriam destruit.* c. 25. p. 144. *Fortuna bona dilapidat.* c. 26. p. 145. *Sobolem & posteritatem eradicat.* c. 27. p. 148. *Odit Deus impium & impietatem ejus.* c. 28. p. 149. *Improperat Deus collata in peccatorem beneficia.* c. 29. p. 146. *Exhortatur Deus ad deponenda peccata.* c. 30. & 32. p. 146. & 153. *Vox penitentis peccatoris, proponentis redire ad Deum & peccatum suum agnoscentis.* c. 33. p. 154. *Faculatorie dolentis de admisis peccatis.* c. 34. p. 155
- Peccatum mortale & veniale.** l. 4. p. 4. c. 1. & 2 p. 475
- Peccatum ex ignorantia, passione, & malitia.** ibid. c. 4. p. 477
- Peccatum Originale & actuale.** ibi. c. 5. p. 477
- Peccati vera remissio.** l. 4. p. 5. c. 1. p. 478
- Perfectio Dei omnium creaturarum perfectiones continet eminenti modo.** l. 1. p. 1. c. 7. p. 5
- Quis sit perfecta virtutis.** l. 2. p. 5. c. 3. p. 125. *Exhortationes ad perfectionem.* ibidem c. 4. p. 126. *Vide charitas, justitia, virtus.*
- Perjurium vetatur & punitur.** l. 3. p. 6. c. 22. p. 294
- Perseverantia ad salutem necessaria suadetur omnibus.** l. 3. p. 9. c. 10. p. 398. *Ad perseverandum in fide exhortationes.* ibid. c. 11. p. 399. *Increpationes eorum, qui non perseverant, quibus illi rebus similes sint, & quo pacto deficient.* ibid. c. 12. p. 400. *Faculatorie petentis perseverantiam & hujus exempla* ibid. c. 13. p. 400
- Pertinacia** Vide *heresis, hereticus.*
- Pigritia** Vide *acedia, diligentia.*
- Pœna impiorum multiplex, sempiterna.** l. 4. p. 6. c. 20. *Vide vindicta.*
- Ad pœnitentiam exhortatur Deus.** l. 2. p. 5. c. 30. & 32. p. 146. & 153
- Pœnitentibus Deus promittit misericordiam & alia corporis ac animæ bona.** ibid. c. 31 p. 152
- Pœnitentiæ opera.** l. 4. p. 5. c. 5. 481
- Pœnitentiæ Sacramentum.** l. 4. p. 4. c. 22 p. 469
- Præcepta Dei non sunt impossibilia.** l. 4. p. 6. c. 11. p. 490
- Præcepti finis charitas.** ibidem c. 13. p. 492. *Vide lex, mandatum.*
- Præcipitantiæ.** Vide *prudentiæ.*
- Prædestinatio.** l. 1. p. 1. c. 34. p. 28
- Prædestinatione prior est ad gloriam electio.** ibidem c. 35. p. 29. *Specialis amor Dei erga fideles, prædestinatos & justos.* c. 36. p. 30
- Prædestinationis certitudo.** ibid. c. 38. p. 32
- Prædestinatorum & electorum numerus**

I N D E X

merus exiguus quidem respectu omnium reproborum, nihilominus absolutè magnus. ibid. c. 38. p. 32. Vide liber vita, reprobatio.
Premii caelestis retributio fit intuitu meritorum. l. 1. p. 1. c. 38. p. 32. Vide electio, gloria caelestis, meritum.
Præscientia. l. 1. p. 1. c. 34. p. 28. Vide providentia.
Præsentia Dei. l. 1. p. 1. c. 9. & seq. p. 6. & seqq.
Præsumptionis effecta & alia circumstantiæ. l. 3. p. 8. c. 35. p. 379. Vide ambitio, superbia, misericordia Dei.
Processio Divinarum Personarum. Vide SS. Trinitas.
Prodigalitatæ & luxus exempla effecta, pœna. l. 3. p. 7. c. 10. p. 326
Providentia Dei erga omnes. l. 1. p. 1. c. 32. p. 27
Innegantes providentiam Dei. ibid. c. 33. p. 27
Proximus quâ ratione diligendus. l. 3. p. 3. c. 8. p. 187. Vide Charitas.
Prudentia & vitia opposita. l. 3. p. 4. tota. p. 237. & seqq. Adhortatio ad veram prudentiam. ibid. c. 1. p. 238. Fructus & effectus vera prudentia. ibid. c. 2. p. 239
Prudentia humana incerta & fallax. ibid. c. 3. p. 239. Prudentia impiorum damnatur. c. 4. p. 240
Prudentiæ exempla. c. 5. p. 241
Faculatoria pro impetranda prudentia. c. 6. p. 241. Prudentia

officia, rectè consulere, judicare, exequi. c. 7. p. 247.
Pudicitia fructus & exempla. l. 3. p. 8. c. 10. p. 358
Punitio, Vide pena, vindicta.
Purgatorium. l. 4. p. 2. c. 14. p. 453
Pasillanimitas, Vide spes, desperatio.

R:

Redemptor humani generis Christus. l. 1. p. 4. c. 11. & 12. p. 53. & 54
Regnum & gloria Christi. ibid. c. 16. p. 57
Religi. l. 3. p. 6. c. 1. & seqq. p. 277. & seqq.
Religionis ac Religiosorum commendatio. ibid. c. 37. p. 306. Boni Religiosi officia & munia honorifica. ibid. c. 39. p. 308. Apostasia à Religione dissuadetur, suadetur reditus. ibid. c. 42. p. 310
Reliquiarum sacrarum usus. l. 4. p. 2. c. 17. p. 456
Reprobationis positivæ causa & effectus. l. 1. p. 1. c. 40. p. 33
Reprobationis negativæ causa & effectus. ibid. c. 41. p. 33. Vide electio, prædestinatio.
Resurrectio. l. 1. p. 3. c. 5. Vide gloria caelestis.
Revelatio universalis & particularis mediata & immediata. l. 3. p. 1. c. 3. p. 159. Vide fides orthodoxa.
Rixarum causa, effecta, pœna. l. 3. p. 3. c. 59.

RERVM ET VERBORVM.

p. 3. c. 59. p. 221. Vide conten-
tio, contumelia, superbia.
Romana Ecclesia à S. Petro fundata.
l. 4. p. 2. c. 9. p. 449.

S.

Sacerdos. l. 4. p. 3. c. 28. p. 472
Sacramentum fidei sive baptis-
mus. l. 4. p. 3. c. 1. p. 457
Sacrificium Christi cruentum. ibid.
c. 14. p. 464
Sacrificium Missæ incruentum de-
scriptum figuratè. ib. c. 15. p. 465
Assertum prophetice. ib. c. 16. p.
463. A Christo promissum & in-
stitutum. ibid. c. 17. p. 466. Vsu
ipso firmatum. ibid. c. 18. p. 466
Sanctorum invocatio. l. 4. p. 2. c.
16. p. 454
Sanctorum Patrum consensus. l. 4.
introduc. can. 12. 432.
Sapientia donum in quo consistat. l.
3. p. 3. c. 68. p. 227. Auctor
sapientia Deus. ibidem c. 69.
p. 228. Sapientia qualitates &
conditiones varia. ibid. c. 70. p.
228. Sapientia acquirende mo-
dus. c. 71. p. 229. Sapientia ef-
fecta & signa in animo, corpore,
& bonis externis. c. 72. p. 231.
Sapientia effecta in intellectu &
voluntate. c. 73. p. 231. Dulce-
dinem cordis, quietem, constan-
tiam parit. c. 74. p. 232. Hono-
rem & gloriam conciliat. c. 75.
p. 233. Bona fortuna cumulat. c.

76. p. 233. Qui eam repudiat
miser est, qui inquit beatus. c.
77. p. 234. Sapiens libenter au-
ditur, prodest verbo, consilio,
exemplo. c. 78. p. 234. Sapien-
tem inter & insipientem antithe-
ses. c. 79. p. 235. Ad sapientiam
varia cohortationes. c. 80. p. 235.
Faculatoria pro impetranda sa-
pientia. c. 81. p. 237.
Satisfactio Christi pro nobis omnibus.
l. 1. p. 4. c. 11. p. 112
Satisfactio post remissam culpam ne-
cessaria. l. 4. p. 3. c. 25. p. 470
Satisfactio unius pro alio. ibid. c. 26.
p. 471.
Scandali malitia & poena. l. 3. p. 3
c. 64. p. 225. Quanto perè vita-
verit scandalum Christus, Apo-
stoli, & alii. ibid. c. 65. p. 226.
Monita ad cavendum scandalum
activum & passivum. ibid. c. 66.
Scandalum Pharisæicum non cu-
randum. ibid. c. 67. p. 226
Scientia Dei, quâ se comprehendit,
& omnia creata, creanda, crea-
bilia. l. 1. p. 1. c. 16. p. 12. Ver-
ba impiorum negantium omni-
scientiam Dei. ibid. c. 17. p. 15.
Verba piorum, quos à peccatis
avertit Deus omnia videns. c.
17. ibid.
Scientia sanctorum. l. 3. p. 3. c. 75.
Vide sapientia.
Scriptura Sacra dignitas, excellen-
tia, utilitas. l. 1. in prefatione.
p. 1.

Scriptura Sacra sensus multiplex. l. 4. introd. dist. 12. can. 8. p. 430. *Scripturae sublimitas, & difficultas.* ibid. can. 6. 431. *Scripturae usus Catholicus.* ibid. dist. 10. p. 428. *Et abusus Acatholicus.* ibid. dist. 11. p. 428. *Scripturas explicandi ratio erronea.* ib. dist. 12. can. 26. 430. & 435. *Scripturam explicandi ratio tutissima.* ibidem. 430. & 435. *Canones legitimi Scripturae usus.* Introd. dist. 12. p. 43. *Vide verbum Dei.*

Secretum *Vide consilium, ebrietas.*

Silentium, *Vide lingua, prudentia.*

Simplicitas Dei. l. 1. p. 1. c. 2. p. 3.

Sinceritas. l. 2. p. 2. c. 15. p. 91

Simulatio, *Vide dolus, hypocrisis, intentio recta.*

Sobrietas. l. 3. p. 8. c. 2. 3. p. 350. 351. & 352.

Solacium *Vide consolatio.*

Spes Theologica. l. 3. p. 2. tota. p. 173. & seqq. *Varia Spei acceptio.* ib. c. 1. p. 173. *Fructus sperantis in Deo.* ibid. c. 2. p. 173. *Exhortationes ad spem in Deo figendam.* ibid. c. 3. p. 174. *Fiducia justorum, impiorum praesumptio.* ibidem c. 4. p. 176. *Damna & supplicia eorum, qui in alio sperant, quam in Deo.* ibid. c. 5. p. 176. *Dissuadetur spes in seipso, & in alio quam in Deo.* ibidem c. 6. *Exempla spei & fiducia in Deo.* ibidem c. 7. p. 178. *Faculatoris*

sperantis in Deo. ibid. c. 8. p. 179

Spiritus Sanctus. *Vide SS. Trinitas.*

Status hominis ante & post lapsum. l. 1. p. 3. c. 18

Status Religiosus. l. 4. p. 6. c. 16. p. 494. *Vide Religio.*

Status vite deligendus. l. 3. p. 6. c. 36. p. 305

Stultitia. *Vide imprudentia, prudentia, sapientia*

Superbia Deo & hominibus exosa vetatur universim. l. 3. p. 8. c. 26. & 27. p. 371. *Superbia effecta in anima & corpore.* ibid. c. 28. & 29. p. 372. & 374. *In bonis fortuna & posteris.* ibid. c. 30. & 31. p. 375. & 376. *Superbia punita exempla.* ibidem c. 32. p. 377. *Orationes superbiam deprecantis.* ib. c. 33. p. 378.

Superstitio. l. 3. p. 6. c. 29. & 30. p. 299. & 300.

Sufurationis effecta, damna, poena. l. 3. p. 5. c. 42. p. 276

Sufurratio a Deo prohibita. ibid. c. 43. p. 276

Symboli nova editio. l. 4. introd. can. 17. & 18. p. 433

T.

T *Emeritas.* *Vide consilium, lingua, prudentia, sapientia.*

Temperantia & virtutes ei annexae. l. 3. p. 8. tota. p. 349. & seqq. *Tem-*

RERVM ET VERBORVM

Temperantia commendatur generatim. ibid. c. 1. p. 350. Præmia Temperantia & alia effecta. ibid. c. 2. p. 351

Tentatio. Vide angeli mali, tribulatio.

Testimonium falsum à Deo prohibitum. l. 3. p. 5. c. 32. p. 269
Vide calumnia.

Timor salutaris. l. 4. p. 5. c. 6. p. 482

Timor Domini ad sapientiam & virtutem primus gradus est. l. 2. p. 5. c. 5. p. 126

Alia timoris Domini effecta. ibid. c. 6. p. 127

Fructus Timoris Domini. ibid. c. 7. p. 128.

Traditiones Divinae. l. 4. introduct. can. 23. p. 434. Vide verbum Dei.

Traditio Ecclesiastica de libris Sacris. ibidem. p. 403

Tribulationis causa Deus, & cujusque peccata. l. 3. p. 9. c. 18. p. 403. Non omnis tribulatio est propter peccata. c. 19. p. 404. Ad probationem à Deo immittitur, ad purgationem, & constantiam majorem. c. 20. p. 404. In eos qui tribulatione non emendantur. c. 21. p. 405. Tribulatio communis bonis & malis, lata patienter Dei amicos constituit. c. 22. p. 406. Tribulationis & consolationis vicissitudo. c. 23. p. 407

Promittitur à Deo, tanquam magnum bonum atque à justis expe-

titur. c. 24. p. 408. Tribulatio hujus vite exigua, respectu gloriae secuturae. c. 25. p. 409. Tribulationis superatae effecta in ani mo & corpore c. 26. p. 409. Tribulatio excitat ad quarendum Deum. c. 27. p. 411. Queritur Deus, ne post multas quidem tribulationes ad se reverti peccatores. c. 28. p. 411. Tribulationem qui sustinet honoratur, qui eam respuit, ut insipiens confunditur. c. 29. p. 412. Excipienda hilari animo, & habenda pro lucro. c. 30. p. 412. Sperandum in Deo, qui juvat & liberat tribulatos. c. 31. p. 413. Exempla fortiter superatae tribulationis. c. 32. p. 414. Faculatorie confugientis ad Deum, in tribulatione & forti animo eam ferentis. c. 33. p. 415

Trinitas personarum in unitate natura divinae. l. 1. p. 2. c. 1. p. 36. Pater est verus Deus. ibidem c. 2. Filius est verus Deus aeterno Patri consubstantialis. c. 3. Spiritus sanctus verus est Deus, Patri & Filio consubstantialis. c. 4. Spiritus sanctus à Patre Filioque procedit. c. 5. Aequalitas, missio, operatio personarum. c. 6.

Tristitia. Vide gaudium, poenitentia.

V.

Vana gloria. Vide ambitio, superbia.

RERUM ET VERBORUM.

Voluntas Dei efficacissima. l. 1. p. 1. c. 18. p. 16

Vult Deus malum poena. ibid. c. 19. p. 16. Malum culpae nullo modo

vult Deus. ibid. c. 20. p. 17. Deus liberè vult omne bonum extra se.

ibid. c. 21. p. 18. Voluntas Dei antecedens & consequens, condi-

tionata & absoluta, illa muta-

tur aliquando, haec nunquam. ibid. c. 22. p. 18

Voluptas Vide intemperantia, luxu-

ria. Vota servanda. l. 3. p. 6. c. 23. & 24. p. 294 & l. 4. p. 6. c. 16. p.

495. Vide paupertas, castitas, obe-

dientia. Usura. Vide avaritia, injustitia. Vxor. Vide matrimonium.

Z.

Zelus honoris divini exemplis declaratur. l. 3. p. 8. c. 43.

p. 384

Zeli indiscreti exempla. ibid. c. 44. p. 385

Faculatorie petentis Zelum anima-

rum eumque exercentis. ibid. c. 45

p. 386.

FINIS.

[Faint handwritten notes and bleed-through from the reverse side of the page, including words like 'maledictio', 'filius', 'phal', 'gab', 'neg', 'loqui', 'sum', 'mole', 'dicit', 'obedi', 'magis', 'quam']

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

inquit Theophr. praecipuum quod san...
facile...

Main body of handwritten text, appearing to be a philosophical or scientific treatise. The text is dense and covers most of the page.

